

วารสารวิชาการ มมร วิทยาเขตล้านนา

ปัญญา

JOURNAL OF MBU LNC
ISSN : 0859-3574 (print)
ISSN : 2697-4940 (online)

ปีที่ 27 เล่มที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563 Vol.27 No.1 January-June 2020

การประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการสร้างเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุ
ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ทิพย์กานดา คั่นวงศ์

รูปแบบการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม

สุรพล พรหมกุล

หลักพุทธธรรมแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย

จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

ผลของการใช้รูปแบบการสอนวรรณกรรมเพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้
วัฒนธรรมระหว่างประเทศของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 3

ปองเอก เฟ็งลุน

ศึกษาการบริหารแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก
อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

เกรียงศักดิ์ ทานะเวช

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านสวัสดิ์ ตำบลกลันตา
อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

อุดม ชัยสุวรรณ

การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

อุทัย ชุมเหล็ก

การนำหลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงาน
ของข้าราชการตำรวจ กองบังคับการปราบปราม

ดาบตำรวจวรพันธ์ ทองหมั่น

ศึกษาเชิงวิเคราะห์เภสัชในพุทธปรัชญา

พระวิพล ฐานวโร (สายด้อม)

การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

ตฤณ หงษ์ไส

พุทธศาสนาช่วยการบำบัด: สุขภาพจิตที่ยั่งยืนในยุคสังคมก้มหน้า

พระครูวินัยธรชัชฎาพรพรช อคฺคธมโม
(ณ น่าน)

จำแนก : การสื่อสารความทรงจำร่วมในสื่ออิเล็กทรอนิกส์

พระระพิน ฐิตธมโม (วงศ์พรมมา)

สำนักงานวารสารปัญญา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมืองเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ 50200 โทร.053-270-975 E-Mail : panya-thjo@gmail.com

หลักการและเหตุผล

วารสารปัญญาได้ดำเนินการต่อเนื่องมาตั้งแต่ 2536 โดยจัดพิมพ์เป็นวารสารวิชาการรายครึ่งปี (ปีละ 2 ฉบับ) โดยพิจารณาเนื้อหา ดังต่อไปนี้

1. พุทธศาสนาและปรัชญา
2. การศึกษา
3. สังคมศาสตร์
4. มนุษยศาสตร์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมวิชาการด้านศาสนา การศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์
2. เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความรับเชิญ บทความปริทัศน์
3. เพื่อส่งเสริมให้อาจารย์ นิสิตและผู้สนใจทั่วไปมีโอกาสเผยแพร่ผลงานวิชาการ
4. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นด้านศาสนา การศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ : ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน) ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม)
จำนวนพิมพ์ 100 เล่ม

การส่งบทความ

วารสารปัญญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เลขที่ 103 ถนนพระปกเกล้า
ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200 โทร.053-270-975 ต่อ 15
E-Mail: panya-thjo@gmail.com

สามารถดำเนินการดาวน์โหลดและ Submit ผ่านระบบฐานข้อมูลวารสารออนไลน์ OJS ทางเว็บไซต์

- บทความวิชาการและวิจัยทุกเรื่องได้รับการพิจารณากลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer reviewers) จากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ไม่น้อยกว่า 2 ท่าน/บทความ
- บทความ ข้อความ ภายใต้ประกอบและตารางที่ลงพิมพ์ในวารสารเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป และไม่มีส่วนรับผิดชอบใด ๆ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน แต่ผู้เดียว
- บทความจะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น หากตรวจสอบพบว่าการตีพิมพ์ซ้ำซ้อน ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว
- บทความใดที่ผู้อ่านเห็นว่าได้มีการลอกเลียนหรือแอบอ้างโดยปราศจากการอ้างอิงหรือทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นผลงานของผู้เขียน กรุณาแจ้งให้กองบรรณาธิการวารสารปัญญาทราบจะเป็นพระคุณยิ่ง
- บทความที่ส่งถึงกองบรรณาธิการ ขอสงวนลิขสิทธิ์ไม่สงวนคืน

ที่ปรึกษา

พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร.
พระมหาวิเศษ เสาะพบดี,รศ.ดร.
รศ. สมหมาย เปรมจิตต์

พระมหาวิรัชศักดิ์ สุรเมธี, ผศ.ดร.
ศ.ดร.พศิน แดงจวง

บรรณาธิการ

ผศ.ดร. ตระกูล ชำนาญ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ดร. อุเทน ลาพิงค์ อาจารย์วิรัช ภูมาศรี นายบุญนำ สุนามถาวร

กองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา	หน่วยงานภายนอก	
พระมหาวราสยะ วราสโย, ดร. อาจารย์กิตติคุณ ภูลายยาว	ผศ.ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
	ผศ.ดร.หนูมัน ร่มแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
	พระครูพิพิธสุตาทร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	ผศ.ดร.วิสุทธิชัย ชัยสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	ผศ.วิมลสรรค์ ไสลงษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	รศ.ดร.สุธรรม ธรรมทัศนานนท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	ผศ.ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
	ดร.วินิจ ผาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
	ดร. มนตรี วิชัยวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
	ผศ.ดร.จำเนียร ราชแพทยาคม	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

วารสารปัญญา ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 มกราคม- มิถุนายน 2563

พระครูสังฆรักษ์ จักรกฤษณ์ อภิบาลโย, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ดร.วิโรจน์ วิชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ผศ.ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศ.ดร.พศิน แดงจวง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	ดร.พิสิฐ โคตรสุโพธิ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ดร.พิรุณ จันทราวาส	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	ผศ.ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ดร.เกตุมณี มากมี	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่	ผศ.ดร.สาคร พรหมโคตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
รศ.ดร.รัตน์ะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี	ผศ.ดร.สมปอง สุวรรณภูมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผศ.ดร.ประทีป พิษทองกลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลล้านนา	ดร.วินิจ ผาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผศ.ดร.จำเนียร ราชแพทยาคม	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช	ดร.พรหมพิสิฐ พันธุ์จันทร์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น		

บทความวารสารปัญญา
ฉบับที่ 27 มกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2563 เล่ม 1

หน้า

บทความวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ <i>ทิพย์กานดา คັນธวงค์</i>	1
รูปแบบการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม <i>สุรพล พรหมกุล</i>	13
หลักพุทธธรรมแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย <i>จักรี ศรีจารุเมธีญาณ</i>	27
ผลของการใช้รูปแบบการสอนวรรณกรรมเพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้วัฒนธรรม ระหว่างประเทศของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 3 <i>ปองเอก เพ็งสุน</i>	37
ศึกษาการบริหารแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ <i>เกรียงศักดิ์ ทานะเวช</i>	52
การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านสวัสดิ์ ตำบลกลันทา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ <i>อุดม ชัยสุวรรณ</i>	59
การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา <i>อุทัย ชุมเหล็ก</i>	69
ศึกษาเชิงวิเคราะห์เภสัชในพุทธปรัชญา <i>พระวิพล ฐานวโร (สายต้อม)</i>	81
การนำหลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ กองบังคับปราบปราม <i>ดาบตำรวจวรพันธ์ ทองหมั่น</i>	88

บทความวิชาการ

การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย <i>ตฤณ หงษ์ไส</i>	102
พุทธศาสนาช่วยการบำบัด: สุขภาพจิตที่ย่ำแย่ในยุคสังคมก้มหน้า <i>พระครูวินัยธรฐพรพรช อคฺคธมฺโม (ณ น่าน)</i>	112
จำแخم : การสื่อสารความทรงจำร่วมในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ <i>พระระพีณ วุฑฺฒิมโ (วงศ์พรหมมา)</i>	127
รูปแบบการเขียนบทความลงวารสาร	137

การประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ
ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

APPLICATION OF AYUSSADHAMMA IN CREATING HEALTH OF THE ELDERLY,
NONG HOI SUB-DISTRICT, MUANG DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

ทิพย์กานดา คันทวงศ์ *

Tipkanda Kantawong

E-mail: tipkandaa20@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุ ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการวิจัยเอกสาร ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ ตำราวิชาการ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า :

ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพหลายด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านสังคม 4) ด้านปัญญา และแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุประกอบด้วย 5 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสปปายจารี 2) แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสปปายมัตตัญญู 3) แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักปริณตโกซี 4) แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักกาลจารี 5) แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักพรหมจารี

คำสำคัญ หลักอายุสธรรม, การสร้างเสริมสุขภาพ, ผู้สูงอายุ

ABSTRACT

The Objectives of this research were 1) the elderly in Nong Hoi sub-district, Muang district, Chiang Mai province 2) to study the application of Ayussa-dhamma principle in health creation of the elderly in Nong Hoi sub-district, Muang district, Chiang Mai province, and 3) to propose guidelines for applying Ayussa-dhamma principle in health creation of the elderly in Nong Hoi sub-district, Muang district, Chiang Mai province. It was a qualitative research focusing on document research and study from books, academic textbooks, research reports, theses and dissertations in matters relating to the application of Ayussa-dhamma principle in health creation of the elderly in Nong Hoi sub-district, Muang district, Chiang Mai province.

* นักศึกษาศาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

The results of research were found that:

The elderly health problems 1) physical health 2) mental health 3) social health and 4) intellectual health. The guidelines for applying Ayussa-dhamma principle in health creation of the elderly consisted of 5 aspects as follows; 1) the guidelines for applying Sappayakariprinciple in health creation, 2) guidelines for applying the Sappayamattannu principle in health creation, 3) guidelines for applying Parinatabhoji principles in health creation, 4) guidelines for applying Kalacari principle in health creation, and 5) guidelines for applying Brahmacari principle in health creation.

Keywords: Ayussadhamma principle, Health creation, Elderly

บทนำ

การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมทั้งในสังคมประเทศและสังคมโลกซึ่งในปัจจุบันมีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยมีสิ่งอำนวยความสะดวกสบายสร้างความสุขในการดำเนินชีวิตมนุษย์ต้องแสวงหาสิ่งต่าง ๆ มาสนองความต้องการนอกจากปัจจัยสี่ที่มนุษย์ต้องการเพื่อใช้สำหรับการดำเนินชีวิต (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2549, น. 132-134) และการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่จำเป็นสำหรับชีวิตตามแนวทางสุขบัญญัติแห่งชาติ การมีสุขภาพดีสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข เป็นความต้องการจำเป็นพื้นฐานของชีวิตที่คนเราทุกคนสามารถหาได้ (เทเวศร์ พิริยะพูนท์, 2552)

หลักธรรมถือเป็นหัวใจสำคัญสำหรับทุกศาสนาพระพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกันกับศาสนาอื่นที่มีคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหัวใจสำคัญต่อพุทธศาสนิกชนหลักธรรมต่าง ๆ ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจรรโลงสังคมให้สงบสุขโดยเฉพาะหลักธรรมที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาการพัฒนาตนเองความรักความเสียสละรวมทั้งความรักความเมตตาที่มนุษย์

พึงมีต่อกัน (กมล ทองธรรมชาติ และคณะ, 2552) ซึ่งหลักอายุสธรรม 5 ประการนี้เป็นข้อปฏิบัติที่เกื้อกูลแก่อายุที่มีความสอดคล้องกับแนวทางการรักษาสุขภาพหรือภาวะที่เป็นสุขแบบองค์รวมให้กับระบบของชีวิตทั้ง 4 ด้านคือ ทางกาย ทางสังคม ทางจิต และทางปัญญา เป็นแนวคิดหรือหลักปฏิบัติที่เชื่อมโยงวิถีการดำเนินชีวิตที่ดำรงและถูกต้องตามกฎหมาย ธรรมชาติดี เข้ากับประโยชน์สุขอันเป็นจุดมุ่งหมายของชีวิตได้อย่างสอดคล้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ชื่อว่าหลักอายุสธรรม 5 ซึ่งเป็นหลักความสำคัญของการมีอายุยืนที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา หมายถึง การมีอายุยืนอย่างมีคุณค่า คือ การดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ไม่อาลัยกับอดีต และไม่พะวงกับอนาคต สร้างประโยชน์และคุณค่าให้กับชีวิตผ่านโอกาสและเวลาปัจจุบันของตนเองเพื่อประโยชน์สุขอันเป็นจุดมุ่งหมายของชีวิต หลักพระพุทธศาสนาเน้นการสร้างสุขภาพหรือภาวะที่เป็นสุขแบบองค์รวมให้กับระบบของชีวิต 4 ด้านคือ ทางกาย ทางสังคม ทางจิต และทางปัญญา โดยเน้นการพัฒนาจากธรรมชาติภายในชีวิตคือพัฒนาจิตให้เกิดปัญญา อันส่งผลต่อชีวิตซึ่งดำเนินไปโดย

เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับธรรมชาติภายนอกทั้งทางกายและทางสังคม สำหรับผู้สูงอายุในตำบลหนองหอยส่วนใหญ่เป็นการดูแลในครอบครัว โดยเฉพาะการดูแลโดยบุตรสาว แต่จากโครงสร้างครอบครัวของไทยในปัจจุบันซึ่งเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้นรวมทั้งความจำเป็นที่บุตรหลานต้องทำงานให้ครอบครัวไม่สามารถรับผิดชอบเป็นผู้ดูแลหลักสำหรับผู้สูงอายุได้ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังอาศัยอยู่กับครอบครัว ถึงแม้ว่าจะเป็นครอบครัวขนาดเล็ก และผู้ดูแลส่วนใหญ่ก็ยังเป็นบุคคลในครอบครัว ได้แก่ บุตร คู่สมรสที่เป็นผู้สูงอายุด้วยกันเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยพบว่า ผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่มีการดำเนินชีวิตที่ไม่ถูกต้องตามหลักอายุสสธรรม และตามหลักสุขภาวะ ผู้สูงอายุควรได้รับการดูแล การสร้างเสริมสุขภาวะตามหลักอายุสสธรรม และการมีอายุยืนอย่างมีคุณค่า คือ การดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ไม่อาลัยกับอดีต และไม่พะวงกับอนาคต สร้างประโยชน์และคุณค่าให้กับชีวิตผ่านโอกาสและเวลาปัจจุบันของตนเองด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอายุสสธรรมในการสร้างเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุ ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเป็นการนำเอาหลักธรรมอายุสสธรรม 5 มาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุ พื้นที่ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ มีจิตใจที่ดี ไม่เป็นโรคซึมเศร้าหรือวิตกกังวลให้มีอายุยืนนาน และสามารถนำเอาองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ไป

ประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อพัฒนาบุคคลและสังคม ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาปัญหาสุขภาวะผู้สูงอายุ ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอายุสสธรรมในการสร้างเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุ ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอายุสสธรรมในการสร้างเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุ ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

1) ขอบเขตด้านประชากร

ขอบเขตด้านประชากรได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 15 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกจากผู้รู้ในชุมชน เช่น พระสงฆ์ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน พ่อบ้านแม่บ้าน สาธารณสุขตำบล แพทย์ประจำตำบล นายกเทศบาลตำบลหนองหอย รองนายกเทศบาลตำบลหนองหอย ครู และผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1) **ขั้นปฐมภูมิ (Primary data)** เนื้อหาหลักอายุสสธรรม 5 ในทางพระพุทธศาสนา และพุทธธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวกับอายุสสธรรม 5 ในพระไตรปิฎก

2) **ขั้นทุติยภูมิ (Secondary data)** เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสาร สิ่งพิมพ์และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการสร้างเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลัก

4 วารสารปัญญา ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2563)

อายุสสธรรมแหล่งข้อมูลที่สำคัญได้แก่
เทศบาลตำบลหนองหอยโรงพยาบาลส่งเสริม
สุขภาพตำบล ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

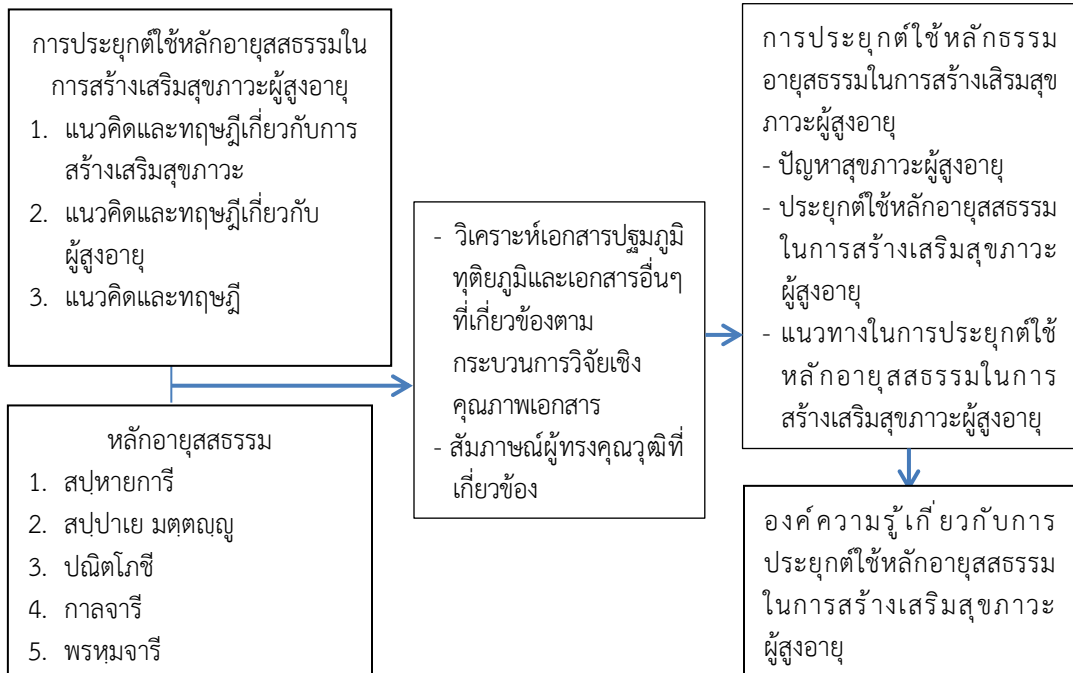
3) ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ตำบล
หนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

4) ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาประมาณ 6 เดือน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Design) เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์การประยุกต์ใช้หลักอายุสสธรรมในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการสืบค้นแก่นสาระและความหมายของพฤติกรรม และความสัมพันธ์ในปรากฏการณ์ผ่านการบอกเล่าและมุมมองของผู้ให้ข้อมูล อันเป็นขั้นตอนหลักของการวิจัยโดยมีกระบวนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1) หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลระดับบุคคล ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน สาธารณสุขตำบล นายกเทศบาลตำบลหนองหอย ครู และผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลหนองหอย

2) ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งตามรูปแบบของการศึกษาจำนวน 15 คน แบ่งตามประเด็นการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1) ผู้ที่ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 เป็นผู้ที่ให้ข้อมูลหลัก เป็นผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลหนองหอยเป็นบุคคลทั้งชายและหญิงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งยินดีให้ข้อมูลเชิงลึกจำนวน 8 คน

2) ผู้ที่ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ผู้ที่ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย พระสงฆ์ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน สาธารณสุขตำบล นายกเทศบาลตำบลหนองหอย ข้าราชการบำนาญ และครูในเขตพื้นที่ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 7 คน

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) เป็นรายบุคคล ได้แก่ ผู้สูงอายุและพระภิกษุสงฆ์ เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ส่วนกลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน สาธารณสุขตำบล แพทย์ประจำตำบล นายกเทศบาลตำบลหนองหอย รองนายกเทศบาลตำบลหนองหอย ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview หรือ SSI) เป็นรายบุคคล

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แนวทางการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดประเด็น และสร้างข้อคำถามในแต่ละประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแนวทางสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ขั้นตอนที่ 4 นำแนวทางสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ไปพบอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งสอดคล้องกับวิธีการสัมภาษณ์ จากนั้นนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปพบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 6 นำแบบสัมภาษณ์ ไปเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ได้กำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก

2) ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการจดบันทึกการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก และการบันทึกเสียง

3) ได้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก และผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก แล้วนำมาวิเคราะห์ พร้อมทั้งแยกแยะประเด็น อีกทั้งตัดคำพูดบางคำที่ไม่เหมาะสม และไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยออกไป เพื่อให้ข้อมูลนั้นเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1) การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีการและขั้นตอนดังนี้ คือ

1.1) การตรวจสอบข้อมูลระหว่าง การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยตรวจสอบ และยืนยันข้อมูลระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) (McMillan and Wergin, 2002, p. 85) การยกคำพูดโดยตรง (Direct Quote/Verbatim) และการยืนยันผลจาก แหล่งข้อมูล (Participant Feedback/ Member Check) (Maxwell, 1992, 1996)

1.2) การตรวจสอบข้อมูลหลังเก็บ ข้อมูลภาคสนาม นำข้อสรุปที่ค้นพบตรวจสอบ ความสอดคล้องเชิงโครงสร้าง (Pattern Matching) โดยการนำแบบแผนที่ค้นพบ ดังกล่าวไปตรวจสอบกับข้อมูลที่เก็บรวบรวม มาได้ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงทฤษฎี ว่า แบบแผนที่ค้นพบมีความสอดคล้องกับ ข้อมูลจริง ภายใต้บริบทการประยุกต์ใช้หลัก อายุสสธรรมในการสร้างเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุ หรือไม่ เพียงใดเพื่อให้งานวิจัยมีความ น่าเชื่อถือ (Maxwell, 1992)

2) การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูล จัดกลุ่มข้อมูล และสังเคราะห์แบบแผนความสัมพันธ์ (Pattern) จนได้ข้อสรุป

การนำเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ วิธีการนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) ซึ่งเป็นการบรรยาย อธิบายข้อเท็จจริง ตลอดจนได้นำเสนอข้อมูล ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี เพื่อให้เข้าใจถึงการ ประยุกต์ใช้หลักอายุสสธรรมในการสร้างเสริม

สุขภาวะผู้สูงอายุ ตำบลหนองหอย อำเภอ เมือง จังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อให้มีความ กระชับและชัดเจนในการนำเสนอ ผู้วิจัยอาจมี การใช้ตาราง ภาพ และแผนภูมิประกอบใน การบรรยาย และอธิบายปรากฏการณ์ที่ เกิดขึ้นด้วย

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ปัญหาสุขภาวะของผู้สูงอายุ

1.1 ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาวะด้าน ร่างกาย

ปัญหาสุขภาวะด้านร่างกายของ ผู้สูงอายุนั้น เป็นไปตามวัยสังขาร ย่อมมีการ เสื่อมไปตามธรรมชาติ และมีโรคภัยไข้เจ็บ ต้องไปหาหมอนัดเป็นประจำ ต้องกินยาตามที่ หมอให้มา ส่วนใหญ่เป็นโรคเกี่ยวกับความดัน โลหิต ไขมันในโลหิต โรคเบาหวานและโรค อื่น ๆ ผู้สูงอายุหลายรายมีปัญหาในการ เคลื่อนไหว ลูก นั่ง ยืน และเดิน ทำให้ปวดตาม หัวเข่าและตามเนื้อตัว และหากเป็นแผลจะ หายยากกว่าคนหนุ่มสาว ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ไม่ได้ออกกำลังกาย

1.2 ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาวะด้าน จิตใจ

สุขภาพจิตใจที่ดี มีเมตตา กรุณา ซึ่ง ส่วนหนึ่งได้รับแรงศรัทธาจากพระพุทธศาสนา และส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ดั้งเดิมและมีการ นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ มีการเข้าวัด ทำบุญในช่วงเทศกาลบุญต่าง ๆ มีการปฏิบัติ ธรรมบ้างบางโอกาสที่ทางวัดได้ส่งเสริม รวมทั้งเทศบาลได้มีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ร่วมกิจกรรมตลอด

1.3 ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาวะด้านสังคม

สิ่งแวดล้อมในชุมชนร่มรื่น สดวก รอบ ๆ ชุมชนก็มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน และเทศบาลตำบลหนองหอยมักจัดกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรม เช่น งานประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในชุมชน หรืองานประเพณีงานบุญต่าง ๆ เป็นต้น

1.4 ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาวะด้านปัญญา

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความจำที่ดีมีปัญญาที่ยังสามารถถ่ายทอดความรู้ความสามารถ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตนเรียนมาจากบรรพบุรุษได้ เช่น การตัดกระดาด ทำตุ่งไส้หมู เพื่อในงานประเพณีสงกรานต์หรือปีใหม่เมือง เป็นต้น

2. การประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการสร้างเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุ

การประยุกต์หลักอายุสธรรม 5 ในการสร้างเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุแบบองค์รวมให้กับชีวิตทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิตใจ สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาจากธรรมชาติภายในชีวิตเรา คือ การพัฒนาจิตให้เกิดปัญญา อันส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันโดยสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติภายนอก คือ ทางร่างกายและทางสังคม ดังนี้

2.1 การประยุกต์ใช้หลักสปปายจารีในการสร้างเสริมสุขภาวะ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการดำเนินชีวิตอย่างสบาย ที่อยู่อาศัยสะอาด มีอากาศถ่ายเทสะดวก ทั้งที่อยู่อาศัยที่หลับที่นอน ห้องน้ำ กว้างขวาง มีสถานที่พักผ่อนสนามเล็ก ๆ ใน

บริเวณบ้าน รวมถึงเสื้อผ้าอาภรณ์และยารักษาโรคต่าง ๆ

2.2 การประยุกต์ใช้หลักสปปายมัตตัญญูในการสร้างเสริมสุขภาวะ

การรู้จักประมาณ ทำแต่พอดี ผู้สูงอายุรู้จักความพอดีในสิ่งที่ไม่ทำให้ตนสบายจนเกินไป เมื่อรู้จักทำความสบายแก่ตนเมื่อได้รับสิ่งสบายแก่ตนหรือได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกที่ลูกหลานสรรหามาให้แล้ว ต้องรู้จักความพอประมาณ รู้จักความพอดีในสิ่งนั้น

2.3 มีการประยุกต์ใช้หลักปริณตโกซีในการสร้างเสริมสุขภาวะ

การบริโภคอาหารที่เรียบง่าย บริโภคอาหารที่ละเอียดอ่อน ผู้สูงอายุมีการรับประทานอาหารที่ดี ถูกสุขอนามัย สะอาด ง่าย ไม่มึนสจจัดจนเกินไป

2.4 มีการประยุกต์ใช้หลักกาลจารีในการสร้างเสริมสุขภาวะ

ผู้สูงอายุมีการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสม รู้จักเวลา มีเวลาพักผ่อนเพียงพอ ไม่ทำงานหนัก มีการแบ่งเวลาให้เหมาะสม และที่สำคัญรู้ว่าควรทำสิ่งไหน ไม่ควรทำสิ่งไหน ทำเพื่อพอเหมาะแก่เวลา พักผ่อนพอเหมาะแก่เวลา และนอนเป็นเวลา

2.5 มีการประยุกต์ใช้หลักพรหมจารีในการสร้างเสริมสุขภาวะ

การประพฤติพรหมจรรย์ เข้าวัด ฟังเทศ ฟังธรรม เมื่อมีอายุมากขึ้น ผู้เป็นบรรพชิตถือพรหมจรรย์ คฤหัสถ์รู้จักประมาณในกามกิจ ไม่มากในกาม ไม่หมกมุ่นในกิเลสตัณหาต่าง ๆ

3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการสร้างเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุ

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรม 5 ในการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ เป็น

แนวทางในการรักษาสุขภาพเพื่อการมีอายุยืนอย่างมีคุณค่า หรือเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ โดยการพัฒนาปรับสมดุลให้กับระบบชีวิตผ่านวิถีการดำเนินชีวิต อันเป็นกิจวัตรพื้นฐานประจำวัน ที่มนุษย์เรากระทำอยู่แล้วอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

3.1 แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสัปปายจารีในการสร้างเสริมสุขภาพ

แนวทางในการเสริมสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ต้องอยู่ในที่ที่สบาย อากาศถ่ายเทสะดวก ไม่อับชื้น อยู่ในที่ที่โปร่งโล่งสบาย ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ 1 ราย ให้ข้อมูลว่า แนวทางการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุ ควรส่งเสริมให้ญาติ หรือคนใกล้ชิดนำผู้สูงอายุไปอยู่ในที่มีอากาศถ่ายเทสะดวก เพื่อการทำให้สบายแก่ผู้สูงอายุ

3.2 แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสัปปายมัตตัตถุญในการสร้างเสริมสุขภาพ

ผู้สูงอายุรู้จักความพอดีในสิ่งที่ไม่ทำให้ตนเองสบายเกินไป แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสัปปายมัตตัตถุญ ผู้สูงอายุควรออกกำลังกายบ้าง หรือทำกิจกรรมบ้าง เช่น กวาดลานหน้าบ้าน หรือกวาดบ้าน งานเบา ๆ เพื่อได้บริหารกล้ามเนื้อบริเวณแขนขา

3.3 แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักปริณตโภชียในการสร้างเสริมสุขภาพ

ควรเลือกรับประทานอาหารที่ละเอียดอ่อน เคี้ยวง่าย หรืออาหารที่ย่อยง่าย เคี้ยวอาหารให้ละเอียด ไม่รับประทานอาหารที่เป็นไขมันหรืออาหารรสจัดมาก ๆ จะทำให้อวัยวะเกิดโรคภัยไข้เจ็บได้ง่าย ดังนั้นผู้สูงอายุมีแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักการบริโภคอาหารในการเสริมสร้างสุขภาพ ให้

แข็งแรง และเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ มีคุณค่าต่อร่างกาย

3.4 แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักกาลจารีในการสร้างเสริมสุขภาพ

การทำสิ่งใดรู้จักทำเป็นเวลา พักผ่อนเหมาะสมแก่เวลา กินนอนเป็นเวลา ซึ่งผู้สูงอายุควรได้พักผ่อนเป็นเวลา รับประทานอาหารเป็นเวลา กินยาเป็นเวลา เป็นการประพฤติตัวเหมาะสมแก่เวลา

3.5 แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักพรหมจารีในการสร้างเสริมสุขภาพ

ผู้สูงอายุเมื่อมีอายุมากขึ้น ควรประพฤติพรหมจรรย์ เข้าวัด ถือบิณฑบาต หรือกินมังสวิรัส หรือควรรู้จักประมาณในกามกิจ ถ้อยสันทน โศข แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักพรหมจรรย์ของผู้สูงอายุ ควรรักษันโศข ไม่หมกมุ่นในกามารมณ์ หรือคิดฟุ้งซ่าน ทำให้เศร้าหมอง

ดังนั้น ผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ เป็นหลักธรรมที่สนับสนุนให้มนุษย์มีอายุยืน ซึ่งปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา หลักอายุสธรรม 5 หรืออายุวัฒนธรรม เป็นข้อปฏิบัติที่เกื้อกูลแก่อายุและสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นแนวทางในการรักษาสุขภาพแบบองค์รวมให้แก่ชีวิต และเป็นแนวคิดหรือหลักปฏิบัติที่เชื่อมโยงกับวิถีการดำเนินชีวิตตามกฎธรรมชาติ หลักอายุสธรรม 5 เป็นหลักปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลแก่การมีอายุที่ยืนยาวอย่างแท้จริงของผู้คนยุคปัจจุบัน ซึ่งหลักธรรมดังกล่าว มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตที่ไม่สอดคล้องกับกฎธรรมชาติ

อภิปรายผล

1. ปัญหาสุขภาวะผู้สูงอายุ

ปัญหาสุขภาวะผู้สูงอายุเมื่อมนุษย์เรามีอายุมากขึ้น ปัญหาด้านสุขภาพก็ตามมาเป็นไปตามกฎไตรลักษณ์ มีเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับสลายไปตามกาลเวลาปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุพัตรา ศรีวณิชชากร และคณะ (2552, น. 8) ได้อธิบายไว้ว่า การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ควรดูแลและการเสริมพลังชุมชนหรือเรียกว่า การดูแลผู้สูงอายุ โดยการสร้างเสริมครอบครัว ให้เข้มแข็ง และการจัดบริหารเฉพาะในกลุ่ม ด้อยโอกาสโดยชุมชนให้อยู่ภายใต้การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนให้มากที่สุด อาทิ การพัฒนาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

2. การประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการสร้างเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุ

2.1 การประยุกต์ใช้หลักสปปายจารี ในการสร้างเสริมสุขภาวะ

การรู้จักทำความสบายให้แก่ตน เป็นการทำอะไร ๆ ให้เป็นที่สบายและเกื้อกูลแก่สุขภาพของตน สอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2550, น. 17) ได้อธิบายว่า การพัฒนาด้านสัมพันธภาพทางสังคมหรือศีล เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งนับเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงออกทางร่างกาย การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมดีงามในความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ โดยมีวินัยสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี

2.2 การประยุกต์ใช้หลักสปปายมัตตัญญูในการสร้างเสริมสุขภาวะ

การรู้จักประมาณ ทำแต่พอดี ผู้สูงอายุรู้จักความพอดีในสิ่งที่ไม่ทำให้ตนสบายจนเกินไป เมื่อรู้จักทำความสบายแก่ตน เมื่อได้รับสิ่งสบายแก่ตนหรือได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกที่ลูกหลานสรรหามาให้แล้ว ต้องรู้จักความพอประมาณ รู้จักความพอดีในสิ่งนั้น การรู้จักประมาณ หรือความพอดีในด้านร่างกาย สอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2550, น. 203) ได้อธิบายไว้ว่า หลักอายุสธรรมมี 5 ประการ เป็นข้อปฏิบัติที่เกื้อกูลแก่อายุ ที่มีความสอดคล้องกับแนวทางการรักษาสุขภาพหรือภาวะที่เป็นสุขแบบองค์รวมให้กับระบบของชีวิตทั้ง 4 ด้าน คือ ทางกาย ทางสังคม ทางจิต และทางปัญญา เป็นแนวคิดหรือหลักปฏิบัติที่เชื่อมโยงวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีงามและถูกต้องตามกฎธรรมชาติเข้ากับประโยชน์สุขอันเป็นจุดมุ่งหมายของชีวิตได้อย่างสอดคล้องกัน

2.3 มีการประยุกต์ใช้หลักปริมตโภชนี ในการสร้างเสริมสุขภาวะ

การบริโภคอาหารที่ย่อยง่าย บริโภคอาหารที่ละเอียดอ่อน ผู้สูงอายุมีการรับประทานอาหารที่ดี ถูกสุขอนามัย สะอาด ย่อยง่าย ไม่มีรสจัดจนเกินไปผู้สูงอายุบางรายรับประทานอาหารไม่เป็นเวลา และรับประทานอาหารที่ไม่มีคุณภาพ ไม่มีคุณค่าทางโภชนาการ ก่อให้เกิดการสะสมโรคภัยไข้เจ็บตามมาผู้สูงอายุรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย เพื่อเสริมสร้างส่วนที่สึกหรอ รับประทานอาหารแต่พอดี ถูกต้องตามหลักโภชนาการ สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2550) ที่ได้

อธิบายไว้ว่าอายุสธรรมนอกจากเป็นหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวทางการรักษาสุขภาพของระบบชีวิตแบบองค์รวมทั้ง 4 ด้านแล้ว ยังมีความสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 ซึ่งมุ่งกำจัดเหตุแห่งความทุกข์เพื่อสร้างสุขภาพหรือภาวะที่เป็นสุขให้เกิดขึ้นกับชีวิต เป็นธรรมที่ส่งเสริมอริยมรรค 8 ซึ่งเป็นปฏิปทาเพื่อนำชีวิตไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุด

2.4 มีการประยุกต์ใช้หลักกาลจารีในการสร้างเสริมสุขภาพ

ผู้สูงอายุมีการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสม รู้จักเวลา มีเวลาพักผ่อนเพียงพอ ไม่ทำงานหนัก มีการแบ่งเวลาให้เหมาะสม และที่สำคัญรู้ว่าควรทำสิ่งไหน ไม่ควรทำสิ่งไหน ทำเพื่อพอเหมาะแก่เวลา พักผ่อนพอเหมาะแก่เวลา สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2550, น. 206) ได้อธิบายว่าหลักอายุสธรรมข้อที่ 4 คำนึงในเชิงคุณภาพคือ การปฏิบัติด้วยความตั้งใจมั่น เป็นกิจวัตรที่ดำเนินอยู่อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ถูกต้องถูกเวลาสอดคล้องกับวิถีชีวิตของตน

2.5 มีการประยุกต์ใช้หลักพรหมจรรย์ในการสร้างเสริมสุขภาพ

การประพฤติพรหมจรรย์ เข้าวัด ฟังเทศฟังธรรม เมื่อมีอายุมากขึ้น ผู้เป็นบรรพชิตถือพรหมจรรย์ คฤหัสถ์รู้จักประมาณในกามกิจ ไม่มากเกินไปในกาม ไม่หมกมุ่นในกิเลสตัณหาต่าง ๆ ผู้สูงอายุประพฤติตามหลักพรหมจรรย์ ฟังเทศนาธรรม เข้าวัดประจำ และปฏิบัติธรรมเป็นเนืองนิตย์ ทำให้ร่างกายมีสุขภาพแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ จะมีร่างกายแข็งแรง โรคภัยน้อย รู้จักพอประมาณในกามกิจ สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2550) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการมี

สุขภาพที่สมบูรณ์ มีความปลอดภัย เป็นบุคคลที่มีคุณค่า คือ เป็นที่พึ่งของตนเองหรือผู้อื่นได้ ที่สำคัญคือความต้องการมีอายุที่ยืนยาว ดำเนินชีวิตไปได้อย่างกลมกลืนสอดคล้องกับวิถีแห่งธรรมชาติ หรือกล่าวสั้น ๆ ได้ว่า มีความสุขกายสบายใจอย่างเป็นธรรมชาติในวิถีชีวิตประจำวัน ลักษณะตามธรรมชาติของชีวิตที่ดี

3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

3.1 แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสัปายจารีในการสร้างเสริมสุขภาพ

แนวทางในการเสริมสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ต้องอยู่ในที่ที่สบาย อากาศถ่ายเทสะดวก ไม่อับชื้น อยู่ในที่ที่โปร่งโล่งสบาย สอดคล้องกับแนวคิดของ เสรี พงศ์พิศ (2553, น. 78) ได้อธิบายว่า สุขภาพองค์รวมเป็นกระบวนการทัศน์ของการมองโลก มองชีวิตว่าทุกสิ่งทุกอย่างสานสัมพันธ์กันมิได้แยกส่วนเป็นเรื่อง ๆ มองชีวิตเป็นหนึ่ง ไม่ได้แยกกายจิต มิได้แยกเรื่องสังคม สิ่งแวดล้อมออกจากเรื่องสุขภาพ ถ้าเป็นหนึ่งก็ย่อมมีความเกี่ยวข้องเจ็บป่วยด้วยโรคต่าง ๆ สุขภาพแบบองค์รวมจึงสะท้อนออกมาในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ ทำให้อยู่เย็นเป็นสุข โดยรู้จักเลือกวิธีการดำเนินชีวิตทางกายใจ สิ่งแวดล้อม สังคม อาหารและจิตวิญญาณ ก่อให้เกิดสุขภาพ

3.2 แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสัปายมัตตัตถุญในการสร้างเสริมสุขภาพ

ผู้สูงอายุรู้จักความพอดีในสิ่งที่ไม่ทำให้ตนเองสบายเกินไป แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสัปายมัตตัตถุญ ผู้สูงอายุควรออกกำลังกายบ้าง หรือทำกิจกรรมบ้าง ซึ่งสอดคล้องกับพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในชุมชนนำหลักการสร้างสุขนิสัยตามหลักอายุสธรรมไปใช้จนรงค์ในเรื่องดูแลสุขภาพ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่แท้จริง เมื่อผู้สูงอายุหรือประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจหลักการดูแลสุขภาพทั้งทางกายและทางใจแล้ว สามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง โดยผ่านการดำเนินชีวิตประจำวัน

2) ควรน้อมนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการสร้างเสริมสุขภาวะที่ดีให้แก่ตนเองและชุมชน ทั้งนี้ยังส่งผลต่อ

ภาพรวมของประเทศ ในด้านสาธารณสุข ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับ การใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาข้ออื่นๆ มาประยุกต์ใช้กับการรักษาสุขภาพให้ยืนยาวต่อไป

2. ควรศึกษาพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันทางด้านสภาพแวดล้อม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งการเสริมสร้างสุขนิสัยตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา

แหล่งอ้างอิง

- กมลทอง ธรรมชาติ และคณะ. (2552). *สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- กรรณิกา ปัญญาวงศ์ และ พันธ พงษ์สุนันท์. (2555). *การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม*. กรุงเทพฯ: สาขาการจัดการสุขภาพชุมชนคณะศิลปศาสตร์สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน.
- เทเวศร์ พิริยะพณท์. (2552). *การส่งเสริมสุขภาพ*. สืบค้น 1 มิถุนายน 2562, จาก <http://www.swu.ac.th/royal/book6/b6c3t1.html>
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2549). *เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2520). *ความสำคัญของสุขภาพจิต*. กรุงเทพฯ: ภูมิจิตราชนิเวศน์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2550). *การพัฒนาที่ยั่งยืน* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- สุพิตร ตรีวณิชชากร และคณะ. (2552). *การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงระบบบริการการดูแลอย่างต่อเนื่องการบริการแบบผสมผสานการดูแลแบบองค์รวม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เสรี พงศ์พิศ. (2553). *สุขภาพ 200 คำ*. กรุงเทพฯ: พลังปัญญา.
- Maxwell, J.A. (1992). Understanding Reliability and Validity in Qualitative Research. *Harvard Educational Review*, 62(3). 279-300.
- Maxwell, J.C. (1996). *Qualitative Research Design: An Interactive Approach*. Thousand Oaks, Calif: Sage.
- McMillan, JH. & Wergin, J.F. (2002). *Understanding and evaluating educational research* (2nd ed). New Jersey: Merrill prentice Hall.

รูปแบบการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม THE MODEL OF BUDDHIST ARCHAEOLOGICAL SITES MANAGEMENT IN MAHASARAKHAM PROVINCE

สุรพล พรหมกุล, พระโสภณพัฒนบัณฑิต, วิทยา ทองดี*

Suraphon Promgun, Phra Sophonphatthanabundit, Wittaya Thongdee

E-mail: dhammathas@hotmail.com

พระมหาประกาศ อากาศโร, ชาญชัย เพียงแก้ว, ทรงวุฒิ ประสานวงศ์, พิพัฒน์ คันทา**

Phramaha Prapas Arpakaro, Sanchai Phangkaew, Songwut Prasarnwong, Pipat Kantha

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม 2) เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัยคืออำเภอเมืองมหาสารคาม อำเภอกันทรวิชัย อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอเชียงยืน อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย คือ พระสงฆ์ ไวยาวัจกร ประชาชนชาวบ้าน บุคลากรสำนักงานวัฒนธรรม และบุคลากรขององค์กรปกครองท้องถิ่น จำนวน 21 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้ว เขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

1) สภาพการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา พบว่า ในอดีตแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคามยังไม่เป็นระบบเพราะประชาชนในชุมชนยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการดูแลแหล่งโบราณคดี แต่ก็มีมีการสงวนรักษาแหล่งโบราณคดีให้คงอยู่ตามสภาพเดิมมิให้เสียหาย ส่วนการจัดการแหล่งโบราณคดีในปัจจุบัน พบว่า ภาคประชาชน มีพระสงฆ์ ไวยาวัจกร ประชาชนชาวบ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ร่วมกับภาครัฐ คือ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ได้ร่วมมือกันในการอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีให้คงอยู่ในสภาพเดิม มีการส่งเสริมคนในท้องถิ่นให้เห็นความสำคัญ ให้ศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และมีการเผยแพร่แหล่งโบราณคดี เช่น แผ่นพับ เว็บไซต์ เป็นต้น

2) รูปแบบการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม คือ รูปแบบร่วมแรงร่วมใจในการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความไว้วางใจ ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกิจกรรมและการรวมกลุ่ม ขั้นตอนที่ 3 การสร้างปฏิสัมพันธ์ ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วม

คำสำคัญ : รูปแบบ, การจัดการ, แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา

ABSTRACT

The Objectives of this research were 1) to study the state of Buddhist Archaeological Sites Management in Mahasarakham province 2) to propose a model of Buddhist Archaeological Sites Management in Mahasarakham province. Is a qualitative research. The research area is Mueang

* อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

** อาจารย์วิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

14 วารสารปัญญา ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2563)

Maharakham district, Kantharawichai district, Kosumphisai district, Chiangyuen district, Wapipathum district Maharakham province. The key informants in the research were monks, churchwarden, village's philosophers, Personnel of the Office of Culture and personnel of the local government organization, totaling 21 images/person. There are 2 types of research tools which are interview form and focus group discussion form, data analysis, content analysis and descriptive descriptive analysis.

The research result was found that.

1) The state of the management of Buddhist archaeological sites, it was found that in the past, Buddhism archaeological sites of Maharakham province were not systematic because the people in the community did not have knowledge about archeological care, but there is still preservation of archaeological sites to remain intact without damage. The management of archeological sites at the present time, it is found that the public sector has Buddhist monks, Churchwarden, Village's Philosopher, Village committee together with the government were Provincial Cultural Office, sub-district administrative organization, Municipality has cooperated in preserving the archaeological sites to stay the same. Supporting local people to see the importance, to learn about local history and the archaeological sites are distributed such as brochures, websites etc.

2) The model of Buddhist archaeological sites management in Maharakham province, is the collaborate model in Buddhist archaeological sites management in Maharakham province, consisting of 4 steps. 1: Establishment. 2: Creating activities and groupings. 3: The interaction. 4. Participation.

Keywords: Model, management, Buddhist archaeological sites

บทนำ

โบราณสถาน โบราณคดี และศิลปวัตถุ เป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมประเภทจับต้องได้ มีฐานะเป็น “ทรัพย์สินของแผ่นดิน” ประเภทหนึ่ง และในทางวิชาการเรียกรวม ๆ ว่า ทรัพยากรทางโบราณคดี ซึ่งหมายถึง สถานที่ สิ่งก่อสร้าง รวมทั้งวัตถุสิ่งของที่ เกี่ยวข้องกับมนุษย์และวัฒนธรรมในอดีตทุก ยุคทุกสมัย และเป็นสิ่งที่มีคุณค่าความสำคัญ สามารถนำมาจัดการให้เป็นคุณประโยชน์ต่อ การดำรงชีวิตของคนสมัยปัจจุบันและส่งผ่าน ไปให้คนรุ่นต่อ ๆ ไปได้ใช้ประโยชน์ในอนาคต ได้ (สายันต์ ไพเราะจิตต์, 2548, น. 7)

ในพื้นที่ประเทศไทยทุกท้องถิ่นมี หลักฐานการอยู่อาศัยและตั้งถิ่นฐานของ

มนุษย์มาตั้งแต่เมื่อหลายแสนปีเรื่อยมาจนถึง เมื่อไม่กี่สิบปีมานี้ ในทุกท้องถิ่นจึงมีทรัพยากร ทางโบราณคดีหลงเหลือเป็นมรดกสืบทอดอยู่ มากมายเก่าบ้างใหม่บ้าง สภาพดีบ้าง ชำรุด เสียหายบ้าง ได้รับการขุดค้นศึกษาวิจัย อนุรักษ์และพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ไปแล้วบ้าง และยังมีที่ฝังจมอยู่ใต้ดินในถ้ำ ใต้ท้องน้ำอีก มากมายยังไม่ได้จัดการอะไรให้เป็นประโยชน์ (สายันต์ ไพเราะจิตต์, 2548, น. 10) แสดงให้ เห็นว่าประเทศไทยเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่มี ความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในอดีต มี พัฒนาการของโลกเปลี่ยนแปลงไปจึงเกิดความ เปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไทย อย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือจากสังคม เกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม จากสังคม

ชนบทเป็นสังคมเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเชิงวัตถุ อันได้แก่ เครื่องมือในการผลิตเครื่องใช้ในการตอบสนอง ส่วนการเปลี่ยนทางวัฒนธรรมได้แก่แหล่ง โบราณคดีจำนวนมากทั้งในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งมี 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ แหล่งโบราณคดีระดับประเทศ และแหล่ง โบราณคดีระดับชุมชน แหล่งโบราณคดีเป็น ผลงานการคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ หรือเกิด จากความตั้งใจและมีอันประณีตของมนุษย์ ความรู้ประสบการณ์ จินตนาการทางศิลปะ และวัฒนธรรม เราอาจแบ่งแหล่งโบราณคดี เหล่านี้ออกเป็น 2 ประเภท ในมิติของมรดก คือมรดกทางวัฒนธรรม และมรดกทางศาสนา มรดกทางวัฒนธรรม เช่น เครื่องปั้นดินเผา มรดกทางศาสนา เช่น เสมา เป็นต้น คุณค่า และความสำคัญของแหล่งโบราณคดีคือ เป็น หลักฐานบ่งบอกถึงความเจริญของจิตใจและ ความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ และแสดงถึง วัฒนธรรมอันล้ำค่า และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น นั้น ๆ เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะ ศาสนาและ วัฒนธรรม รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วย

สอดคล้องกับศาสตราจารย์หม่อมเจ้าสุ ภัทรดิศ ดิศกุล (2547, น. 124-127) กล่าวไว้ ว่าทรัพยากรทางโบราณคดีประเภท โบราณสถานและโบราณวัตถุมีคุณค่า ความสำคัญและคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติ และท้องถิ่นต่าง ๆ ดังนี้ 1) ช่วยสอบสวน เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ให้แน่นอนยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการศึกษาประวัติศาสตร์นั้นย่อม ต้องอาศัยเอกสารเป็นสำคัญ เอกสารต่าง ๆ บางชิ้นอาจเขียนขึ้นจากความทรงจำที่เล้าลือ ต่อกันมาเป็นเวลานาน ทำให้อาจมีการ ผิดพลาดจากความเป็นจริง หรือเขียนขึ้นด้วย

ความลำเอียงด้วยเหตุนี้การใช้โบราณวัตถุ สถานซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นในขณะนั้นเข้าช่วย สอบสวนเอกสารจึงอาจทำให้ทราบถึงความ เป็นจริงในประวัติศาสตร์ดีขึ้นได้ 2) ทำให้ ประชาชนในชาติเกิดความรักชาติ เนื่องจากการที่เราได้ไปเห็นโบราณวัตถุสถานที่สวยงาม หรือใหญ่โตย่อมทำให้เราอดนึกไม่ได้ว่าบรรพ บุรุษของเรามีความสามารถสร้างสิ่งทั้งดงามได้ เช่นนั้น จึงเป็นหน้าที่ของเราที่จะต้องทำนุ บำรุงสงวนรักษาสีสิ่งนั้นไว้ให้คงอยู่ต่อไปตลอด กาล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการรักษา โบราณวัตถุสถานไว้อย่างเป็นการช่วยรักษา อีสระภาพของชาติไว้ให้มั่นคง การที่ดินแดน ของเราแสดงให้เห็นว่าเป็นที่ตั้งของวัฒนธรรม อันสูงส่งมาแต่โบราณกาลก็เป็นการช่วยให้เรา เกิดความรักหวงแหนพยายามรักษาดินแดนนี้ ไว้ให้เป็นของเรามาตลอดไปจนตราบถึงสมัย

ถึงแม้ประเทศไทยมีการจัดการทรัพยากร ทางโบราณคดีประเภทโบราณสถาน แหล่ง โบราณคดี โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุอย่างเป็น รูปธรรมมาตั้งแต่เมื่อร้อยกว่าปีก่อน และได้มี การพัฒนาแนวคิด รวมทั้งวิธีการจัดการเป็น ลำดับสืบมา ซึ่งการเกิดขึ้นของแนวคิดและแนว ปฏิบัติในการจัดการในแต่ละช่วงเวลาก็มีเหตุ ปัจจัยและแรงผลักดันแตกต่างกันไป ตลอด ระยะเวลาที่ผ่านมา การดำเนินงานเกี่ยวกับ โบราณสถานยังคงมีปัญหา เนื่องจากการให้ ความสนใจ การให้ความสำคัญกับทรัพยากร วัฒนธรรมได้จำกัดอยู่ในวงแคบ ไม่ได้มีการ ส่งเสริมให้ความรู้ชุมชนอย่างเพียงพอ ทำให้ ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษา อีกทั้งขาดความตระหนักถึงความสำคัญ ไม่กล้า เข้าไปจัดการด้วยตนเอง ส่งผลให้การจัดการ ทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทโบราณสถานส่วน

ใหญ่ถูกจำกัดอยู่ในการดูแลของทางภาครัฐ ใน ส่วนของทางภาครัฐเองก็สามารถดำเนินงาน ได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง เนื่องด้วยปัจจัยทั้งทาง ระยะเวลาและบุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและ ไม่เพียงพอต่อจำนวนโบราณสถานทั้งหมดทั่ว ประเทศ ซึ่งมีกว่า 8,732 แห่ง กล่าวในเชิงการ จัดการแล้ว แหล่งโบราณคดีเหล่านี้ขาดการ จัดการซึ่งสามารถทำได้ในรูปแบบที่ หลากหลาย เช่น การอนุรักษ์ การจัดทำ ฐานข้อมูล การประชาสัมพันธ์ การปรับสภาพ ภูมิทัศน์ การจัดทำเป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งมีผลทำ ให้คนทั้งหลายได้เห็นความคุณค่าและ ความสำคัญของแหล่งโบราณคดี รวมทั้งได้ใช้ ประโยชน์จากแหล่งโบราณคดีด้วย

จังหวัดมหาสารคามมีแหล่งโบราณคดี ตามบัญชีของกรมศิลปากรทั้งสิ้นจำนวน 74 แห่ง โดยแบ่งเป็นประเภทแหล่งโบราณคดีที่ได้ ขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ จำนวน 17 แห่ง และ แหล่งโบราณคดีที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนหรือยัง ไม่ได้ประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา จำนวน 57 แห่ง มีทั้งแหล่งโบราณคดีที่ได้รับ อิทธิพลศิลปะและวัฒนธรรมแบบขอมคือกู และแหล่งโบราณคดีที่ได้รับอิทธิพลของ พระพุทธศาสนา เช่น สิมโบราณ เป็นต้น จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่า แหล่งโบราณคดี โดยมากยังไม่มีการจัดการที่ดี บางแห่งก็ถูก ปลอมให้ทรุดโทรมไปตามกาลเวลา โบราณสถานภายในวัดบางแห่งได้ถูกรื้อถอน เหตุผลที่สำคัญอย่างหนึ่งคือชุมชนในบริเวณ แหล่งโบราณคดียังมีความรู้ในการอนุรักษ์ โบราณสถานไม่เพียงพอ อีกทั้งมีการลักขโมย โบราณวัตถุจากผู้มีความโลภเพื่อนำไปขายใน ตลาดมืด

บทความนี้จะนำเสนอผลศึกษาสภาพการ จัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา และรูปแบบการจัดการแหล่งโบราณคดีทาง พระพุทธศาสนาในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่ง สามารถที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและ แหล่งเรียนรู้ในอนาคตได้ ซึ่งอาจส่งผลดีต่อ การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน เกิด คุณค่าทางจิตใจคือได้สัมผัสความงดงามแห่ง ศิลปะ ทำให้เพลิดเพลินและมีความสุขใจ อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการแหล่ง โบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัด มหาสารคาม
2. เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการแหล่ง โบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัด มหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความ เป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ การจัดการ แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัด มหาสารคาม โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

2. พื้นที่วิจัย

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แหล่ง โบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัด มหาสารคามจำนวน 5 อำเภอ ดังนี้

2.1 อำเภอเมืองมหาสารคาม สถานที่ ดำเนินการวิจัย คือ

2.1.1 กลุ่มหาธาตุ บ้านเขว ตำบลเขว
วไร่ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2.2 อำเภอกันทรวิชัย สถานที่ดำเนินการ
วิจัย คือ

2.2.1 วัดสุวรรณवास ตำบลโคกพระ
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

2.2.2 พระพุทธมงคล วัดบ้านสระ
ตำบลคันธารราษฎร์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด
มหาสารคาม

2.3 อำเภอโกสุมพิสัย สถานที่ดำเนินการ
วิจัย คือ

2.3.1 วัดตาลเรือง บ้านโคกกลาง
ตำบลเขวไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัด
มหาสารคาม

2.4 อำเภอเชียงยืน สถานที่ดำเนินการ
วิจัย คือ

2.4.1 กู่ทอง บ้านกู่ทอง ตำบลกู่ทอง
อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

2.5 อำเภอวาปีปทุมบ้านแดง สถานที่
ดำเนินการวิจัย คือ

2.5.1 กู่บ้านแดง ตำบลหนองแสง
อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

2.5.2 วัดอินทราราม บ้านแดง ตำบล
หนองแสง อำเภอวาปีปทุม จังหวัด
มหาสารคาม

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่
เป็นประชากรกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้
ได้ใช้การสุ่มแบบเจาะจงตัวแทนภาคประชาชน
ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับแหล่งโบราณคดี
ทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดมหาสารคาม
ประกอบด้วย

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ 21
รูป/คน ประกอบด้วย

2.1.1 พระสงฆ์ 6 รูป

2.1.2 ไวยาวัจกร 3 คน

2.1.3 ประชาชนชาวบ้าน 5 คน

2.1.4 บุคลากรสำนักงานวัฒนธรรม
และบุคลากรขององค์กรปกครองท้องถิ่น 7 คน

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทากลุ่ม 12
รูป/คน

3. เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือที่ ใช้ในการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือการวิจัย
ดังนี้

3.1 เครื่องมือการวิจัย

3.1.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-
depth Interview Form)

เครื่องมือการวิจัยในครั้งนี้คือ แบบ
สัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง มี
วัตถุประสงค์เพื่อสัมภาษณ์สภาพแหล่ง
โบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัด
มหาสารคาม และการจัดการความรู้แหล่ง
โบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัด
มหาสารคาม

3.1.2 แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ
(Focus Groups Form)

แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ มี
วัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาคำตอบในประเด็น
เกี่ยวกับสภาพแหล่งโบราณคดีทาง
พระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม และการ
จัดการความรู้แหล่งโบราณคดีทาง
พระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม

3.2 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
วิจัย

3.2.1 การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือวิจัย คณะผู้วิจัยได้
ร่วมกันสร้างโดยดำเนินการ ดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่อธิบายการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในระดับอำเภอ

2) กำหนดขอบเขตของคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์และองค์ประกอบที่ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์การจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ในมุมมองของประชาชน แล้วนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสัมภาษณ์

3) สร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง

3.2.2 การตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

3.3.3 นำร่างแบบสัมภาษณ์เสนอที่ปรึกษาทางวิจัยเพื่อตรวจสอบ แก้ไข และเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแบบสัมภาษณ์

3.3.4 ปรับปรุงปรับปรุงให้เป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บข้อมูลในการวิจัยต่อไป

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 การเก็บข้อมูลภาคสนามนั้นได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการดังนี้

3.3.1 การเตรียมการก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ต้องการเก็บข้อมูล เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

2) นำแบบบันทึกการสนทนากลุ่มให้กับผู้ช่วยนักวิจัย ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้จดบันทึกข้อมูล พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดการจดบันทึก

3.3.2 การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม

1) เข้าพบกลุ่มประชากรเพื่อแนะนำตนเอง และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือ พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดในการตอบคำถาม

2) การสัมภาษณ์ (Interview) ที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพราะเป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่มีความยืดหยุ่น ซึ่งในการสัมภาษณ์นั้นได้ใช้วิธีการ 2 วิธีดังนี้คือ

2.1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการสัมภาษณ์หรือสนทนาตัวต่อตัวหรือแบบเผชิญหน้า ซึ่งในการสัมภาษณ์นั้นได้เลือกสถานที่ที่จะสัมภาษณ์ โดยเลือกสถานที่ที่เงียบสงบ ปราศจากสิ่งรบกวนใดๆ เพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างต่อเนื่องและได้รายละเอียดที่ต้องการมากที่สุด

2.2) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อต้องการวัดความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมของมนุษย์ รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม คำตอบที่ได้เป็นคำตอบในเชิงเหตุผลที่ได้จากการกลั่นกรองจากสมาชิกในวงสนทนา คำถามจะถามถึงความรู้สึก การให้เหตุผล แรงจูงใจ ตลอดจนการตัดสินใจของบุคคลและรวมถึงทัศนคติต่อปรากฏการณ์หรือสิ่งต่างๆ ที่ศึกษาโดยเน้นให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมากที่สุด

3) การสังเกตการณ์ (Observation) ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสังเกตการณ์โดยเข้าร่วม (Participation observation) ได้ลงพื้นที่เพื่อจะเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่การวิจัย การ

สังเกต การณ์ของผู้วิจัยนั้น ได้ใช้การสังเกตการณ์ 2 ระยะ คือ ก่อนการวิจัย และใน ระยะที่ 2 ในระหว่างทำวิจัย หรือการเก็บ รวบรวมข้อมูล ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตลอดจนถึง การดำเนินชีวิตของชุมชน โดยใช้การ สังเกตการณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structures Observation) เป็นวิธีการสังเกตที่ผู้วิจัยได้ กำหนดหัวข้อประเด็นที่จะสังเกตไว้อย่าง ชัดเจนและแน่นอนแล้วบันทึกเฉพาะประเด็น ที่ต้องการทราบ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytical induction) ผู้วิจัยได้สรุป ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและสรุปประเด็นต่างๆ ที่กำหนดไว้ ตามประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารจัดการตามแนวพุทธ

3.4.2 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) นับเป็นการวิเคราะห์ เนื้อหาเชิงบรรยายเช่นเดียวกับวิธีแรก แต่ เป็นการประมวลและสรุปข้อมูลที่ได้จาก เอกสารและข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งจากการสัมภาษณ์ สันทนากลุ่มเฉพาะ และจากการสังเกต

ผลการศึกษา

1. สภาพการจัดการแหล่งโบราณคดี ทางพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม

1.1 การจัดการแหล่งโบราณคดีทาง พระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคามในอดีต

พบว่า แหล่งโบราณคดีทาง พระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคามในอดีตยัง ไม่เป็นระบบระเบียบเท่าที่ควร เพราะ ประชาชนภายในชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญ

หรือประโยชน์ อีกทั้งการดูแลรักษายังไม่มี แนวทางที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ขาดการมี ส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ไม่มีหน่วยงานดูแลที่ ชัดเจน การจัดการจะเป็นหน้าที่เจ้าของ สถานที่ดูแล รักษา แต่ก็ทำได้ไม่เต็มที่ แต่ ถึงแม้ไม่มีการจัดการ แต่มีการสงวนรักษา ให้ คงอยู่ตามสภาพของเดิมเท่าที่เป็นอยู่มิให้ เสียหายมากกว่าเดิม ต่อมาการจัดการแหล่ง โบราณคดีมีการบูรณะ ปรับปรุงและทำให้ดีขึ้น ส่วนมากจะบูรณะซ่อมแซมและทำให้ ดีกว่าเดิม มีหน่วยงานเข้ามาดูแลชัดเจนคือ กรมศิลปากร ได้ส่งเจ้าหน้าที่ สํารวจมีการขึ้น ทะเบียนโบราณคดีไว้เป็นหลักฐานชัดเจน มี การบูรณะ ปรับปรุงให้ดีขึ้น และนำ โบราณวัตถุบางส่วนไปเก็บรักษาไว้ที่ พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น การ สงวนรักษาส่วนมากก็จะเป็นการทำ ความ สะอาดบริเวณโดยรอบของสถานโบราณคดี เท่านั้น เพราะทางกรมศิลปากรได้ท้วงติงเมื่อ ตรวจพบว่า มีการดูแลหรือทำความสะอาดไม่ ถูกวิธีจะทำให้เกิดความเสียหายรูปทรงของ โบราณวัตถุ เพื่อการรักษาไว้ให้เป็นสมบัติของ ชุมชน ประเทศชาติแบบดั้งเดิม ประชาชนส่วน ใหญ่จึงไม่กล้าแตะต้องโบราณวัตถุต่าง ๆ แม้ จะมีหญาขึ้นรกรกก็ตามก็ยังคงปล่อยไว้ตามสภาพ จึงปล่อยให้การจัดการเป็นหน้าที่ของรัฐ

1.2 การจัดการแหล่งโบราณคดีทาง พระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคามใน ปัจจุบัน

พบว่า หลังจากที่ดินกรมศิลปากรได้ เดินทางเพื่อสำรวจและมีการจดทะเบียน บันทึกรับโบราณคดีเป็นลายลักษณ์อักษรและทำ การปรับปรุงแล้ว ทำให้สภาพของแหล่ง โบราณคดีมีความสมบูรณ์ขึ้นกว่าอดีตมาก ใน

ปัจจุบันการจัดการแหล่งโบราณคดีเป็นหน้าที่ของเจ้าของพื้นที่เป็นหลัก กล่าวคือ ภาคประชาชน มีพระสงฆ์ ไวยาวัจกร ปราชญ์ชาวบ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้ร่วมมือกันในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่ ส่วนภาครัฐ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลบางแห่งได้ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาข้อมูลแหล่งโบราณคดีในชุมชนท้องถิ่น ด้วยการจัดอบรมให้ความรู้ ให้อำนาจการจัดการเผยแพร่ข่าวสารแหล่งโบราณคดีด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ โบราณคดี เป็นต้น การจัดอบรมแบบนี้เป็นกิจกรรมที่ดีแต่ยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่มีแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาตั้งอยู่ ส่วนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้ทำหน้าที่ในการส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางเจ้าของพื้นที่ได้จัดขึ้น อีกทั้งการขอความร่วมมือจากชุมชนและภาคส่วนต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการอาจยังไม่ครอบคลุม การจัดการส่วนใหญ่จึงมีลักษณะภาคประชาชนช่วยกันดูแล และร่วมมือกันระหว่างวัด ชาวบ้านเป็นหลัก

2.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม

พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความต้องการในการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาเกิดจาก แหล่งโบราณคดีถูกทำลายด้วยมือมนุษย์พากันเข้าไปครอบครองพื้นที่แสวงหาผลประโยชน์จากธรรมชาติ แหล่งโบราณคดีส่วนใหญ่ยังไม่มียุทธศาสตร์สนับสนุนในการจัดทำพิพิธภัณฑสถานเพื่อจัดเก็บหลักฐานสำคัญที่ขุดพบได้ เท่าที่สำรวจพบว่าพิพิธภัณฑสถานที่ตั้งขึ้นมาได้นั้นมาจากความตั้งใจของผู้นำในพื้นที่ที่มีความห่วงแหน

โบราณวัตถุอย่างจริงจัง ไม่ใช่มาจากนโยบายภาครัฐ เพราะผู้นำในพื้นที่ท่านได้มองเห็นความสำคัญถึงอนาคตว่าหากไม่มีการอนุรักษ์ไว้ก็จะสูญหายไปตามกาลเวลา อีกทั้งเป็นสาเหตุให้มนุษย์เข้ามาครอบครองและอาจนำไปทำลายได้

อีกปัจจัยหนึ่งคือจากการที่แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาเป็นที่บนบานสานกล่าวของประชาชนเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจ เมื่อจะไปสวดบรวงชูเข้ารับราชการ สอบเรียนต่อ ก็จะไปกันมาบนและประสบความสำเร็จตามที่บนไว้ เมื่อมีคนมากราบไหว้ขอพรมากขึ้นแสดงให้เห็นว่าแหล่งโบราณคดีมีความศักดิ์สิทธิ์ การจัดการด้านสถานที่จึงเกิดตามมานั้นคือเจ้าของสถานที่ได้ช่วยกันปรับปรุงสถานที่ให้เหมาะสม จัดภูมิทัศน์ให้สวยงาม ตามสภาพพื้นที่ที่จะทำได้นอกจากนั้นได้มีการจัดการเรื่องการท่องเที่ยว เพราะในปัจจุบันมีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งหลายหน่วยงานได้ทำการประชาสัมพันธ์ในช่องทางที่หลากหลาย เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้แต่ละสถานที่ได้พัฒนาตนเองให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของประชาชน เยาวชน นักศึกษา พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับวัด และชุมชนท้องถิ่น

1.4 แนวทางจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม

แนวทางในการจัดการแหล่งโบราณคดีจังหวัดมหาสารคาม ได้มีความเห็นร่วมกันว่า ควรมีการจัดการตามลำดับดังต่อไปนี้

- 1) เสนอเข้าแผนพัฒนาท้องถิ่น
- 2) ประชุมหารือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน

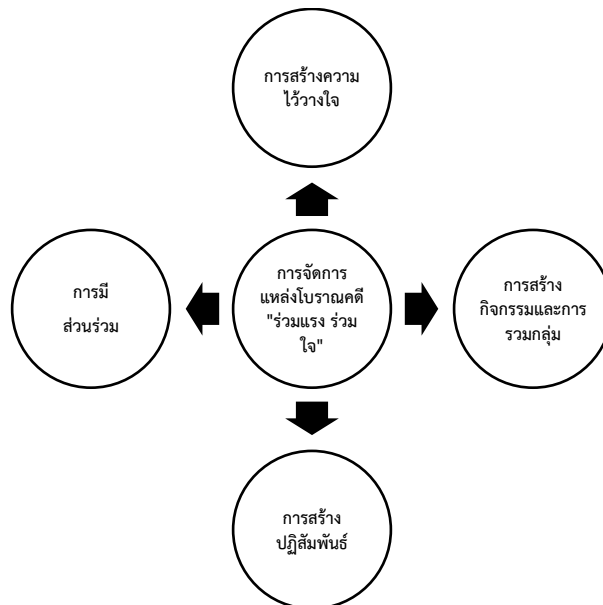
- 3) จัดอบรมให้ความรู้
- 4) สร้างความเข้าใจให้กับเยาวชนรุ่นหลังให้มีความรักและหวงแหน เพื่อบูรณรักษ์ให้คงอยู่ตามธรรมชาติ มิให้ทำลาย
- 5) จัดกิจกรรมเป็นประเพณีประจำปี
- 6) จัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึก รักและหวงแหนโบราณคดี ให้กับประชาชน เยาวชนในพื้นที่
- 7) จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครในการดูแลรักษาในการดูแลโบราณสถานจากประชาชน เยาวชนในพื้นที่
- 8) จัดเจ้าหน้าที่คอยดูแล สิ่งการกำกับ กลุ่มที่ดูแลโบราณคดีโดยการทำงานเป็นทีมเผยแพร่ความรู้ประวัติความเป็นมา

9) ประสานหัวหน้ากลุ่มและสมาชิกในกลุ่มให้ทำงานตามแผนที่กำหนด

10) สรุปผลการดำเนินการเป็นรายปี เพื่อเสนอผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ

2. รูปแบบการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม

การศึกษารูปแบบการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคามเป็นการจัดการแบบมีส่วนร่วมของทุกคนทุกฝ่ายที่จะต้องช่วยเหลือกันในทุกกิจกรรม โดยมี 1 รูปแบบ คือ รูปแบบร่วมแรงร่วมใจในการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบ “ร่วมแรงร่วมใจ” ในการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความไว้วาง วิธีปฏิบัติคือ

- 1) การเป็นคนเปิดเผย
- 2) มีความยุติธรรม

3) การจัดให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่าง

4) ส่งเสริมให้ประชาชนต้องมีความสามัคคี ประองตอง และสร้างจิตสำนึกเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและต่อชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกิจกรรมและการรวมกลุ่ม วิธีปฏิบัติคือ

การสร้างกิจกรรม วิธีปฏิบัติคือ

1) ร่วมกันจัดทำข้อมูลแหล่งโบราณคดีชุมชน

2) ร่วมกันกำหนดแนวทางและกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการโบราณคดี ออกแบบการจัดกิจกรรม

3) ร่วมกันจัดทำแผนอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งโบราณคดีของชุมชน ติดต่อประสานงานกับบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง จัดทำเอกสารทางวิชาการประกอบการจัดกิจกรรม

การรวมกลุ่ม วิธีปฏิบัติคือ

1) มีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นร่วมกัน

2) มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

3) มีความรู้สึกร่วม

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างปฏิสัมพันธ์ มีวิธีปฏิบัติคือ

1) มีความร่วมมือ

2) มีจิตสำนึกร่วม

3) ปรีกษา/พูดคุย

4) คัดเลือกตัวแทน

5) ดูแลรักษาโบราณคดี

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วม

1) การมีส่วนร่วมในการประชุม

2) การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา

3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

4) การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการเลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหา

5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลในกิจกรรมต่างๆ

6) การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์การสร้างควมไว้วางใจ

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม

สภาพการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม พบว่าแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคามได้รับการจดทะเบียนกับกรมศิลปากรเรียบร้อยแล้ว ภาคประชาชน คือ พระสงฆ์ ไวยาวัจกร ปราชญ์ชาวบ้าน ให้ความสนใจและร่วมลงมือปฏิบัติในการอนุรักษ์ส่งเสริม และเผยแพร่แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ภาครัฐ คือ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม และเผยแพร่แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง กรมศิลปากร สำนักงานวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล วัด และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จัดทำเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคามอย่างหลากหลาย และสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก จังหวัดมหาสารคามมีการพัฒนาถนนเข้าสู่แหล่ง

โบราณคดีอย่างต่อเนื่อง และแหล่งโบราณคดีบางแห่งอยู่ติดกับถนนเส้นหลักในการเดินทางไปมาของประชาชนทำให้สะดวกต่อการเดินทางเข้าไปกราบสักการบูชา สอดคล้องกับพระมหาสมปาน ชาคโร, พระธรรมโมลี, พระมหาวิจิตต์ ธีรวิโส, กฤษณ์นัท แสงมาศ และ ยโสธราศิริภาพระภากร (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ปราสาทข่างปี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า วิธีการจัดการแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ปราสาทข่างปี อย่างมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และชุมชนจำเป็นที่จะต้องจำแนกสภาพปัญหาของแหล่งโบราณคดีปราสาทข่างปี ออกมาให้เห็นว่ากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับแหล่ง โบราณคดี ปราสาทข่างปี ส่วนไหนที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมดำเนินการได้ในขอบข่ายที่ทำได้ตามกฎหมาย และกิจกรรมส่วนไหนที่ ชุมชนไม่สามารถดำเนินการเพราะอาจผิดกฎหมาย เนื่องจากแหล่งโบราณคดี ปราสาทข่างปี แห่งนี้ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติโบราณสถานและกรมศิลปากรเป็นหน่วยงานรับผิดชอบตามกฎหมาย สอดคล้องกับพระครูวาปีจันทคุณ, พระอธิการสมหมาย อตถสิทโธ, พระสังเวียน ธีรปัญโญ และ ทักษิณาร์ ไกรราช (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการ ความรู้ แหล่งโบราณคดี ทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ด้านการประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์การประชาสัมพันธ์มีส่วนสำคัญในการทำให้คนรู้จักสิ่งที่เราสื่อสารออกไปนั้น ด้านการจัดทำฐานข้อมูลเป็นเรื่องของการจัดการความรู้โดยตรง เพราะเป็นการประมวลความรู้ในรูปแบบที่ง่ายต่อการศึกษา เป็น

ประโยชน์ต่อการศึกษาโบราณคดี ด้านการอนุรักษ์โบราณคดีการอนุรักษ์ คือการดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพเดิมเป็นดีที่สุด ระวังรักษาไม่ให้ชำรุดทรุดโทรมหรือถูกทำลาย โดยเฉพาะโบราณคดีถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก ด้านการปรับสภาพภูมิทัศน์เชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวมีเป้าหมายเพื่อให้โบราณสถาน มีความร่มรื่นสวยงาม เหมาะแก่การเยี่ยมชม และพักผ่อนหย่อนใจ และการปรับสภาพภูมิทัศน์โบราณสถาน/โบราณคดี ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมการจัดแหล่งเรียนรู้เป็นวิธีการจัดการความรู้ที่สำคัญ และเป็นที่ยอมรับ เพราะเห็นผลเป็นรูปธรรมได้ชัดเจน เพราะมีวัสดุสิ่งของแสดงให้เห็นเพื่อศึกษา

2. รูปแบบการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคามเป็นจัดการแบบมีส่วนร่วมของทุกคนทุกฝ่ายที่จะต้องช่วยเหลือกันในทุกกิจกรรม โดยมี 1 รูปแบบ 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความไว้วางใจ ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกิจกรรมและการรวมกลุ่ม ขั้นตอนที่ 3 การสร้างปฏิสัมพันธ์ ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมทั้งนี้การจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาต้องอาศัยการขับเคลื่อนจากหน่วยงานภายนอกกล่าวคือ สำนักงานวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เป็นต้น ถึงจะนำไปสู่การทำกิจกรรมที่บรรลุผลสำเร็จได้แต่ต้องอาศัยหน่วยงานหรือบุคลากรภายในพื้นที่เป็นหลักในการทำกิจกรรม คือ พระสงฆ์ ไวยาวัจกร ประชาชนชาวบ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น โดยต้องมีการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันและให้เกิดขึ้นเสียก่อน เมื่อมีความไว้วางใจกันแล้วเมื่อทำ

กิจกรรมต่าง ๆ ก็จะได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนด้วยดีเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ต่อกันของคนในชุมชนและนอกชุมชน เกิดเป็นการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและการอนุรักษ์ส่งเสริม และเผยแพร่แหล่งโบราณคดีที่มีประสิทธิผลตามมาเป็นที่ประจักษ์ ทำให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้วยสอดคล้องกับพระมหาสมปอน ชาคโร, พระธรรมโมลี, พระมหาวีศิต ธีรวิโส, กฤษณันท์ แสงมาศ และ ยโสธรรา ศิริภาพระภากร (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ปราสาทข่าปี อำเภอดงหลวง จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า การเสนอรูปแบบการจัดการแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ปราสาทข่าปีแบบมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ และชุมชนที่เป็นการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดสุรินทร์ ที่สามารถบ่งบอกถึงตัวตนอย่างแท้จริง ของวัฒนธรรมชุมชนเมืองสุรินทร์ เช่น อัตลักษณ์ด้านปราสาทหินหรือปราสาทขอม สุรินทร์มีปราสาทขอม มากมาย กระจายทั่วเกือบทุกอำเภอ มีประมาณ 27 แห่ง อัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิตชุมชน ที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และอยู่ร่วมกันกับกลุ่มคนอื่นๆ ด้วยความสมัครสมานสามัคคี มีวัฒนธรรมและภาษาเป็นของตนเองเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญและโดดเด่น สอดคล้องกับนิสา พิมพ์เศษ (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการโบราณสถานในจังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า แนวทางพัฒนาการศึกษาและวิชาการ ประกอบด้วย กิจกรรม ที่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจโบราณสถาน การเก็บข้อมูลโบราณสถานเพิ่มเติม เผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการ จัดตั้งศูนย์

รวบรวมข้อมูลบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับโบราณสถานในหลักสูตรการเรียน รวมถึงการสนับสนุนการวิจัยระดับท้องถิ่น สอดคล้องกับพระครูวาปีจันทคุณ, พระอธิการสมหมาย อุตตสิทฺธ, พระสังเวียน ธีรปัญญา และ ทักษิณาร์ ไกรราช (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ด้านการประชาสัมพันธ์การประชาสัมพันธ์การประชาสัมพันธ์มีส่วนสำคัญในการทำให้คนรู้จักสิ่งที่เราสื่อสารออกไปนั้น ด้านการจัดทำฐานข้อมูลเป็นเรื่องของการจัดการความรู้โดยตรง เพราะเป็นการประมวลความรู้ในรูปแบบที่ง่ายต่อการศึกษา เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาโบราณคดี ด้านการอนุรักษ์โบราณคดีการอนุรักษ์ คือการดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพเดิมเป็นดีที่สุด ระวังรักษาไม่ให้ชำรุดทรุดโทรมหรือถูกทำลาย โดยเฉพาะโบราณคดีถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก ด้านการปรับสภาพภูมิทัศน์เชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวมีเป้าหมายเพื่อให้โบราณสถาน มีความร่มรื่นสวยงาม เหมาะแก่การเยี่ยมชม และพักผ่อนหย่อนใจ และการปรับสภาพภูมิทัศน์โบราณสถาน/โบราณคดี ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมการจัดแหล่งเรียนรู้เป็นวิธีการจัดการความรู้ที่สำคัญ และเป็นที่ยอมรับ เพราะเห็นผลเป็นรูปธรรมได้ชัดเจน เพราะมีวัสดุสิ่งของแสดงให้เห็นเพื่อศึกษา สอดคล้องกับกนกพร ฉิมพล (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการ

พัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ (1) ด้านการพัฒนาศักยภาพและการวางรูปแบบการบริหารจัดการหมู่บ้าน แก๊ไขจุดอ่อนของหมู่บ้าน โดยหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ที่มีประสบการณ์หรือเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว มาร่วมเป็นแรงสำคัญเพื่อพัฒนา การท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ให้ความรู้ร่วมคิดร่วมสร้างร่วมวางแผน โดยต้องยึดว่าทุกกระบวนการของการพัฒนาต้องให้ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมลงมือปฏิบัติเองทุกขั้นตอน เพื่อสร้างและปลูกฝังความภาคภูมิใจและความเป็นเจ้าของ ร่วมกันของชาวบ้าน และ (2) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านการประเมินผล ซึ่งควรจัดให้มีการทดลองการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน โดยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญจากการ ศึกษาวิจัยคือ ควรมีการร่วมกันพัฒนาศักยภาพ และการวางรูปแบบการบริหารจัดการหมู่บ้าน แก๊ไขจุดอ่อน ของหมู่บ้าน โดยเฉพาะในเรื่องของการสร้าง กฎ กติกา เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับชาวบ้านและนักท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์แหล่ง ท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ตลอดจนการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวনার่องภายในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษารูปแบบการจัดการแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย

จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนขาดความรู้ด้านการดูแลหรือทำความสะอาด โบราณคดีให้ถูกวิธีทำให้เกิดความเสียหาย เช่น รูปทรงของโบราณคดีเปลี่ยนไปจากเดิม เป็นต้น จากข้อค้นพบนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงควรมีนโยบายประจำปีให้หน่วยงานระดับจังหวัดได้มีการจัดอบรมให้กับประชาชนในพื้นที่ให้ได้รับความรู้และจะได้นำไปพัฒนาต่อยอดให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่แหล่งโบราณคดียังขาดการจัดการสถานที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ที่สื่อให้เห็นถึงเรื่องราว ประวัติความเป็นมาของสถานที่นั้น ๆ อย่างเป็นรูปธรรม จากข้อค้นพบนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานในพื้นที่ ตลอดถึงประชาชนควรร่วมมือกันศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีแล้วจัดเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้เท่าที่จะทำได้โดยอาศัยวัสดุ อุปกรณ์ ที่สามารถหาได้ในท้องถิ่นมาจัดทำให้เป็นระบบโดยไม่เอางบประมาณเป็นตัวตั้ง ตลอดถึงการทำป้ายประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงแหล่งโบราณคดีโดยอาศัยวัสดุที่สามารถหาได้ง่าย และสามารถจัดทำได้เลยไม่ต้องซื้อวัสดุ เหล่านี้สามารถก็แก้ไขปัญหาเบื้องต้น

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1) ควรมีการศึกษาถึงแหล่งโบราณคดีทุกประเภทที่มีอยู่ในระดับจังหวัดและระดับภาคเพื่ออนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่

3.2) ควรมีการศึกษาถึงการสร้างนวัตกรรมเพื่อนำไปใช้ในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่แหล่งโบราณคดีทุกประเภทในประเทศไทย

แหล่งอ้างอิง

- กนกพร ฉิมพล. (2559). แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารชุมชนวิจัย*, 10(1), 7-19.
- นิตยา พิมพ์พิเศษ. (2554). *แนวทางการจัดการโบราณสถานในจังหวัดอุดรธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- พระครูวาปีจันทคุณ, พระอธิการสมหมาย อตถสิทฺโธ, พระสังเวียน ธีรบุญโญ และ ทักษิณาร์ ไกรราช. (2560). รูปแบบการจัดการความรู้แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัด ร้อยเอ็ด. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 5(ฉบับพิเศษ), 422-429.
- พระมหาสมปาน ชาคโร, พระธรรมโมลี, พระมหาวิจิต ธีรวโส, กฤษณ์นัท แสงมาศ และ ยโสธรา ศิริภาพระภากร. (2560). การจัดการแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ปราสาทขางปี อำเภอศีขร ภูมิ จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 17(3), 311-320.
- สายนต์ ไพรัชญจิตร. (2548). *กระบวนการโบราณคดีชุมชน : การวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาแบบ มีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร วัฒนธรรมในจังหวัดน่าน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สายนต์ ไพรัชญจิตร. (2548). *การจัดการโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและ พิพิธภัณฑสถานโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. นนทบุรี: ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล. (2547). *ศาสนาพราหมณ์ในอาณาจักรขอม*. กรุงเทพฯ: มติชน.

หลักพุทธธรรมแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย BUDDHA DHAMMA THE WAY OF LIFE OF BUDDHISTS IN THAI SOCIETY

จกักรี ศรีจารุมณีญาณ *

Chakkree Sricharumedhiyan

E-mail: chakkree_2532@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย เพื่อศึกษาการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ นำเสนอในรูปแบบพรรณนาโวหารผลการวิจัยพบว่า หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย ได้แก่ ศีล, สังคหวัตถุ, และ พรหมวิหาร การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย เพื่อให้บรรลุผลคือ การสร้างจิตสำนึก ตระหนักรู้คุณค่า/ความสำคัญของการนำไปประยุกต์ใช้ มีความพยายามศึกษาทำความเข้าใจ การนำไปใช้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง และถ่ายทอด แบ่งปัน ชักชวนให้ปฏิบัติตาม แนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย ประกอบด้วย 4 แนววิถี ได้แก่ แนววิถีที่ 1 คือการศรัทธาในพระพุทธศาสนา แนววิถีที่ 2 คือการแสดงออกเชิงวัฒนธรรม แนววิถีที่ 3 คือการมีเป้าหมายที่ชัดเจน และแนววิถีที่ 4 คือแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการดำเนินชีวิตที่ดีงามในทุกระดับ ตามแบบวิถีวัฒนธรรมของชาวพุทธในสังคมไทยเพื่อความผาสุกของสังคมทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

คำสำคัญ : วิถีการดำรงชีวิต, ชาวพุทธในสังคมไทย

ABSTRACT

The Objective of this research were 1) to study the Buddhist doctrine concerning the way of life of Buddhists in Thai society, 2) to study the application of the Buddhist doctrine to the way of life of Buddhists in Thai society, 3) to analyze the principles of Buddhism concerning the way of life of Buddhists in Thai society. This research is a qualitative research presented in a narrative description. The results of the research found that Buddhism doctrine concerning the way of life of Buddhists in Thai society consisted of commandment, Sangahavattthu, and sublime states of mind. The results also indicated that the application of Buddhist principles to the life of Buddhists in Thai society to achieve results was creating consciousness, recognizing the value / importance of the application, attempting to study and understand, applying and practicing correctly, sharing and persuading others to follow. The way of life of Buddhists in Thai society consists of 4 elements, which are 1) faith in Buddhism, 2) cultural expression, 3) have a clear goal, and 4) the way of life of Buddhists in Thai society, which will bring benefits in living a good life at all levels in accordance with the Buddhist way of life in Thai society, for the well-being of society both for oneself and others.

Keywords: way of life, Buddhist in Thai society

* นักศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม วิทยาลัยทองสุข

บทนำ

สังคมปัจจุบันมีความเจริญทางเทคโนโลยี และการสื่อสารที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทยในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ทำให้ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นบางอย่างกำลังจะสูญหายเพราะไม่ได้รับการอนุรักษ์สืบทอดจากคนรุ่นใหม่ ดังนั้นควรจะได้รับการส่งเสริมสนับสนุน ตลอดจนเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกระทรวงวัฒนธรรม การรักษาสืบทอดวัฒนธรรมของชาติและความหลากหลายทางวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างมั่นคง สร้างค่านิยมจิตสำนึก และภูมิปัญญาคนไทย นำทุนทางวัฒนธรรมของประเทศมาสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และการบริหารจัดการองค์ความรู้ ด้านศาสนา ด้านศิลปะ และวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และการสืบทอดในอนาคต ซึ่งข้อมูลผลการศึกษาวิจัยทำให้ทราบว่าชุมชนมีการบริหารจัดการอย่างไรให้สำเร็จ รวมถึงเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ทั้งนี้การแก้ไขสารสนเทศที่ได้สามารถนำไปประกอบการวางแผนพัฒนางานวัฒนธรรมประเพณี ที่สำคัญอื่นๆ อันจะนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกของประชาชนในท้องถิ่น ได้อนุรักษ์ฟื้นฟู สืบสานให้ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นดำรงอยู่คู่สังคมไทยสืบไป

จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถเป็นหลักในการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สติปัญญาและจิตวิญญาณ เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับ

ผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข หากได้มีการศึกษาหลักพุทธธรรมแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในระดับชุมชน สังคมและประเทศชาติ เพราะปัจจุบันประเทศในแถบภูมิภาคนี้ ถือเป็นสังคมแบบพหุนิยม แบบประชาคมอาเซียน จึงควรศึกษาและนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ยั่งยืนต่อไป จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเพื่อให้เข้ากับหลักพุทธธรรมแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย ว่ามีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาปรากฏอยู่อย่างไร และจะนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกันได้อย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทยให้ขยายวงกว้างสู่การเป็นสังคมที่สงบสุขต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย
3. เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดกระทำข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลจากเนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การบันทึกข้อมูล การสังเกต

(1) การบันทึกข้อมูลใช้แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การสังเกต และการจดบันทึกลงในสมุดบันทึกและกล้องถ่ายรูปในการบันทึกภาพที่เป็นกิจกรรมทางสังคมซึ่งถือว่าเป็นวิถีชีวิตของชุมชน

(2) นำข้อมูลที่ได้มาสรุปและจัดหมวดหมู่การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามแต่ละประเภทที่ตั้งไว้ เพื่อตอบคำถามการวิจัยและตามความมุ่งหมายของการวิจัย

(3) ถอดเทปบันทึกเสียงเพื่อเติมเต็มเนื้อหาหรือข้อมูลที่ขาดหายไปจากแบบสำรวจแบบสัมภาษณ์ การสังเกต และจดบันทึกให้ครบถ้วน ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological triangulation) หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์ จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเป็นกรณีไป

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการจัดและทำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้มาจากแบบสำรวจ แบบการสังเกต การจดบันทึก การอัดเทป และการบันทึกภาพ จัดเป็นหมวดหมู่ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยแล้วดำเนินการนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามความมุ่งหมายและกรอบตามความคิดที่กำหนดไว้ โดยใช้แนวคิดของ สุธงศ์ จันทวานิช (2540, น. 131- 144) ได้แก่การวิเคราะห์แบบอุปมัย (Analytic Inductio) และการวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) ดังนี้

1) การวิเคราะห์แบบอุปมัย (Analysis Induction) เป็นวิธีวิเคราะห์ข้อมูล จากข้อมูลที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏที่มองเห็นจากการลงภาคสนาม เป็นต้นว่า กิจกรรมในชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ การนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาพัฒนาตลอดทั้งสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและชนบประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรม ความเชื่อ ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและหลักฐานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

2) การวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) เป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาจัดจำแนกเป็นประเภทตามความมุ่งหมายของการวิจัยแล้วจึงวิเคราะห์ด้วยทฤษฎี เพื่อมาอธิบายสภาพสังคมของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงและบทบาทหน้าที่ขององค์ภายในชุมชนที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอกมากระทบชุมชนดั้งเดิมและนำไปสู่การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาพื้นบ้านของชุมชนโดยใช้วัฒนธรรมและทฤษฎีต่างๆในการวิเคราะห์ตามการมุ่งหมายและกรอบแนวความคิดในการวิจัย

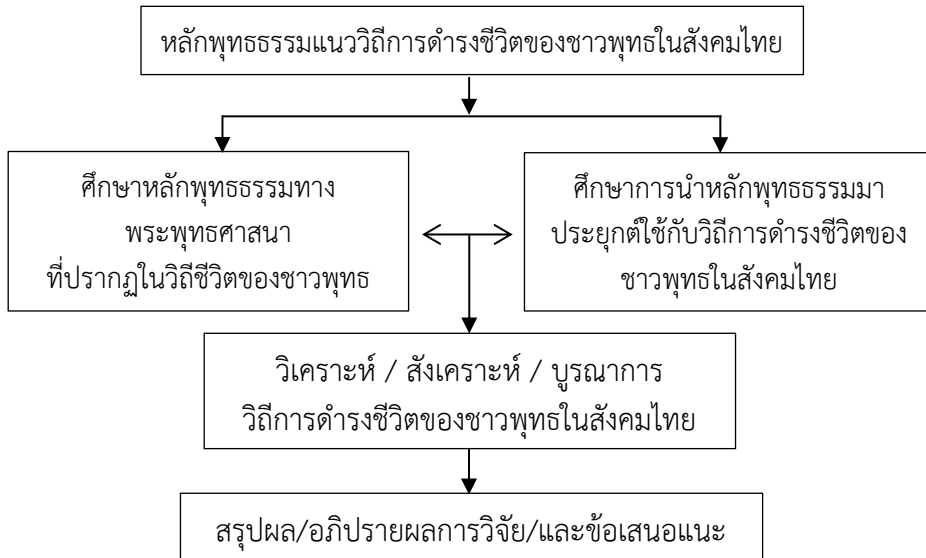
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีการพิจารณาและวิพากษ์ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยเสนอต่อที่ประชุมของกลุ่มและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยให้ทราบ ในการพิจารณาตามประเด็นที่ทำการศึกษาวิจัย ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี รวมทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอข้อมูลพร้อมภาพประกอบบางขั้นตอน ของการดำรงชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยใช้แบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

กรอบแนวคิดของการวิจัย (Conceptual Framework)

การศึกษาวิจัยเรื่อง หลักพุทธธรรมแนว
วิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย

ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิดที่สำคัญของการ
ศึกษาวิจัย ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา หลักพุทธธรรมแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย ผู้วิจัยได้สรุปวิเคราะห์เป็นการอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย

การยึดหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวทางในการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณี ซึ่ง พระครูสุขุมสังฆการ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดหนองแขวง (การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 มกราคม 2563) ได้กล่าวถึงประเพณีการทำบุญตักบาตร สรุปไว้ว่า “หลักธรรมที่เห็นชัดเจนในการยึดเป็นแนวทางคือศีล 5 ที่เป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติโดยการสำรวม

ระวัง ได้แก่ ไม่ทำร้ายกัน ไม่ลักขโมย รักครอบครัว ไม่โกหก และไม่ดื่มสุรายาเสพติดทุกชนิด เมื่อปฏิบัติได้ก็จะเป็นจุดเริ่มต้นของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม” สอดคล้องกับ บุญมี หงสาวดี (การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2563) ได้กล่าวว่า “การตักบาตรมีคุณค่า สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนทุกเพศทุกวัยทั้งในระดับครอบครัวและเครือข่าย โดยที่ครอบครัวและเครือข่ายที่มีบรรพบุรุษร่วมต่างช่วยกันเตรียมตักบาตร โดยยึดถือการปฏิบัติตามธรรมเนียมจากบรรพบุรุษรุ่นต่อ ๆ กันมาโดยใช้หลักศีล 5 เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนทั้งต่อตัวเองและผู้อื่น” ถึงแม้ว่า ศีลห้าจะถูกสร้างขึ้นเพื่อจุดประสงค์หลักคือ

ปกป้องสังคมก็ตาม สิ่งหนึ่งที่เราไม่ควรลืมก็คือ ศิลทุกข้อ เมื่อละเมิดแล้วจะส่งผลถึงคนอื่น ยังส่งผลถึงตัวคนที่ละเมิดด้วย ซึ่งเกณฑ์วินิจฉัยความดีความชั่วในทางพระพุทธศาสนา ข้อหนึ่งก็คือให้ดูว่าสิ่งนั้นเบียดเบียนตนและผู้อื่นหรือไม่ เกณฑ์นี้คือ ต้องการวัดว่าการละเมิดศีลห้าทุกข้อเป็นความผิด ดังนั้น ศิลทุกข้อจึงมีผลกระทบทั้งแก่สังคมและส่วนตัวที่ละเมิดด้วยกันทั้งสิ้น หากคนในชุมชนสามารถรักษาศีล 5 ได้แล้ว เชื่อว่าจะนำมาซึ่งแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย ที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการอยู่ร่วมกันของสังคมที่สงบสุขร่มเย็น

พระครูสุธีกิตติวรญาณ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2563) ได้กล่าวว่า “ใช้แนวสังคหวัตถุ 4 มาถือปฏิบัติด้วยการให้ทาน การพูดจาไพเราะต่อกัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน การวางตัวให้เหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย ทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และอบอุ่น ซึ่งการทำบุญตักบาตรความเชื่อกันว่า เมื่อทำแล้วผู้ทำจะได้านิสงส์สูง เพราะนอกจากจะบูชาแด่พระสงฆ์ผู้สืบทอดพระศาสนาแล้ว พระสงฆ์ ยังสามารถประดังชีวิตให้เป็นไปตามอรรถาพได้” จะเห็นว่าสังคหวัตถุ เป็นการสังเคราะห์ด้วยหลักธรรมที่เป็นปัจจัยภายนอก เป็นการให้ การเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน การเอื้ออาทรเพื่อประโยชน์แต่บุคคลอื่นเป็นการให้ที่ประกอบด้วยเจตนาที่ดี เช่น การให้ปัจจัย 4 (เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค) เพื่อประโยชน์แก่การดำเนินชีวิต ปิยวาจาเป็นการพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน ไม่พูดคำหยาบ พูดด้วยความจริงใจ พูดแต่สิ่งที่ดีที่เกิดประโยชน์ พูดด้วยถ้อยคำที่เมตตา ทั้งนี้ การพูดจาจึงเป็น

บันไดขั้นแรกที่จะสร้างมนุษย์สัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นกับหมู่คณะ ด้วยการไม่พูดเท็จ เว้นการพูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ คำเพ้อเจ้อ อัตถจริยา เป็นการประพฤติที่อำนวยความสะดวกแห่งความสุขให้แก่บุคคลอื่นที่พึงควรจะได้รับ หรือถ้าได้แล้วก็ถือว่าเป็นการทำความดีที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่น และสมานัตตา เป็นการวางตัวให้เสมอต้นเสมอปลาย วางตัวให้ถูกกาลเทศะ ไม่ลืมนบุญคุณคนที่เคยช่วยเหลือไว้ เช่น ญาติสนิท มิตรสหาย เพื่อนบ้าน ที่เคยช่วยเหลือเกื้อกูลเราไว้ คือการวางตัวในสถานะที่เหมาะสม

พรหมวิหาร เป็นองค์ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่าเป็นคุณธรรมสำหรับเป็นที่อยู่ของจิตใจแห่งพรหม เป็นผู้ใหญ่ ผู้นำที่ประเสริฐที่สามารถนำมาใช้กับการอยู่ร่วมกันในสังคมแบบเอื้ออาทร เป็นธรรมอันเป็นที่อยู่ ซึ่งมีทั้งคุณความดีและความผาสุก สงบร่มเย็นในใจ ดังนั้น พุทธศาสนิกชนไทยที่มีวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย ย่อมดำรงอยู่ในธรรมที่ทุกๆ คนในชุมชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในฐานะผู้นำ ผู้ใหญ่ ผู้ปกครองที่เคารพนับถือในชุมชนของตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีกับเยาวชนรุ่นต่อไป

ดังที่ พระธรรมวิสุทธิธาราจารย์ เจ้าอาวาสวัดหนองแขว (การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2563) ได้กล่าวไว้ว่า “พรหมวิหาร 4 เป็นหลักที่คนในชุมชนนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติในเรื่องของการที่ร่วมแรงร่วมใจกันทำงานด้วยเมตตาต่อกัน มีความกรุณาช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน มุทิตาโดยการชื่นชมยินดีกับคนที่ทำงานสำเร็จ ให้กำลังใจกัน รวมถึงการมีอุเบกขาที่จะไม่เลือกปฏิบัติหรือการ

เลือกทำดีกับใครคนใดคนหนึ่ง แต่ปฏิบัติโดยเสมอกันไม่ว่าจะเป็นญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน ใกล้เรือนเคียงที่สนิทและไม่สนิทกัน”

เห็นได้ว่า หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เป็นการเอื้ออาทรในการส่งเสริมให้ชาวพุทธในชุมชนได้สร้างบุญกุศล เป็นการเกื้อกูลชาวพุทธให้ได้รับความสุขทางจิตใจ โดยการทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความรัก สามัคคี ในหมู่เครือญาติที่อยู่ห่างกันได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์ สานความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ก่อให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนม ให้มีวิถีวัฒนธรรมเกิดความแนบแน่นยิ่งขึ้น จึงสำเร็จได้เกิดจากความร่วมมือของพุทธศาสนิกชนผู้มาร่วมงาน ทุกคนทุกฝ่ายต่างปฏิบัติหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี โดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมและเป็นกลไกให้คนในสังคมได้ใช้ชีวิตร่วมกันอย่างสันติสมานฉันท์ในสังคมไทย

2. การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย

หลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทยนั้น นับได้ว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับวิถีการดำเนินชีวิตที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจของชาวพุทธในสังคมไทยมานาน เนื่องจากการที่สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความผูกพันเอื้ออาทรต่อกันในระหว่างเครือญาติกันอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ครอบครัวของคนไทยแต่เดิมเป็นครอบครัวใหญ่ มีพ่อแม่ ลูก หลาน ปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติอื่น ๆ รวมอยู่ด้วยเป็นสายสัมพันธ์ทางระบบเครือญาติ มีความผูกพันห่วงใยดูแลทุกข์สุขกัน เป็นสายสัมพันธ์อันแน่นแฟ้น ที่ต้องอุปการะเกื้อกูลกัน กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และญาติผู้ใหญ่ สังคมไทยเป็นสังคมที่ยึดมั่น

ในพระพุทธศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีทางพุทธศาสนา มีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตคนไทย นับตั้งแต่เกิดสังคมไทย คนไทยจะมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาตลอดจนกระทั่งตาย ซึ่งสอดคล้องกับพระครูมัชฌิมธรรมโสภณ (วุฒิพันธ์ โสภณ) เจ้าอาวาสวัดกลาง (การสื่อสารส่วนบุคคล, 17 มกราคม 2563) ได้กล่าวไว้ว่า “เนื่องจากหลักธรรม เป็นความจริง ความดีงาม ความถูกต้อง เป็นสิ่งจำเป็น สำหรับชีวิตของคนทุกคน ชีวิตที่ขาดธรรมะเสียแล้ว ย่อมเป็นชีวิตที่ขาดหลักในการดำเนินชีวิต ย่อมประสบแต่ความทุกข์ ความเดือดร้อน หาความเป็นปกติสุขได้ยาก ต่างจากผู้มีหลักธรรม คือหลักที่ดีจริง ถูกต้องจริง ทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติ เข้าถึงความสำเร็จอย่างแท้จริง ให้เกิดผลดีจริง รักษาผู้ประพฤติธรรม มิให้ตกไปในที่ชั่ว ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นคนดี สิ่งที่ดีแต่ไม่จริง สิ่งที่ดีจริงแต่ไม่ดี และสิ่งที่ทั้งไม่ดี และไม่จริงนั้น ไม่เรียกว่าหลักธรรม คุณลักษณะสำคัญของหลักธรรม ประกอบด้วย 5 ประการคือ 1. ความดี 2. ความจริง 3. ความถูกต้อง 4. ให้พลังในการกระทำต่าง ๆ และนำทางในการดำเนินชีวิตของคน และ 5. เป็นแกนนำและเป้าหมายร่วมแห่งภารกิจทั้งหมด และ บุญศรี นามบ้านค้อ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 มกราคม 2563) ได้อธิบายว่า “หลักธรรมเป็นหลักของความจริง ความดีงาม ความถูกต้อง จึงเป็นสาระสำคัญที่จำเป็นสำหรับชีวิตของทุกคนทุกกลุ่ม การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับวิถีวัฒนธรรมชาวพุทธในสังคมไทยที่ประกอบด้วยหลักธรรม หรือที่เรียกว่า มีหลักธรรมประจำใจ ย่อมเป็นชีวิตที่ประสบความสำเร็จ มีความสุข ความเจริญ อย่างแน่นอน”

ที่กล่าวมานี้ การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ มีดังต่อไปนี้

1. สร้างจิตสำนึกแห่งการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน

2. มีการตระหนักรู้คุณค่าความสำคัญของการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้

3. มีความเพียร พยายามในการศึกษาเรียนรู้ ทำความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนอย่างลึกซึ้งถึงแก่นธรรมนั้น ๆ

4. นำไปใช้ประพฤติ ปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน

5. นำไปถ่ายทอด แบ่งปัน ชักชวนให้เพื่อนมนุษย์ปฏิบัติตาม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ในด้านการดำเนินชีวิตที่ดีงามในทุกระดับ ตามวิถีของชาวพุทธในสังคมไทยเพื่อความผาสุกของสังคมอย่างแท้จริง

3. แนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย

จักรี ศรีจารุเมธีญาณ (2560) อธิบายถึงแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย โดยสรุปว่า “วัตถุประสงค์ในการดักบาตร คือ เป็นการถวายกำลังแก่พระภิกษุในการสืบอายุพระพุทธศาสนา ถ้าญาติโยมใส่บาตร พระก็จะมียาอาหารมาบำรุงหล่อเลี้ยงร่างกายให้มีกำลังในการบำเพ็ญสมณธรรมต่อไป การบิณฑบาตมุ่งเน้นเรื่องอาหารเป็นหลัก การดักบาตร ถือว่าเป็นประเพณีอย่างหนึ่งที่ชาวพุทธปฏิบัติกันมาแต่สมัยพุทธกาล

พระอธิการแพร สุขมงคล (การสื่อสารส่วนบุคคล, 17 มกราคม 2563) เจ้าอาวาสวัดป่าขยวัน กล่าวว่า “ในประเพณีการดักบาตรเป็นความร่วมมือของชาวบ้าน วัดเป็นเพียง

ศูนย์กลางทางจิตใจของชาวบ้าน พระพุทธศาสนานอกจากมีพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว ยังมีวัดและพระสงฆ์ วัดเป็นทุกอย่างของสังคม เป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชน”

สังคมไทยเป็นสังคมที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับพุทธศาสนาอย่างแยกไม่ออก เนื่องจากพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญที่เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ชาวไทยพุทธมาแต่โบราณ นับตั้งแต่เกิดมาสังคมไทย ซึ่งจะเห็นได้จากที่ชาวไทยพุทธจะมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามาโดยตลอด จนกระทั่ง วาระสุดท้ายของชีวิตคือการตาย ที่เกี่ยวข้องเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ การมีความคิด ความเชื่อในสิ่งเดียวกันย่อมหมายถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความกลมเกลียวที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ไปด้วยกัน ซึ่งส่งผลถึงความ เป็นปึกแผ่น ความเข้มแข็งของสังคมในที่สุด เพราะฉะนั้นความเชื่อในเรื่องนี้จึงกลายเป็นกลไกสำคัญที่ ควบคุมสังคม ก่อให้เกิดประโยชน์จากการร่วมมือช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน อย่างราบรื่นบรรลุวัตถุประสงค์ของทุกฝ่าย สู่ความสงบสุข ร่มเย็นในสังคมที่ยั่งยืน

ผู้วิจัยได้สรุป แนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย ซึ่งเป็นข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 แนววิถี ดังต่อไปนี้

แนววิถีที่ 1 การศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ศรัทธาในพระพุทธศาสนา มุ่งเฉพาะที่ประกอบด้วยความรู้ และตั้งมั่นในทางที่ชอบ มีลักษณะเชื่อในสิ่งที่ ควรเชื่อ เชื่อโดยรู้เหตุผล มิใช่โดยไม่รู้ ในเบื้องต้นแม้ต้องอาศัย

ผู้อื่น ก็อาศัยเฉพาะผู้ที่สมควร และก็ต้องอาศัยตนเองไตร่ตรองพิจารณาจนรู้เห็นจริงด้วยตน เพื่อให้เป็นศรัทธาโดยอิสระ ไม่ต้องอาศัยผู้อื่น ศรัทธาเป็นเพื่อนประจำตนของบุคคลทุกคน เป็นเพื่อนผู้ชักจูงให้เชื่อในเรื่องที่เชื่อทั้งปวง ผู้ชักจูงให้เชื่อในภายนอก ย่อมชักจูงไม่สำเร็จ ถ้าศรัทธาไม่เกิดรับรองในใจสมดังพุทธภาษิตว่า “สทฺธา พุติยา ปุริสสสฺส โหติ ศรัทธา เป็นเพื่อนคู่ใจของคน” โดยการนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และนำไปเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตามบริบทของแต่ละชุมชนที่เป็นความเชื่อที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

แนววิถีที่ 2 การแสดงออกเชิงวัฒนธรรม

การสร้างสัญลักษณ์ประจำท้องถิ่น ถิ่นกำเนิดของตน ในรูปแบบของขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมการดำเนินชีวิต ได้แก่ การกิน การอยู่ การแต่งกาย ภาษา การทำบุญ การสร้างกุศล โดยผ่านพิธีกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ตลอดจนศิลปะต่าง ๆ การสร้างค่านิยม การสร้างกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ จารีตที่เป็นกลไกควบคุมสังคมของชาวพุทธในชุมชนแต่ละท้องถิ่นที่โดดเด่นชัดเจน

แนววิถีที่ 3 การมีเป้าหมายที่ชัดเจน

การรวมตัวกันของชาวพุทธในชุมชนที่มีทัศนคติ ความเชื่อที่เป็นแนวเดียวกัน การรวมกลุ่มกันนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในบริบทชุมชนของตน โดยมีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน

ลักษณะเป้าหมายที่ดี คือ 1. สิ่งที่เราต้องการจริง ๆ 2. ต้องมีความชัดเจน 3. วัด

ความสำเร็จได้ 4. ทำทายเป็นไป 5. กำหนดเวลาเสร็จ 6. สิ่งที่ต้องการจริง ๆ คืออะไร 7. เขียนด้วยทั้งเหตุผล อารมณ์ และความปลื้มปิติในคุณค่า

แนววิถีที่ 4 แนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย

เห็นได้จากปรากฏการณ์ที่เป็นความรัก ความผูกพัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นหมู่คณะที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาจากรบรรพบุรุษ สู่รุ่นปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่ประจักษ์ต่อสังคมอย่างชัดเจน ได้แก่ ความเป็นหนึ่งเดียวกันให้เห็นเป็นเอกลักษณ์ที่เป็นวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นอย่างชัดเจน, มีการรักษา สืบทอด อนุรักษ์ไว้ ให้คงอยู่จากรุ่นสู่รุ่น, มีความภาคภูมิใจ รักและหวงแหน คุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาของบรรพบุรุษของตนไว้อย่างชัดเจน

จากการศึกษา หลักพุทธธรรมแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย สรุปว่าแนวคิดสำคัญคือ วิถีการเชื่อมโยง ศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยการนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยมีเป้าหมายเดียวกันของชาวพุทธในชุมชนที่ชัดเจน คือมีทัศนคติ ความเชื่อที่เป็นแนวเดียวกัน การรวมกลุ่มกันนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในบริบทชุมชนของตน เป็นการสะท้อนถึงวิถีวัฒนธรรมเฉพาะของชุมชน โดยการสร้างสัญลักษณ์ในรูปแบบของประเพณี วัฒนธรรม โดยผ่านพิธีกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน มีการสร้างกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ จารีตที่เป็นกลไก ควบคุมสังคมของชาวพุทธในชุมชนแต่ละท้องถิ่นที่โดดเด่นชัดเจน ทำให้เกิดแนวความคิดแห่งวิถีวัฒนธรรมของชาวพุทธ โดยเห็นได้จากปรากฏการณ์ที่เป็นความรัก

ความผูกพัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นหมู่คณะที่ยึดถือจากบรรพบุรุษ สู่รุ่นปัจจุบัน ซึ่งมีความเป็นหนึ่งเดียวกันให้เห็นเป็นเอกลักษณ์ที่มีการรักษา สืบทอด อนุรักษ์ไว้ ให้คงอยู่จากรุ่นสู่รุ่น มีความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาของบรรพบุรุษของตน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรจัดอบรม บรรยายให้ความรู้เป็นวิทยาทานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะนักเรียน นิสิตและนักศึกษา ตลอดจนบุคคลทั่วไป ให้แพร่หลายในวงกว้าง
2. ควรจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานที่ส่งเสริมวิถีวัฒนธรรม เพื่อสะท้อนให้เห็นสัมพันธ์ภาพในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมตามหลักพุทธธรรม ตลอดจนเพื่อเป็นการสะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์เฉพาะของประเพณี

แหล่งอ้างอิง

- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2560). *พุทธวิถีไทย*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน.
- บุญมี หงสาวดี. (2563, 10 มกราคม). สัมภาษณ์โดย จักรี ศรีจารุเมธีญาณ [การบันทึกเสียง]. อุบลาคูคุ้มวัดหนองแวงเมืองเก่า, ขอนแก่น.
- บุญศรี นามบ้านค้อ. (2563, 11 มกราคม). สัมภาษณ์โดย จักรี ศรีจารุเมธีญาณ [การบันทึกเสียง]. นักจัดรายการวิทยุ สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา (สพว.) วัดหนองแวง พระอารามหลวง, ขอนแก่น.

วัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นที่แตกต่างกันแต่ละท้องถิ่น

3. ควรให้ผู้นำชุมชนแต่ละท้องถิ่น มีแนวนโยบายการสร้างเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ในหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย โดยนำเสนอในเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปต่อยอดงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมด้านอื่น เพื่อการพัฒนาและทำนุบำรุงรักษาไว้สืบไปอย่างยั่งยืน
2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเปรียบเทียบวิถีวัฒนธรรมของชาวพุทธในระดับนานาชาติ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่จะนำไปสู่แนวทางการส่งเสริมพัฒนา ทำนุบำรุงอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ตลอดไป
3. สามารถนำผลการวิจัยมาต่อยอดทางการศึกษา ตลอดจนการศึกษาเปรียบเทียบในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของสังคมไทยและสังคมโลก

36 วารสารปัญญา ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2563)

พระครูมัชฌิมธรรมโสภณ (วุฒิพันธ์ โสภโณ). (2563, 17 มกราคม). สัมภาษณ์โดย จักรี ศรีจารุเมธีญาณ [การบันทึกเสียง]. เจ้าคณะตำบลในเมือง เขต 2 และเจ้าอาวาสวัดกลาง (เมืองเก่า), ขอนแก่น.

พระครูสุขุมสังฆการ. (2563, 15 มกราคม). สัมภาษณ์โดย จักรี ศรีจารุเมธีญาณ [การบันทึกเสียง]. ผู้อำนวยการสถานีวิจัยพระพุทธศาสนา (สพว.) และผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดหนองแขวง พระอารามหลวง, ขอนแก่น.

พระครูสุธีกิตติวรญาณ. (2563, 10 มกราคม). สัมภาษณ์โดย จักรี ศรีจารุเมธีญาณ [การบันทึกเสียง]. รองเจ้าคณะอำเภอเมืองขอนแก่น และผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองแขวงวิทยา, ขอนแก่น.

พระธรรมวิสุทธาจารย์. (2563, 10 มกราคม). สัมภาษณ์โดย จักรี ศรีจารุเมธีญาณ [การบันทึกเสียง]. ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 9 และเจ้าอาวาสวัดหนองแขวง พระอารามหลวง, ขอนแก่น.

พระอธิการแพร สุขมงคล. (2563, 17 มกราคม). สัมภาษณ์โดย จักรี ศรีจารุเมธีญาณ [การบันทึกเสียง]. เจ้าอาวาสวัดป่าชัยวัน, มหาสารคาม.

สุภาวศ์ จันทวานิช. (2540). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รูปแบบการสอนวรรณกรรมในการส่งเสริมการตระหนักรู้วัฒนธรรมระหว่างประเทศของ
นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
THE LITERATURE INSTRUCTIONAL MODEL IN PROMOTING INTERCULTURAL
AWARENESS OF THIRD-YEAR ENGLISH MAJOR STUDENTS AT THE FACULTY OF
EDUCATION, BURIRAM RAJABHAT UNIVERSITY

ปองเอก เพ็งลุน *

Pong-ek Pengloun

E-mail: Pong-ek.pl@bru.ac.th

สุกัญญา เกาะวิวัฒนากุล **

Sukanya Kaowiwatanakul

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการใช้รูปแบบการสอนวรรณกรรมในการส่งเสริมการตระหนักรู้วัฒนธรรมระหว่างประเทศของนักศึกษา และ 2) เพื่อศึกษาทัศนคติของนักศึกษาต่อการใช้รูปแบบการสอนวรรณกรรม กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำนวน 24 คน ปีการศึกษา 2562 ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) งานวิจัยนี้ได้เก็บข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการทดลอง 9 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ 1) บทเรียนเรื่องสั้น 9 แผน 2) แบบทดสอบการตระหนักรู้วัฒนธรรมระหว่างประเทศ 3) แบบสอบถาม และแบบสอบถามปลายเปิด 4) แบบสังเกตในชั้นเรียน ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์ทางสถิติโดยการหาค่า paired sample t-test ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) มีความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบการตระหนักรู้วัฒนธรรมก่อนและหลังเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าอิทธิพลเฉลี่ยระดับมาก (1.35) และการตระหนักรู้ของนักศึกษาอยู่ในระดับ การตระหนักรู้วัฒนธรรมระหว่างประเทศ 2) นักศึกษามีทัศนคติในแง่บวกต่อการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนวรรณกรรม นอกจากนี้ ผลการศึกษาของแบบสังเกตในชั้นเรียนพบว่า นักศึกษาได้เปลี่ยนแปลงทัศนคติ และยอมรับความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรมหลังการใช้รูปแบบการสอนวรรณกรรม

คำสำคัญ: รูปแบบการสอนวรรณกรรม, การตระหนักรู้วัฒนธรรมระหว่างประเทศ, นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 3

ABSTRACT

The Objective of this research were 1) to investigate the effects of the implementation in the literature instructional model in promoting students' intercultural awareness 2) to

* Doctoral Student in English, School of Liberal Arts, University of Phayao

** Lecturer in English, School of Liberal Arts, University of Phayao

examine the students' attitudes towards the literature instructional model. The subjects were selected by a simple random sampling, and 24 the third-year English major students of academic year 2019. The research instruments were 1) the 9 ASEAN short story lessons 2) the intercultural awareness test 3) the questionnaire and the open-ended questionnaire 4) classroom observation. The paired sample t-test, mean, and standard deviation were used to analyze the quantitative data whereas content analysis and interpretation were used for the qualitative data.

The results of research were 1) there was a significant difference between the mean scores of pre- intercultural test and post-intercultural awareness test at a significant level of .05. The effect size was a large effect (1.350) and students' awareness was at "intercultural awareness" level 2) the students expressed positive attitudes towards the literature instructional model. Besides, the results of classroom observation indicated that the majority of students changed their attitudes and perceived the similarities and differences of cultures after implementation of the literature instructional model.

Keywords: The Literature Instructional Model, Intercultural Awareness, Third-Year English Major Students

Introduction

Due to the borderless communication around the world, it is easily carried out by people from every part of the world with their language perspectives: non-verbal and verbal perspectives with the goal of exchanging and learning information from other social groups. In particular, the Association of South-East Asian Nations (ASEAN) was formed on August 8, 1967 with the main aim of building peace, which was to promote political stability, economic growth, social progress and cultural development in the regions of South-East Asian (ASEAN, 2009).

ASEAN people who also must communicate with people from

another social group in unavoidable circumstances in order to mutually exchange and gain information on a variety of business, education, politics, society, and culture. Intercultural conflict was a barrier for successful intercultural communication when ASEAN people interacted each other.

In solving the issue, Intercultural awareness (IA) played a key role in intercultural communication in the ASEAN community because it was a process of knowledge, skill and attitude which people need to use for effective intercultural communication (Baker, 2009). Benefits of intercultural awareness were viewed by Liu (2016) and Leask (2009) that in language and

culture learning, it promotes learners in using language to successfully use the communication of intercultural context. Therefore, Intercultural awareness is an important tool that will help ASEAN people to reduce the intercultural conflicts when they interact with each other.

Thailand is one of the ten nations joining in the ASEAN community. Consequently, Thai people were not yet ready about the information of languages and cultures, thus they were required to prepare the background knowledge of their society, language, culture, politics, economics, and likewise gathering valuable information of the neighboring countries before participating with members in the ASEAN community. The initial statement is in line with The Office of Council of Rajabhat University President (2011) which is viewed that Thai people or students were not yet ready about the information of languages and cultures before the participation in the ASEAN community.

In particular, English major students in Buriram Rajabhat University should recognize importance of intercultural knowledge and intercultural awareness for successful intercultural communication in the ASEAN community, because they have

a good opportunity to communicate with others in the ASEAN community in the fields of business, education, career and tour in order to achieve intercultural communication efficiently.

In the context of the higher education competition, reading literature is considered to be one of the ways of promoting the intercultural awareness of students. Historically, literature has played a key role in teaching culture in university education. Literature and culture cannot separate each other in line with Paran (2008) mentioned that the relationship between literature and culture is inseparable from the information on culture in the literature.

Consequently, literature is used as an effective approach for teaching language and culture that can be seen in many countries. In particular, short stories are seen as one type of literary work and powerful media that could promote intercultural awareness of English major students who can interact, appreciate and use knowledge, skills and attitudes to be aware of one's own culture and others in the form of intercultural communication.

However, there were few pieces of research which use literature to promote students' intercultural awareness

because the researchers mostly focused on study of using literature to improve only students' language competency (Keshavarzi, 2012). As mentioned earlier, it was obvious that there is a gap in the promotion of intercultural awareness of students through the use of university-level literature teaching in Thailand. Thus, the researcher as a short story lecturer recognized the importance of intercultural awareness and required to promote intercultural awareness of the English major students through the use of 9 ASEAN short stories. They were designed and developed the literature instructional model to foster students' IA.

The literature instructional model was adapted from teaching steps of the intercultural approach (Chlopek, 2008), the literature circle role sheets (Furr, 2004) and six strands for applying intercultural awareness in classroom teaching (Baker, 2012).

The research objectives

1. To investigate the third-year English major students' intercultural awareness

2. To examine the students' attitudes towards the literature instructional model

Scope of Research

The 24 third-year English major subjects were selected by simple random sampling who willingly enrolled in the Short Story Course in the first semester of the Academic Year 2019, the Faculty of Education, Buriram Rajabhat University. The period of study was 3 months from June to August 2019.

The Research instrument

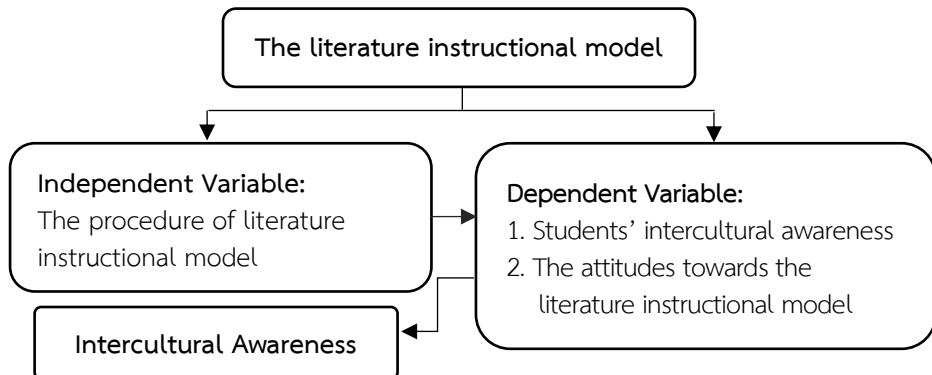
The research instruments used in this research were 1) the 9 ASEAN short story lessons 2) the pre-and post-intercultural awareness test 3) the questionnaire and open-ended questionnaire 4) Classroom Observation.

Research Variable

1. Independent Variable was the literature instructional Model (LIM).

2. Dependent Variable was students' intercultural awareness level and attitudes towards the literature instructional model.

Conceptual Framework

Development Research Tools and Quality Testing

9 ASEAN short story lessons

The 9 lessons of ASEAN short story were designed for this study. The cultural content was about local language, religion, tradition, culture, costume, food, and the way of life from The S.E.A Write Anthology of ASEAN Short Stories (Masavisut & Boccuzzi, 2008) including Vesna and Avong (Cambodia), Iguana (Philippines), The Buffalo Myna (Lao), Friends (Malaysia), Mid-Road Family (Thailand), The Plank Way (Brunei), The Shore (Vietnam), The Child (Singapore), Dam!! I lost My Shoes in Mosque (Indonesia). The teaching procedure included **warm-up, the literature instructional model activities** with 6 roles: 1. *Group Discussion Leader and Cultural Informant* 2. *Summarizer and Explorer of the short story through IT/Electronic media* 3. *Connector and Explorer of the*

local traditions and arts 4. *Word Master and Explorer of local language* 5. *Passage Person and Explorer of local culture* 6. *Culture Collector with discussion in intercultural communication*), **product**, and **discussion**. The 9 lessons were presented to students based on the Short Story Course (Bachelor of Education in English, 2017). The 9 lessons were verified and evaluated from IOC (Item-Objective Congruence Index) by 3 English experts to ensure the quality and validity of the lessons and the appropriateness of lessons. The items on the IOC index of 9 lessons were scored at 0.97 which mean that they were acceptably congruent with the objectives. After revision, the 9 lessons were conducted with the pilot study.

The 9 lessons were tried out with 28 third-year English major pilot students in June to August 2018 to

evaluate the literature instructional model activities to investigate the efficiency of process (E1) and effect (E2). The efficacy of the literature instructional model was based on criteria set at 81.57/81.13, which was higher than the expected criteria of 80/80. Consequently, the 9 lessons revealed that it was an effective tool to promote students' intercultural awareness.

The intercultural Awareness Test

The intercultural awareness test was conducted by the researcher with a total of 20 items. The test was designed to gain the level of intercultural awareness of students. The tests consisted of 20 items: 6 items of Knowledge Topic, 6 items of Skills Topic, and 8 items of Attitudes Topic. Students were asked to choose 'Yes,' 'No,' or 'Maybe' for each question based on their attitudes. Questions have been submitted in Thai and English.

The test score was designed and adapted from Baker's (2012) intercultural awareness level and Choeichaiyapoom's (2013) rubrics of learner log. Holistic criteria were used to measure intercultural awareness level as 0-30 scores for non-level, 31-40 scores for basic cultural awareness, 41-50 scores for advanced cultural

awareness, and 51-60 scores for intercultural awareness. The 20 items of test on the IOC index were scored at 0.79 and the rubric score of the test on the IOC index were at 0.94. The test was tried out with 28 pilot students who were not the sample before and after learning in June to August 2018. The researcher generated the discrimination of the tests from the standard criteria of 20 objects. The overall test data indicated that the discriminative power (r) of the test was 0.214-0.572, which was described as supplying appropriate criteria for the test. The reliability of the overall test measured using the Coefficient Alpha formula (Cronbach, 1974) was 0.819, which was perceived as an acceptable set of test criteria.

Questionnaire

The 11 items of questionnaire were designed to examine the attitudes of students towards the literature instructional model. The questionnaire consisted of 4 parts, 5 scales of 11 quantitative data items and an open-ended questionnaire to analyze students' attitudes towards the literature instructional model. The IOC index of the questionnaire item was analyzed and evaluated by 3 English experts. The 11 items on the IOC index were at 0.98. For reliability,

questionnaire was evaluated by using the Index of Cronbach's (1974) coefficient formula which was 0.88.

Classroom Observation

Classroom observation was enclosed in 5 topics as follows: Intercultural Awareness, the literature instructional model, the attitudes towards intercultural communication, Skills of intercultural communication, Classroom environment and other observations was used to examine students' attitudes towards the literature instructional model. The IOC index of classroom observation item was analyzed and evaluated by 3 English experts. The IOC index of classroom observation was at 1.00.

Research Methodology

Research Design

The quasi-experimental research was a single group pre-test and post-test design. The study conducted for 9 weeks at the Faculty of Education, Buriram Rajabhat University, Thailand.

Data Collection

First, the objectives and the learning method of each lesson in the literature instructional model were informed to students before teaching in

June, 2019. Second, the 20 items of the intercultural awareness pre-test with 60 scores were administered to 24 students before teaching in June, 2019. The ASEAN 9 lessons were conducted for teaching with 24 the third-year English major students in 9 weeks with 27 hours. Third, the intercultural awareness post-test were administered to 24 students after teaching all the lessons in August 2019. Fourth, a set of 11 questionnaires were administered to 24 students for gathering students' attitudes towards the literature instructional model and the 24 questionnaire forms were collected back. Classroom observation was used for data collection during treatment in each lesson. The collected data were conducted from June to August 2019.

Data analysis

1. The quantitative data of the intercultural awareness pre-/post-test mean scores were analyzed by using a paired t-test, mean, and standard deviation.

2. The quantitative data of questionnaire was analyzed by using mean and standard deviation, whereas qualitative data of the open-ended and classroom observation using the content analysis.

Results of Research

1. Intercultural Awareness (IA)

Table 1 Mean, standard deviation, t-value, and the significance of the pre-intercultural awareness test and the post intercultural awareness test (N=24)

	$\bar{x}$	S.D.	t.	df.	Sig.
Pre-test	46.88	4.377	6.618	23	.000*
Post-test	53.04	3.569			

* $P < .05$

From Table 1, the results of the intercultural awareness pre-test and post-test revealed that the intercultural awareness post-test mean score ($\bar{x}$ = 53.04 and S.D. = 3.569) was higher than the intercultural awareness pre-test mean score ($\bar{x}$ = 46.88 and S.D. = 4.377). T-value was 6.618. It is apparent that there was a significant difference

between the pre-test and post-test mean scores of intercultural awareness at a significant level at the .05 level. As indicated in Table 1, it could be assumed that students raised their awareness at “Intercultural Awareness” level. The effect size on intercultural awareness among students was demonstrated in Table 2 below.

Table 2 The effect size of implementation of the literature instructional model to promote intercultural awareness of students

Cohen's d (rY)	Effect Size	Meaning
$M^1 = 46.04$ S.D. ¹ = 3.569		
$M^2 = 53.04$ S.D. ² = 4.377		
M = 6.167 S.D. = 4.565	1.350	Large

From Table 2, the effect size of 1.350 showed the magnitude of the large effect. Cohen (1988) quickly

described the effect sizes as "small, $d = 0.2$," medium $d = 0.5$," and large $d = 0.8$."

2. The attitude of English major students towards the literature instructional model

Table 3 The attitude scores of the questionnaire towards the literature instructional model (N=24)

No.	Topic	Mean	S.D.	Meaning
1.	Intercultural awareness	3.97	0.69	Agree
	1. You heard about the term “intercultural awareness” before participating in this class.	3.58	0.97	Agree
	2. Buriram Rajabhat University presents the knowledge of intercultural awareness in ASEAN context.	3.96	0.99	Agree
	3. You want University to promote intercultural awareness.	4.75	0.53	Strongly Agree
	4. You can see as barriers to development of cultural awareness in this class.	3.88	0.74	Agree
2.	The literature instructional model	4.40	0.52	Agree
	5. You use knowledge, skills, and attitudes in intercultural communication in ASEAN community.	4.46	0.58	Agree
	6. You share and learn your own culture and others from different and similar cultures among ASEAN community.	4.46	0.83	Agree
	7. You think your cultural background may affect your attitude about intercultural awareness issue	4.29	0.85	Agree
3.	The attitude towards intercultural communication	4.54	0.55	Strongly Agree
	8. The model engages you into classroom participation.	4.54	0.72	Strongly Agree
	9. The model helps you enhance your intercultural awareness and changes your attitude of intercultural awareness in ASEAN community.	4.54	0.65	Strongly Agree

No.	Topic	Mean	S.D.	Meaning
4.	Skill of intercultural communication	4.25	0.64	Agree
	10. The activities in each lesson are suitable to the content.	4.04	0.90	Agree
	11. You think this model helps you understand more difference and similarity of own and other cultures among ASEAN community.	4.46	0.50	Agree
	Total	4.26	0.33	Agree

From Table 3, the results revealed that the overall mean score of questionnaire of the students on the implementation of the instructional literature model was a positive attitudes at “Agree” level ($\bar{x} = 4.26$) and (S.D. = 0.33). Besides, students strongly agreed that they want Buriram Rajabhat University to promote students’ intercultural awareness ($\bar{x} = 4.75$) and (S.D. = 0.53). In addition, students’ attitudes were at strongly agree level towards the literature instructional model on items 8 and 9 which reported that the model engaged them into classroom participation ($\bar{x} = 4.54$ and S.D. = 0.72) and helps them enhance IA and changes their attitudes of IA in ASEAN community ($\bar{x} = 4.54$ and S.D. = 0.65). However, another set of students’ attitude was at “Agree” level in all items.

Besides, the results of the **open-ended questionnaire** and **classroom observation** were used to supplement

students’ attitudes towards the literature instructional model.

1. What the students liked in the literature instructional model:

Students enjoyed learning and loved to join in a group discussion from discussion and sharing the ideas of cultural knowledge with friends. Moreover, most of the students gained new knowledge, ASEAN cultures, and the contents of short stories as well as improvement of their reading and learning skills during activities.

2. Student critical feedback of the literature instructional model:

Three comments have interestingly appeared in the “dislike” column. It could be grouped into two parts as follows;

1. The activity took too long for each group
2. Content difficulties in short stories
3. The atmosphere in the classroom (hot weather and disturbing noises)

Students’ Suggestions

The presentation after the model activities were rotated through 2-3 groups, and to be told within 15 minutes with different content.

The results of **classroom observation** on lesson 1 to 9 showed that some students looked losing self-confidence and did not express much with their role in lesson 1. Students seemed to be a lot better prepared than the first week of their role and started to be open-minded to perceive their own culture and other cultures in lesson 2. Students were familiar with Lao's culture and were eager to share the cultural information. In lesson 4 to 7, they had better knowledge about similarities and differences of their own culture and others. Their attitude started to be changed and developed intercultural communication skills because all of them accepted other cultures. Students learnt many cultures from different short stories. They had been changed in their attitude and understood the similarities and the differences of cultures in lesson 8. In the last lesson, students could express their attitudes towards other cultures. Their beliefs, values and attitudes changed after series of performances they have done. In each week, they rotated the roles in their group.

Discussion

According to the research results obtained from the intercultural awareness test, the majority of students had increased their intercultural awareness (IA) after implementing the literature instructional model (LIM) at a significant level of 0.05.

According to the research results obtained from the intercultural awareness post-test, the majority of the subjects (50%) raised their Intercultural Awareness (IA) level after implementing the LIM. It can be explained by the theory of Reader Response (Rosenblatt, 1978) which states that the concept of the reader response theory is the process of the reading which concentrated on the text, the reader, and the transaction between the reader and the text. Moreover, the literature circles role sheets (Furr, 2004) based on the main concept of Rosenblatt's (1978), "The Reader Response Theory" was adapted to design a part of the LIM activities which contributed to students developing their language competency, appreciation of the literary text, cultural awareness, as well as their critical thinking through participation in a group discussion of 9 ASEAN short stories. This was in lined with Kaowiwattanakul (2012), Liao (2009), Irawati (2017) & Karatay, (2017). In addition, literature

circles were also used for learning and teaching literature to develop students' language competency and intercultural awareness, which was in line with Varita (2017), and Jacob (2015).

According to the research results from 24 respondent questionnaires, the majority of the students had positive opinions towards the LIM overall at "Agree" level score ($\bar{x}$ = 4.26 and S.D. = 0.33). The students reported favorably towards the literature instructional model activities in each lesson because the LIM activities were based on Rosenblatt's (1978) Reader Response Theory. Rosenblatt emphasizes students' critical thinking, interpretation, and discussion of the various points in the texts they read. Moreover, the theory allows the majority of students' opportunity to discuss and to share cultural knowledge and opinions with group members in order to accept and perceive the similarity and diversity of culture in the ASEAN community (Jauss, 1981; Liao, 2009; Kaowiwatanakul, 2019).

In regards to the results of open-ended questionnaire and classroom observation, the majority of students liked joining with interactive class, learning and sharing new cultural knowledge and similarities and diversities of the ASEAN culture with group members. They also have raised

their intercultural awareness and changed their attitudes and after implementing the literature instructional model.

There were some weak points in lesson 1-9, some interesting reports that some students used cellphones to serve the websites with other goals and some students faced the problems of interpreting the short story content as a result of their the low English competency.

Conclusion

The literature instructional model involved both group discussion and cooperative learning, which cultivated students to participate in learning activities with 6 roles, and the rotational roles were used for every lesson. The model can promote students' intercultural awareness through various model activities that involve sharing their views, thoughts and feelings to compare different and similar cultures. Students understand, accept, and appreciate cultural diversity, and are aware of different and similar cultures for successful intercultural communication in the ASEAN community.

Suggestions

According to the research results, they should be used in 3 areas as follows:

1. School directors, administrators and university presidents can use the result to suggest the policy in promoting intercultural awareness of their students for successful intercultural communication among people in the ASEAN community.

2. School teachers or university lecturers can adapt literature instructional model to foster their students' intercultural awareness in classroom teaching.

3. Researchers who are interested in this area can also use the results as a guideline for future study. Further

study can be conducted the literature instructional model to promote intercultural awareness with English Teachers of Primary Schools in Buriram Public Area. Besides, the study of the literature instructional model can be conducted with the cultural context of “global culture” to promote intercultural awareness or language competency with different groups of university students. Also, other literary genres can be utilized instead of the short story, e.g. poetry, short children’s novels, detective stories and one-act plays.

REFERENCE

- ASEAN. (2009). Association of Southeast Asian Nations. Retrieved 9 July, 2019, from <https://asean.org/asean/about-Asean/>.
- Baker, W. (2009). *Intercultural awareness and intercultural communication through English: An investigation of Thai English users in high education*. (Doctoral dissertation, University of Southampton).
- Baker, W. (2012). From cultural awareness to intercultural awareness: culture in ELT. *ELT Journal*, 66(1), 62-70.
- Chlopek, Z. (2008). The Intercultural approach to EFL teaching and learning. *English teaching. Forum*, 46(4), 10-19. Retrieved 10 December, 2019, from <https://eric.ed.gov/?id=EJ1096289>.
- Choeichaiyapoom, P. (2013). *Effect of English instruction using intercultural approach on intercultural awareness of upper secondary school students*. (Master’s thesis, Chulalongkorn University).
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). New Jersey: Erlbaum.
- Cronbach, L. J. (1974). *Essential of Psychological Testing*. New York: Harper & Row.

- Bachelor of Education. (2017). *English Curriculum*, Buriram: Buriram Rajabhat University.
- Furr, M. (2004). Literature circle for EFL classroom, *Proceedings of the 2003 TESOL Arabia Conference*. Arabia: Dubai.
- Irawati, D. (2017). Effectiveness of Literature Circles on Students' Reading Comprehension. *IJOLTL: Indonesian Journal of Language Teaching and Linguistics*, 1(3), 179.
- Jauss, H. (1981). *Toward an aesthetic of reception*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Kaowiwattanakul, S. (2012). Preparing EFL Classroom for Asian Economic Community (AEC): Using Literature Circle to Promote Students' English Language Skills, Critical Thinking Skills and Cultural Awareness, *International Conference on Cultural and Linguistic Diversity in ASEAN*. Bangkok: Suan Dusit Rajabhat University.
- Kaowiwattanakul, S. (2019). Fostering EFL Students' Global Mindedness at the Undergraduate Level through the Use of Literature Teaching Activity Based on a Reader-Response theory. *PASAA PARITAT JOURNAL*, 34, 136-153.
- Karatay, H. (2017). *The Effect of Literature Circles on Text Analysis and Reading Desire*. Retrieved 19 December, 2019 from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1155611.pdf>.
- Keshavarzi, A. (2012). Use of Literature in Teaching English. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 554- 559. Retrieved 9 October, 2019 from https://www.researchgate.net/publication/271582388_Use_of_Literature_in_Teaching_English.
- Leask, B. (2009). Using Formal and Informal Curricula to improve interactions between home and international students. *Journal of studies in International Education*, 13, 205-221. Retrieved 8 September, 2019, from <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1028315308329792>.
- Liao, M. Hs. (2019). Cultivating Critical Thinking through Literature Circles in EFL Context. *Spectrum: Studies in Language, Literature, Translation, and Interpretation*, 17(5), 89-116
- Liu, C. (2016). Cultivation of Intercultural Awareness in EFL Teaching, *Journal of Language Teaching and Research*, 7(1), 226-232.

- Masavisut, N. & Boccuzzi, E. (2008). *The S.E.A Write Anthology of ASEAN Short Stories and Poems: The 30th Anniversary*. New Jersey: Silkroad Agency.
- Paran, A. (2008). The role of literature in instructed foreign language learning and teaching: An evidence-based survey. *Language Teaching*, 41(4), 465-496. Retrieved 18 September, 2019 from https://www.researchgate.net/publication/231992110_The_Role_of_Literature_in_Instructed_Foreign_Language_Learning_and_Teaching_An_Evidence-Based_Survey
- Rosenblatt, L. M. (1978). *The reader, the text, and the poem: The transactional theory of the literary work*. Carbondale, Illinois: Southern Illinois University Press.
- The Office of Council of Rajabhat University President. (2011). *A Study on the Preparation of Rajabhat University for Participation in the Building of ASEAN Community in 2011*. Bangkok: The Office of Council of Rajabhat University Presidents of Thailand.
- Varita, D. (2017). Improving Reading Comprehension through Literature Circles, *English Education Journal (EEJ)*, pp.234-244.

**ศึกษาการบริหารแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมือง
ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์**
**STUDY ON MANAGEMENT OF AGRO-TOURISM BAN KHOK MUANG
CHORAKHEMAK SUB-DISTRICT, PRAKHONCHAI DISTRICT,
BURIRAM PROVINCE**

เกรียงศักดิ์ ทานะเวช, กวีพร ปะกิพอ, จิราพร ดวงเนตร *

Kriengsak Thanawet, Kaveporn Pakipor, Jiraporn Dungnet

E-Mail: nunui20219@gmail.com

ปิยะธิดา เดชนอก, สุกัญญา มะลิทุย * *

Piyatida Dechnok, Sukanya Marimutavee

วิศวมาศ ปาลสาร, ภาวิดา แสนวันดี **

Visawamat Palasun, Pawida Sanwandee

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมือง 2) เพื่อ ศึกษาการบริหารแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมือง 3) เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนบ้านโคกเมืองหลังจากมีการเปิดหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 21 คนโดยใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ พร้อมกับการใช้แบบการสังเกต การรวบรวม ข้อมูลเชิงเอกสารจากการค้นคว้าเอกสารจากแหล่งต่าง ๆ โดยวิเคราะห์ผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า จุดเริ่มต้นในการก่อตั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมือง คือรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงทำให้หมู่บ้านได้ก่อตั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมืองขึ้น ประกอบไปฐานการเรียนรู้ 3 ด้าน คือ ด้านเกษตรกรรม ด้านหัตถกรรม และด้านอุตสาหกรรม และนอกจากนี้ยังได้นำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการ คือ 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล 3) การมีภูมิคุ้มกัน 4) การพึ่งตนเอง 5) การเสริมสร้างคุณภาพคนให้มีทั้งความรู้และคุณธรรมควบคู่ กัน 6) การรวมกลุ่ม 7) การสร้างเครือข่าย และ 8) ความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งหลังจากที่มีการจัดตั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมืองและดำเนินการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันส่งผลต่อทางด้านเศรษฐกิจ แก่ชาวบ้านในชุมชนมีอาชีพเสริมและมีรายได้เพิ่มขึ้น ในด้านสังคม เกิดการรวมกลุ่มอาชีพของคนในชุมชน ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชนจากการร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ภายในฐานการเรียนรู้ เป็นต้น

คำสำคัญ: การบริหาร,แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ABSTRACT

The Objective of this research were 1) to study the learning activities within the agricultural center of Khok Muang. 2) Study on the management of agro-tourism in Ban Khok

* นักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

** อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Muang and 3) to study the results with the community of Khok Muang after the village is an agricultural tourism. This study is a qualitative research. The target group was 21. Use structured interviewing tools. Collect information about the history. Learning Activities Management And the results to the community. With the use of observation, data collection from the research of various sources. The research was conducted through descriptive analysis.

The research found that the beginning of the establishment of agricultural tourism in Khok Muang. Is the Sufficiency Economy Village Award? From HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn. Therefore, the village has established a tourist center of agriculture in Khok Muang. It consists of 3 learning areas: agriculture, handicrafts and industry. In addition, the philosophy of sufficiency economy is applied to the management. Moderate 2) rationality 3) immunity 4) self-reliance 5) human quality enhancement both knowledge and virtue 6) grouping 7) networking and 8) Developed at the After the establishment of agricultural attractions, Ban Khok Muang and continue to the present. Economic aspects of the villagers in the community have increased. The villagers have more income in the social field, including the occupation of people in the community. This leads to good relationships among people in the community. In the learning base

Keywords: Management, Agro-tourism

บทนำ

การท่องเที่ยว นับเป็นอุตสาหกรรมที่เจริญเติบโตและมีความสำคัญต่อการพัฒนาทาง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย รัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยว เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างจริงจังเป็นครั้งแรก เมื่อมีการบรรจุแผนพัฒนา การท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน (ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว, 2556) จากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของ รัฐบาลได้มุ่งส่งเสริมให้ การท่องเที่ยวเป็นรายได้หลักของประเทศให้มากที่สุด และยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชน และนำเงินตราเข้าสู่ประเทศได้อย่างมหาศาล จึงสนับสนุนการพัฒนาตลาด การท่องเที่ยวให้มีหลากหลายรูปแบบ ได้แก่

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ทำให้เกิด การกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นทั้งในและนอกภาคการเกษตร โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยว ได้ท่องเที่ยว ชุมชนภาคเกษตรกรรมจากความหลากหลายของผลิตผลทางการเกษตรและ ความสวยงามตามธรรมชาติของเรือกสวนไร่นา เป็นจุดแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง เกษตรในประเทศไทยรวมถึงวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีที่น่าสนใจ ซึ่งช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงเกษตรได้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2558)

ชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอบัวชุม จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นชุมชนหนึ่งที่ผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชนมีการ

จัดตั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้น โดยมี การจัดตั้งฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ ขึ้น มีการ กำหนดระเบียบแบบแผน กฎกติกา และวิถี ปฏิบัติที่ เพื่อการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน จึง ส่งผลให้ประชาชนในชุมชนบ้านโคกเมืองมี วิถี ชีวิตแบบพอเพียง เรียบง่าย พึ่งพาและ สามารถสร้างรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัว ตลอดจนคนในชุมชนได้ จนกลายเป็นหมู่บ้าน ต้นแบบ และได้รับเริ่มกิจกรรมบ้านพักโฮมสเตย์ เปิดบริการให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทาง มาเที่ยวที่บ้านโคกเมือง และยังได้มีการหยิบ จับเอา วัฒนธรรมต่าง ๆ ของชุมชนมาเป็น สินค้า สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนเพิ่ม มากขึ้น และการที่ชาวบ้านหลาย ๆ คนมีฝีมือ ในการประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ไว้ ใช้ เองในครัวเรือน มีความรู้ในเรื่องของการทำ การเกษตร และอื่น ๆ จึงทำให้คนในชุมชนได้ เกิดแนวคิด ในการเปิดหมู่บ้านเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมืองขึ้น เพื่อใช้ เป็นแหล่งเรียนรู้ และพัฒนาอาชีพให้แก่ ประชาชนในชุมชน และผู้ที่สนใจ โดยมีการ แบ่งหน้าที่กันตามความถนัดของแต่ละ บุคคล มีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนด้านงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตหรือประดิษฐ์ สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ หาได้จากในชุมชน รวมถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชน นิสิต นักศึกษา สามารถเข้ามาเรียนรู้ และเลือก แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายได้จากแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมือง ถือได้ว่าเป็น หมู่บ้านตัวอย่างที่พึ่งพาตนเอง ตามหลัก ปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง และดำรงอยู่ได้ใน ยุคโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง คณะผู้วิจัยเห็น ควรจำเป็นและสำคัญในการศึกษาเพื่อเก็บ

ข้อมูล ข้อเท็จจริงนำไปสู่การสร้างสังคม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมือง
2. เพื่อ ศึกษาการบริหารแหล่งท่องเที่ยว เชิงเกษตรบ้านโคกเมือง
3. เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนบ้าน โคกเมืองหลังจากมีมีการเปิดหมู่บ้านเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาการบริหาร แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมือง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นวิจัยเชิง คุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ ใช้คือ การใช้แบบสัมภาษณ์และสังเกตในการ เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยมี กระบวนการขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชาวบ้านที่มี ส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านโคกเมือง ผู้ที่มีความรู้วิทยากรที่คอยดูแล ประจำอยู่แต่ละฐานการเรียนรู้ซึ่งครอบคลุม บ้านโคกเมืองทั้ง 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโคก เมืองหมู่ที่ 6, 9, 15, ผู้นำชุมชนแต่ละชุมชน และผู้ที่มีประสบการณ์ความรู้เกี่ยวกับการ จัดตั้งกลุ่มเกษตรเชิงท่องเที่ยว
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือใน การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การสังเกต (Observation) และการสัมภาษณ์ แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Studies) เป็นการศึกษาเอกสารตำรา งานวิจัย บทความ จากเอกสารและหนังสือพิมพ์ต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นตลอดจนแนวทางในการศึกษา

3.2 การสัมภาษณ์ (Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Structured Interview) ทำการเก็บข้อมูล ความเป็นมา และการบริหารจัดการของชุมชนบ้านโคกเมือง

3.3 การสังเกต (Observation) โดยการสังเกตสภาพทั่วไปของชุมชนบ้านโคกเมือง เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตได้แก่ กล้องถ่ายรูป สมุดจดบันทึก วิทยุแท็บเล็ตและแท็บเล็ตเสียง

4. การจัดทำข้อมูล คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม (Field Studies) มาแยกหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา วิเคราะห์และสรุปสาระสำคัญของข้อมูล เพื่อตอบคำถามวิจัย ตามที่กำหนด ความมุ่งหมายของการวิจัย นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปความเรียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ตามประเด็นตามความมุ่งหมายการวิจัย และเขียนบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive research) ตามข้อมูลที่พบเห็น โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสรุปเนื้อหาและจัดระบบของข้อมูลแล้วนำข้อมูลที่ได้ออกมาแยกประเภทของข้อมูลตามประเด็นหัวข้อที่กำหนดไว้และทำความเข้าใจกับข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมมาได้โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากเนื้อหาที่ได้ศึกษามาอย่างละเอียดตามการ

วิเคราะห์คือการนำข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์เอกสาร ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทของข้อมูลแล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการเปรียบเทียบและสรุปข้อมูลโดยใช้การบรรยายเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. ความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมือง

บ้านโคกเมืองเป็นหมู่บ้านที่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาจากหน่วยงานราชการทั้งในระดับ อำเภอและระดับจังหวัดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้หมู่บ้านมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ จนได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมาย ทั้งรางวัลระดับจังหวัด จนถึงรางวัลระดับประเทศ และรางวัลที่ถือเป็นจุดเริ่มต้นในการก่อตั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมือง คือรางวัลหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงทำให้หมู่บ้านได้ก่อตั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมืองขึ้นมา เพื่อเปิดให้ผู้ที่มีความสนใจ ต้องการมาท่องเที่ยว ศึกษาดูงาน วิธีการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การทำงาน การประกอบอาชีพ การใช้ชีวิตประจำวันอย่างเรียบง่าย ภูมิปัญญา ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่นักท่องเที่ยวและคณะศึกษาดูงานที่เข้ามาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมือง

2. การบริหารแหล่งท่องเที่ยวเชิง เกษตรบ้านโคกเมือง

**2.1 การบริหารคนหรือสมาชิกใน
แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมือง** มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการ
งานขึ้น โดยนายประสิทธิ์ ลอยประโคน
ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9 ได้รับเลือกให้เป็นประธาน
แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมือง และ
ได้เชิญผู้ใหญ่บ้าน อีกทั้ง 2 หมู่บ้าน ซึ่งได้แก่
ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6, 15 และ มาร่วมบริหารใน
ตำแหน่งรองประธานอีกด้วย จากนั้นก็ได้สรร
หาคณะทำงานขึ้น ซึ่งจะคัดเลือกตามความ
ถนัดและสามารถของแต่ละบุคคล โดยการ
แบ่งงานเช่นนี้นั้นทำให้งานที่ออกมานั้นมี
ประสิทธิภาพตรงตามความต้องการและความ
ชำนาญในแต่ละสายงาน

**2.2 การบริหารงบประมาณของ
แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมือง**
แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านโคกเมือง
ได้รับเงินสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการเกษตร
และสหกรณ์การเกษตร จำนวน 80,000 บาท
ทางคณะกรรมการได้นำมาจัดซื้ออุปกรณ์ที่
จำเป็น เช่น เครื่องเสียง โต๊ะ เกอี้ และ
อุปกรณ์อื่นๆ ได้มีการจัดทำบัญชีกลางขึ้น โดย
มีคณะกรรมการ ฝ่ายเหรียญก คือ นางพนิดา
เจียวรัมย์ และมีผู้ช่วยเหรียญก นางสาว
เสาวลักษณ์ นาวมูลตรีปัตตา ทำหน้าที่ดูแล
บัญชีนี้ เป็นบัญชีที่ใช้เป็นเงินทุนและเป็นเงิน
สำรองของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคก
เมือง รายรับได้จากการหักเปอร์เซ็นต์
ค่าบริการนักท่องเที่ยว ในด้านค่าที่พักโฮมส
เตย์ ค่าอาหาร และค่าฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ
3% ซึ่งจำนวนเงินที่หักไว้ในส่วนนี้จะนำไปใช้
ในการ บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง

เกษตรต่อไป ซึ่งการเบิกงบประมาณในการใช้
จ่ายแต่ละครั้งจะมีการชี้แจงรายละเอียดในที่
ประชุมและทำเป็นลายลักษณ์อักษรสามารถ
ตรวจสอบได้

**2.3 การบริหารวัตถุดิบที่ใช้ในแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมือง** แหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมือง เน้นความ
ประหยัด ความพอเพียง นำสิ่งที่มีในชุมชนมา
ใช้ให้เกิดประโยชน์ ฉะนั้นวัตถุดิบที่ใช้ในการ
ผลิตสินค้าภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรใน
แต่ละฐานการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งที่หาได้ใน
ชุมชนหรือมีการปลูกไว้ในครัวเรือน และมี
วัตถุดิบ หรืออุปกรณ์ที่ไม่สามารถจัดหาได้ จึง
ต้องซื้อมาจากแหล่งซื้อขายภายนอกชุมชน

2.4 กระบวนการบริหารแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมือง

ขั้นเริ่มต้น มีการส่งตัวแทนไปอบรม
และศึกษาดูงานจากที่อื่น และนำมาจัดตั้งเป็น
แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้นในหมู่บ้าน

ขั้นการชักชวน เป็นการชักชวนคน
ในชุมชน คนที่มีความรู้ความสามารถในแต่ละ
ด้าน มาร่วมเป็นสมาชิก

ขั้นการขับเคลื่อน เป็นการประชุม
วางแผนการดำเนินงาน แต่งตั้งคณะกรรมการ
ใน การบริหารจัดการงานแต่ฝ่าย โดยใช้หลัก
ประชาธิปไตย มีการเสนอความคิดเห็นร่วมกัน
ตั้งกฎกติกาและข้อบังคับที่เป็นมิตรร่วมกัน

ขั้นการปฏิบัติ ลงมือปฏิบัติกิจกรรม
ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ขั้นการสานต่อ เป็นการถ่ายทอดภูมิ
ปัญญาความรู้ ความสามารถต่าง ๆ ให้กับญาติ
พี่น้อง สมาชิก หรือเยาวชนรุ่นใหม่ให้มีการ
อนุรักษ์และสืบต่อไป

3. ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนบ้านโคกเมือง หลังจากเปิดเป็นหมู่บ้านแหล่งท่องเที่ยวเชิง เกษตร

ด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้คนในชุมชนมีอาชีพต่าง ๆ เกิดขึ้นมาจากการที่มีฐานการเรียนรู้มากมาย เช่น อาชีพทอเสื่อกกยกลายทอผ้าไหม ร้านขายของชำ ร้านอาหารตามสั่งแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร บ้านพักโฮมสเตย์ ทำให้ชาวบ้านมีอาชีพ มีงานทำและมีรายได้เสริมจากนักท่องเที่ยวและคณะศึกษาดูงานที่เดินทางมาศึกษาดูงานที่บ้านโคกเมือง

ด้านสังคม การที่เปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมืองส่งผลต่อชุมชนทางด้านสังคมเกิดการรวมกลุ่มอาชีพของคนในชุมชน เกิดความสามัคคี ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนดีมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมืองใช้วิธีการบริหารเน้นปัจจัยพื้นฐานในการจัดการ ที่เรียกว่า 4 M ซึ่งประกอบไปด้วย คน (Man) คือ เป็นการใช้คนหรือมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถของบุคคล เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการ เงิน (Money) คือ มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของชุมชน ซึ่งเงินที่ได้จะนำมาจากการหักเปอร์เซ็นต์การบริการด้านต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และนำเงินนั้นไปใช้ในการบริหารจัดการชุมชนต่อไป วัตถุดิบ (Materials) เน้นการผลิตสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ใช้วัตถุดิบที่หาได้ในชุมชนเพื่อเป็นการประหยัด ลดต้นทุนการผลิต และสุดท้ายคือ การจัดการ (Management) เป็นกระบวนการ

บริหารจัดการงาน ด้านต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมือง จนกระทั่งประสบความสำเร็จในปัจจุบัน มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนโดยทั่วไปและได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการของ วิทยา ด้านอรรถกุล (2552, น. 48 -52) การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานหรือการจัดการใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เกี่ยวข้องกับ คน สิ่งของ และหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น 1. การบริหารคน (Main) 2. การบริหารเงิน (Money) 3. การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) 4. การบริหารงานทั่วไป (Management) และ 5. การบริหารจริยธรรม (Morality) เช่นนี้ เป็นการนำ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการ บริหาร” ที่เรียกว่า 5 M

นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดจัดตั้งขึ้นมาเพื่อสร้างเสริมอาชีพ ใช้ในการฝึกอบรมความรู้แก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการผลิตผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาภายในชุมชน ให้ชาวบ้านมีทักษะในการผลิตผลิตภัณฑ์ เพื่อก่อให้เกิดอาชีพและรายได้เสริม จากเดิมที่จะมีรายได้หลักจากอาชีพทำเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียว และได้นำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ร่วมกับการบริหารจัดการชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด เกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของประเวศ วะสี (2542, น. 73-75) ที่ว่า ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน มีบทบาทเป็นสถานที่ฝึกทักษะความชำนาญด้านอาชีพอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในแต่ละพื้นที่ เพื่อเกษตรกรสามารถฝึกทักษะในการประกอบ อาชีพให้

เหมาะสมกับศักยภาพของตนควบคู่ไปกับ
ประยุกต์วิธีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับ
แนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการสาดิตและ
บรรยายความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาต่าง ๆ ที่มี
อยู่ในชุมชน ให้เป็น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ
พอเพียงชุมชน ให้ประชาชนได้มาเรียนรู้
ร่วมกัน และนำไปปฏิบัติในพื้นที่ของ ตนเอง

เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อการอุปโภคและบริโภค
อย่างพอเพียงในครัวเรือนและชุมชน และนำ
ปัญหาและอุปสรรคที่พบ มาพูดคุยและหาแนว
ทางการแก้ไขปัญหาร่วมกันที่ศูนย์การเรียนรู้ฯ
รวมทั้ง ร่วมกันวางแผนพัฒนาชุมชนตามแนว
เศรษฐกิจพอเพียง

แหล่งอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2558). *การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร*. สืบค้น 20
ตุลาคม 2561, จาก <http://agrotourism.doae.go.th/12212015.html>
- ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว. (2556). *แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. สืบค้น 20 ตุลาคม 2561, จาก
<https://tourism-dan1.blogspot.com>
- ประเวศ วะสี. (2542). *เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวพลิกพื้นเศรษฐกิจสังคม* (พิมพ์
ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- วิทยา ตำนธำรงกุล. (2546). *การบริหาร*. กรุงเทพฯ: เกิร์คเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านสวัสดิ์ ตำบลกลันตา อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์
SOLID WASTE MANAGEMENT OF SAWASDEE VILLAGE AT KALANTHA
SUB - DISTRICT, MUANG DISTRICT BURIRAM PROVINCE

ระพีพัฒน์ วงษ์ภักดี, ฤทธินวงศ์ จันต๊ะ, อรรณี ตะเกียงสุข *

Rapeepat Wongpakdee, Kritsanawong Chanterp, Orranee Tagengsuk

วารสาร ณ มนตรี จุฬารัตน์ แสนบุญ *

อุดม ชัยสุวรรณ **

Udom Chaisuwan

Udomchai2509@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาขยะในอดีตและปัจจุบันของชุมชนบ้านสวัสดิ์ 2) ศึกษาการบริหารจัดการขยะของชุมชนบ้านสวัสดิ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งกลุ่มเป้าหมายจำนวน 22 คนเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ การสังเกต (Observation) และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และสรุปผลการวิจัยโดยการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive research)

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านสวัสดิ์ในอดีตนั้นก็ประสบปัญหาขยะมูลฝอยและสามารถพบเห็นขยะได้ทั่วไปในทุกที่ มีการเผาขยะตามบริเวณหน้าบ้าน หลังสวน หรือตามไร่นา ก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศ และในปัจจุบันนี้ชุมชนบ้านสวัสดิ์ประสบความสำเร็จ ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตามโครงการ “ชุมชนปลอดขยะ Zero Waste” โดยใช้การบริหารจัดการขยะ ตามหลักการการจัดการ 4M's ซึ่งหลังจากชุมชนบ้านสวัสดิ์ได้ดำเนินการตามหลักการการจัดการดังกล่าวแล้ว ทางชุมชนได้มีแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยการแบ่งขยะออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) ขยะอินทรีย์ 2) ขยะรีไซเคิล 3) ขยะทั่วไป 4) ขยะอันตราย โดยปฏิบัติตามแนวทางในการบริหารจัดการขยะตามหลัก 3Rs เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะ คือ การจัดระบบการรีไซเคิล หรือการรวบรวมเพื่อนำไปสู่การแปรรูปนำมาใช้ใหม่ ได้แก่ 1) Reduce (คิดก่อนใช้) 2) Reuse (การใช้ซ้ำ) และ 3) Recycle (นำกลับมาใช้ใหม่) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนบ้านสวัสดิ์ประสบความสำเร็จและกลายเป็นชุมชนปลอดขยะอย่างสมบูรณ์ ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และช่วยกันลดปริมาณขยะ อีกทั้งสร้างจิตสำนึกให้คนรุ่นหลังให้รู้จักการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ขยะ

ABSTRACT

The Objective of this research were 1) To investigate the solid waste problem and 2) To investigate the solid waste management of Sawasdee Village. The sample of this study was the 22 villagers of Sawasdee village at Kalantha Sub-District, Muang District, Buriram Province and they were selected by purposive sampling. The study was qualitative research. The instruments of this study were observation and 4 steps of structured interview. The data were

* นักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

** อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

analyzed by following the purposes and the descriptive research was used to conclude all results.

The results showed that Sawasdee village had the solid waste problems and there was the incineration in the village which was the cause of the air pollution. Moreover, the village did not have a suitable solid waste management. Nowadays, the village was successful in managing solid waste by following the project "Zero waste", the solid waste management with 4M's : 1) Man, 2) Money, 3) Material and 4) Management. After using 4M's, the village had a suitable solid waste management by separating solid waste into 4 main types : 1) Organic waste, 2) Recyclable waste, 3) General waste and, 4) Hazardous waste. Furthermore, 3Rs: 1) Reduce. 2) Reuse. 3) Recycle. The all factors above are very crucial which could make the village be a zero waste village. The realization of villagers is also important for surrounding, reducing waste, environmental conservation and creating awareness of youths to protect the village surrounding for the next generation.

Keywords: Management, Waste.

บทนำ

ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญปัญหาหนึ่งของประเทศไทย และประเทศอื่นๆ ทั่วโลก นับวันยิ่งเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น สืบเนื่องมาจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ปัญหาขยะมูลฝอยยังเป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นตามมา ไม่ว่าจะเป็นภาวะมลพิษทางน้ำอันเนื่องมาจากน้ำชะขยะ มลพิษทางดิน ซึ่งมาจากการเทกองของจำนวนขยะมูลฝอยมหาศาล มลพิษทางอากาศอันมาจากกลิ่นเน่าเหม็นจากกองขยะมูลฝอย และมลพิษทางทัศนียภาพ ขยะมูลฝอยยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคต่าง ๆ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนได้ และถ้าปริมาณขยะมูลฝอยมีจำนวนมากไม่สามารถทำการกำจัดได้ทันการก็จะส่งผลเสียต่อภาพรวมของประเทศในแง่การสูญเสียทางเศรษฐกิจอีกด้วย นอกจากเรื่องของปัญหาขยะมูลฝอยที่กล่าวมาแล้วนั้น ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยก็ยังเป็นปัญหา

สิ่งแวดล้อมและสังคมที่สำคัญอย่างมาก หากนำแนวคิดในการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ คือ ลดปริมาณขยะได้ใช้ประโยชน์จากขยะ ชุมชนมีความสะอาด มีสภาพแวดล้อมที่ดี เกิดกิจกรรมร่วมกันในชุมชน และสร้างสรรค์สังคมให้น่าอยู่ (สำนักสิ่งแวดล้อมกรุงเทพมหานคร, 2556)

รัฐบาลจึงเห็นความสำคัญ และได้สั่งการให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการแก้ไข ปัญหาขยะมูลฝอย โดยกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหลักในการประสานและดำเนินการขับเคลื่อน Road Map การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมคือกิจกรรมสร้างวินัยคนในชาติสู่การจัดการที่ยั่งยืนปี 2559 กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำโครงการประกวดชุมชนปลอดขยะ Zero waste โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และภาคี

เครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ที่ต้นทางเปลี่ยนมุมมองของขยะ เป็นสิ่งของที่มีคุณค่า โดยใช้หลักการ 3Rs คือ ใช้น้อย ใช้ซ้ำ นำกลับมาใช้ใหม่ เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยและเพิ่มประสิทธิภาพการนำขยะกลับมาใช้ใหม่อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการขยายผลและสร้างความยั่งยืนในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้สนับสนุนการจัดตั้ง ศูนย์เรียนรู้ชุมชนปลอดขยะ เพื่อเป็นศูนย์การจัดการขยะแบบครบวงจรในชุมชน รวมทั้งเป็นแหล่งขยายองค์ความรู้และศึกษาดูงาน ให้แก่พื้นที่ใกล้เคียง หรือภูมิภาคอื่น ๆ ที่มีความสนใจการดำเนินงานด้านการจัดการขยะชุมชนแบบครบวงจร ได้นำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ตนเองต่อไป (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2559)

บ้านสวัสดิ ตำบลกลันตา อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ก็เป็นหนึ่งในหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการชุมชนปลอดขยะ zero waste นายบุญเลิศ ไกรแก้ว (การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 พฤศจิกายน 2561) ผู้ใหญ่บ้านบ้านสวัสดิ เล่าว่าสภาพในอดีตของชุมชนบ้านสวัสดิก็ประสบปัญหาขยะมูลฝอยเหมือนกับชุมชนอื่น ๆ ทั่วไป สามารถพบเห็นขยะได้ในทุกที่ มีการเผาขยะตามบริเวณหน้าบ้าน หลังสวน หรือตามไร่นา ก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศ อีกทั้งคนในชุมชนเองก็ยังไม่มีการบริหารจัดการขยะที่เหมาะสม จากปัญหาดังกล่าว ผู้ใหญ่บ้านจึงมีแนวคิดที่จะเสนอแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านให้สะอาดและปราศจากขยะกับคนในชุมชน จึงก่อให้เกิดการร่วมมือกันระหว่างผู้นำและคนในชุมชนในการกำจัดและคัดแยกขยะ ซึ่ง

ในชุมชนแบ่งขยะออกเป็น 4 ประเภทหลักๆ คือ 1) ขยะรีไซเคิล ได้แก่ ขวดพลาสติก ขวดแก้ว กระดาษ กระป๋อง ยางรถยนต์ กล่องกระดาษ เศษผ้า เป็นต้น ขยะเหล่านี้สามารถแปลงสภาพเป็นเงินได้โดยการนำไปขายและสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน 2) ขยะทั่วไป ได้แก่ ซองขนม เศษถุงพลาสติก ซองขนมกึ่งสำเร็จรูป โฟมแปรรูปอาหาร เป็นต้น ขยะประเภทนี้ไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีก ต้องทำการกำจัดทิ้ง โดยหมู่บ้านสวัสดิได้เก็บรวบรวมขยะไปไว้ที่กองขยะและติดต่อรถเก็บขยะจากเทศบาลตำบลกลันตาให้เข้ามาเก็บขยะประมาณ 2 เดือน/ครั้ง 3) ขยะอินทรีย์ ได้แก่ เศษผัก เปลือกผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้ เศษเนื้อสัตว์ เป็นต้น ขยะประเภทนี้ชาวบ้านนำมาทำเป็นปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ 4) ขยะอันตราย ได้แก่ หลอดไฟ ถ่านไฟฉายหรือแบตเตอรี่ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ภาชนะที่ใช้บรรจุสารกำจัดแมลงหรือวัชพืช กระป๋องสเปรย์บรรจุสีหรือสารเคมี เป็นต้น ขยะเหล่านี้เป็นขยะที่ต้องได้รับการกำจัดอย่างถูกวิธี ทางหมู่บ้านจึงให้องค์การบริหารส่วนตำบลกลันตารับขยะไปกำจัดทิ้ง ซึ่งการบริหารจัดการขยะภายในชุมชนได้ยึดหลักการบริหารจัดการแบบ 4M's อันประกอบไปด้วย 1) Man คือ การบริหารบุคลากร 2) Money คือ การบริหารงบประมาณ 3) Material คือ การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และ 4) Management คือ การจัดระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ โดยนำเอาการจัดการขยะแบบ 3R มาปรับใช้ซึ่งประกอบไปด้วย 1) Reduce (คิดก่อนใช้) คือ การลดและควบคุมปริมาณขยะมูลฝอย โดยร้านค้าในหมู่บ้านสวัสดิ มีการใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก และงดใช้โฟมทุกชนิด 2) Reuse (การใช้ซ้ำ)

คือการนำสิ่งของที่ใช้แล้วมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า เมื่อชาวบ้านซื้อของจากด้านนอกมาก็จะได้ถุงพลาสติกกลับมาด้วยในทุก ๆ ครั้ง และเก็บรวบรวมถุงพลาสติกเอาไว้ใช้ใหม่ในครั้งต่อไป และ 3) Recycle (นำกลับมาใช้ใหม่) คือ การนำวัสดุกลับมาหมุนเวียนผ่าน การแปลงสภาพก่อนนำกลับมาใช้ใหม่ โดยชาวบ้านได้นำเศษผ้า มาทำเป็นพรมเช็ดเท้า และกระถางต้นไม้ นำกระป๋องเปียร์ กระป๋อง กาแฟ และกระป๋องเครื่องดื่มต่าง ๆ มาแปลงสภาพเป็นตะกร้า หรือแม้แต่เศษผัก ผลไม้ วัชพืชต่าง ๆ ก็นำมาทำเป็นปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพใช้กันภายในชุมชน การบริหารจัดการขยะภายในหมู่บ้านสวัสดิ์ประสบความสำเร็จ จนเกิดเป็นฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ ขึ้นภายในชุมชน เช่น ฐานการเรียนรู้พรมเช็ดเท้า ฐานการเรียนรู้น้ำหมักชีวภาพ ฐานการเรียนรู้สิ่งประดิษฐ์ ฐานการเรียนรู้ร้านค้าปลอดถุงพลาสติก ฐานการเรียนรู้การจัดการขยะรีไซเคิล และกองทุนถุงพลาสติก ปัจจุบันคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น ชุมชนสะอาด ห่างไกลจากโรคภัยที่มาจากขยะ คนในชุมชนเกิดความสามัคคีกัน มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนต่างถิ่นที่เข้ามาศึกษาดูงาน และได้แนะนำหมักที่ได้จากเศษผักในครัวเรือนมาใช้ในทางเกษตร สามารถลดภาระค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสารเคมีที่มีราคาแพง และยังได้รับประทานผัก ผลไม้ปลอดสารพิษ รวมถึงมีรายได้เสริมจากการขายสินค้าให้แก่ผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงาน และรายได้เสริมจากการขายขยะรีไซเคิล การบริหารจัดการขยะดังกล่าวส่งผลให้บ้านสวัสดิ์ได้รับรางวัลชุมชนปลอดขยะชนะเลิศระดับประเทศ และกลายเป็นชุมชน

ต้นแบบตามโครงการชุมชนปลอดขยะ Zero waste

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาขยะมูลฝอย ในอดีต-ปัจจุบัน และการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านสวัสดิ์ ซึ่งข้อมูลส่วนหนึ่งสามารถนำไปปรับใช้ให้เอื้อประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนอื่นๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาสภาพปัญหาขยะในอดีตและปัจจุบันของชุมชนบ้านสวัสดิ์
2. ศึกษาการบริหารจัดการขยะของชุมชนบ้านสวัสดิ์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านสวัสดิ์ตำบลกลันตา อำเภอมือ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ และการสังเกตในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาขยะในอดีตและปัจจุบันของชุมชนบ้านสวัสดิ์ 2) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการขยะของชุมชนบ้านสวัสดิ์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ประชากรคือ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านสวัสดิ์

กลุ่มเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมาย คือผู้ที่มีความรู้ด้านการบริหารจัดการขยะ สามารถให้ข้อมูลและสถิติการบริหารจัดการขยะแก่ผู้วิจัยได้ โดยการเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติ รวมทั้งสิ้นจำนวน 22 คน

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพการบริหารจัดการขยะของชุมชนบ้านสวัสดิ์ตำบลกลันทา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยที่มุ่งให้ความสำคัญการศึกษาเชิงลึกมากกว่าการศึกษาเชิงปริมาณ ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลการวิจัย ไว้ดังนี้

1.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่คณะผู้วิจัยได้กำหนดโครงสร้างและคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าก่อนการไปเก็บข้อมูล และไปสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลตามโครงสร้างคำถามที่ได้กำหนดไว้ ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านสวัสดิ์

ตอนที่ 3 การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านสวัสดิ์

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

1.2 การสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นการสำรวจรวบรวมข้อมูลเชิงลึก ที่คณะผู้วิจัยมุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายที่ถูกเจาะจงให้เป็นผู้ให้ข้อมูลสะท้อนข้อมูลระดับบุคคลและสะท้อนข้อมูลผ่านการเป็นตัวแทนกลุ่มหรือตัวแทนชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษา

1.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาระหว่างคณะผู้วิจัยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจง โดยมีคณะผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง โดยให้ผู้เข้าร่วมสนทนาในแต่ละกลุ่มประมาณ 5 คน ซึ่งเลือกมาจากประชากรเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้

1.4 การสังเกตและการจดบันทึก เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการที่คณะผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และมีการจดบันทึกไว้เป็นหลักฐานเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตและการจดบันทึก โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Studies) เป็นการศึกษาดำเนินการงานวิจัยบทความ จากเอกสารและหนังสือพิมพ์ต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น ตลอดจนแนวทางในการศึกษา

1.2 การสัมภาษณ์ (Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ทำการเก็บข้อมูล (ระบุประเด็นที่ศึกษา) และมีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในประเด็นที่ต้องการทราบ

1.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยเป็นการที่คณะผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประมาณ 5 คน มาสนทนาหรือซักถามในเรื่องหรือประเด็นที่ต้องการจะทราบ โดยมีคณะผู้วิจัยเป็นผู้เริ่มการสนทนา

1.4 การสังเกต (Observation) โดยการสังเกตสภาพทั่วไปของชุมชนบ้านสวัสดิ์เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต ได้แก่ กล้องถ่ายรูป สมุดจดบันทึก และเครื่องบันทึกเสียง

1.5 การจดบันทึก เป็นการจดบันทึกข้อมูลระหว่างการสังเกต สัมภาษณ์ สํารวจ และอื่นๆ โดยคณะผู้วิจัยจำเป็นต้องมีการจดบันทึกข้อมูลเป็นประจำ เพื่อง่ายต่อการวิเคราะห์ข้อมูล ป้องกันการหลงลืมข้อมูลที่ได้ทำการรวบรวม

1.6 การเดินสำรวจชุมชน คณะผู้วิจัยทำการสำรวจ และถ่ายภาพ บันทึกวิดีโอ และจดบันทึกข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเขียนบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive research) ตามข้อมูลที่พบเห็น โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสรุปเนื้อหา และจัดระบบของข้อมูล แล้วนำข้อมูลที่ได้มาแยกประเภทของข้อมูลตามประเด็นหัวข้อที่กำหนดไว้และทำความเข้าใจกับข้อมูลต่างๆที่รวบรวมมาได้ โดยคณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากเนื้อหาที่ได้ศึกษามาอย่างละเอียดตามการวิเคราะห์ คือการนำข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์เอกสาร ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทของ

ข้อมูลแล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการเปรียบเทียบ และสรุปข้อมูลโดยใช้การบรรยายเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาขยะมูลฝอยในอดีตและปัจจุบันของชุมชนบ้านสวัสดิ์

สภาพปัญหาขยะมูลฝอยในอดีตที่ผ่านมาของชุมชนบ้านสวัสดิ์ ส่วนใหญ่มาจากการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนที่ก่อให้เกิดกิจกรรมต่างๆมากมาย ทำให้มีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นในชุมชน โดยพฤติกรรมกาทิ้งขยะของคนในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นการทิ้งแบบยังไม่มีแบบแผนและยังไม่ถูกสุขลักษณะ มีการเผาขยะตามบ้านเรือนต่างๆเกิดขึ้นในชุมชน ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหามลภาวะทางอากาศ มีควันไฟจากการเผาขยะเกิดขึ้นอยู่เสมอบางครั้งควันก็จะนำขยะของตนเองไปเผาขยะในทุ่งนาหรือสวนของตนเอง ประกอบกับทางชุมชนบ้านสวัสดิ์เองก็ไม่มีพื้นที่ที่สามารถให้บริการในการกำจัดขยะหรือมีบ่อทิ้งขยะของส่วนรวมให้กับคนในชุมชนได้ จึงทำให้ชาวบ้านต้องจัดการกับขยะด้วยตนเอง แต่การกำจัดขยะดังกล่าวก็สามารถกำจัดได้เพียงบางส่วนเท่านั้น และยังพบอีกว่าแหล่งกำเนิดของขยะในชุมชนบ้านสวัสดิ์นั้นส่วนใหญ่มาจากกิจกรรมการค้ารังชีพของคนที่ย้ายอยู่ในชุมชน เช่น เศษอาหารที่เหลือทิ้งในแต่ละครัวเรือน ขวดพลาสติกที่ได้มาทุกครั้งจากการซื้อของใช้ อาหารต่างๆที่มีการบรรจุในขวดพลาสติกให้ ขวดน้ำ เศษกระดาษ กระป๋องเครื่องดื่ม ภาชนะหรืออุปกรณ์ที่ชำรุดเสื่อมโทรม เป็นต้น และขยะที่เกิดจากกิจกรรมบางส่วนก็มาจากการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ เช่น เศษหญ้า มูลสัตว์ เศษพืชผัก เป็นต้น และ

ชุมชนบ้านสวัสดิ์ก็ประสบปัญหาในเรื่องของการที่ยังไม่มีแหล่งพื้นที่ในการบริหารจัดการขยะหรือบ่อบยะชุมชน และประสบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องของหน่วยงานที่จะเข้ามาเป็นผู้นำขยะของชุมชนไปกำจัดทิ้งอีกทอดหนึ่ง เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลกลันตาเองยังไม่มีรถเก็บขยะของตำบล ประชาชนส่วนใหญ่ก่อนหน้านี้ยังไม่เข้าใจถึงการบริหารจัดการขยะอย่างครบวงจร และเข้าใจว่าการทิ้งขยะลงถังที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลกลันตาได้จัดเตรียมไว้ให้ เป็นการเพียงพอสำหรับการทำหน้าที่พลเมืองที่ดี ผลของความเข้าใจนี้ได้ส่งผลให้ประชาชนทิ้งขยะลงถังโดยไม่ได้มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ทำให้มีปริมาณขยะมากและนำไปสู่ปัญหาของแหล่งกำจัดขยะชุมชนตามมา ดังนั้นการดำเนินการเพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเหมาะสม และครบวงจรเพื่อลดปริมาณขยะในชุมชน รวมไปถึงการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการรับผิดชอบต่อปัญหาขยะร่วมกัน จึงได้มีการดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอยจากต้นกำเนิดคือ ให้แต่ละครัวเรือนมีการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้งทุกครั้งโดยแบ่งขยะออกเป็น 4 ประเภท คือ ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป และขยะอันตราย ซึ่งในช่วงแรกๆของการดำเนินการดังกล่าว ทางชุมชนบ้านสวัสดิ์ยังไม่มีถังคัดแยกขยะที่ชัดเจนมากนัก

ผลที่ได้จากการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านสวัสดิ์ ทางชุมชนบ้านสวัสดิ์เองก็ได้ดำเนินการประชุมเพื่อชี้แจงและเพื่อทำความเข้าใจถึงแนวทางในการดำเนินการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และลงมือปฏิบัติบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง

การบริหารจัดการขยะดังกล่าว ทำให้ชุมชนบ้านสวัสดิ์มีปริมาณขยะที่ลดลง กลายเป็นหมู่บ้านต้นแบบที่ใครๆก็อยากมาชม อยากมาศึกษาดูงาน จากการที่มีการกำจัดและคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะ และนำไปสู่การเป็นชุมชนปลอดขยะในที่สุด หลังจากที่ได้มีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเพื่อมุ่งสู่ชุมชนปลอดขยะร่วมกันแล้วชุมชนบ้านสวัสดิ์ก็ได้รับรางวัลชนะเลิศ อันดับ 1 ตามโครงการ “หมู่บ้านน่าอยู่ น่ามอง” ขององค์การบริหารส่วนตำบลกลันตา และมีโอกาสได้เข้าร่วมประกวดหมู่บ้านปลอดขยะตามโครงการ “ชุมชนปลอดขยะ Zero Waste” ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จนได้รับรางวัลชนะเลิศ อันดับ 1 ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้รับเงินรางวัลเป็นเงินจำนวน 10,000 บาท พร้อมโล่รางวัลประกาศเกียรติคุณ ปีพุทธศักราช 2561 หลังจากนั้นก็มีหน่วยงานจากต่างจังหวัดเข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้หมู่บ้านสวัสดิ์กลายเป็นชุมชนต้นแบบที่น่าชื่นชม และเข้ามาศึกษาเรียนรู้งานเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้หมู่บ้านสวัสดิ์ยังเป็น “หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวิถี” 1 ใน 7 ของอำเภอเมืองบุรีรัมย์อีกด้วย และหมู่บ้านสวัสดิ์ก็เป็นตัวแทนหมู่บ้านของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้าร่วมประกวดหมู่บ้านปลอดขยะตามโครงการ “ชุมชนปลอดขยะ Zero Waste” ในระดับประเทศ ผลการประเมินปรากฏว่าหมู่บ้านสวัสดิ์ได้รับรางวัลชนะเลิศ อันดับ 1 ระดับประเทศ ได้รับเงินรางวัลเป็นเงินจำนวน 50,000 บาท พร้อมถ้วยรางวัลพระราชทานจาก สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ

บัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ นับเป็นรางวัลอันเชิดชูเกียรติและเป็นความภาคภูมิใจอย่างยิ่งของชาวบ้านบ้านสวัสดิ์แห่งนี้

1.2 การบริหารจัดการของขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านสวัสดิ์

ชุมชนบ้านสวัสดิ์ มีหลักการบริหารจัดการของขยะมูลฝอยแบบ 4 M's ดังนี้

Man การบริหารบุคลากรของชุมชนบ้านสวัสดิ์ บุคลากรเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีผลต่อความสำเร็จเป็นอย่างมาก เพราะการดำเนินงานการบริหารต่าง ๆ ซึ่งการกระทำการใด ๆ จะประสบความสำเร็จได้นั้นไม่ใช่แต่เพียงผู้บริหารทำแต่เพียงผู้เดียว แต่ต้องเกิดจากการร่วมมือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชนและสิ่งที่สำคัญก็คือ การที่ปลูกฝังให้ทุกคนเห็นความสำคัญ มีความตระหนักว่าหน้าที่ของทุกคนที่ต้องช่วยกันรักษาความสะอาด อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บนพื้นฐานความพอเพียง ที่มีความสอดคล้องกับคำขวัญหมู่บ้านสวัสดิ์ คือ สวัสดิ์ ไม่ตรีเด่น เน้นชุมชนปลอดภัย อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม น้อมนำหลักพอเพียง

แนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่ชุมชนต้อง ดำเนินการ มีดังนี้

1.1 ประชุมประจำเดือน เพื่อรับรู้ข่าวสารร่วมกัน

1.2 โครงการตาวิเศษ เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนคนรุ่นหลังให้รู้จักกับการจัดการขยะ

1.3 โครงการหมู่บ้านน่าอยู่ น่ามอง เพื่อช่วยใช้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของความสะอาดปลอดภัย

ปลอดภัย

1.4 โครงการ Zero waste เพื่อลดปัญหาขยะให้เหลือศูนย์ กลายเป็นชุมชนปลอดภัย อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

1.5 โครงการธนาคารขยะเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมขยะก่อนนำไปกำจัดอย่างถูกต้อง

Money การบริหารงบประมาณของชุมชนบ้านสวัสดิ์ บ้านสวัสดิ์เป็นชุมชนขนาดเล็ก จึงต้องมีการบริหารจัดการงบประมาณที่ได้มาใช้ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านสวัสดิ์ มีดังนี้

1.1 งบประมาณจากหน่วยงานของรัฐสนับสนุนเงินกองทุนพึ่งพาตนเองหมู่บ้านละ 450 บาทต่อเดือน

1.2 งบประมาณจากคนในชุมชนรวบรวมเงินจากชาวบ้าน

1.3 งบประมาณจากผู้ที่มาศึกษาดูงานชุมชนมีรายได้ และนำเงินกองทุนพึ่งพาตนเองของชุมชน

1.4 งบประมาณจากการเข้าร่วมโครงการอื่นๆรายได้จากการได้รับรางวัลจากการได้เข้าร่วมโครงการงบประมาณที่ได้มาเป็นของส่วนรวมในชุมชน จึงมีการจัดสรรเป็นอย่างดีเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด

Material การบริหารวัสดุอุปกรณ์ของชุมชนบ้านสวัสดิ์ เป็นสิ่งสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านสวัสดิ์เนื่องจากวัสดุอุปกรณ์เป็นตัวช่วยในการเก็บ รวบรวม คัดแยก และกำจัดขยะอย่างถูกต้อง เพื่อที่จะไม่เป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ต่อไป

Management การจัดระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ของชุมชนบ้านสวัสดิ์ ชุมชนบ้านสวัสดิ์มีกฎระเบียบ ข้อบังคับในการจัดการขยะที่ คนในชุมชนร่วมกันเสนอ ก่อให้เกิดหลักในการยึดถือและปฏิบัติตาม

ส่งผลให้การจัดการขยะของชุมชนมีระเบียบวินัย ประสบผลสำเร็จ และเกิดกิจกรรมร่วมกันในชุมชน มีความสมัครสมานสามัคคีเกิดขึ้น โดยชุมชนบ้านสวัสดิ์มีวิธีการจัดการขยะ คือ การนำหลัก 3Rs มาใช้ในการบริหารจัดการขยะ มีหลักการ คือ Reduce (คิดก่อนใช้) Reuse (การใช้ซ้ำ) Recycle (นำกลับมาใช้ใหม่)

อภิปรายผลการวิจัย

ชุมชนบ้านสวัสดิ์ในอดีตนั้นประสบปัญหาขยะมูลฝอย สามารถพบเห็นขยะได้ในทุกที่ มีการเผาขยะตามบริเวณหน้าบ้าน หลังสวน หรือตามไร่นา ก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศ อีกทั้งคนในชุมชนเองก็ยังไม่มีการบริหารจัดการขยะที่เหมาะสม ปัจจุบันชุมชนบ้านสวัสดิ์ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยนั้นก็เพราะผู้ใหญ่บ้านบุญเลิศ ไกรแก้ว อยากให้ชุมชนสะอาด น่าอยู่ น่ามอง ปราศจากโรคภัยต่าง ๆ และเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน อีกทั้งคนในชุมชนก็เห็นว่าขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่สำคัญ จึงทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ รูปนันทจุลวงษ์ (2553) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเพื่อบูรณาการชุมชนไว้ถึง : กรณีศึกษา เทศบาลตำบลพนา อำเภอพนา จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่ากระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะให้ความสำคัญกับนโยบายของคำว่า “ของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” การที่จะมุ่งสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนจำเป็น ต้องคำนึงถึง “การได้ลงมือทำ

โดย ประชาชนและการสร้างปัจจัยเอื้อจากองค์กรภายนอกชุมชน”

ชุมชนบ้านสวัสดิ์ได้มีการกำหนดข้อตกลง กฎ ระเบียบหมู่บ้านต่าง ๆ ในด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกัน และให้คนในชุมชนมีบทบาทเต็มที่ในการตัดสินใจ การบริหารงาน และการดำเนินกิจกรรม โดยมี องค์การบริหารตำบลกลั่นท่า และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เข้ามาสนับสนุนเรื่องงบประมาณ และให้ความรู้ในการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี และยังทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษา แนะนำ ให้ชาวบ้านรู้จักการคัดแยกขยะ โดยแบ่งขยะออกเป็น 4 ประเภท คือ ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป และขยะอันตราย ซึ่งถือว่าเป็นการกำจัดที่ต้นทางอย่างแท้จริง

ที่เป็นเช่นนี้ได้เพราะชุมชนบ้านสวัสดิ์มีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่ดี ตามหลักการบริหารจัดการ 4 M's ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรประกอบด้วย Man (การบริหารบุคลากรของชุมชนบ้านสวัสดิ์), Money (การบริหารงบประมาณของชุมชนบ้านสวัสดิ์), Material (การบริหารวัสดุอุปกรณ์ ของชุมชนบ้านสวัสดิ์) และ Management (การจัดระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของชุมชนบ้านสวัสดิ์)ซึ่งตรงกับทฤษฎีของ ธงชัย สันติวงษ์ (2545) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารจัดการ 4M เป็นปัจจัยพื้นฐานในการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

นอกจากนี้ชุมชนบ้านสวัสดิ์ยังใช้หลัก 3Rs เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะ คือ การ

จัดระบบการรีไซเคิล หรือการรวบรวมเพื่อนำไปสู่การแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ ได้แก่ 1. Reduce (คิดก่อนใช้) คือ การลดและควบคุมปริมาณขยะมูลฝอย ร้านค้าในหมู่บ้านสวัสดิ์ มีการใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติกและงดใช้โฟมทุกชนิด 2. Reuse (การใช้ซ้ำ) คือการนำสิ่งของที่ใช้แล้วมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า การนำถุงพลาสติกกลับมาใช้ใหม่ และ 3. Recycle (นำกลับมาใช้ใหม่) คือ การนำวัสดุกลับมาหมุนเวียนผ่านการแปลงสภาพก่อนนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น การนำเศษผ้า มาทำเป็นพรมเช็ดเท้าและกระถางต้นไม้ นำกระป๋องเบียร์ กระป๋องกาแฟ และกระป๋องเครื่องดื่มต่างๆมาแปลงสภาพเป็นภาชนะใส่สิ่งของ เช่น ตะกร้า กระเป๋า หรือการนำเศษผัก ผลไม้ วัสดุพืชต่างๆ มาทำเป็นปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพใช้กันภายในชุมชนลดปริมาณการใช้สารเคมี ซึ่งตรงกับแนวคิดเรื่องนโยบายประชารัฐแนวทางการจัดการขยะในประเทศไทย (กรมควบคุม

มลพิษ, 2559) ได้กล่าวถึงแผนปฏิบัติการ “ประเทศไทยไร้ขยะ” ตามแนวทาง “ประชารัฐ” ในระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2559-2560) ภายใต้แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. 2559-2564 เป็นแนวทางเพื่อขับเคลื่อน ประเทศไทยไปสู่การเป็นสังคมปลอดขยะ (Zero Waste Society) โดยวางอยู่บนแนวคิด 3Rs ที่มีการจัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน เน้นการลด การคัดแยก และการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จากการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านสวัสดิ์ประสบผลสำเร็จ ส่งผลให้ชุมชนบ้านสวัสดิ์มีทัศนียภาพที่สวยงาม คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และช่วยสร้างจิตสำนึกในการจัดการขยะ กลายเป็นชุมชนต้นแบบในการบริหารจัดการขยะที่ดีให้กับชุมชนอื่นๆ

แหล่งอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2559). แผนปฏิบัติการ “ประเทศไทยไร้ขยะ” ตามแนวทาง “ประชารัฐ” ระยะ 1 ปี พ.ศ. 2559-2560. สืบค้น 16 กันยายน 2561, จาก

www.pcd.go.th/file/16-17-11-59.pdf

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2559). ศูนย์เรียนรู้ชุมชนที่นี้ปลอดขยะ. สืบค้น 16 กันยายน 2561, จาก [https://www.deqp.go.th/media/images/7/74/ศูนย์เรียนรู้ชุมชนฯ ..ปลอดขยะ_Zero_Waste.pdf](https://www.deqp.go.th/media/images/7/74/ศูนย์เรียนรู้ชุมชนฯ..ปลอดขยะ_Zero_Waste.pdf).

ฐปนัท จุลวงษ์. (2553). แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเพื่อมุ่งสู่ชุมชนไร้ถัง : กรณีศึกษาเทศบาล ตำบลพนา อำเภอนา จังหวัดอำนาจเจริญ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธงชัย สันติวงษ์. (2545). การจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

บุญเลิศ ไกรแก้ว. (2561, 10 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์โดย กฤษณวงศ์ จันเตบ [การบันทึกเสียง]. ผู้ใหญ่บ้านสวัสดิ์,บุรีรัมย์.

สำนักสิ่งแวดล้อมกรุงเทพมหานคร. (2556). คู่มือแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: มาตาการพิมพ์.

**การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา**
**THE DEVELOPMENT OF MORAL AND ETHICAL VIRTUES OF THE STUDENTS
OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY; LANNA CAMPUS**

อุทัย ขุมเหล็ก *

Uthai Khumlek

Email: Uthai888_8@hotmail.com

พระมหาวิเศษ ปญฺญาวชิโร **

Phramaha Wiset Paññavajiro

กมล บุตรขำรี **

Kamol Butcharee

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา 2) ศึกษาปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา 3) เสนอแนวทางในการการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary research) และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 3 รูป/คน อาจารย์ จำนวน 5 รูป/คน เจ้าหน้าที่ จำนวน 5 รูป/คน และนักศึกษา จำนวน 5 คน รวมจำนวน 18 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง

ผลการวิจัยพบว่า :

1) สภาพการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา พบว่า มหาวิทยาลัยมีการดำเนินงานโครงการค่ายคุณธรรม เป็นไปตามขั้นตอนอย่างเป็นกระบวนการ (PDCA) คือ การวางแผน (Plan) การดำเนินการ (Do) ตรวจสอบความพร้อมในการดำเนินโครงการ ดำเนินงานโครงการตามแผนที่วางไว้ การสรุปผล ตรวจสอบและประเมินผลโครงการ (Check) และการนำผลไปพัฒนา (Act)

2) ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา พบว่ามหาวิทยาลัยมีสถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย มีการดำเนินงานโครงการตามแผนล่าช้า บุคลากรที่รับผิดชอบมีจำนวนน้อย นักศึกษายังมีพฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะที่ขาดวินัย ความซื่อสัตย์สุจริตและจิตสาธารณะ

3) แนวทางการพัฒนา คือ กำหนดนโยบายในระดับมหาวิทยาลัยและวิทยาเขตให้มีการจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักศึกษา จัดอบรมสัมมนาและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในการพัฒนาเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักศึกษา ให้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ ปฏิบัติด้วยตนเอง โดยเฉพาะการพัฒนาจิตใจ

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณธรรม, จริยธรรม, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

* นักศึกษาหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

** อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

** อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ABSTRACT

The Objectives of this research were 1) study the conditions of moral and ethical development of students, 2) study the problems and obstacles in the moral and ethical development of students. 3) Propose guidelines for the development of students' morality and ethics. Is a qualitative research By studying from related documents (Documentary research) and collecting data from in-depth interviews (In-depth Interview). The sample group collecting data for data analysis consists of 3 executives / person, 5 teachers / staff, 5 employees / staff and 5 students, totaling 18 images / person by purposive sampling. Data analysis The researcher used interview methods with a sample of administrators, teachers, staff and student representatives.

The results are found that:

1) The status of moral and ethical development of students found that the university has operated the moral camp project. In accordance with the procedure in the process (PDCA), ie planning (plan), conducting (Do), checking the readiness of the implementation of the projects of various departments Implementing the project as planned A summary of the results of the examination and evaluation of the project (Check)

2) Problems and obstacles in the development of moral and ethics of students found that the university has a place that is not conducive to organizing various activities. Delayed project operation The number of responsible personnel is small. Students also have behavior that is expressed in a lack of discipline. Honesty And public mind.

3) Development guidelines are Establish policies at the university and campus levels to organize a project or work on morality and ethics development. Continuously Organize activities that emphasize student participation Organize training seminars and extra curricular activities in the development of morals and ethics for students. To come to study and learn Self-practice and focus on development to complete the process Especially mental development.

Keywords: Moral development, Ethical, Mahamakut BuddhistUniversity.

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงทุกด้านอย่างรวดเร็วและจากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา สังคมไทยได้มุ่งความเจริญทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยได้ละเลยความสำคัญของการพัฒนาทางด้านจิตใจ อันเป็นส่วนสำคัญยิ่ง การอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่คนในสังคมต้องเน้นหนักให้ความสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาซึ่งเป็นพลังสำคัญในอนาคตของประเทศที่สะท้อนปัญหาดังกล่าวอย่างน่าเป็น

ห่วงเช่นกัน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งและเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่ต้องร่วมกันแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อสร้างบุคลากรของประเทศที่มีพร้อมทั้งปัญญาความรู้และคุณธรรมอันก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งส่วนตัว ส่วนรวมและประเทศชาติควบคู่กันไป สถาบันการศึกษาทุกแห่งจึงต้องมีการฝึกฝนการร่วมพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้เป็นคนเก่ง คนดีมีคุณธรรมจริยธรรมและมีความสุขในสังคมยุคโลกาภิวัตน์นี้อย่างเต็มความสามารถ

คุณธรรมที่จำเป็นจะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นับเป็นที่สุดของผลงานด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อการพัฒนาบัณฑิตศึกษา จากข่าวสารตามสื่อต่างๆ จะมีข่าวเกี่ยวกับการกระทำผิดของเยาวชนวัยรุ่นหรือนักศึกษาในคดีต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง จึงมีคำถามว่าเกิดอะไรขึ้นกับเยาวชนของชาติไทย นับวันจะมีแต่ข่าวที่แสดงถึงความรุนแรง ความเสื่อมถอยทางศีลธรรมมากขึ้นทุกวัน ภาพที่เห็นได้ชัดคือ การเสพและการค้ายาเสพติด กำลังแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชนไทย ตั้งแต่ในระดับประถมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา การแต่งกายล่อแหลมเป็นมูลเหตุที่ก่อให้เกิดอาชญากรรมทางเพศ การเพิ่มขึ้นของปัญหา ยาเสพติดในกลุ่มนักศึกษา การที่นักศึกษาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันฉันท์สามี-ภรรยา สามารถพบได้ตามหอพักต่าง ๆ ที่นักศึกษาอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก การทะเลาะวิวาทของนักศึกษาทั้งที่เกิดขึ้นภายในสถาบันเดียวกันและต่างสถาบัน จากข้อมูลการสำรวจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พบว่า “ในปัจจุบันมีสถานที่ที่มีลักษณะเป็นหอพักตามกฎหมายเป็นจำนวนมากกว่า 50,000 แห่ง แต่มีผู้ประกอบการมาจดทะเบียนเพียง 10,677 แห่ง ซึ่งการที่สถานที่ดังกล่าวไม่จดทะเบียนและไม่แยกเป็นหอพักชายและหอพักหญิงนั้น ก่อให้เกิดปัญหาสังคมและปัญหาเยาวชนตามมามากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ในวัยเรียน ปัญหา มั่วสุมปัญหา ยาเสพติดและปัญหาการพนัน” ทั้งหมดนี้เป็นเพียงบางส่วนที่เกิดขึ้นกับเยาวชนไทย (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550, น. 1)

ปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มของเยาวชน โดยส่วนใหญ่ต่างลงความเห็นตรงกันว่า เยาวชนไทยของเราขาดการปลูกฝังในด้านคุณธรรมและจริยธรรม อย่างยั่งยืน คือ อาจจะมีอยู่บ้าง แต่เป็นแบบฉาบฉวยไม่เกิดผลที่ถาวรในขณะที่สังคมไทยต้องก ารเห็นภาพการพัฒนาเยาวชนไทยไปสู่การเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ปัญหาดังกล่าวมีความรุนแรง และขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างน่าวิตก เมื่อพิจารณาถึงรากเหง้าของปัญหาทำให้ทราบได้ว่าเกิดจากการขาดการบูรณาการทางความคิดและการดำเนินงานร่วมกันของสถาบันครอบครัว สถาบันทางการศึกษา และองค์กรที่เกี่ยวข้องนำมาสู่กระบวนการหล่อหลอมทางสังคมที่ไร้ประสิทธิภาพ ไม่ครอบคลุมทุกมิติของปัญหาและมิติของการพัฒนา ประกอบกับสถานการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบันตกอยู่ในขั้นวิกฤต เกิดวิกฤตศีลธรรมและจรรยาบรรณในตัวบุคคล อันนำไปสู่ปัญหาความไม่สอดคล้องกันของคนในชาติ โดยเฉพาะในระดับเยาวชนนักเรียนนักศึกษา (สุทัศน์พงษ์กุลบุตร, 2550, น. 49) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีนักศึกษาทั้งบรรพชิตและฆราวาส ได้เข้ามาศึกษา และเป็นสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์ ที่ผ่านมาได้จัดกิจกรรมด้านพัฒนาคุณธรรมแก่นักศึกษามาตลอด แต่ยังขาดความต่อเนื่องและแผนงานกระบวนการวางแผนทางการพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมได้ไม่ต่อเนื่อง ทั้งในด้านการวางแผน การบริหารจัดการ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้น ส

ส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักและเข้าใจตนเอง ตลอดจนมี โอกาสพัฒนาศักยภาพแห่งตนทั้ง ภาย จิตใจ สังคม สติปัญญา บุคลิกภาพ และ พัฒนาภาวะสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์มากขึ้น การพัฒนาคุณธรรมที่จำเป็นจะต้องพัฒนา ให้เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนานักศึกษาใน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ล้านนา ให้มีแนวทางการดำเนินการที่ดีจึงมี ความสำคัญอย่างยิ่ง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจในการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ซึ่งเป็น สถาบันอุดมศึกษา มีนักศึกษาที่เป็นบรรพชิต และฆราวาส เข้ามาศึกษาเป็นจำนวนมาก จึงมี ความจำเป็นในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม แก่นักศึกษาเพื่อปลูกฝังให้นักศึกษามีจิตสำนึก ในความดีมีเมตตาเอื้อเฟื้อ เสียสละต่อกันและ กัน และในการทำวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาสภาพ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา เพื่อรู้ปัญหาอุปสรรคและเสนอแนะแนวทางใน การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของศึกษา ด้วย วิธีพัฒนาอันเป็นธรรมภาระที่บุคคลสามารถ ปฏิบัติได้ควบคู่กับการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งต้องกระทำอย่างต่อเนื่องต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการ พัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยา เขตล้านนา

3. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

วิธีการดำเนินการวิจัย

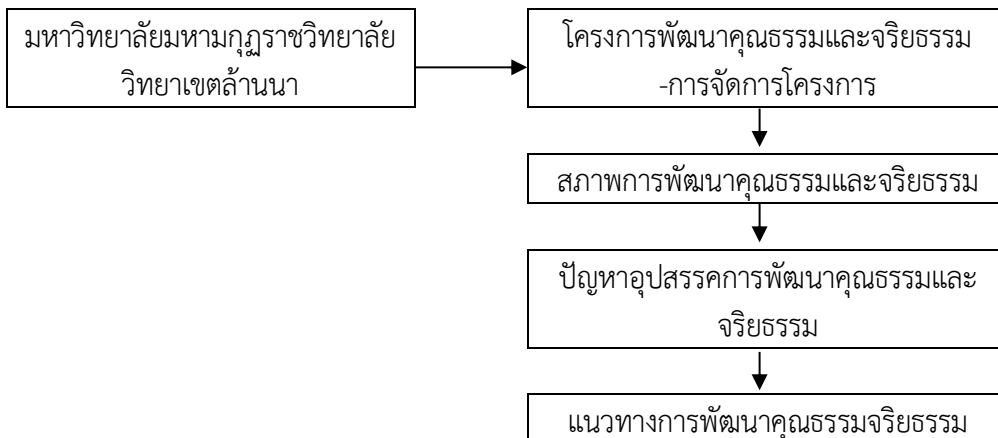
1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ สภาพ ปัญหาอุปสรรครวมทั้งแนวทางการพัฒนา คุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ล้านนา 3 ประเด็น คือ 1) การจัดการโครงการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม 2) การดำเนินงาน โครงการ 3) การสรุปผลและนำผลสรุปไป พัฒนา

1.2 ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ อาจารย์ เจ้าหน้าที่ ผู้ที่รับผิดชอบในการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ล้านนา

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ล้านนา รวมทั้งค่ายคุณธรรมและจริยธรรม ตามโครงการอบรมนักศึกษา

2. กรอบแนวคิดการวิจัย

3. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และตัวแทนนักศึกษา ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 3 รูป/คน อาจารย์ จำนวน 5 รูป/คน เจ้าหน้าที่ จำนวน 5 รูป/คน และตัวแทนนักศึกษา จำนวน 5 คน รวม 18 รูป/คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย ขอบเขตการวิจัย และการนิยามศัพท์ ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างนำแบบแบบสัมภาษณ์ไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยการหาค่า IOC

4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

4.2 ร่างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

เพื่อให้ครอบคลุมและสามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการวิจัย จำนวน 3 ท่านคือ 1) พระครูสมุทรโชติ จิระมโณ, ดร. 2) ผศ.ดร.ทรงศักดิ์ พรหมดี 3) ดร.อุเทน ลาพิงค์

4.3 นำร่างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและเสนอแนะไปแก้ไขให้ถูกต้องตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ ตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำและแก้ไขการใช้สำนวนภาษาแล้ว ตลอดจนพิจารณาถึงความเหมาะสมของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ โดยให้ครอบคลุมถึงรายละเอียดของเนื้อหาเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้วางแผนปฏิบัติไว้ดังนี้

5.1 ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมแนบเอกสารที่เป็นเครื่องมือสัมภาษณ์ไป

ยังกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้เตรียมตัวและกำหนดเวลาในการให้สัมภาษณ์

5.2 ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลตามวันและเวลาที่กำหนดไว้ พร้อมเตรียมอุปกรณ์ในการสัมภาษณ์ เช่น มือถือบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก

เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้ว ทำการถอดการบันทึกเสียง แล้วนำมาวิเคราะห์ประมวลผล ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดในการวิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ในกรณีที่ข้อมูลไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้เก็บเพิ่มเติมในภายหลังจากกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการศึกษาเอกสาร งานวิจัย รายงานการวิจัย หนังสือวิชาการ บทความวิชาการ ระเบียบตำรา สิ่งพิมพ์ต่างๆ รวมทั้งการค้นคว้าจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Theses)

6. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร อาจารย์เจ้าหน้าที่ และตัวแทนนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ในแง่ต่างๆ ตามความเป็นจริงซึ่งเป็นการวิเคราะห์ออกมาในรูปเชิงพรรณนา และได้จัดหมวดหมู่ในประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สภาพการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา

ตอนที่ 2 ปัญหาการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา

1.1 สภาพการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ด้านการจัดการโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม พบว่ามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนา ที่ส่งเสริมมุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักศึกษาให้เป็นบุคคลต้นแบบมีความขยันหมั่นเพียร มุ่งมั่นอดทน ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษา มีแผนงานโครงการตลอดทุกปี คณาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นแบบอย่างที่ดีทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้นำหลักปฏิบัติตนไปปฏิบัติ ให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของบุคคลทั่วไปว่าเป็นผู้มีจิตสาธารณะ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคณะกรรมการรับผิดชอบการดำเนินโครงการค่ายคุณธรรม ทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุผลตามวัตถุประสงค์

1.2 สภาพการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา ด้านการดำเนินโครงการ พบว่า 1) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา มีการดำเนินงานโครงการค่ายคุณธรรมเป็นไปตามขั้นตอนอย่างเป็นกระบวนการ (PDCA) คือ มีการวางแผน

(Plan) การดำเนินการ (Do) ตรวจสอบความ พร้อมในการดำเนินโครงการของฝ่ายต่างๆ ดำเนินงานโครงการตามแผนที่วางไว้ มีการสรุป ตรวจสอบและประเมินผลโครงการ (Check) โดยรวบรวมผลที่ได้จากแบบประเมินโครงการ สรุปผลและปัญหาของโครงการ รายงานผลต่อผู้บริหาร แนวทางการปรับปรุงตามผลการประเมิน (Act) วิเคราะห์ผลการปฏิบัติงาน และข้อเสนอแนะที่ได้รับจากโครงการ หาแนวทางปรับปรุงพัฒนา โครงการ การดำเนินงานมีคณะกรรมการรับผิดชอบ ในการดำเนินงาน จัดทำแผนงานโครงการ เสนอผู้บริหาร ดำเนินงานตามแผนงานกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต่างๆ

1.3 สภาพการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา ด้านการสรุปผลและนำผลสรุปไปพัฒนา พบว่า ผู้รับผิดชอบโครงการและคณะกรรมการ จะรวบรวมผลที่ได้จากแบบประเมินโครงการนำผลจากแบบประเมินโครงการมาวิเคราะห์ทางสถิติ ประชุมสรุปผลและปัญหาของ โครงการ ประชุมชี้แจงการ สรุปผลจากแบบ ประเมินโครงการและรวบรวมปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นของโครงการ วิเคราะห์ผลการปฏิบัติงาน นำผลประเมินมาวิเคราะห์หาแนวทางปรับปรุง โครงการ เพื่อนำมาพัฒนางิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาต่อไป

2. ปัญหาการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา

2.1 ปัญหาอุปสรรคด้านการดำเนินงานโครงการการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา พบว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา สถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมที่

หลากหลาย คับแคบไม่สะดวกต่อการจัดกิจกรรม ไม่สามารถจัดกิจกรรมที่เหมาะสมหลากหลายได้ งบประมาณสนับสนุนในการจัดกิจกรรมมีไม่เพียงพอทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ครอบคลุม และขาดการกำกับติดตามในการจัดทำและดำเนินงานตามแผนพัฒนานักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ปัญหาด้านการบริหารจัดการโครงการ มีปัญหาเรื่องการจัดทำโครงการมี การดำเนินงานตามแผนล่าช้า การติดต่อประสานงานระหว่างการเสนอขออนุมัติกับ ส่วนกลาง และปัญหาบุคลากรที่รับผิดชอบ โดยตรงมีจำนวนน้อยไม่ครอบคลุมภารกิจในการจัดการโครงการที่ต้องอาศัยหลายฝ่าย ประสานความร่วมมือระหว่างกัน มีงบประมาณไม่เพียงพอต่อการบริหารโครงการ ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาการจัดการโครงการมีระยะเวลาเพียงสั้นๆ

2.3 ปัญหาอุปสรรคการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา ประสบปัญหาในเรื่องใดบ้าง พบว่า การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา ประสบปัญหาอุปสรรคในเรื่อง งบประมาณที่ไม่เพียงพอเหมาะสมในการจัดโครงการค่ายคุณธรรมและกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมให้ต่อเนื่อง มีความหลากหลาย ปัญหาการใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เช่น บทบาทสมมติ เพลง ประกวดบทความ ไต่वाที่ การเสวนา ตลอดจนการเปิดเวทีให้นักศึกษาได้แสดงความสามารถทางด้านพุทธศาสนา เช่น การตอบปัญหาธรรมะ การแข่งขันสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ นักศึกษายังมีพฤติกรรมที่แสดงออกใน

ลักษณะที่ขาดวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และ จิตสาธารณะ ความซื่อสัตย์สุจริต และจิต สาธารณะ ขาดการจัดกิจกรรมส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรมอื่นๆ แก่นักศึกษา เช่น การจัดกิจกรรมทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทาง ศาสนาพุทธ การฟังเทศน์ในวันธรรมสวนะ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลแด่บูรพาจารย์ การ แจกของแก่คนยากจน เป็นต้น และ ช่วงเวลา จัดกิจกรรมคุณธรรมตรงกับเวลาเรียนของ นักศึกษา

3. แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและ จริยธรรมของนักศึกษา

3.1 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและ จริยธรรมของนักศึกษา ด้านการจัดการ โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม พบว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ล้านนา จัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของ นักศึกษาให้ได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ อบรมและ ปฏิบัติได้ เป็นกระบวนการในการพัฒนาที่เน้น ด้านคุณธรรมจริยธรรมมาตลอด และได้จัดให้ มีแผนงานโครงการด้านนี้เป็นประจำทุกปี การศึกษา กำหนดวางแผนงานนโยบายของ มหาวิทยาลัย จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของวิทยาเขต ล้านนาเป็นไปอย่างครบกระบวนการมีการ ประสานงานระหว่างกันที่ดีเป็นไปด้วยความ เรียบร้อยเข้าใจงานในหน้าที่ดี พัฒนาโครงการ ให้ดีขึ้นตามแนวทางก็คือ การทำการ เปรียบเทียบ และศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อนำไปสู่การแก้ไข ปัญหา ปฏิบัติงานให้ครบกระบวนการคุณภาพ คือมีการวางแผนงานการจัดโครงการกิจกรรม ที่ดีตอบสนองวัตถุประสงค์ สามารถดำเนินงาน ได้ตามระยะเวลาที่กำหนด ตรวจสอบความ

เป็นไปได้และผลการจัดทำโครงการกิจกรรม ต่างๆ นำผลมาพิจารณาถึงจุดอ่อนจุดแข็งจุดที่ ควรพัฒนาการจัดการโครงการต่อไป

3.2 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและ จริยธรรมของนักศึกษา ด้านการดำเนินงาน โครงการ พบว่า มีคณะกรรมการรับผิดชอบ ดำเนินงานและให้มีการปรับปรุงพัฒนาการ ดำเนินตามผลการประเมินในทุก ๆ ครั้ง เพื่อ ปรับเปลี่ยนแนวทางที่ดีในการดำเนินงาน โครงการให้บรรลุผลมีประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติงาน เน้นการมีส่วนร่วมในการดำเนิน โครงการเพื่อพัฒนาการดำเนินงานให้มี ประสิทธิภาพ และมีความหลากหลายในการ ดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ จัดสร้ง บงบประมาณให้สามารถจัดกิจกรรมที่ ครอบคลุมหลากหลายได้ต่อเนื่อง

3.3 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและ จริยธรรมของนักศึกษา ด้านการสรุปผลและ นำผลสรุปไปพัฒนา พบว่า มีการนำผลการ ประเมินมาปรับปรุงอย่างจริงจังให้ครอบคลุม กระบวนการดำเนินงาน นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ สรุปประมวลผลเพื่อหาข้อที่ควรปรับปรุงไป พัฒนาการดำเนินงานในครั้งต่อไป พิจารณาถึง ความเหมาะสมในการดำเนินทุกด้าน แนว ทางการพัฒนาการสรุปผลและนำผลสรุปไป พัฒนา คือ การให้ผู้เข้าอบรมโครงการ ได้ นำไปใช้จริง จัดกิจกรรมให้ปฏิบัติด้วยตนเอง และมุ่งพัฒนาให้ครบกระบวนการโดยเฉพาะ การพัฒนาสภาพจิตใจ สร้างเสริมให้มีจิตสำนึก ในหลักธรรม โดยผ่านกิจกรรม

อภิปรายผล

1. สภาพการพัฒนาคุณธรรมและ จริยธรรมของนักศึกษา

สภาพการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา พบว่า เป็นมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมมุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักศึกษาให้เป็นบุคคลต้นแบบมีความซื่อสัตย์สุจริต มุ่งมั่นอดทน มีแผนงานโครงการตลอดทุกปี คณาจารย์ผู้สอนเป็นแบบอย่างที่ดีทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้หลักปฏิบัติตนไปปฏิบัติ ให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของบุคคลทั่วไปการดำเนินงานโครงการค่ายคุณธรรมเป็นไปตามขั้นตอนอย่างเป็นกระบวนการ (PDCA) คือ มีการวางแผน (Plan) การดำเนินการ (Do) ตรวจสอบความพร้อมในการดำเนินโครงการของฝ่ายต่างๆ ดำเนินงานโครงการตามแผนที่วางไว้ มีการสรุป ตรวจสอบและประเมินผลโครงการ (Check) โดยรวบรวมผลที่ได้จากแบบประเมินโครงการ สรุปผลและปัญหาของโครงการ รายงานผลต่อผู้บริหาร แนวทางการปรับปรุงตามผลการประเมิน (Act) วิเคราะห์ผลการปฏิบัติงาน และข้อเสนอแนะที่ได้รับจากโครงการ หาแนวทางปรับปรุงพัฒนา โครงการสรุปผลการประเมินโครงการ นำผลประเมินมาวิเคราะห์หาแนวทางปรับปรุง โครงการเพื่อนำมาพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาต่อไปสอดคล้องกับ อ้อมเดือน สดมณี และคณะ (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพการจัดฝึกอบรมและการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของคนไทยในเชิงลึก จากองค์กรที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการฝึกอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรม จำนวน 20 แห่ง พบว่าสภาพการจัดฝึกอบรมและการเรียนรู้เพื่อ

พัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม แบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ

1) การพัฒนาคุณธรรมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ โดยจะเน้นทั้งความรู้การปฏิบัติ และความตระหนักในความเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ในการอบรมจะใช้สื่อต่างๆ เข้ามาประกอบการฝึกอบรม และใช้เทคนิคการสอนของครูมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก

2) การพัฒนาคุณธรรมโดยผ่านการปฏิบัติธรรม โดยใช้การปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน 4 แนวทางในการปฏิบัติมีอยู่หลายแนวทาง ทั้งที่เน้นภาคปริยัติ (ภาคทฤษฎี) และปฏิบัติควบคู่กันไป โดยจะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับระดับความสามารถ พื้นฐานด้านความรู้ของผู้เข้าร่วมปฏิบัติ

3) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกระบวนการทักษะชีวิต โดยผ่านตัวแทนทางสังคม ไม่ว่าจะเป็น พระสงฆ์ ครู-อาจารย์ พ่อ-แม่ หรือแม้กระทั่งเพื่อน เป็นต้น การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกระบวนการทักษะชีวิต โดยผ่านองค์กรต่าง ๆ เป็นรูปแบบ ที่เป็นการผสมผสานการพัฒนาเข้ากับวิถีการดำเนินชีวิต โดยที่เน้นการใช้ธรรมะควบคู่กันไป

2. ปัญหาการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา

ปัญหาการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา พบว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา สถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย คับแคบไม่สะดวกต่อการจัดกิจกรรม ไม่สามารถจัดกิจกรรมที่เหมาะสมหลากหลายได้มีปัญหารื่องการจัดทำโครงการมีการดำเนินงานตามแผนล่าช้า การติดต่อประสานงาน บุคลากรที่

รับผิดชอบโดยตรงมีจำนวนน้อยไม่ครอบคลุมภารกิจในการจัดการโครงการ มีงบประมาณไม่เพียงพอต่อการบริหารโครงการ ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาการจัดการโครงการมีระยะเวลาเพียงสั้นๆ ปัญหาการใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เช่น บทบาทสมมติ เพลง ประกวดบทความ โต้เวที การเสวนา ตลอดถึงการเปิดเวทีให้นักศึกษาได้แสดงความสามารถทางด้านพุทธศาสนา เช่น การตอบปัญหาธรรมะ การแข่งขันสวดมนต์ ทำนองสรภัญญะ นักศึกษายังมีพฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะที่ขาดวินัย ความซื่อสัตย์ สุจริต และจิตสาธารณะ ขาดการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอื่นๆ แก่นักศึกษา เช่น การจัดกิจกรรมทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางศาสนาพุทธ การฟังเทศน์ในวันธรรมสวนะ สอดคล้องกับ แสงนภา ภักดีศิริวงศ์ (2548) ได้วิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสถาบันศาสนาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ จังหวัดนนทบุรี พบว่า 1) ด้านการสั่งสอนอบรม พระส่วนมากให้การสั่งสอนอบรมมากกว่าสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ในส่วนที่เป็นเนื้อหาที่ใช้ในการสั่งสอนคือ ความเมตตา ความกรุณา ความกตัญญู 2) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางด้านการส่งเสริมจริยธรรม พระส่วนมากมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ ทางศาสนา อาทิ การจัดโครงการอบรมศีลธรรมนักเรียนภาคฤดูร้อน เป็นต้น 3) ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา พระส่วนมากให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาทั่วไป อาทิ ปัญหาทางด้านการเรียน การเงิน สุขภาพ โดยส่วนมากให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนไปทำ

กิจกรรมที่วัด 4) ด้านการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พระจะมีส่วนในการชักชวนสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด คือ การบอกกล่าวแก่สมาชิกในชุมชนเมื่อสมาชิกในชุมชนมาประกอบกิจกรรมทางศาสนา

3. แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา

แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาจากผลการวิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักศึกษาให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมเรียนรู้ ปฏิบัติด้วยตนเองและมุ่งพัฒนาให้ครบกระบวนการ โดยเฉพาะการพัฒนาสภาพจิตใจ สร้างเสริมให้มีจิตสำนึกในหลักธรรม โดยผ่านกิจกรรม จัดให้มีแผนงานโครงการด้านนี้เป็นประจำทุกปี การศึกษา วางแผนงานอย่างเป็นกระบวนการ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จอย่างดี จัดให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้น วิเคราะห์ผลเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา นำผลมาพิจารณาถึงจุดอ่อนจุดแข็งจุดที่ควรพัฒนาการจัดการโครงการต่อไป เพื่อให้บรรลุผลมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จัดสรรงบประมาณให้สามารถจัดกิจกรรมที่ครอบคลุมหลากหลายได้ต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภกรณ์ บัวเรือง (2562) แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า 1) สภาพปัจจุบันด้านการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าจริยธรรมด้านความรู้ ด้านพฤติกรรม และด้านเจตคติโดยภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับ

มากแต่จริยธรรมทั้งด้านความรู้ ด้านพฤติกรรม และด้านเจตคติ ที่เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพและมาตรฐานวิชาชีพอยู่ในระดับปานกลาง 2) แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 2.1) การเรียนรู้ด้วยตนเองเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ เพื่อให้ครูรู้และเข้าใจข้อกำหนดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติตน และแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ซึ่งพัฒนาโดยชุดฝึกอบรม 2.2) การฝึกประสบการณ์เน้นการฝึกในการปฏิบัติหน้าที่ตามจรรยาบรรณวิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพ และตามแบบแผนพฤติกรรมจรรยาบรรณวิชาชีพครู เพื่อให้ครูปฏิบัติงานในหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ มีความซื่อสัตย์ เที่ยงธรรมและปฏิบัติตนโดยยึดวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งพัฒนาโดยชุดการฝึกในขณะปฏิบัติงาน และ 2.3) การสร้างเจตคติที่ดี เน้นการสร้างตระหนักเข้าใจในวิธีการปฏิบัติหน้าที่ตามจรรยาบรรณวิชาชีพและการปฏิบัติตนตามมาตรฐานวิชาชีพครูเพื่อให้ครูละเอียดต่อการทำผิดวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาพัฒนาโดยชุดการศึกษากรณีตัวอย่าง 3) ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 คณะกรรมการบริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบงานด้านนี้ ควรมีนโยบายในการกำหนดทิศทางให้ชัดเจนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.2 เนื่องจากเป็นมหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์เน้นวิชาการด้านพระพุทธศาสนาเป็นการเฉพาะอยู่แล้ว ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาต้องจัดสรรงบประมาณและโครงการที่หลากหลาย เพื่อให้การดำเนินเป็นไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุวัตถุประสงค์

1.3 ส่งเสริมสนับสนุนเน้นหนักให้ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในสถาบันและนอกสถาบัน ส่งนักศึกษาร่วมงานกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับหน่วยงานอื่น ๆ

1.4 วางแผนงาน นโยบายหลักเกี่ยวกับการจัดทำแผนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรม ควบคู่ไปกับการให้ความรู้อื่นๆ อย่างครอบคลุมและสามารถปฏิบัติได้จริง

1.5 กำกับติดตามการดำเนินงาน การนำผลการวิเคราะห์กิจกรรมโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาและนำผลการประเมินมาปรับใช้ในการวางนโยบายในการดำเนินงานครั้งต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษา เพื่อหารูปแบบการจัดกิจกรรมที่ดีมีประสิทธิภาพมาดำเนินงานด้านนี้

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของอาจารย์และนักศึกษาที่มีต่อการจัดกิจกรรมโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษา เพื่อนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้และเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโครงการให้มีประสิทธิภาพ

แหล่งอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2550). *ประกาศกระทรวงฯ เรื่องการจัดระเบียบหอพัก ประกาศ ณ วันที่ 8 ตุลาคม พุทธศักราช*. กรุงเทพฯ: กระทรวง.
- คชกรณ บัวคำ. (2562). *แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุฎิบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี)* สืบค้น 10 พฤษภาคม 2562, จาก <https://so01.tcithaijo.org/index.php/buajead-ubru/article/view/62862/51665>
- สุทัศน์พงษ์ กุลบุตร. (2550). *การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่นักศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- แสงนภา ภักดีศิริวงษ์. (2548). *การมีส่วนร่วมของสถาบันศาสนาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ จังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)*.
- อ้อมเดือน สดมณี และคณะ. (2549). *ปัจจัยด้านจิตสังคมและความสุขใจที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานของครูในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (รายงานการวิจัย)*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศึกษาเชิงวิเคราะห์เภสัชในพุทธปรัชญา AN ANALYTICAL STUDY OF MEDICINE IN BUDDHIST PHILOSOPHY

พระวิพล ฐานวโร (สายด้อม) *

Phrawiphol Thanawaro (Saytom)

E-Mail: Vipon2010@hotmail.com

พระครูสมุห์ ธนโชติ จรธมฺโม, โพน นามณี **

Phon Namanee, Phrakrusamu, Thanachot Ciradhammo

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความหมายและประโยชน์ของเภสัช 2) เพื่อศึกษาเภสัชที่ปรากฏในพุทธปรัชญา 3) เพื่อศึกษาคุณค่าของเภสัชในสังคมปัจจุบัน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการวิจัยเอกสาร ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ ตำราวิชาการ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเภสัชในพุทธปรัชญา ผลการวิจัยพบว่า 1) เภสัชหมายถึงยาสมุนไพรที่ได้มาจากพืช สัตว์ แร่ธาตุจากธรรมชาติที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพโครงสร้างภายใน สามารถนำมาใช้เป็นเภสัชรักษาโรคต่างๆและบำรุงร่างกายได้ 2) พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้นำสมุนไพรและพืชสมุนไพรที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาทำเป็นเภสัชเพื่อรักษาสุขภาพ พระพุทธองค์จึงทรงอนุญาตเภสัช 5 คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย 3) กระทรวงสาธารณสุขมีการร่างเป็นนโยบายไว้เป็นแผนพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐาน เพื่อให้บุคลากรของสาธารณสุขในระดับต่างๆ มีความรู้เรื่องสมุนไพร ที่จะนำไปใช้ในการรักษาโรคได้อย่างถูกต้อง

คำสำคัญ: เภสัช, พุทธปรัชญา, คุณค่าของเภสัช

ABSTRACT

The Objectives of this research were 1) To Study the meaning and benefits of the pharmacodynamics. 2) To study pharmacodynamics is depicted in Buddhist philosophy. 3) To Study the value of pharmacodynamics in current society. This research is qualitative research. Research documents the research information from textbooks Research thesis. The substance works pharmaceuticals-related stories in the Buddhist philosophy. The results founded that: 1) the pharmacodynamics refers to herbal medicine derived from plants, animals, natural conditions have not changed the internal structure can be used as a pharmaceutical treatment and nourishing the body. 2) The Buddha allowed herbs and medicinal plants that exist naturally as we strive to maintain health. The Buddha's pharmacy license 5 is ghee, thick butter, butter, honey and molasses. 3) The Ministry of health has drafted development plans on hold a public policy challenger base for public health personnel at various levels have the knowledge of herbal remedies that are used to treat the disease properly.

Keywords: Pharmacy, Buddhist philosophy, Value of pharmacodynamics

* นักศึกษา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

** อาจารย์สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

บทนำ

ความปรารถนาของมนุษย์ส่วนใหญ่นั้น สิ่งแรกก็คือขอให้มีชีวิตที่สมบูรณ์ มีความสุข มีสุขภาพที่ดี อย่าให้มีโรคภัยไข้เจ็บได้มา เบียดเบียนนี้ คือความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน โรคจึงเป็นสิ่งที่ไม่มีใครปรารถนา เพราะทุกคนต้องการความสุขโดยห่างไกลจากโรคต่าง ๆ เพราะโรคคือสิ่งที่ทำให้เกิดทุกข์ กายป่วยแล้วใจก็ป่วยไปด้วย เหตุนี้ในทางพระพุทธศาสนาเมื่อภิกษุสงฆ์สาวกอาพาธได้รับทุกข์ พระพุทธองค์ยังทรง (เภสัช) เพื่อบรรเทาความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากการอาพาธนั้น ในสมัยพุทธกาลวิชาการแพทย์มีความก้าวหน้ามากถึงกับมีการผ่าตัดสมองและลำไส้ด้วย ทั้ง ๆ ที่การผ่าตัดครั้งแรกด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันในเมืองไทยเพิ่งเริ่มต้นเมื่อในรัชการที่ 3 หรือ 190 กว่าปีมานี้เอง นอกจากนี้การดีท็อกซ์ (Detox) และการอบซาวน่า (Sauna) เพื่อขับพิษก็ไม่ได้เป็นสิ่งใหม่ แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและสาวกใช้ชีวิตเหล่านี้ รักษาสุขภาพกันมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลแล้ว

ในช่วงต้นพุทธกาล ภิกษุสงฆ์ต้องรักษาพยาบาลกันเองในเวลาเจ็บป่วยแสวงหาเภสัชรักษาโรคจากญาติหรือจากอาสาสมัครที่ปวารณาไว้ ซึ่งไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร พุทธวิธีการบำบัดรักษาสุขภาพเป็นสิ่งจำเป็น ที่ทุกคนจะต้องทำการศึกษาและเรียนรู้ เพื่อที่จะดูแลรักษาสุขภาพของตนเองและผู้อื่น โรคคือสิ่งที่ทำให้มนุษย์เกิดความทุกข์ทั้งกายและใจ เพราะสรรพสัตว์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในโลก ล้วนเกิดขึ้นมาปรากฏการณ์ของธรรมชาติทุกอย่าง

เป็นไปตามธรรมชาติของกฎนั้น ๆ เมื่อมีสิ่งหนึ่งก็ต้องมีอีกสิ่งจำเป็น พระพุทธเจ้าทรงค้นพบวิธีการแห่งความหลุดพ้นคือการพ้นจากความทุกข์ทั้งมวล ทุกข์เกิดขึ้นได้ทั้งสองทางคือ ทุกข์กายและทุกข์ใจ พระพุทธเจ้าได้ทรงแนะนำวิธีการบำบัดและรักษาสุขภาพไว้ว่าอย่างไร ในอดีตไม่มีเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ทันสมัย แต่ก็สามารถรักษาโรคให้หายได้

การบำบัดรักษาโรคในพระพุทธศาสนา เน้นทั้งการรักษาทั้งด้านกายและด้านจิตใจ มีสมุฏฐานที่ครอบคลุม ทุกด้าน ได้แก่ อุตอาหาร จิตและกรรม การรักษาจึงเป็นไปอย่างธรรมชาติ สำหรับเภสัชรักษาโรคในพุทธปรัชญามีทั้งที่เป็นเภสัชและที่เป็นธรรมโอสธ เพื่อรักษาโรคทางกายและโรคทางใจไปตามอาการและสมุฏฐานของโรค ปัจจุบันบุคคลที่มีความเจ็บป่วยเกิดขึ้นย่อมแสวงหาวิธีการรักษาโรคก่อให้เกิดทางเลือกในการดูแลรักษาโรคของตนเอง ในลักษณะต่าง ๆ เช่น สมุนไพรบำบัด ธรรมชาติบำบัด สมาธิบำบัด เป็นการรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เคยใช้ได้ผลดีในอดีตมาผสมผสานการดูแลสุขภาพและนำมาบำบัดโรคแนวแพทย์แผนปัจจุบัน มนุษย์มีวิวัฒนาการในการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ จึงรู้จักนำพืชสมุนไพรมาเป็นอาหาร เชื้อเพลิง เครื่องนุ่งห่ม และส่วนหนึ่งก็ใช้เป็นเภสัชรักษาโรค รูปแบบการใช้พืชสมุนไพรก็มีความแตกต่างกันตามความหลากหลายของเผ่าพันธุ์มนุษย์ และความหลากหลายทางชีวภาพ และสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น เพราะมนุษย์ทุกชนชาติต่างก็มีวัฒนธรรมเป็น

ของตนเอง ถือกำเนิดมาด้วยประสบการณ์ และการเรียนรู้ของชนชาตินั้น ๆ ย่อมมีความสามารถที่จะสร้างวัฒนธรรมของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของสังคมนั้น ๆ เพราะการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ได้ผ่านยุคสมัย และการสืบทอดทางวัฒนธรรม ผ่านมาหลายพันปี ได้สะสมความรู้ ศาสตร์ วิทยาการสาขาต่าง ๆ ที่ผ่านการค้นคิดของชนรุ่นก่อน ได้กลั่นกรองสิ่งสำคัญในการสร้างอารยธรรมตลอดมา รวมทั้งการใช้เภสัชเพื่อทำการรักษาโรคต่าง ๆ ของชนในยุคนั้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความหมายและประโยชน์ของเภสัช
2. เพื่อศึกษาเภสัชที่ปรากฏในพุทธปรัชญา
3. เพื่อศึกษาคุณค่าของเภสัชในสังคมปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการวิจัยข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารในชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทยและพระไตรปิฎกภาษาบาลี และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือตำราหนังสืองานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสาร วารสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งข้อมูล คือห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเขตล้านนา และจากแหล่งข้อมูลทั่วไป พร้อมการ

สัมภาษณ์ แบบกำหนดเฉพาะแนวทาง สัมภาษณ์ (Interview Guide)

2. นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์ตีความ แปลความตรวจสอบความถูกต้องกับผู้รู้ แล้วเรียบเรียงข้อมูล เพื่อจัดให้เป็นระบบในการวิจัย สรุปผลตามขอบเขตของเนื้อหาวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

3. ข้อมูลที่ผ่านการศึกษาระบุวิเคราะห์แล้วทั้งหมด จะถูกนำเสนอสาระสำคัญในรูปของงานวิชาการ นำเสนอผลงานวิจัยตามที่บัณฑิตมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกำหนดไว้

สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาค้นคว้าความหมายและประโยชน์ของเภสัช พบว่า เภสัชเป็นยาสมุนไพรที่ได้มาจากพืช สัตว์ แร่ธาตุตามธรรมชาติที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพโครงสร้างภายใน สามารถนำมาใช้เป็นเภสัชรักษาโรคต่างๆและบำรุงร่างกายได้ ตามหลักพระวินัยเภสัชแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) สัตตวาเภสัช หมายถึงเภสัชที่ภิกษุรับประทานแล้วเก็บไว้ฉันได้ตลอดระยะเวลาเพียง 7 วันเท่านั้นคือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้งและน้ำอ้อย 2) ยาวชิวิก หมายถึงเภสัชที่ภิกษุรับประทานแล้วเก็บไว้ฉันได้ตลอดชีวิต แต่ต้องมีเหตุจำเป็นคืออาพาธจึงจะนำมาใช้ได้ ถ้าไม่อาพาธนำมาใช้ต้องอาบัติทุกกฏ เภสัชที่เป็นยาวชิวิกคือเภสัชที่ได้จากรากไม้ เปลือกไม้ ใบไม้ เป็นต้น

ส่วนประโยชน์ของเภสัช ปัจจุบันนอกจากพืชสมุนไพรจะถูกนำมาใช้ประกอบอาหารในครัวเรือนแล้ว สมุนไพรยังถูกนำมาใช้ในวงการแพทย์แผนปัจจุบันมากขึ้นด้วย ดังนั้น

ประโยชน์ของเภสัช (พระครูอินทสารวิจิตร อินทสโร (กิจไธ), 2551, น. 83) มีดังนี้

1) ใช้เป็นวัตถุดิบเบื้องต้นในการสกัดสารเคมีต่างๆเพื่อใช้ในการผลิตยาแผนโบราณต่อไป

2) เหมาะสำหรับผู้ที่อยู่ห่างไกลคนไข้ที่อยู่ตามชนบทบางครั้งไม่สามารถมารับบริการจากสถานบริการทางการแพทย์แผนปัจจุบันได้ ควรใช้สมุนไพรที่เชื่อถือได้รักษาโรค

3) ประหยัด ราคาของยาสมุนไพรถูกกว่ายาแผนปัจจุบันมาก เนื่องจากเป็นทรัพยากรที่มีอยู่แล้วจึงควรอย่างยิ่งที่เราจะนำมาใช้เป็นประโยชน์เพิ่มมากขึ้น ทั้งยังช่วยกันลดดุลการค้าที่เสียเปรียบต่างประเทศเป็นการสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจของชาติอีกด้วย

4) ปลอดภัย สมุนไพรส่วนมากมีฤทธิ์อ่อน ไม่เป็นพิษหรือมีอาการข้างเคียงมากแตกต่างกับยาแผนปัจจุบันที่บางครั้งจะมีฤทธิ์เฉียบพลัน ถ้าบริโภคเกินขนาดเพียงเล็กน้อยอาจเสียชีวิตได้

5) ใช้ในการปรุงแต่งรส กลิ่น สี ของอาหาร

6) ไม่ต้องกลัวปัญหาขาดแคลนเภสัช ปัจจุบันมีเภสัชหลายตัวที่ทำมาจากวัตถุดิบที่ได้จากผลิตผลของน้ำมัน ซึ่งปัจจุบันน้ำมันก็เริ่มจะขาดแคลนทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างถูกกระทบกระเทือนรวมไปถึงการรักษาโรคจึงต้องศึกษาเกี่ยวกับสมุนไพรและนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์มากขึ้น

7) ใช้เป็นอาหารและปลูกเป็นพืชผักสวนครัวได้ เช่น กะเพรา โหระพา ชিং ข่า ตำลึง ใช้ในการถนอมอาหารเช่น ลูกจันทร์

ดอกจันทน์ และกานพลู ใช้ปรุงแต่งกลิ่น สี รสของอาหารเช่น ลูกจันทร์ใช้ปรุงแต่งกลิ่นอาหารจำพวก ขนมปัง เนย ไข่กรอก แยม เบคอน

2. จากการศึกษาเภสัชที่ปรากฏในพุทธปรัชญา พบว่า พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้นำสมุนไพรและพืชสมุนไพรที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาทำเป็นเภสัชเพื่อรักษาสุขภาพพระภิกษุจึงต้องแสวงหาเภสัชไว้เพื่อบรรเทา พระพุทธองค์จึงทรงอนุญาตเภสัชดังปรากฏในเภสัชขขันธกะดังนี้

1) ทรงอนุญาต “เภสัช5” ได้แก่ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง และน้ำอ้อย เป็นทั้งเภสัชและมีคุณประโยชน์ทางโภชนาการสรรพคุณ แก้อาการท้องเสีย (วิ. มหา 5/25-93/38-132.)

2) ทรงอนุญาต “น้ำมันเหลว” ได้แก่ น้ำมันเหลวหมี น้ำมันเหลวปลา น้ำมันเหลวหมู น้ำมันเหลวลา สรรพคุณแก้ไข้ (วิ.ม. 5/262/45-46.)

3) ทรงอนุญาต “มูลเภสัช” คือรากไม้ชนิดต่างๆ ได้แก่ ขมิ้น ขิง ว่านน้ำ ว่านเปราะ อุตพิต ข่า แฝก หัวหมู หรือรากไม้ที่เป็นยาชนิดอื่นๆ สรรพคุณแก้ไข้ (วิ. มหา 5/263/46.)

4) ทรงอนุญาต “กสาวเภสัช” คือสมุนไพรที่ใช้น้ำฝาดเป็นเภสัช ได้แก่ น้ำฝาดสะเดา น้ำฝาดโมกมัน น้ำฝาดขี้กา น้ำฝาดบอระเพ็ด น้ำฝาดกระถินพิกาน หรือน้ำฝาดที่เป็นยาชนิดอื่นๆ สรรพคุณแก้ไข้ (วิ. มหา 5/30/46.)

5) ทรงอนุญาต “ปถณเภสัช” คือสมุนไพรที่ใช้ใบเป็นเภสัช ได้แก่ ใบสะเดา ใบโมกมัน ใบขี้กา ใบแมงลัก ใบฝ้าย หรือใบไม้ที่

เป็นยาชนิดอื่นๆ สรรพคุณแก้ไข้ (วิ.ม. 5/31/40.)

6) ทรงอนุญาต “ผลเภสัช” (พะ – ละ – เพ – สัต) คือสมุนไพรที่ใช้ผลเป็นเภสัช ได้แก่ ลูกพิลังกาสา ดิปลี พริก สมอไทย สมอพิเภก มะขามป้อม หรือผลไม้ที่เป็นยาชนิดอื่นๆ สรรพคุณแก้ไข้ (วิ.ม. 5/4/55.)

7) ทรงอนุญาต “ขตุเภสัช” คือสมุนไพรที่ใช้ยางเป็นเภสัชได้แก่ยางต้นหินคุดยางที่เคี้ยวจากก้านและต้นหินคุด ยางที่เคี้ยวจากเปลือกหินคุด ยางจากยอดไม้ต้นนาคะ ยางจากใบต้นนาคะ ยางจากก้านต้นนาคะ หรือยางต้นไม้ที่เป็นยาชนิดอื่นๆ สรรพคุณแก้ไข้ (วิ.ม. 5/4/55.)

8) ทรงอนุญาต “เกลือชนิดต่างๆ” คือเกลือสมุทร เกลือดำ เกลือสินเธาว์ เกลือดินโป่ง เกลือที่เป็นยาชนิดอื่นๆ สรรพคุณแก้ร้อนในกระหายน้ำ (วิ.ม. 5/263/48.)

9) ทรงอนุญาต “ยาผงชนิดต่าง ๆ” ให้ใช้เป็นยาแก้ฝีดาษ หิด หูด ตุ่มพุพอง (วิ.ม. 5/264/49.)

10) ทรงอนุญาต “มูลโค กากน้าย่อย ดินเหนียว “ให้ใช้ทาดับกลิ่นตัว (วิ.ม. 5/263/48.)

11) ทรงอนุญาต “ยาทาตัว” ที่ทำด้วยเครื่องปรุงต่างๆเช่น หรดาล กลีบทอง เขม่าไฟ ทำเป็นยาทาตา ยาป้ายตา สรรพคุณแก้โรคตา (วิ.ม. 5/264/49.)

12) ทรงอนุญาต “เครื่องผสมยาตา” ได้แก่ ไม้จันทร์ กฤษณา กลัมพิก แห้วหมู ให้ใช้เป็นยาหยอดตา ยาป้ายตา สำหรับรักษาโรคตา สรรพคุณแก้โรคตา (วิ.ม. 5/265/49.)

13) ทรงอนุญาต “น้ำมัน ยานัตถ์ และการสูดควัน” ใช้รักษาโรคปวดร้อนที่ศีรษะทรง

อนุญาตน้ำมันสำหรับโรคปวดศีรษะ ถ้าไม่หายทรงอนุญาตให้สูดถั่ว สูดควันได้ สรรพคุณแก้ปวดศีรษะ (วิ.ม. 5/265/266/52-54.)

14) ทรงอนุญาต “น้ำมันหุงและน้ำเมาเจือด้วยน้ำมันหุง” ทรงอนุญาตให้ฉ้นแก้โรคลม แต่ถ้าน้ำมันเจือน้ำเมามากเกินไปขนาดทรงอนุญาตให้ใช้ทาเท่านั้น (วิ.ม. 5/267/55-56.)

15) ทรงอนุญาต “เขาสัตว์ กอกระบายโลหิตออก” สำหรับแก้ลมขัดยอกตามข้อ (วิ.ม. 5/267/57-58.)

16) ทรงอนุญาต “ยาทาเท้า” สำหรับแก้โรคเท้าแตกถ้ายังไม่หายทรงอนุญาตปรุงน้ำมันทาเท้า (วิ.ม. 5/267/58.)

17) ทรงอนุญาต “ยามหาวิภู” ได้แก่ คุถ มูตร เถ้า ดิน ให้เจือน้ำมันแก้พิษงู (วิ.ม. 5/268/60-61.)

18) ทรงอนุญาต “น้ำดื่มเจือคุถ” ทรงอนุญาตให้เจือน้ำฉ้นแก้ยาพิษ

19) ทรงอนุญาต “น้ำต่างดืบ” ทรงอนุญาตให้ฉ้นแก้โรคท้องผูก (วิ.ม. 5/269/61.)

20) ทรงอนุญาต “น้ำสมอดองมูลโค” ทรงอนุญาตให้ฉ้นแก้โรคพอมเหลือง (วิ.ม. 5/269/62.)

21) ทรงอนุญาต “สมุนไพรหอม” ให้ฉ้นแก้โรคท้องผูก (วิ.ม. 5/269/62.)

22) ทรงอนุญาต “ยาถ่าย” ใช้สำหรับแก้โรคท้องผูก (วิ.ม. 5/269/62.)

23) ทรงอนุญาต “ยาตองโลณะโสจิระกะ” ธัญพืชทุกชนิด (ยาปรุงด้วยส่วยผสมหลายอย่าง) ทรงอนุญาตให้เจือน้ำดื่มหรือน้ำปานะสำหรับใช้แก้โรคลมในท้อง (วิ.ม. 5/273/69.)

24) ทรงอนุญาต “เหง้าบัวและรากบัว” ใช้ฉันทสำหรับแก้โรคร้อนในกาย

25) ทรงอนุญาต “ก้านอุบลอบ” ใช้สุดตมสำหรับแก้โรครากหมักหมมสิ่งอันเป็นโทษในร่างกาย (วิ.ม. 5/260-336/43-197.)

26) ทรงอนุญาต “น้ำส้ม น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เนยใส” ให้ใช้ร่วมกัน สำหรับฉันทรักษาโรคลงแดง (วิ.ม. 12/485/524.)

27) ทรงอนุญาต “น้ำมูตรเน่าที่ใช้ผสมยาต่างๆ” ให้ใช้ฉันทรักษาโรคผอมเหลืองหรือโรคคิซ่าน (วิ.ม. 12/484/524.)

28) ทรงอนุญาต “กระเทียม” ให้ฉันทเฉพาะยามอาหาร สรรพคุณแก้โรคลมเสียดท้อง (วิ.จุ. 7/289/74.)

29) ทรงอนุญาต “การรมเหงื่อด้วยใบไม้ต่างๆ” สรรพคุณแก้โรคลมตามอวัยวะร่างกาย (วิ.ม. 5/267/56-57.)

30) ทรงอนุญาต “เนื้อดิบและเลือดสด” ให้แก้พิษที่อาพาธด้วยโรคอมนุชย์เข้าสิงให้ฉันทได้ (วิ.ม. 5/264/49.)

31) ทรงอนุญาต “น้ำอ้อย” สรรพคุณแก้โรคลม (วิ.ม. 15/188/287-288.)

3. จากการศึกษาคุณค่าของเภสัชในสังคมปัจจุบัน พบว่า การดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน หลายคนต่างพยายามหันหาความสุขสงบในแบบของธรรมชาติมากขึ้น แน่นนอนว่าการใช้สมุนไพรเพื่อรักษาโรคตามวิถีทางของธรรมชาตินั้น อาจได้ผลช้ากว่ายาเคมีที่ใช้กันอยู่ทั่วไป แต่ในปัจจุบันกลับพบว่า มีคณะสงฆ์ คณะแพทย์ ประชาชนและนักวิทยาศาสตร์ทั้งคนไทยและคนต่างประเทศต่างหันมาให้ความสนใจกับการใช้ยาสมุนไพรและวิธีการรักษาโรคแบบการแพทย์แผนโบราณหรือยาแผนโบราณกันมากขึ้น เนื่องจากธรรมชาติ

นั่นเองที่เป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างเงื่อนไขเกี่ยวกับสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสมุนไพร โดยมีการร่างเป็นนโยบายไว้เป็นแผนพัฒนาการสาธารณสุข เพื่อให้บุคลากรสาธารณสุขในระดับต่างๆ รวมถึงหมอพื้นบ้านและแพทย์แผนไทยได้มีความรู้เรื่องสมุนไพรขั้นพื้นฐาน เพื่อให้มีหลักในการศึกษาและเรียนรู้อย่างถูกต้อง เพื่อที่จะได้นำไปใช้ในการรักษาโรคได้อย่างถูกต้องและปลอดภัยในสังคมปัจจุบัน และทำให้คนในสังคมปัจจุบันได้รับและรู้ถึงคุณค่าของเภสัชในสังคมปัจจุบัน (เสนาะ ขาวขำ, 2558, น. 112-127) ดังนี้

3.1 คุณค่าของเภสัชในสังคมปัจจุบัน ด้านประโยชน์ นอกจากพืชสมุนไพรจะถูกนำมาใช้ประกอบอาหารในครัวเรือนแล้ว สมุนไพรยังถูกนำมาใช้ในวงการแพทย์แผนปัจจุบันมากขึ้นอีกด้วย

3.2 คุณค่าของเภสัชในสังคมปัจจุบัน ด้านงานสาธารณสุขมูลฐาน แนวทางการใช้ยาสมุนไพรในงานสาธารณสุขมูลฐานเป็นเรื่องของประชาชนจึงไม่มีข้อบังคับอะไรมากนัก ดังนั้น เมื่อจะนำสมุนไพรที่ปรากฏในพุทธปรัชญา มาใช้ในงานสาธารณสุขมูลฐานก็สามารถนำมาใช้ได้เลย เพราะว่าเป็นเรื่องของประชาชนบริการประชาชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

โลกมนุษย์ทุกวันนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงสถานการณ์ด้านการใช้ยาสมุนไพร ทุกสิ่งในโลกนี้ย่อมเปลี่ยนแปลงไปเป็นธรรมดา

ท่ามกลางเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ถูกคาดหวังกันมาก คือ เรื่องยาสมุนไพรและภูมิปัญญาไทย อย่าให้ความโลภเข้ามาครอบงำจนลืมไปว่าอะไรควร อะไรไม่ควร จงช่วยกันอนุรักษ์ป่าจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รัฐต้องมีนโยบายออกมาให้ชัดเจนและจริงจัง และขอความร่วมมือจากสามองค์กร คือ บ้าน วัด โรงเรียน ให้เข้ามาร่วมมือกันเพื่อดำเนินการปลูกป่า นอกจากนั้นยังต้องส่งเสริมและให้ทุนในการวิจัยสมุนไพรตลอดทั้งให้มีการจดทะเบียนลิขสิทธิ์ของสมุนไพรเพื่อป้องกันไม่ให้มีปัญหาในการนำมาใช้งาน สาธารณสุขมูลฐาน ก็จะดำเนินการไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัย

จากการที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ค้นคว้าถึงเภสัชที่ปรากฏในพุทธปรัชญา ผู้วิจัยพบว่า

นอกจากทรงอนุญาตให้ใช้เภสัชสมุนไพรชนิดต่าง ๆ แล้ว ยังพบว่ามีเภสัชอื่นที่พระพุทธเจ้าใช้รักษาโรค ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีข้อที่จะเสนอแนะ ดังนี้

2.1 ควรจะมีการศึกษาวิจัยถึงคุณสมบัติของ “น้ำปัสสาวะ” เป็นเภสัชที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงตรัสให้บรรดาภิกษุ พุทธสาวกทั้งหลาย ที่ต้องไปอยู่ในถิ่นทุรกันดารให้ “ฉัน” รักษาโรค

2.2 ควรจะมีการศึกษาวิจัยถึงคุณสมบัติของ “ยาตองด้วยน้ำมูตรเนา” ว่ามีการตองด้วยสมุนไพรอะไรและมีสรรพคุณอย่างไร

2.3 ควรจะมีการศึกษาวิจัยถึงคุณสมบัติของการอบสมุนไพร และประโยชน์ของการอบสมุนไพร

แหล่งอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูอินทสารวิจักข์ อินทสโร (กิจไธ). (2551). *ศึกษาการรักษาโรคด้วยยาสมุนไพรและธรรมโอสภที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา*. (ปริญาพุทธปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

เสนาะ ขาวขำ. (2558). *การใช้สมุนไพรตามพุทธบัญญัติเพื่องานสาธารณสุขมูลฐาน*. (ปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

**การนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ
กองบังคับการปราบปราม**
**AN APPLICATION OF IDDHIPADA DHAMMA IN WORK PERFORMANCE OF
THE POLICE IN CRIME SUPPRESSION AND PREVENTION DIVISION**

วรพันธุ์ ทองหมั่น กอบกิตต์ สุวรรณโชติ, เบญจ พรพลธรรม, พระปลัดวิสุทธิ์ศรี เทียนวิเศษ *

Worapun Thongmun, kobkit Suwanachot, Ben Pompoltam, Phraku Udomcharuwan Teanviset

บัวบุษรา อัครศรติพงศ์, ญัฐวัฒน์ สุดประเสริฐ, เดชชาติ ตรีทรัพย์ *

Vuabutsara Akarasrutlpong Natthawattana Sudprasert Detchat Treesap

E-Mail: Detchat2508@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม 2) เพื่อเปรียบเทียบการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า Z - test ค่า F - test และค่าคะแนนเฉลี่ยรายคู่โดยวิธี LSD (Least Significant Difference)

ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวินัย ความเพียรในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน และด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ผลการเปรียบเทียบการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ตามสถานภาพสมรส ประสบการณ์ทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เพศ และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนอายุ ระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

แนวทางการส่งเสริมการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม พบว่าควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ยอมรับการตรวจสอบงาน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่

คำสำคัญ: หลักอิทธิบาทธรรม, การปฏิบัติงาน, ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม

ABSTRACT

The Objectives of this research were 1) to study an application of Iddhipada Dhamma in work performance of the police in crime suppression and prevention division. 2) to compare an application of Iddhipada Dhamma in work performance of the police in crime suppression and prevention division 3) to study the suggestion concerning the way to promote for applying

* คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยวิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

the Iddhipada Dhamma in work performance of the police in crime suppression and prevention division, the instrument for data collection was questionnaire, both open and closed end, statistical analysis by frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, Z.test, F. test and LSD's method.

The results found that :

An application of Iddhipada Dhamma in work performance of the police in crime suppression and prevention division by overviewed was at high level, when identified in terms of genders, ages, degree of educations, marriage status, experiences, and salaries found that by overviewed was at high level, when considered in each aspects found that effort aspect (effort to work) was the most average, secondly thoughtfulness aspect (to be careful in work) and investigation aspect (to use wisdom in work) were the lowest average.

The comparative results of application of Iddhipada Dhamma in work performance of the police in crime suppression and prevention division in terms of marriage status, experiences were different as statistical significance at 0.05, genders and salaries were different as statistical significance at 0.001, but ages degree of educations were not different as statistical significance at 0.05

The suggestion concerning the way to promote an application of Iddhipada Dhamma in work performance of the police in crime suppression and prevention division found that should be promote the officers accepted for self-work checking to improve and re-correct in the future, to promote the motivation of officers and to be gift to officers who work hard.

Keywords: Iddhipada Dhamma, Work Performance, The Police in crime suppression and prevention division

บทนำ

กองบังคับการปราบปราม ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่ระดับประเทศ มีหน้าที่คอยดูแลความทุกข์แลความสุขของประชาชน ความปลอดภัยของประชาชน การดูแลให้ประชาชนอยู่ในกรอบของกฎหมาย และต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของประชาชน จึงมีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่ข้าราชการตำรวจ จะต้อง มีหลักปฏิบัติไปในทางที่ถูกต้องเพื่อทำให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่ การงาน และการดำรงชีวิต เป็นแบบอย่างที่ดีต่อสายตาประชาชน และในฐานะที่ประเทศไทยเป็น

เมืองพุทธ จึงมีความ จำเป็นที่ต้องมีการนำหลักธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จในชีวิต เฉพาะอย่างยิ่งกับธรรมที่องค์สัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า หากใครปฏิบัติมักจะประสบความสำเร็จหลักธรรมนั้นก็คือ “หลักอิทธิบาท 4” หรือ “หลักอิทธิบาทธรรม” อันเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อผลสำเร็จในหน้าที่การงาน ประกอบด้วยแนวปฏิบัติ 4 ข้อ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ซึ่งใคร ๆ จำได้แต่จะมีสักกี่คนที่ปฏิบัติได้ครบทั้ง 4 ข้อ อันเป็น 4 ขั้นตอนที่ต้องเฝ้าหนุนเสริมกันจะขาด

ข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ด้วยว่ามันเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันทั้ง 4 ข้อจึงจะทำให้เราประสบผลสำเร็จในชีวิตและการทำงานได้ตามความมุ่งหวังได้แก่ 1) ฉันทะ คือความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น ความรักความพอใจงานในตำแหน่งที่ทำ 2) วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น คือความพากเพียรในงานที่ทำ หมายถึง การกระทำที่ติดต่อกัน ไม่ขาดตอน 3) จิตตะ หมายถึง ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น คือ ความจดจ่อในงานที่ทำ หมายถึง ความไม่ทอดทิ้งสิ่งนั้นไปจากความรู้สึกของตัวทำสิ่งซึ่งเป็นวัตถุประสงค์นั้นให้เด่นชัด อยู่ในใจเสมอ 4) วิมังสา หมายถึงความหมั่นพิจารณาตรวจสอบในเหตุผลของสิ่งนั้น คือ ความสอดส่องในงานที่ทำ ความสอดส่องในเหตุและผล แห่งความสำเร็จเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ให้ลึกซึ้งยิ่ง ๆ ขึ้นไปตลอดเวลา คำนี้รวมความหมายของคำว่าปัญญา ไว้อย่างเต็มที่

ในปัจจุบันมีปัญหาอยู่มากมายในกองปราบปรามที่ทำให้ข้าราชการขาดแรงจูงใจไม่สามัคคี ตั้งแต่สวัสดิการ งบประมาณในการปฏิบัติหน้าที่ ความก้าวหน้าในชีวิต และมีข้าราชการบางกลุ่มที่ไม่ค่อยพอใจ และไม่มีความรักในการกิจที่ได้รับมอบหมายให้ทำขาดความเพียรพยายามในการจับกุมคนร้ายรวมถึงขาดความใส่ใจในงานปราบปรามแก้ปัญหาไม่เป็น นี่จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ข้าราชการตำรวจกองปราบปรามส่วนนี้ไม่ประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงานนั่นเอง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้หนึ่งปฏิบัติงานอยู่ในกองปราบปราม จึงตระหนักถึงความสำคัญของการนำหลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามในด้านต่าง ๆ เพื่อ

นำผลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นข้อเด่นและข้อด้อยและระดับการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม อันจะสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพประสิทธิผลของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม อีกทั้งยังสามารถนำผลที่พบไปใช้ส่งเสริมการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการนำหลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม

2. เพื่อวิเคราะห์การนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ประสบการณ์ทำงาน และรายได้ต่อเดือนต่างกัน

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการนำหลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในเชิงปริมาณ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในกองบังคับการปราบปราม กรุงเทพมหานคร ประจำปี พ.ศ. 2552 จำนวน 1,550 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในกองบังคับการปราบปราม กรุงเทพมหานคร ประจำปี พ.ศ. 2552 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 319 คน

เทคนิควิธีสุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก วิธีการคือนำรายชื่อข้าราชการตำรวจตามทะเบียนประวัติข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในกองบังคับการปราบปราม กรุงเทพมหานคร ประจำปี พ.ศ. 2552 ที่เป็นประชากรทั้งหมดมาตัดใส่กล่อง แล้วทำการจับรายชื่อประชากรทีละชื่อจนครบจำนวน 319 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้าง โดยทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มาเป็นแนวทางในการจัดทำแบบสอบถาม แบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ประสบการณ์ทำงาน และรายได้ต่อเดือน เป็นแบบสอบถามแบบมีคำตอบให้เลือกตอบ

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม เป็นลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open form) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า Z - test หาค่า F - test และทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference)

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม” นั้น พอสรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 จำแนกตามเพศ พบว่า ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวนทั้งสิ้น 220 คน คิดเป็นร้อยละ 68.90 และเป็นเพศหญิง มีจำนวนทั้งสิ้น 99 คน คิดเป็นร้อยละ 31.02

1.2 จำแนกตามอายุ พบว่า ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีตั้งแต่ 41 ปี ขึ้นไป มีจำนวนทั้งสิ้น 153 คน คิดเป็นร้อยละ 47.96 และมีอายุ 30-40 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 99 คน คิดเป็นร้อยละ 31.02 มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 67 คน คิดเป็นร้อยละ 21.01 น้อยที่สุด

1.3 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีจำนวนทั้งสิ้น 210 คน คิดเป็นร้อยละ 65.2 และมีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวนทั้งสิ้น 109 คน คิดเป็นร้อยละ 34.16

1.4 จำแนกตามสถานภาพสมรส พบว่าข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสมีจำนวนทั้งสิ้น 179 คน คิดเป็นร้อยละ 56.10 และมีสถานภาพหย่าร้าง/หม้าย มีจำนวนทั้งสิ้น 77 คน คิดเป็นร้อยละ 24.13 มีสถานภาพโสด มีจำนวนทั้งสิ้น 63 คน คิดเป็นร้อยละ 19.76 น้อยที่สุด

1.5 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่าข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน 16-30 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 176 คน คิดเป็นร้อยละ 55.17 และมีประสบการณ์ทำงาน 31 ปีขึ้นไป มีจำนวนทั้งสิ้น 72 คน คิดเป็นร้อยละ 22.57 มีประสบการณ์ทำงาน 1-15 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 71 คน คิดเป็นร้อยละ 22.26 น้อยที่สุด

1.6 จำแนกตามรายได้ต่อเดือน พบว่าข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,000 - 20,000 บาท มีจำนวนทั้งสิ้น 186 คน คิดเป็นร้อยละ 58.31 และมีรายได้ต่อเดือน 20,001 บาทขึ้นไป มีจำนวนทั้งสิ้น 90 คน คิดเป็นร้อยละ 28.21 มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท มีจำนวนทั้งสิ้น 43 คน คิดเป็นร้อยละ 13.48 น้อยที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ระดับการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม โดยรวม ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม มีการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานโดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน และด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ประสบการณ์ทำงาน และรายได้ต่อเดือน ดังนี้

3.1 ผลการวิเคราะห์ระดับการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม จำแนกตามเพศ พบว่าข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม มีการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานโดยรวมทั้ง 4 ด้าน เพศชายและเพศหญิง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เพศชาย พบว่า ด้านวิริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน และด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ย

ต่ำสุดเพศหญิงพบว่า ด้านจริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน และด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3.2 ผลการวิเคราะห์ระดับการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม จำแนกตามอายุ พบว่า ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม มีการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อายุต่ำกว่า 30 ปี อายุ 30-40 ปี และอายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อายุต่ำกว่า 30 ปี พบว่า ด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านจริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน และด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อายุ 30-40 ปี พบว่า ด้านจริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน และด้านฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป พบว่า ด้านจริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน และด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3.3 ผลการวิเคราะห์ระดับการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ข้าราชการ

ตำรวจกองบังคับการปราบปราม มีการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานโดยรวมทั้ง 4 ด้าน ต่ำกว่าปริญญาตรีและปริญญาตรีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ต่ำกว่าปริญญาตรี พบว่า ด้านจริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน และด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ปริญญาตรีขึ้นไป พบว่า ด้านจริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน และด้านฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3.4 ผลการวิเคราะห์ระดับการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม จำแนกตามสถานภาพสมรส พบว่าข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม มีการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน โสด, สมรส และหย่าร้าง/หม้าย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โสด พบว่า ด้านจริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน, ด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน และด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สมรส พบว่า ด้านจริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้าน จิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน และด้านฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน, ด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

หย่าร้าง/หม้าย พบว่า ด้านจริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน และด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3.5 ผลการวิเคราะห์ระดับการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม มีการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ประสบการณ์ทำงาน 1-15 ปี, 16-30 ปี และ 31 ปีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ประสบการณ์ทำงาน 1-15 ปี พบว่า ด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านจริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน และด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ประสบการณ์ทำงาน 16-30 ปี พบว่า ด้านจริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน และด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ประสบการณ์ทำงาน 31 ปีขึ้นไป พบว่า ด้านจริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน และด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3.6 ผลการวิเคราะห์ระดับการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน พบว่าข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม มีการนำหลัก

อิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ต่ำกว่า 10,000 บาท, 10,000 - 20,000 บาท และ 20,001 บาทขึ้นไป อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ต่ำกว่า 10,000 บาท พบว่า ด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านจริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน และด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 10,000 - 20,000 บาท พบว่า ด้านจริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน และด้านฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน, ด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 20,001 บาทขึ้นไป พบว่า ด้านจริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน และด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

4. ผลการเปรียบเทียบการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ สมรส ประสบการณ์ทำงาน และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน ดังนี้

4.1 ผลการเปรียบเทียบการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ตามเพศ พบว่า ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม มีการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ตามเพศ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เมื่อเปรียบเทียบรายด้าน พบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน และด้าน

วิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านวิริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงานด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

4.2 ผลการเปรียบเทียบการนำหลัก
อิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของ
ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม
ตามอายุพบว่า ข้าราชการตำรวจกองบังคับการ
ปราบปราม มีการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้
ในการปฏิบัติงาน ตามอายุ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน
ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้าน
ฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน แตกต่าง
กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้าน
จิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานแตกต่าง
กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วน
ด้านวิริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงานด้าน
วิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการ
ปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ 0.05

4.3 ผลการเปรียบเทียบการนำหลัก
อิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของ
ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม
ตามระดับการศึกษา พบว่า ข้าราชการตำรวจ
กองบังคับการปราบปราม มีการนำหลักอิทธิ
บาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ตามเพศ
โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อ
เปรียบเทียบรายด้าน พบว่า ด้านฉันทะ ความ
พอใจในการปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านวิริยะ

ความเพียรในการปฏิบัติงานด้านจิตตะ การเอา
ใจใส่ในการปฏิบัติงานด้านวิมังสา การใช้ปัญญา
พิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน ไม่
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
0.05

4.4 ผลการเปรียบเทียบการนำหลัก
อิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของ
ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม
ตามสถานภาพสมรส พบว่าข้าราชการตำรวจ
กองบังคับการปราบปราม มีการนำหลักอิทธิ
บาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ตาม
สถานภาพสมรส โดยรวมทั้ง 4 ด้าน แตกต่าง
กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อ
พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิริยะ ความ
เพียรในการปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ด้านจิตตะ การ
เอาใจใส่ในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนด้าน
ฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน ด้านวิมังสา
การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการ
ปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ 0.05

4.5 ผลการเปรียบเทียบการนำหลัก
อิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของ
ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม
ตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า ข้าราชการ
ตำรวจกองบังคับการปราบปราม มีการนำหลัก
อิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ตาม
ประสบการณ์ทำงาน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้าน
วิริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน ด้านวิมังสา
การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการ

ปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05ด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนด้านฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.6 ผลการเปรียบเทียบการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ตามรายได้ต่อเนื่อง พบว่า ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม มีการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ตามรายได้ต่อเนื่อง โดยรวมทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน ด้านวิริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน ด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานและด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

5. ผลการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม

ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ได้เสนอแนวทางส่งเสริมการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ดังนี้

5.1 ด้านฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ผู้บังคับการกองบังคับการปราบปรามควรส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่เพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในหน้าที่ให้ประสบผลสำเร็จ, ผู้บังคับการกองบังคับการปราบปรามควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ร่วมกันจัด

สถานที่ทำงานให้บรรยากาศที่ดีเหมาะสมเพื่อเพิ่มความสบายใจในการปฏิบัติงาน

5.2 ด้านวิริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ผู้บังคับการกองบังคับการปราบปรามควรส่งเสริมให้คำชมเชย ประกาศเป็นตัวอย่างแก่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียร, ผู้บังคับการกองบังคับการปราบปรามควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ใช้เวลาว่างจากการปฏิบัติหน้าที่ทำงานที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน

5.3 ด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ผู้บังคับการกองบังคับการปราบปรามควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่เอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามคนร้ายเพิ่มขึ้น, ผู้บังคับการกองบังคับการปราบปรามควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ใส่ใจการปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามคนร้ายให้มากขึ้นโดยให้คำชมเชยและประกาศเกียรติคุณเพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่คนอื่น,ผู้บังคับการกองบังคับการปราบปรามควรส่งเสริมกิจกรรมฝึกสมาธิเพื่อให้เจ้าหน้าที่มีสติมั่นคงในการปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามคนร้าย

5.4 ด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ผู้บังคับการกองบังคับการปราบปรามควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ยอมรับการตรวจสอบงานที่ทำของตนเองเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป, ผู้บังคับการกองบังคับการปราบปรามควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญกับการค้นหาพิจารณาข้อมูลในการปราบปรามคนร้ายเพื่อการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม” สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์การนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ดังนี้

ผลการศึกษาการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ได้รับการอบรมด้านศีลธรรมทางพุทธศาสนา ตั้งแต่เรียนในโรงเรียนนายสิบ โรงเรียนนายร้อย แม้กระทั่งเข้ารับราชการในหน่วยต่าง ๆ ของกรมตำรวจก็ได้เข้าปฏิบัติธรรม และได้รับการอบรมศีลธรรมเป็นประจำ จึงทำให้ ข้าราชการตำรวจเข้าใจ และซึมซับหลักปฏิบัติตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา ทำให้ผลของการนำหลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจวรรณ นครพัฒน์ (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการศึกษาพบว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมมีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ ด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม ด้านจิตตะ การ

เอาใจฝักใฝ่ ด้านวิมังสา มีปัญญาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามเพศอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และรายได้ ต่อเดือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ด้านฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน พบว่า โดยรวมมีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามโดยส่วนใหญ่มีความพอใจต่อภาระหน้าที่งานปราบปรามคนร้าย แม้จะต้องเสี่ยงภัยอันตรายมากกว่าหน่วยอื่น ๆ ก็ตาม จึงทำให้มีความปรารถนาตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้ประสบความสำเร็จแต่ก็มีส่วนหนึ่งที่คิดว่าการปฏิบัติหน้าที่และบรรยากาศในสถานที่ทำงานไม่เหมาะสมนัก ยังมีการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกิจ มลสวัสดิ์ (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านฉันทะความพอใจรักใคร่ ด้านวิริยะความเพียรพยายาม ด้านจิตตะการเอาใจฝักใฝ่ และด้านวิมังสามีปัญญาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักอิทธิ

บาท 4 ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีอายุ เกเรดเฉลี่ย ชั้นปี และวัดที่จำพรรษาต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ด้านวิริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงานพบว่า โดยรวม มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่าข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามส่วนใหญ่มีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่อดทน อุตสาหะในการปราบปรามคนร้าย แม้จะเกิดอุปสรรคก็ไม่ท้อถอย พยายามปฏิบัติหน้าที่ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมายให้ได้อย่างเต็มความสามารถ และใช้เวลาว่างจากการปฏิบัติหน้าที่ทำงานที่เป็นประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้ผลออกมาในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญมี บุญเอี่ยม (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการทำงานของพนักงานศูนย์ควบคุมการบินภูเก็ต บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด” ผลการวิจัยพบว่า 1) การนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการทำงานของพนักงานศูนย์ควบคุมการบินภูเก็ต โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก 2) พนักงานศูนย์ควบคุมการบินภูเก็ต ที่มีประวัติการผ่านการฝึกอบรมต่างกัน มีการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการทำงานโดยภาพรวมและรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน 3) พนักงานศูนย์ควบคุมการบินภูเก็ต มีการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จโดยอาศัยแรงจูงใจภายนอก และใช้อิทธิบาท 4 มากน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะของงาน วิธีนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ คือ ต้องสร้างฉันทะให้เกิดขึ้นในใจของตนเป็นเบื้องต้นแรกก่อน เพื่อให้เกิด

ความชอบหรืออยากที่จะทำงานนั้น ๆ จากนั้นต้องใช้วิริยะคือความเพียรพยายาม อดทนในการต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จตามเป้าหมาย ในขณะที่ทำงานต้องมีจิตตะคือความตั้งใจหรือเอาใจใส่ มีความรับผิดชอบต่องานที่ทำ เพื่อให้ได้ผลงานที่ดีมีคุณภาพและสุดท้ายต้องใช้วิมังสา คือการพิจารณาไตร่ตรองงานที่ทำอย่างรอบคอบ มีการตรวจสอบข้อบกพร่องจากการทำงานแล้วหาทางแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นในครั้งต่อไป เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพสูงสุด

ด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน โดยรวม มีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามส่วนใหญ่ เอาใจใส่ใฝ่ และใส่ใจในการปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามคนร้าย ไม่ปล่อยใจฟุ้งซ่านเลื่อยลยทำให้คนร้ายหนีไป ให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับเพื่อน ๆ ข้าราชการตำรวจเสมอ เอาใจใส่ในงานที่ผู้บังคับบัญชาได้มอบหมายให้ได้อย่างเต็มใจไม่ปิดภาระงานให้คนอื่นเสมอ จึงทำให้ผลออกมาในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐณี เลิศเรืองเจริญ (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ ของพยาบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลมหาชัย 2 อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า พยาบาลโรงพยาบาลมหาชัย 2 อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร มีการใช้หลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก พยาบาลโรงพยาบาลมหาชัย 2 ที่มีเพศสถานภาพ วุฒิการศึกษา และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีการใช้อิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ

วิริยะ จิตตะ วิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่ไม่แตกต่างกัน และที่มีอายุแตกต่างกันมีการใช้หลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ ในการปฏิบัติหน้าที่ไม่แตกต่างกัน มีการใช้หลักวิมังสาในการปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 พยาบาลโรงพยาบาลมหาชัย 2 ได้เสนอปัญหาที่สำคัญคือ 1) การปฏิบัติหน้าที่พยาบาลเป็นงานหนักทำให้รู้สึกเหนื่อยและท้อแท้เนื่องจากไม่ได้รับการสนับสนุนให้ปฏิบัติหน้าที่ตามงานที่ตนเองถนัด 2) ไม่ค่อยมีเวลาหาความรู้ทางการพยาบาลใหม่ ๆ เพิ่มเติม 3) รายได้และสวัสดิการไม่สอดคล้องเหมาะสมกับภาระงานที่ทำ และได้เสนอแนวทางแก้ไขที่สำคัญคือ 1) ควรหาเวลาพักผ่อนให้มากขึ้น เตรียมร่างกายให้พร้อม มุ่งมั่นสนุกสนานกับภาระงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำ 2) ควรจัดโครงการอบรมความรู้ทางการพยาบาลใหม่ ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร 3) ควรจัดให้มีสวัสดิการและรายได้ให้เหมาะสมกับภาระงานที่ทำ เพื่อจะได้เป็นขวัญและกำลังใจในการทำงาน

ด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน พบว่า โดยรวม มีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปรายได้ว่าข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามส่วนใหญ่รู้จักการใช้ปัญญามากใช้พิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติหน้าที่ มีการคิดค้นวิธีการปฏิบัติหน้าที่ให้ได้รับผลสำเร็จและทำการปรับปรุงพัฒนางานที่ทำอยู่เสมอ ให้ความสำคัญกับการค้นหาพิจารณาข้อมูลเพื่อการทำงานให้ดีขึ้น และยอมรับการตรวจสอบงานที่ทำของตนเอง เพื่อจะได้นำไปปรับปรุง

แก้ไขต่อไป จึงทำให้ผลออกมาอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจวรรณ นครพัฒน์ (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการศึกษาพบว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ ด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม ด้านจิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ ด้านวิมังสา มีปัญหาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และรายได้/เดือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม โดยรวม อยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1.1 ด้านฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน ผู้บังคับการกองบังคับการปราบปรามควรส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่เพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในหน้าที่ให้ประสบผลสำเร็จ และส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ร่วมกันจัดสถานีตำรวจกองปราบปรามที่

ตนเองปฏิบัติงานอยู่ให้บรรยากาศที่ดีเหมาะสมแก่การทำงาน เพื่อเพิ่มความสบายใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้น

1.2 ด้านวิริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน ผู้บังคับการกองบังคับการปราบปรามควรส่งเสริมและพัฒนาข้าราชการตำรวจโดยมีการให้คำชมเชย และประกาศเป็นตัวอย่างแก่เจ้าหน้าที่คนอื่น ๆ ว่าเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียร และส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ใช้เวลาว่างจากการปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามคนร้าย มาทำงานที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน สังคม เช่นการสอนการป้องกันตัวเอง ให้ความรู้เรื่องยาเสพติด เป็นต้น

1.3 ด้านจิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน ผู้บังคับการกองบังคับการปราบปรามควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่เอาใจใส่ฝักใฝ่ในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามคนร้ายเพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ใส่ใจการปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามคนร้ายให้มากขึ้นโดยให้คำชมเชย และประกาศเกียรติคุณเพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่คนอื่น และควรส่งเสริมกิจกรรมฝึกร่วมกัน เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีสติมั่นคงในการปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามคนร้าย

แหล่งอ้างอิง

- ณัฐนิ เลิศเรืองเจริญ. (2550). การใช้หลักกฤษฎีกา 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลมหาชัย 2 อำเภอกะทู้มูแบน จังหวัดสมุทรสาคร. (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).
- บุญมี บุญเยี่ยม. (2548). ศึกษาการนำหลักกฤษฎีกา 4 ไปใช้ในการทำงานของพนักงานศูนย์ควบคุมการบินภูเก็ต บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ).

1.4 ด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน ผู้บังคับการกองบังคับการปราบปรามควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ยอมรับการตรวจสอบงานที่ทำของตนเองเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป และส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญกับการค้นหาพิจารณาข้อมูลในการปราบปรามคนร้าย เพื่อการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักกฤษฎีกา 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม

2.2 ควรศึกษาทัศนคติที่มีต่อการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม

2.3 ควรศึกษาความพอใจที่มีต่อบรรยากาศในสถานที่ทำงานที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม

- เบญจวรรณ นครพัฒน์. (2552). การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช. (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).
- สุกิจ มลสวัสดิ์. (2552). การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอมะเอยีร์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).
- อรพรรณ ศิริพรประสิทธิ์. (2549). สัมฤทธิ์ผลการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอมะเอยีร์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).

การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ENVIRONMENTAL MANAGEMENT CONDUCIVE TO EARLY CHILDHOOD ACQUISITION

ตฤณ หงษ์ไส *

Trin Hongsai

Email: mr.trinhongsai@gmail.com

อัจฉรีย์ ไกรกิจราษฎร์ *

Atcharee Kraikitraj

ณัฐพร จักรวิเชียร *

Nattaporn Chugwicchan

บทคัดย่อ

ช่วงชีวิตในวัยปฐมวัยแรกเกิดถึง 6 ปี เป็นช่วงชีวิตที่มีความสำคัญมาก เด็กจะพัฒนาและเรียนรู้ สิ่งต่าง ๆ ได้มากที่สุดในช่วงนี้ เด็กจะได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จากการปฏิบัติกิจกรรมซึ่งครูเป็นผู้จัดให้ นอกจากกิจกรรมและประสบการณ์แล้วอีกสิ่งหนึ่งซึ่งครูและสถานศึกษาเป็นผู้จัดให้แก่เด็ก คือ สภาพแวดล้อมการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและมีคุณค่า ทำให้เด็กได้ประสบการณ์ตรงเกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น จากสภาพแวดล้อมทางภายในและภายนอกห้องเรียนเด็กสามารถค้นคว้า ทดลอง สังเกต หาเหตุผลและขยายประสบการณ์ได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งประสบการณ์เหล่านี้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัยส่วนหนึ่ง อนึ่งการที่เด็กปฐมวัยจะเจริญเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประเทศชาตินั้น ขึ้นอยู่กับการ อบรมเลี้ยงดูที่เด็กได้รับในวัยปฐมวัย การจัดสภาพแวดล้อมมีผลต่อการสร้างเสริมพัฒนาการเด็กอย่างมาก เริ่มต้นตั้งแต่สภาพแวดล้อมทางบ้านซึ่งมีพ่อแม่ ญาติ และผู้ใกล้ชิด คอยดูแลลำดับต่อมาสภาพแวดล้อมนอกบ้าน สภาพแวดล้อมนอกบ้านที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัยมาก คือ สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

คำสำคัญ: การจัดสภาพแวดล้อม, ส่งเสริม, การเรียนรู้, เด็กปฐมวัย

ABSTRACT

Early childhood plays a fundamental role in human life in which a child goes through the period of the most rapid development and learning. Particularly in schools, the foundations of their physical, emotional, mental, social and cognitive skills are mended depending upon activities that teachers facilitate. Moreover, teachers and school provide another critical foundation-the learning environment. Children can experience and perceive how to coexist with other people from the very worthwhile and appropriate environment. Regarding both internal and external environment, it enables children to research, to experiment, to observe, to figure out reasons, and to enlarge their experience. These skills are a means of early childhood's growth and development. Whether a child becomes a good or worse inhabitant, it basically relies on a particular nurture obtained. The environmental managements, which highly affect

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาสังคมศาสตร์ วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

children's skill development, establish early in the inner factor including parents, relatives, and intimate persons; also, the latter significant factor to the management contributes to the school environment.

Keywords: Environmental management, Acquisition, Learning, Early childhood

บทนำ

การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้กล่าวไว้ว่าเด็กอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบอุ่นเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ตลอดจนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้สอน เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเลี้ยงดู การพัฒนาและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของการพัฒนาทุกด้าน อย่างเป็นองค์รวมมีคุณภาพและเต็มศักยภาพโดยมุ่งเน้นในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัย สร้างความรู้ความเข้าใจ และประสานความร่วมมือในการพัฒนาเด็กระหว่างสถานศึกษากับพ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และการจัดการศึกษาปฐมวัยนับได้ว่าเป็นการจัดการศึกษาเพื่อปูพื้นฐานสำหรับชีวิตในอนาคตของบุคคลอย่างแท้จริงซึ่งต้องอาศัย การสนับสนุนจากทุกฝ่าย ทั้งครูพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, น. 15-19)

สถานศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สองของเด็ก ที่ทำการสอนอบรมและเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยโดยคำนึงถึงหลักพัฒนาการของเด็กทั้งสี่ด้าน เด็กปฐมวัยจะใช้ชีวิตส่วนใหญ่ในสถานศึกษาโดยเฉพาะเวลากลางวัน โดยมีครู พี่เลี้ยง และผู้เกี่ยวข้องทำหน้าที่แทนพ่อแม่ของเด็กในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ดังนั้น สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเด็กปฐมวัย จึงควร เป็นสถานที่เด็กใช้เรียนรู้ เล่น พักผ่อน ให้ความอบอุ่นสะดวกสบายแก่เด็ก

เบญจา แสงมลิ (2545, น.15) ได้ให้ความหมายของคำว่า สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้วยว่า “สถานศึกษาเด็กปฐมวัยเป็นสถานที่ที่จัดให้เด็กปฐมวัยอยู่ร่วมกัน และทำกิจกรรมร่วมกันอย่างมีความสุข สะดวก สบายและปลอดภัย สภาพแวดล้อมจะมีทั้งสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน”

บทความเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่ดีที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยนั้นจะช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของเด็กตามแนวคิดของนักจิตวิทยา เช่น เปรอเบล มอนเตสซอรี และเพียเจท์ ซึ่งให้ความเห็นตรงกันว่า เด็กเล็ก ๆ นั้นจะเรียนรู้โดยลงมือกระทำในสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการ

เรียนรู้และกระตุ้นการตอบสนองของเด็กในโรงเรียนอนุบาล จึงมีการจัดสภาพแวดล้อมในลักษณะดังกล่าวทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยมีการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับหลักจิตวิทยาพัฒนาการและทฤษฎีการเรียนรู้ของเด็ก มีการจัดสื่อที่เหมาะสมเพื่อกระตุ้นให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ตรง ส่วนทางด้านเนื้อหาจะจัดรวมกันในลักษณะบูรณาการเป็นหน่วยการสอน และจัดให้เด็กเรียนรู้ในรูปของกิจกรรมที่เปิดกว้าง เพื่อให้เด็กแต่ละคนได้เลือกทำตามความสนใจและความสามารถ โดยกำหนดประสบการณ์ดังกล่าวลงในตารางกิจกรรมประจำวัน ซึ่งมีการกำหนดระยะเวลาสำหรับการทำ กิจกรรมแต่ละช่วงไม่นานเกินไป และเป็นกิจกรรมหนักเบาสลับกัน ตั้งแต่กิจกรรมในร่มและกลางแจ้ง การจัดสภาพแวดล้อมดังกล่าวจึงเป็นการจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กให้เด็กได้พัฒนาในทุก ๆ ด้าน เพื่อเป็นพื้นฐานของการพัฒนาในวัยต่อไป

การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาปฐมวัย

การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาปฐมวัยที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ของเด็ก มีแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญหลายประการที่ต้องนำมาพิจารณาในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาเด็ก แนวความคิดที่สำคัญได้แก่ แนวความคิดในการจัดสถานศึกษา แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนา แนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้และแนวความคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกที่มีต่อสภาพแวดล้อมดังที่ บุญเยี่ยม

จิตรดอน และ ราศรี ทองสวัสดิ์ (2532) ได้ให้ไว้ 4 แนวคิด ดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาปฐมวัยตามแนวคิดของผู้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเด็กกับการศึกษาระดับปฐมวัยหลายท่านเช่น

ฌอง ฌาค รุสโซ (Jean Jacques Rousseau, ค.ศ. 1712-1778) ได้กล่าวถึงกิจกรรมด้านร่างกายมีความสำคัญมากในช่วง 5 ปีแรกของชีวิตเด็ก เด็กจะเรียนรู้ จากประสบการณ์ตรง ซึ่งประสบการณ์ตรงถือว่าเป็นสภาพแวดล้อม ที่สำคัญต่อเด็กปฐมวัย

เฟรดริค วิลเฮล์ม เฟรเบล (Frederick Wilhelm Froebel, ค.ศ.1782-1852) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมการพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กด้วยการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ใช้การเล่นและกิจกรรมเป็นเครื่องมือนอกจากนั้นการจัดสถานที่สภาพแวดล้อมให้ร่มเย็นช่วยส่งเสริมการพัฒนาการของเด็ก

มาเรีย มอนเตสซอรี (Maria Montessori, ค.ศ. 1870-1952) ได้กล่าวว่าการจัดกิจกรรมหรือการจัดประสบการณ์ให้เด็กควรให้เสรีภาพในการแสวงหาความรู้ และเป็นไปด้วยความสมัครใจ และควรคิดถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล สภาพแวดล้อมที่จัดให้เด็กคำนึงถึงความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กปฐมวัย

เพียเจต์ (Jean Piaget ค.ศ. 1896-1980) มีแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กว่าพัฒนาการแต่ละขั้นจะมีลักษณะบ่งชี้ถึงความปกติของพัฒนาการแต่ละขั้นนั้นๆ เด็กแต่ละคนจะมี

ลักษณะเฉพาะแต่ละด้าน วิธีการเรียนรู้แตกต่างกัน และวิธีการเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือ การเรียนรู้ที่เกิดจากการเล่นและสิ่งที่เป็นรูปธรรม สภาพแวดล้อมที่จัดในสถานศึกษาจึงต้องมีหลากหลาย

จากแนวความคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดสภาพแวดล้อมให้แก่เด็กเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาปฐมวัยต้องยึดหลักการและแนวความคิดของนักการศึกษา กล่าวคือ การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาปฐมวัยต้องยึดหลักเด็กเป็นศูนย์กลาง ให้เด็กได้มีเครื่องเล่น ใช้การเล่นเป็นสื่อในการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมที่จัดควรเป็นสภาพแวดล้อมที่ให้ประสบการณ์ตรง และให้เสรีภาพในการแสวงหาความรู้ตามความสามารถและความแตกต่างของแต่ละบุคคล

2. แนวความคิดเกี่ยวกับพัฒนาการและการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดสภาพแวดล้อม ต้องมีการพัฒนาเริ่มต้นตั้งแต่การปฏิบัติต่อเนื่องไปตลอดชีวิต พัฒนาการของคนแต่ละด้านเป็นไปตามลำดับขั้นตอน โดยขั้นตอนที่ได้พัฒนาไปแล้วจะเป็นพื้นฐานของขั้นตอนที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น พัฒนาการแต่ละด้านของมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะแรกของชีวิตนั้น แม้จะมีลักษณะร่วมกันหลายประการ แต่ในพัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายได้ แนวในการจัดสภาพแวดล้อม ในสถานศึกษาปฐมวัยต้องพิจารณาถึงทฤษฎีพัฒนาการเด็กด้วยจึงต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมแก่เด็กปฐมวัย

2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางกาย กิเซล (Gesell) อธิบายถึงพัฒนาการทางกายที่มีรูปแบบที่แน่นอนและเป็นไปตามลำดับขั้น สภาพแวดล้อมมีส่วนช่วยส่งเสริมและต่อเติมพัฒนาการของเด็ก กิเซลเน้นถึงการเติบโตและลักษณะพัฒนาการของเด็กแต่ละคนแตกต่างกัน ถึงแม้แบบแผนและขั้นตอนพัฒนาการจะเหมือนกัน พัฒนาการของเด็กก็เป็นกระบวนการที่ประสานสัมพันธ์กันทุกด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจ ดังนั้น การพัฒนาของเด็กจึงต้องพัฒนาไปพร้อม ๆ กันทุกด้าน ทฤษฎีพัฒนาการทางกายของกิเซลมีส่วนในการจัดสภาพแวดล้อมและการจัดกิจกรรมให้แก่เด็กในปัจจุบัน เพราะในสถานศึกษาปฐมวัยจะจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมให้แก่เด็กโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาเด็กให้ครบทุกด้าน

2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา เพียเจต์ (Piaget) เชื่อว่าพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กเกิดจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมซึ่งมนุษย์จะซึมซับประสบการณ์และมีการปรับตัวและปรับโครงสร้างทางสติปัญญาเมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง ซึ่งโครงสร้างของสติปัญญาในอินทรีย์ต้องมีการปรับโครงสร้างให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเช่นเดียวกับ บรูเนอร์ (Bruner) ได้แสดงความคิดเห็นตรงกับเพียเจต์ว่า การเรียนรู้ของเด็กเกิดจากกระบวนการภายในอินทรีย์ การเรียนรู้จะพัฒนาได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับประสบการณ์และสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก จากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของทั้งสองท่าน การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัยจึงต้องคำนึงถึงหลักการเรียนรู้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมต้องจัดให้เด็กได้กระทำสัมผัสด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้เด็กคิด

จินตนาการ เกิดการเรียนรู้ และเริ่มเข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่สัมพันธ์กันจนเกิดเป็นความคิดรวบยอดของสิ่งนั้น ๆ ที่เด็กได้พบเห็น

2.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตใจและอารมณ์ ทฤษฎีนี้ ออสูเบล (Ausubel) เห็นว่าเด็กมีอารมณ์ 2 ประเภท คือ อารมณ์ดีและอารมณ์ไม่ดี อารมณ์ของเด็กทั้งสองประเภทเกิดได้จากอิทธิพลของสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กซึ่งการพัฒนาด้านนี้จะมีผลต่อเนื่องไปถึงบุคลิกภาพของเด็ก

2.4 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม สังคมและบุคลิกภาพ ทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรม สังคม และบุคลิกภาพ มีบุคคลที่ให้แนวทางเกี่ยวกับทฤษฎีเหล่านี้คือ ฟรอยด์ (Freud) อิริคสัน (Erikson) และดิวอี้ (Dewey) ทั้งสามท่านกล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมมีบทบาทในการพัฒนาเด็กเป็นอย่างมาก เด็กจะเรียนรู้สภาพแวดล้อมการกระทำของเด็กเอง การเรียนรู้และประสบการณ์ที่เด็กได้จากสภาพแวดล้อมจะมีส่วนสัมพันธ์กันอย่างมาก เพราะเด็กกำลังอยู่ในวัยที่รับรู้มีการเรียนแบบ ดังนั้นสภาพแวดล้อมต่าง ๆ จะมีผลต่อการพัฒนาทางจริยธรรม สังคม และบุคลิกภาพของเด็กเป็นอย่างมาก

3. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมเรียนรู้การจัดสภาพแวดล้อม จากการกำหนดนิยามของนักจิตวิทยาว่า “การเรียนรู้” หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเป็นผลเนื่องจากการได้รับประสบการณ์หรือการฝึกฝนพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ควรเป็นไปในลักษณะที่ค่อนข้างถาวร และจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมก็ได้ และสถานศึกษาปฐมวัยจึงควรพิจารณาจัดสถานศึกษาที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้แก่เด็กโดย

จัดสภาพแวดล้อมที่สนใจเด็กและบุคคลให้ มาสถานศึกษา

4. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกและการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อม จิตสำนึกในเรื่องสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งที่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องต้องปลูกฝังให้แก่เด็กปฐมวัย การที่จะสร้างจิตสำนึกให้แก่เด็กได้ ครูควรต้องเข้าใจในเรื่องที่สำคัญ 2 เรื่อง คือ ความหมายของจิตสำนึก และการสร้างจิตสำนึกของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อม

4.1 ความหมายของจิตสำนึก คำว่า “จิตสำนึก” หมายถึง ภาวะที่จิตตื่นและรู้ตัวสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2531) จิตสำนึกที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมจึงพอสรุปความหมายสั้น ๆ ได้ว่าเป็นภาวะจิตสำนึกที่สามารถตอบสนองต่อการจัดสภาพแวดล้อมทั้งประสาทสัมผัสทั้ง 5

4.2 การสร้างจิตสำนึกของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อม จิตสำนึกของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญ และครูผู้เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาควรปลูกฝังและสร้างความรู้สึกละเอียดและจิตที่ดีต่อการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้แก่เด็ก เช่น วิธีการดูแลรักษาสิ่งของ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การถนอมการใช้ และ การจัดสภาพแวดล้อมให้สวยงามเป็นระเบียบ ไม่เป็นผู้ทำลาย และดูแลรักษาไม่ให้ถูกทำลาย การสร้างจิตสำนึกของเด็กต้องอาศัยระยะเวลา ความสม่ำเสมอ และมีต้นแบบที่ดี

จากความหมายของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาและแนวคิดพื้นฐานในการจัด

สภาพแวดล้อมพอสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ว่า ในการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาปฐมวัยเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการให้เด็กครบทุกด้าน สภาพแวดล้อมควรเป็นสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นเด็ก จูงใจเด็ก และการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่จะส่งเสริมพัฒนาการให้เด็กครบทุกด้านนั้น นักการศึกษา นักจิตวิทยาที่สำคัญหลายท่านเน้นความสำคัญของการเรียนรู้ว่าเด็กจะเกิดการเรียนรู้และพัฒนาได้นั้น สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่จัดให้เด็กต้องยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง สภาพแวดล้อมที่จัดให้ประสบการณ์ตรงและจูงใจเด็กให้เด็กอยากเรียนรู้ เมื่อเด็กอยากเรียนรู้ เด็กจะอยากมาสถานศึกษา นอกจากนั้นสิ่งที่สถานศึกษาขาดไม่ได้คือการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เด็กเกิดความรู้สึกที่จะช่วยจัดสภาพแวดล้อม ดูแลสภาพแวดล้อมให้เป็นระเบียบสวยงาม อบอุ่น ดูแลและใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องเล่นอย่างถูกวิธี และไม่ทำลายสภาพแวดล้อมตลอดจนดูแลรักษาไม่ให้ถูกทำลาย

การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ภายในห้องเรียน

การจัดพื้นที่ภายในอาคารในตอนนี้จะกล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมพื้นที่ในอาคารซึ่งประกอบด้วยกลุ่มพื้นที่สำหรับเด็ก ได้แก่ พื้นที่สำหรับทำกิจกรรมในห้องเรียน การจัดสภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ จะมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประโยชน์สอยของพื้นที่เหล่านั้น และการจัดพื้นที่ควรยึดเด็กเป็นศูนย์กลางและหลักความยืดหยุ่นในการจัดสภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่เป็นสำคัญ

เยาวพา เดเซคูปต์ (2542, น. 35) ได้กล่าวว่า การจัดอาคารสถานที่และห้องเรียนสำหรับเด็กปฐมวัย (indoor space) คำนึงถึงว่า เด็กมีความแตกต่างจากผู้ใหญ่ ความต้องการในการใช้เนื้อที่จึงแตกต่างกัน เพราะเด็กเล็กจะเคลื่อนไหวรวดเร็วและต้องการเนื้อที่มาก ห้องเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยควรจะมีขนาดใหญ่พอที่เด็กจะทำงานและอยู่รวมกับผู้อื่นโดยไม่รู้สึกอึดอัด การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนควรให้มีชีวิตชีวา มีสภาพคล้ายบ้าน และมีความยืดหยุ่น รูปร่างของห้องเรียนควรเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเคลื่อนไหวและทำกิจกรรมได้สะดวก ห้องเรียนสำหรับเด็กปฐมวัย ควรอยู่ติดพื้น และไม่ควรมีชอกมูมที่เด็กจะหลบซ่อนได้ และควรมีห้องน้ำและอ่างล้างมือไว้ในห้อง ประตูทางเข้าควรอยู่ระดับเดียวกับพื้นถนน ขนาดห้องเรียนควรใหญ่พอที่เด็กจะพัฒนากล้ามเนื้อให้ใหญ่ได้ ครูควรให้ความสนใจกับการจัดเนื้อที่โต๊ะ เก้าอี้ หรือเฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ด้วย ซึ่งวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่สำคัญเท่ากับพื้นที่โล่ง ๆ ว้าง ๆ ที่เด็กจะเคลื่อนไหวได้สะดวก ศูนย์การเรียนรู้ควรจัดให้มีความยืดหยุ่นให้มากที่สุด โดยครูจำไว้ว่าจะจัดห้องเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อที่ที่มีอยู่และใช้เนื้อที่ทุกตารางนิ้วที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

เอื้อพร สัมมาทิพย์ (2551, น. 113) ได้กล่าวว่า การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายอย่างประกอบด้วยกันจากพื้นฐานแนวคิดช่วยเสริม กล่าวคือ ควรจัดสภาพแวดล้อมทุกอย่างในห้องเรียนให้เป็นไปตามปรัชญาแนวการศึกษาปฐมวัยมากที่สุด โดยคำนึงถึงลักษณะธรรมชาติของเด็ก

ตลอดจนเพื่อให้เด็กได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพโดยมีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และในห้องเรียนต้องมีการจัดอุปกรณ์โต๊ะ เก้าอี้ ที่มีขนาดเหมาะสมกับเด็ก สามารถปรับเปลี่ยนการจัดได้ ตามลักษณะของกิจกรรม เช่นกิจกรรมวงกลม กิจกรรมกลุ่ม ศูนย์การเรียนรู้ จัดวางของเล่นตามมุม ทั้งนี้ อุปกรณ์ต่าง ๆ ครูผู้สอนควรปรับเปลี่ยนเพื่อสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนสนใจอยู่เสมอ และพื้นที่ใช้สอยภายในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยนี้ จะมีความสัมพันธ์กันหมดทุกส่วนแต่เป็นความสัมพันธ์ที่มีการแยกประเภทว่าเป็นความสัมพันธ์ทางตรงทางอ้อม การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ได้ถูกต้องตามหลักการย่อมทำให้เด็กได้ทำกิจกรรมได้ตรงตรงเป้าหมายของการจัดการกิจกรรมเช่น

มุมบล็อก เป็นมุมที่จัดเก็บบล็อกไม้ต้นที่มีขนาดและรูปทรง ต่าง ๆ กัน เด็กสามารถนำมาเล่นต่อประกอบกันเป็นสิ่งที่ต่าง ๆ ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง การจัดมุมบล็อกเป็นมุมที่ควรจัดให้อยู่ห่างจากมุมที่ต้อง การความสงบ เช่น มุมหนังสือ ทั้งนี้ เพราะเสียงจากการเล่นก่อไม้บล็อก อาจทำลายสมาธิ เด็กที่ อยู่ในมุมหนังสือได้นอกจากนี้ยังควรอยู่ห่างจากทางเดินผ่านหรือทางเข้าออกของห้องเพื่อไม่ให้กีดขวางทางเดินหรือเกิดอันตรายจากการเดินสะดุดไม้บล็อก การจัดเก็บไม้บล็อกเหล่านี้ ควรจัดวางไว้ในระดับที่เด็กสามารถหยิบมาเล่น หรือนำเก็บด้วยตนเองได้อย่างสะดวก ปลอดภัย และควรได้ฝึกให้เด็กหัดจัดเก็บเป็นหมวดหมู่เพื่อความ เป็นระเบียบ สวยงาม

มุมหนังสือ ในห้องเรียนควรมีที่เียบสงบ สำหรับให้เด็กได้ดูรูปภาพ อ่านหนังสือนิทาน

ฟังนิทาน ผู้สอนควรได้จัดมุมหนังสือให้เด็กได้คุ้นเคยกับตัวหนังสือ และได้ทำกิจกรรมสงบ ๆ ตามลำพังหรือเป็นกลุ่มเล็กๆ การจัดมุมหนังสือ เป็นมุมที่ต้องการความสงบควรจัดห่างจากมุมที่มีเสียง เช่น มุมบล็อก มุมบทบาทสมมติ ฯลฯ และควรจัดบรรยากาศสูงใจให้เด็กได้เข้าไปใช้เพื่อเด็กจะได้คุ้นเคยกับตัว หนังสือ และปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้กับเด็ก

มุมบทบาทสมมติ เป็นมุมที่จัดขึ้นเพื่อให้เด็กมีโอกาสได้นำเอาประสบการณ์ที่ได้รับจากบ้าน หรือชุมชนมาเล่นแสดงบทบาทสมมติเลียนแบบบุคคลต่าง ๆ ตามจินตนาการของตน เช่น เป็นพ่อแม่ในมุมบ้าน เป็นหมอในมุมหมอ เป็นพ่อค้าแม่ค้าในมุมร้านค้า ฯลฯ การเล่นดังกล่าวเป็นการปลูกฝังความสำนึกถึงบทบาททางสังคมที่เด็กได้พบเห็นใน ชีวิตจริง การจัดมุมบทบาทสมมตินี้ ควรอยู่ใกล้มุมบล็อกและอาจจัดให้เป็นสถานที่ต่าง ๆ นอกเหนือจากการจัดเป็นบ้าน โดยสังเกตการณ์เล่นและความสนใจของเด็กกว่ามีการเปลี่ยนแปลงบทบาท การเล่นจากบทบาทเดิมไปสู่รูปแบบการเล่นอื่นหรือไม่ อุปกรณ์ที่นำมาจัดก็ควรเปลี่ยนไปตามความสนใจของเด็กเช่นกัน ดังนั้นมุมบทบาทสมมติจึงอาจจัดเป็นบ้าน ร้านอาหาร ร้านขายของ ร้านเสริมสวย โรงพยาบาล เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันอุปกรณ์ที่นำมาจัดให้เด็กต้องไม่เป็นอันตราย และมีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

มุมวิทยาศาสตร์ หรือมุมธรรมชาติศึกษา เป็นมุมเล่นที่ ผู้สอนจัดรวบรวมสิ่งต่าง ๆ หรือสิ่งที่มีในธรรมชาติมาให้เด็กได้สำรวจ สังเกตทดลอง ค้นพบด้วยตนเองซึ่งเป็นการช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ให้กับเด็ก การจัดมุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติศึกษาเป็นมุมที่ต้อง การความสงบ คล้ายมุมหนังสือจึงอาจจัดไว้ใกล้กันได้ และเพื่อเราให้เด็กสนใจในสิ่งที่นำมาแสดง ของที่จัดวางไว้จึงควรอยู่ในระดับที่เด็กหยิบ จับ ดู วัสดุอุปกรณ์เหล่านั้นได้โดยสะดวก และสิ่งที่นำมาตั้งแสดงนั้นไม่ควรจะตั้งแสดงของสิ่งเดียวกันตลอดปี แต่ควรจะปรับเปลี่ยนให้ น่าสนใจ

มุมศิลปะ เป็นมุมที่สามารถพัฒนาเด็กได้หลายด้าน เช่น ทางด้านกล้ามเนื้อมือ ซึ่งจะช่วยให้มือของเด็กพร้อมที่จะจับดินสอเขียนหนังสือได้เมื่อไปเรียนใน ชั้นประถมศึกษา นอกจากนี้ยังช่วยในการพัฒนาอารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เด็กจะมีโอกาสทำงานตามลำพังและทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักปรับตัวที่จะทำงานด้วยกันและส่งเสริมจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นการจัดให้มีมุมศิลปะจึงเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กได้พัฒนา มากขึ้น และยังสนองความสนใจ ความต้องการของเด็กวัยนี้ได้เป็นอย่างดี

การจัดสภาพแวดล้อมที่ ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน

การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ภายนอกอาคารในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยมีความสำคัญเช่นเดียวกับการจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคาร เพราะพื้นที่ภายนอกเป็นพื้นที่ ที่สำคัญต่อการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนและช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาณาบริเวณรอบ ๆ สถานศึกษา รวมทั้งจัดสนามเด็กเล่น พร้อมเครื่องเล่นสนาม ควรให้จัดตระวังรักษาความปลอดภัยภายในบริเวณ

สถานศึกษาและบริเวณรอบนอกสถานศึกษาดูแลรักษาความสะอาด ปลุกต้นไม้ ให้ความร่ม รื่นรอบ ๆ บริเวณสถานศึกษา สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการ ของเด็ก เพราะเด็กมีความต้องการที่จะใช้พื้นที่ภายนอกอาคารมาก และถ้าหากมีปัญหาเรื่องความคับแคบของพื้นที่ การจัดสภาพแวดล้อมพื้นที่ภายนอกอาคารนั้นควรจัดให้มีบริเวณที่วางอุปกรณ์เครื่องเล่นและมีพื้นที่ บางส่วนเป็นที่ว่าง แล้วจัดกลุ่มเด็กให้ออกมาเล่นเป็นเวลาสลับสับเปลี่ยนกันไปเพื่อไม่ให้เกิดความแออัด มีเครื่องเล่นอย่างเพียงพอ ต่อทุกคน ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารจึงมีอิสระในการจัดมากกว่า ควรจัดให้เด็กได้เล่นและได้ใช้พื้นที่ภายนอกอย่างเต็มที่ และครูหรือผู้ดูแลสามารถดูแลเด็กในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง

สนามเด็กเล่น ควรมีพื้นผิวหลายประเภท เช่น ดิน หวาย หญ้า พื้นสำหรับเล่นของเล่นที่มีล้อ รวมทั้งที่ร่ม ที่โล่งแจ้ง พื้นดินสำหรับ ขุด ที่เล่นน้ำ บ่อทราย พร้อมอุปกรณ์ ประกอบการเล่น เครื่องเล่นสนามสำหรับปีน ป่าย ทรงตัว ฯลฯ ทั้งนี้ต้องไม่ติดกับบริเวณที่มีอันตราย ต้องหมั่นตรวจตราเครื่องเล่นให้อยู่ ในสภาพแข็งแรง ปลอดภัยอยู่เสมอ และหมั่นดูแลเรื่องความสะอาด ดังนั้นเครื่องเล่นต่าง ๆ จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างเป็น องค์กรรวมทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา นอกจากนี้ยังช่วยให้เด็กรับรู้อัต ลักษณ์ของตนเองจากการใช้ร่างกายผ่าน การเล่นเครื่องเล่น ช่วยให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อม และช่วยให้เด็กได้เป็นเด็กตามวัย จากการเล่นอย่างอิสระกับเครื่องเล่น ซึ่งไม่

สามารถทดแทนด้วยการเล่นของเล่นได้ (ศิริประภา พุทธิกุล, 2556, น. 75)

ที่นั้งเล่นผัดผ้อน จัดที่นั่งไว้ใต้ต้นไม้ที่ร่มเงา อาจใช้กิจกรรมกลุ่มย่อย ๆ หรือกิจกรรมที่ต้องการความสงบ หรืออาจจัดเป็นลานนิทรรศการให้ความรู้แก่เด็กและผู้ปกครอง หากแบ่งลักษณะกิจกรรมของเด็กที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภายนอกอาคาร สามารถแบ่งออกได้ 2 ลักษณะคือ กิจกรรมที่ใช้พลังงานทางร่างกายของเด็กอย่างอิสระ และกิจกรรมที่ต้องการความเงียบ ๆ

การจัดแปลงปลูกต้นไม้ สำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยมีประโยชน์ต่อเด็กมาก เด็กปฐมวัยชอบทำกิจกรรมในสวนมาก ไม่ว่าจะเป็นการขุดดิน ปลูกต้นไม้ รดน้ำต้นไม้ เด็กมีความสุขกับการเฝ้าคอยดูความเจริญเติบโตของต้นไม้ที่เด็กได้ปลูกเอง ถ้าสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยมีพื้นที่พอเพียง ควรแบ่งพื้นที่บางส่วนไว้ให้เด็กได้ทำสวน

สรุป

จากข้างต้นที่กล่าวการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยทั้ง

ภายในและภายนอกห้องเรียนนั้นควรมีความยืดหยุ่นในการจัด โดยการจัดเป็นมุมหรือเป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็กได้ค้นหาศึกษา และได้ประสบการณ์ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เพราะสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่สำคัญต่อเด็กที่จะช่วยในการเสริมสร้างพัฒนาการเรียนรู้ให้กับเด็ก สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ต้องมีพื้นที่ที่กว้างขวางเหมาะสมสำหรับการจัดทำกิจกรรมของเด็ก และมีพื้นที่ให้เด็กได้วิ่งเล่นได้ออกกำลังกายอย่างเต็มที่ การจัดพื้นที่ทั้งสองส่วน ต้องมีพื้นที่ให้สนองประโยชน์ใช้สอยตามวัตถุประสงค์และต้องคำนึงถึงเด็กเป็นสำคัญ พื้นที่ในแต่ละส่วนต้องคำนึงถึงความสะดวกและสุขลักษณะที่ดี การจัดสภาพแวดล้อมพื้นที่ส่วนนี้จึงมีผลต่อการส่งเสริมกับการเรียนรู้และขยายประสบการณ์ชีวิตให้แก่เด็กปฐมวัยและความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้ของเด็กด้วยการจัดกิจกรรมที่มีความหมายต่อเด็ก ให้เด็กทำงานที่สามารถประสบความสำเร็จ และเพิ่มความท้าทายในความสามารถและพัฒนาการขั้นถัดไป

แหล่งอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- บุญเยี่ยม จิตรดอน และ ราศรี ทองสวัสดิ์. (2532). *การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมประสบการณ์*. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- เบญจา แสงมลิ. (2545). *การพัฒนาเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เมธีทิปส์.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). *การบริหารและการนิเทศการศึกษาปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาบรรณการพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2531). *พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- ศิริประภา พงษ์ธิกุล. (2556). เอกสารการสอนชุดวิชาการเล่น ของเล่น และเครื่องเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 9-15. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เอื้อพร สัมมาทิพย์. (2551). แนวการจัดกิจกรรมและสื่อการสอนเพื่อพัฒนาทักษะกลไกล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็กปฐมวัย. ในปฐมวัยศึกษา : กิจกรรม และสื่อการสอนเพื่อพัฒนาทักษะพัฒนาการและการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พุทธศาสนาช่วยการบำบัด: สุขภาพจิตที่ย่ำแย่ในยุคสังคมก้มหน้า BUDDHIST THERAPY HELPS: MENTAL HEALTH ILLNESS IN THE SOCIETY IGNORISM

พระครูวินัยธรฐฐพรพรหม อคฺคธมฺโม (ณ น่าน)*

Phrakhruwinaithom Sattabhat Akkhadhammo (Na Nan)

E-mail: Akkhadhammo@gmail.com

พระครูพิพิธสุตาทรร (บุญช่วย ดุจใจ)**

Phra Kru Pipitsutatorn (Boonchuay Doojai)

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการนำเสนอทัศนะในประเด็นเกี่ยวกับพุทธศาสนาช่วยการบำบัด : สุขภาพจิตที่ย่ำแย่ในยุคสังคมก้มหน้าที่มีวัตถุประสงค์ คือ 1) แนวทางการนำเสนอที่มาของปัญหาสุขภาพจิตที่ย่ำแย่ และ 2) การแก้ไขด้วยหลักพุทธศาสนาที่ช่วยการบำบัด ในนิยามยุคบริบทของสังคมก้มหน้า พบว่า กระแสทางโลกให้ความสำคัญกับการเป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุข แต่ในทางศาสนาให้ความสำคัญกับการเป็นผู้ที่มีจิตใจสูง สะอาด สว่าง และสงบหลุดพ้นจากกระแสโลกสันทุกข้ออย่างสิ้นเชิง หลักคำสอนเรื่องการพึ่งพาตนเองที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” เป็นหลักการยืนยันความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ของพระพุทธศาสนา และพระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า “อโรคยา ปรมาลาภา” ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ ทั้งการไม่มีโรคคือโรคทางกาย และยังมีโรคอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเห็นได้ยากและรักษาได้ยาก นั่นก็คือโรคทางใจ และหัวใจพุทธศาสนา : อริยสัจ 4 ในยุคสังคมก้มหน้าทำให้คนใจร้อน คาดหวังผลเร็วขึ้น อารมณ์หงุดหงิดง่าย เกิดอารมณ์ขุ่นมัว และเกิดโทสะ เก็บความคับข้องใจกลายเป็นอารมณ์ ขาดสติ ขาดความรู้ตัว ก่อให้เกิดอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น สภาพความสมบูรณ์ของร่างกายทางด้านจิตใจถือเป็นสุขภาพจิตที่ดี การฝึกใจอย่างต่อเนื่อง การสร้างความตั้งใจของความสัมพันธ์ทางอารมณ์และสติ รู้เท่าทันอารมณ์ที่เกิดขึ้น ยอมรับความเครียดที่เกิดขึ้น ด้วยการนำหลักธรรมมาช่วยในการบำบัดพัฒนาสภาวะจิตที่ย่ำแย่ในยุคสังคมก้มหน้าให้เกิดความสมดุลในชีวิตที่ดี

คำสำคัญ: ยุคสังคมก้มหน้า, สุขภาพจิตที่ย่ำแย่, การบำบัด, พุทธศาสนา

ABSTRACT

This article aims to present overview on issues related to Buddhist Therapy Helps: Mental Health Illness in the Society Ignorism. In with have objective as; 1) Guidelines for presenting the source of mental health problems that are poor and 2) Remedies with Buddhist principles that help healing. In the definition of a pure ear of society, bowing. It is found that the world is focused on being a good person. Good and happy people. But in a religious way, it is important to be mindful, clean, bright and calm from the end of the world. The doctrine of self-

* นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** อาจารย์ประจำหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

reliance that "He is his own dependency" is a principle confirming the belief in humanity of Buddhism. And the Lord Buddha said, "Aphrodisiac disease." Without disease is a great fortune and without the disease is a physical disease and there is another disease, which is difficult to see and difficult to treat that is mental illness and the heart of Buddhism: Noble Truth 4. In the era of social Ignorism impatience to make people impatient. Expect faster results. Irritated mood emotional and frustrated feelings of frustration and frustration become unconscious emotions. Cause harm to yourself and others. The state of mental integrity is considered good mental health. Continuing training Creating the intention of emotional balance and consciousness. To know the emotions that happen. Accept the stress that occurs. The principle of Dharma helps to heal the mental condition of the Illness in the social Ignorism to balance the best of life.

Keywords: Society Ignorism, Mental Health Illness, Therapy, Buddhist

บทนำ

สภาวะการเติบโตทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางสังคมในหลาย ๆ ด้านนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม ปัจจุบันประเทศไทยกำลังดำเนินการปฏิรูประบบและโครงสร้างการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างความเป็นธรรม และลดช่องว่างของความไม่เท่าเทียมกัน ให้กับคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสในสังคม และปัจจุบันนี้ ยุคที่คนเรามีสมาร์โฟน และแท็บเล็ตกันอย่างน้อยคนละ 1 เครื่อง หรืออาจมากกว่า 1 เครื่อง ทำให้คนเราไม่ค่อยใส่ใจคนรอบข้าง หรือแม้แต่ใจลอย เพราะว่าถูกสิ่งเร้าจากเนื้อหาในจอสมาร์โฟน หรือว่าแท็บเล็ตจนลืมสิ่งรอบข้างรอบ ๆ ตัวไปจนเกือบหมดสิ้น ซึ่งคุณค่าของความเป็นมนุษย์ในกระแสทางโลกและทางศาสนานั้น มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เช่น กระแสทางโลกให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์ ให้เป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุข ในขณะที่ทางศาสนาให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์ ให้เป็นผู้ที่มีจิตใจสูง สะอาด สว่าง และสงบหลุดพ้นจากกระแสโลกสิ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง หากนำจุดร่วม

ที่แตกต่างกันของทั้งสองทาง มาบูรณาการหาองค์ความรู้ทั้งกระแสโลกและกระแสธรรมได้อย่างลงตัวที่สุดนั้น พลังอำนาจทางปัญญาจะทำให้มนุษย์รอดพ้นจากวัฏสงสาร และวังวนความอับจนในการเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้ หลักคำสอนเรื่องการพึ่งพาตนเองที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” (ขุ.ธ.อ.(ไทย). 1/1-2/208) เป็นหลักการยืนยันความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ของพระพุทธศาสนา และพระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า “อโรคยา ปรมาลาภา” ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ (ม.ม.(ไทย). 2/1/496) ทั้งการไม่มีโรคคือโรคทางกาย และยังมีโรคอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเห็นได้ยากและรักษาได้ยาก นั่นก็คือโรคทางใจ คือกิเลสที่สะสมมาอย่างเนิ่นนานในสังสารวัฏฏ์ ซึ่งเป็นเครื่องเสียดแทงจิตใจ ทำให้จิตใจเศร้าหมองไม่ผ่องใส ซึ่งพฤติกรรมกัมหน่า สังคมกัมหน่า ที่ทำให้การสื่อสารแบบเผชิญหน้าลดน้อยลง และอาจจะเป็นนิสัยที่ติดต่อกันไป (สุภาภรณ์ สำเนียง, 2558) ในโลกออนไลน์ชื่อ “สังคมกัมหน่า” นี้ มีผลทำให้คนเราใจร้อน คาดหวังผลเร็วขึ้น อารมณ์หงุดหงิดง่าย เกิดอารมณ์ขุ่นมัวและบ่อย ๆ ครั้งก็ไม่ว่า นั่นคือการเกิดโทษ

ขึ้นมาแล้ว เก็บความคับข้องใจกลายเป็นอารมณ์ต่อไป ขาดสติ ขาดความรู้ตัวทั่วพร้อม จนอาจจะก่อเกิดอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น ใจลอย จิตไปจดจ่ออยู่กับเนื้อหา “คอนเทนต์” บนหน้าจอสมาร์ทโฟนและแท็บเล็ต จนไม่เหลือปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก ทั้ง ๆ ที่บางทีอยู่ในภาวะที่จำเป็นต้องระมัดระวังตัว เช่น การข้ามถนน หรือขับรถอยู่บนทางด่วน นั้น เป็นสิ่งที่สะท้อนจิตใจแบบใด “ความรู้ตัวทั่วพร้อม” ยังอยู่ครบหรือไม่ หรือว่าจิตใจคนเราลอยไปอยู่กับสิ่งอื่น และไม่สามารถที่จะควบคุมด้วยตนเองได้อีกต่อไป

สุขภาพจิต (Mental Health) องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “ความสามารถของบุคคลที่จะปรับปรุงตัวให้มีความสุขเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ดี มีสัมพันธภาพอันดีงาม กับบุคคลอื่นและสามารถดำรงชีวิตของตนเองอยู่ได้ โดยไม่เสียความสมดุล ทำให้มีความสุข ความสบายใจ รวมทั้งสามารถสนองความต้องการของตนเองในสังคมของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงนี้ได้ โดยไม่มีข้อขัดแย้งเกิดขึ้นภายในจิตใจแต่อย่างใด ทั้งนี้คำว่าสุขภาพจิต มีได้หมายความว่าเฉพาะเพียงแต่ความปราศจากโรคทางจิตและโรคทางประสาทเท่านั้น” สุขภาพจิตก็คือสภาพความสมบูรณ์ของร่างกายทางด้านจิตใจนั่นเอง (World Health Organization, 2018)

พระพุทธศาสนาเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงที่ทำได้ถึงระดับรากฐานของจิตสำนึกจะเป็นไปได้ เมื่อคน ๆ นั้นเข้าถึงความสุขภายใน (ความสุขยั่งยืน) โดยผ่านการฝึกใจอย่างต่อเนื่อง ในเรื่องการสร้างความตั้งใจ ความสมดุลทางอารมณ์ และสติ เพราะการฝึกใจในเรื่องดังกล่าว จะทำให้คนเราเรียนรู้ถึงความ

แตกต่างระหว่างความเป็นจริงของสิ่งต่าง ๆ ที่คนเรารับทราบได้ โดยระบบประสาทสัมผัสกับความเป็นจริง ที่เกิดจากการปรุงแต่งของความเห็น ที่เราสร้างขึ้นให้กับสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น ผลของการฝึกใจ ทำให้คนเรามองเห็นสิ่งต่าง ๆ ตามที่ประสาทสัมผัส ได้รับรวมถึงการรับทราบทางใจด้วย ซึ่งเป็นการรับรู้ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงตามธรรมชาติโดยปราศจากความคิดที่ปรุงแต่งบิดเบือน ที่คนเรามักจะมีต่อสิ่งต่าง ๆ โดยเป็นนิสัย โดยคิดวานั้นคือ “ความจริง” (Davidson, 2018, p. 44-45) สุขภาพจิตมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ เนื่องจากถ้าบุคคลใดก็ตามมีภาวะความสมบูรณ์ทางด้านจิตใจ ก็จะส่งผลถึงการดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ ลักษณะของผู้ที่มีสุขภาพจิตดี คือ 1) มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์ เช่น กลัววิตกกังวล โกรธ เกลียด อิจฉาริษยา และรู้สึกผิด, มีความเชื่อมั่นตนเองสามารถแก้ปัญหาและต่อสู้อุปสรรคต่าง ๆ ได้, ไม่ดูถูกตนเองหรือตำหนิตนเอง, สามารถทนต่อความผิดหวังได้ 2) มีความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น รู้จักรักและให้ความสนใจผู้อื่นด้วยความจริงใจ, มองโลกในแง่ดีเสมอ, มองเห็นความหวังดีของผู้อื่น, อยากเป็นมิตรกับบุคคลทั่วไป, เห็นอกเห็นใจบุคคลอื่นไม่เอารัดเอาเปรียบ 3) สามารถเผชิญกับปัญหาในชีวิตได้ เผชิญปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้, มีความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง, มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ทั้งของตนเองและสังคม, ตัดสินใจทำอะไรได้ด้วยตนเอง, มีความพอใจในงานที่ทำ, มีความพยายามที่จะทำงานให้สำเร็จ (สมเด็จพระพุฒาจารย์ (ประยูร ธมฺมปยุตฺโต), 2558, น. 67-69) อันถือเป็นความ

สอดคล้องกับหลักการในทางพระพุทธศาสนา ที่สอนไว้ว่า “เมื่อคนในสถาบันทางสังคมต่างๆ ได้รับประโยชน์ตน (อัตตัตถะ) ผ่านกระบวนการด้านความคิด ก็จะส่งผลในเบื้องต้น คือการเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ถือเป็นทิวฐธัมมิกตถประโยชน์ ลำดับถัดมาประโยชน์ผู้อื่น (ปรตถะ) ผ่านกระบวนการด้านความรู้สึก ส่งผลให้การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ถือเป็นสัมปรายิกตถประโยชน์ และลำดับสุดท้ายประโยชน์ทั้งสองฝ่าย (อุภยัตถะ) ผ่านกระบวนการด้านการปฏิบัติ/การกระทำ ส่งผลให้เกิดการมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งรอบตัวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น และเคารพสิทธิของบุคคลอื่นและส่วนรวม ถือเป็นปรมัตถประโยชน์”

ปัจจุบันแนวโน้มของโรคที่ไม่ติดต่อ (Non-communicable disease) จะเป็นสาเหตุของการเจ็บป่วยมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันความรู้และเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าไปมาก ทำให้โรคติดต่อ (Communicable disease) สามารถรักษาให้หาย และถูกควบคุมได้มากขึ้น ผู้คนจึงมีอายุเฉลี่ยนานขึ้น รวมไปถึงวิถีชีวิตและพฤติกรรมในการดำรงชีวิตหลายอย่าง que เปลี่ยนไป เช่น วิถีชีวิตที่เร่งรีบ การนิยมบริโภคอาหารที่บั่นทอนสุขภาพ การดื่มสุรา การสูบบุหรี่มากขึ้น พฤติกรรมเหล่านี้ล้วนเสี่ยงต่อการเกิดโรคที่ไม่ติดต่อ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรคเรื้อรังที่ต้องได้รับการรักษาต่อเนื่อง เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคระบบหัวใจและหลอดเลือด การเจ็บป่วยด้วยโรคทางกายเรื้อรังนั้น จำเป็นต้องอาศัยการปรับตัวปรับใจให้รับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพราะถือเป็น การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอย่างหนึ่งในชีวิต

(ศูนย์วิจัยสุขภาพกรุงเทพ, 2556) และส่งผลกระทบต่ออารมณ์และจิตใจ จึงมีความเป็นไปได้สูงว่า ในอนาคตแนวโน้มการเกิดโรคติด กังวล โรคซึมเศร้า โรคเครียด โรคแพนิค/ตื่นตระหนก เป็นต้นอาจสูงขึ้น รวมถึงแนวโน้ม การดื่มสุรา และการใช้สารเสพติด ก็อาจมากขึ้น เนื่องจากมีการใช้สุราหรือสารเสพติด เพื่อบรรเทาความเครียดที่อาจจะมีสาเหตุมาจากโรคต่าง ๆ ดังกล่าวนั่นเอง การเสพติดโทรศัพท์ ประเภทสมาร์ตโฟน ไอแพด ที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้แค่เพียงปลายนิ้ว จนกระทั่งเทคโนโลยีเหล่านี้ กลายเป็นปัจจัยที่ 6 นอกเหนือจากปัจจัย 4 ที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั่วไป ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค รวมทั้งรถยนต์หรือยานพาหนะต่าง ๆ ซึ่งกลายมาเป็นปัจจัยที่ 5 ที่จำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่า สมาร์ตโฟนทั้งหลาย ได้กลายเป็นสิ่งจำเป็นใน ชีวิตประจำวันของคนส่วนใหญ่ หรือคนทั่วโลกไปแล้ว จะเห็นได้จากกลุ่มคนทุกวัยตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน ไปจนถึงผู้สูงวัยทั้งหลาย ก็ล้วนแล้วจะต้องเป็นเจ้าของสมาร์ตโฟนอย่างน้อย 1 เครื่อง ผลกระทบที่ตามมาจากการที่ทุกคนให้ความสำคัญกับสมาร์ตโฟนเหล่านี้ ก็คือ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมระดับต่าง ๆ ลดลงไปจนถึงขั้นയാແယ่ และอาจนำไปสู่ “เท็กซเนค” “โกลบอล ซินโดรม” คือกลุ่มอาการของโรคที่เกิดขึ้นจากการ “ก้มหน้า” บ่อย ๆ ซ้ำ ๆ และนานเกินปกติ นั่นเอง (ไพรัตน์ พงศ์พานิชย์, 2557)

ซึ่งปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ประชาชนมีแนวโน้ม ที่จะเกิดปัญหาสุขภาพจิตสูงขึ้น ก็คือ ปัญหาทางเศรษฐกิจ

คือภาวะเศรษฐกิจถดถอย ทำให้เกิดสภาวะการว่างงาน และรายได้ที่ลดลง ส่งผลที่เกิดตามมา คือภาระหนี้สิน ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อจิตใจ ทำให้เกิดความเครียด และอาจทำให้เกิดโรคซึมเศร้า โรควิตกกังวล โรคแพนิค/ตื่นตระหนก เป็นต้นตามมา เมื่อไม่ได้รับการรักษา และยังคงเผชิญกับปัญหาแบบเดิมซ้ำ ๆ ต่อไป จะยิ่งทำให้อาการแย่ลง จนบางรายเกิดความคิดที่อยากทำร้ายตัวเอง และอาจถึงขั้นสูญเสียชีวิตลงไปได้ เพื่อป้องกันไม่ให้นั่นเองต้องเผชิญกับปัญหาสุขภาพจิตหรือโรคทางจิตเวช ในเบื้องต้นจึงควรหมั่นฝึกสำรวจจิตใจตนเอง และสังเกตพฤติกรรมคนรอบข้าง หมั่นทำความเข้าใจอารมณ์ของตนเอง รู้เท่าทันอารมณ์ที่เกิดขึ้น ยอมรับความเครียดที่เกิดขึ้น และหาวิธีจัดการกับความเครียดนั้น รวมถึงการเปิดใจยอมรับเข้าพบแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอคำแนะนำอาจเป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อป้องกันไม่ให้ความเครียดสะสม อันอาจส่งผลกระทบต่อโรคทางกาย และเพื่อป้องกันไม่ให้เจ็บป่วยด้วยโรคทางจิตใจซ้ำเติมขึ้นมาอีกด้วย อีกทั้งสภาพปัญหาจากสมาร์ทโฟน ได้ดึงความสนใจจากสิ่งต่าง ๆ รอบตัวไปจนหมด ทุกคนต่างก้มหน้าก้มตาเสียเวลาไปกับสิ่งนี้ จนทำให้ขาดปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนรอบข้าง ไม่มีใครสนใจใคร จนกลายเป็น “สังคมก้มหน้า” ที่เราได้ยินกันจนคุ้นหูและเห็นภาพเหล่านี้จนชินตา (โรงพยาบาลกรุงเทพ, 2557) นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย ได้แก่ การเกิดปัญหาน้ำตาล อากาศปวดหลังหรือต้นคอ เนื่องจากการก้มเป็นเวลานาน ปัญหาทางสายตาที่เกิดจากการเพ่งมองมากเกินไป หรือทางด้านจิตใจ คือก่อให้เกิดความหมกมุ่นกับ

สิ่งใดสิ่งหนึ่งมากเกินไป จนก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อสาร เป็นต้น ประเด็นที่น่าสนใจคือประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมมาช้านาน ทำอย่างไรจะสามารถนำหลักธรรมมาบูรณาการผ่านการบำบัด เพื่อพัฒนาสภาวะจิตที่ยั่งยืนในยุคสังคมก้มหน้าของมนุษย์ ให้เกิดความสมดุลในการพัฒนาชีวิต และนำไปสู่การพัฒนาสังคมไทยที่ยั่งยืนต่อไปได้ ดังนั้นแนวทางการนำเสนอที่มาของปัญหาสุขภาพจิตที่ย่ำแย่ อันมีสาเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ คือ ไม่รู้วัตรธรรมคือธรรมชาติของชีวิต ความประมาท ไม่เข้าใจเรื่องกรรมคือการกระทำด้วยเจตนา และไม่ตระหนักถึงการกระทำไปตามเหตุผลหรืออารมณ์ ตามรายละเอียดดังนี้

ธรรมะคือธรรมชาติของชีวิต

“วิฤติคือโอกาส” ให้เปลี่ยนปัญหาเป็นโอกาส ต้องใช้ปัญหาที่เกิดขึ้น ให้เป็นบทเรียนเพื่อสอนตนเอง และหาโอกาสพัฒนาตนเองให้รู้จักและเข้าใจ “ธรรมะ” หรือ “ธรรมชาติของชีวิต” ให้ดียิ่งขึ้น ถึงแม้จะมีคำกล่าวที่ว่า “อโรคา ปราณาภา ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ” (ขุ.ธ.(ไทย). 25/25/42) เป็นคำสอนที่คอยเตือนสติได้ดี แต่ความแน่นอนก็คือความไม่แน่นอน ทุกสิ่งอย่างล้วนมีเหตุและมีปัจจัยทำให้เกิดขึ้นมาได้แทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นโรคทางกายหรือโรคทางใจ ซึ่งสังขารธรรมความจริงที่มนุษย์เราทุกคน ต้องยอมรับและหลีกเลี่ยงกันไม่พ้น คือการ “เกิด แก่ เจ็บ ตาย” ที่ทุก ๆ ชีวิต ไม่ว่าจะเป็น ยากดีมีเงิน สุขทุกข์ ราชหรือยาจก ล้วนต้องเผชิญและยอมรับตามกฎของธรรมชาติที่เป็นจริงนี้อย่าง

หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “อชฺฐมา เจว ทฬิทฺทา จ สพเพ มจฺจุ ปฺรายนา : ทั้งคนมีคนจน ล้วนมีแต่ความตายเป็นเบื้องหน้า” (ที.มหา.(ไทย). 10/10/141) แต่ความรู้ อีกด้านหนึ่งที่เรา ควรต้องแสวงหาและเตรียม ตัวให้ดี คือความรู้ในด้านการดูแลสุขภาพ ตนเอง (Self Care) ซึ่งต่อไปนี้ เราต้องถือว่า ไม่ว่าโรคทางกาย เช่น โรคมะเร็ง การติดเชื้อ เอชไอวี/เอดส์ โรคอัมพาต โรคอัมพฤกษ์ โรค หลอดเลือดสมอง โรคความจำเสื่อม ฯลฯ และ โรคทางใจ เช่น โรคซึมเศร้า โรควิตกกังวล โรค แพนิก/ตื่นตระหนก ฯลฯ เพราะต่อไปนี้ เรา ต้องถือว่ามะเร็ง (ซึ่งคือเซลล์ของร่างกายเรา เองที่แปลกแยกไป) ยังอาจหลงเหลืออยู่กับ เรา หรือสร้างขึ้นใหม่ ไม่มากก็น้อย เพราะฉะนั้น เราต้องเรียนรู้ที่จะอยู่กับมะเร็ง อย่างมีความสุขด้วย หรือการที่ตัวเราพลาด พลังไปปรับเชื้อเอชไอวี/เอดส์ (ซึ่งคือเชื้อ ของ ร่างกายเราเองที่แปลกแยกไป) ยังอาจ หลงเหลืออยู่กับเรา หรือสร้างขึ้นใหม่ ไม่ มากก็น้อย เพราะฉะนั้น เราต้องเรียนรู้ที่จะอยู่ กับเชืื่อนั้นอย่างมีความสุขด้วยเช่นกัน และโรค ทางกายอีกหลาย ๆ โรคที่เราต้องประสบและ พบเจอ เราต้องเปิดใจ ทำใจ ยอมรับความเป็น จจริง ที่จะต้องเรียนรู้ รักษาและอยู่ร่วมไปกับ โรคต่าง ๆ เหล่านั้นด้วยใจที่เป็นสุข ในทาง กลับกันโรคทางใจ ก็เช่นกันเราต้องเปิดใจและ ยอมรับ และพร้อมที่จะยอมรับการสูญเสียใคร สักคน หรืออะไรบางอย่างที่มีความหมายกับ เรามาก ความโศกเศร้าที่เกิดขึ้นย่อมมากมาย เป็นทวีคูณ ความเจ็บปวด ความทรงจำแสน เศร้า และคำถามที่ยังค้างคาใจ คอยตามหลอก หลอนตัวเราอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน เราอาจจะรู้สึก ว่าตัวเอง ไม่มีวันจะกลับไปเป็นเหมือนเดิมได้

เราจะไม่วันหัวเราะ หรือเป็นตัวของตัวเองได้อีกแล้ว ตั้งสติและให้ค่อย ๆ มองโลกในแง่ดี เข้าไว้ เพราะแม้ว่าจะไม่มีความโศกเศร้าใดที่เรา ความเจ็บปวด แต่ก็ยังมีวิธีโศกเศร้าที่ดีต่อตัว เรา และช่วยให้เราก้าวต่อไปได้อย่างมั่นคง อย่างมปลักกับชีวิตที่ไร้ความสนุกสนาน ข้าม ผ่านการสูญเสียไปให้ได้อย่างช้า ๆ ด้วยการตั้ง สติ แล้วตัวเราเองจะค่อย ๆ ดีขึ้นอย่างแน่นอน จากปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะสามารถ คลี่คลายได้หาก คนเรารู้จักใช้ รู้จักคิด รู้จัก กระทำทุก ๆ สิ่งทุก ๆ อย่าง อย่างมีสติและ รู้เท่าทันเทคโนโลยี รู้เท่าทันกิเลสรอบ ๆ ตัว เพียงเท่านี้ปัญหา “สังคมก้มหน้า” ก็จะหมด ไปด้วย “ความไม่ประมาท”

ความไม่ประมาท

เมื่อต้องเผชิญกับความสูญเสีย ความ เศร้าโศก ความเสียใจ ความทุกข์ใจ ที่ล้วนเป็น สภาวะทางจิต แทบทั้งสิ้น ความประมาทก็คือ ความรู้สึกว่า “ไม่เป็นไร” ดังพุทธศาสน สุภาษิตที่ว่า “อปปมาทฺรตาโหล (ท่านทั้งหลาย จงเป็นผู้ยินดีในความไม่ประมาท)” (ขุ.ธ.(ไทย). 25/25/58) ทุกสิ่งอย่างไม่มีอะไรแน่นอน มัน ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยของมัน เสมอ เช่น อยู่ ๆ อาจเกิดอุบัติเหตุร้ายแรง แก่เราขึ้นก็ได้ หรือเราอาจจะถูกลงโทษ โดยที่ เราไม่ได้ทำความผิดเลยก็ได้ หรือเศรษฐกิจ อาจจะตกต่ำ จนเราต้องตกงานไม่มีเงินใช้ก็ได้ หรือเราอาจจะหิวโซ เพราะไม่มีเงินมาซื้อ อาหารกินก็ได้ หรือถ้าเรากินมากก็จะอ้วนได้ หรือเราอาจจะถูกหลอกจนสิ้นเนื้อประดาตัวก็ได้ หรือขายที่ไปเที่ยวโสเภณี โดยไม่ระวังก็ อาจติดโรคเอดส์ได้ หรืออยู่ ๆ ก็อาจเกิดโรค ระบาดร้ายแรงขึ้นมาได้ หรือคนที่เมาสุราแล้ว

ขับรถ ก็อาจเกิดอุบัติเหตุร้ายแรงขึ้นได้ หรือเราอาจจะถูกจี้ปล้น หรือถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกรังแกข่มเหง หรือผู้หญิงก็อาจจะถูกล่อลวง หรือถูกฉุดเอาไปข่มขืนก็ได้ หรือแม้ภัยพิบัติทางธรรมชาติต่าง ๆ ก็อาจเกิดขึ้นจนสร้างความเดือดร้อนแก่เรา หรือครอบครัว หรือแก่สังคม หรือแม้แก่โลกก็ได้ เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ มันมีโอกาที่จะเกิดขึ้นได้มากทีเดียว ถ้าเราประมาท แต่ถึงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะไม่เกิดขึ้น มันก็ยังมีสิ่งที่จะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอนนั่นก็คือ ความแก่, ความเจ็บ, ความตาย, ความพลัดพรากจากสิ่งที่รัก, ความประสบกับสิ่งที่ไม่รัก, และความผิดหวัง ซึ่งไม่นานมันจะต้องเกิดขึ้นมาอย่างแน่นอน และมันย่อมนำมาซึ่งความทุกข์ตรมอย่างยิ่งเลยทีเดียว ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “อุปมาทรตาโหล : ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้ยินดีในความไม่ประมาท”

การใช้ชีวิตอย่างไรจึงจะเรียกว่าไม่ประมาท การใช้ชีวิตที่ไม่ประมาทนั้น มีอยู่ 2 อย่าง คือการเตรียมพร้อมทางวัตถุ กับการเตรียมพร้อมทางจิตใจ ซึ่งการเตรียมพร้อมทางวัตถุ ก็คือ การสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิต ด้วยการประกอบอาชีพที่สุจริต ด้วยความขยันอดทน และประหยัดอดออม รู้จักช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ เพื่อสร้างสังคมที่มั่นคง ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม ป่าไม้ แม่น้ำลำคลอง เป็นต้น เรียกว่าเป็นการเตรียมพร้อม เพื่อไม่ให้ร่างกายเป็นทุกข์ ส่วนการเตรียมพร้อมทางจิตใจ ก็คือการแสวงหาความรู้ที่จะช่วยให้จิตใจไม่เป็นทุกข์ เมื่อต้องประสบกับสถานะที่ไม่น่าพึงพอใจทั้งหลายในอนาคต เช่น ความแก่ ความเจ็บ ความตาย และความพลัดพรากจากสิ่งที่รัก เป็นต้น ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “ยโต

ยโต จ ปาปํ ตโต ตโต มโน นิวารเย : ก็บาปเกิดจากอารมณ์ใด ๆ พึงห้ามใจจากอารมณ์นั้น ๆ” (ส.ส.(ไทย). 15/15/20) และพยายามฝึกฝนจิตใจให้เข้มแข็ง เพื่อเอาไว้ต้อนรับกับสถานะที่ไม่น่าพอใจทั้งหลายในอนาคตนั้น ซึ่งผู้ที่ไม่ประมาทสูงสุด ก็ย่อมที่จะพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงนี้ได้ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ส่วนผู้ที่ประมาทไม่เตรียมพร้อมทางจิตใจ ก็ย่อมที่จะต้องประสบกับความทุกข์อย่างยิ่งจากสิ่งเหล่านี้อย่างแน่นอนในอนาคต ซึ่งผู้ที่ประมาท ย่อมประสบกับความทุกข์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพราะเผลอลามองโลกด้วยสายตาสั้นสั้นว่า มีแต่ความสุขสนุกสนาน ส่วนผู้ที่ไม่ประมาท ย่อมประสบกับความสงบสุข และไม่มีทุกข์ หรือมีทุกข์น้อยทั้งในปัจจุบันและในอนาคต จึงหวังว่าผู้ที่กำลังประมาทอยู่ทั้งหลาย จะหันมาหาความไม่ประมาทกันมากขึ้น เพื่อจะได้พ้นจากปัญหาและความทุกข์ ความเดือดร้อนทั้งในปัจจุบันและในอนาคตกันต่อไป อย่าไปโทษหรือโมโหว่าทุกอย่างที่เกิดขึ้นมานั้นมาจาก “เวร” และ “กรรม”

กรรมคือการกระทำด้วยเจตนา

ชีวิตเมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว ก็ต้องตายด้วยกันทุกคน เมื่อชีวิตเริ่มเกิดขึ้น ก็เท่ากับเริ่มเดินไปสู่ความตาย บางชีวิตก็ตายช้า บางชีวิตก็ตายเร็ว บางชีวิตก็ตายทรมาน บางชีวิตก็ตายสงบ และเมื่อความตายมาถึง ก็ต้องทิ้งทุกสิ่งทุกอย่างไป เหลือไว้แต่เพียงความทรงจำให้คนที่ยังอยู่ระลึกถึงเท่านั้น เราทุกคนที่เห็น ๆ กันอยู่นี้ล้วนต้องตายด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ในวันหนึ่งวันใดข้างหน้า แต่ก็ไม่มีใครสนใจคิดถึงมัน ทุกคนคิดถึงแต่การมีชีวิตที่มีความสุข ทุกคนสนใจแต่จะแสวงหา และเสพสุข ทุกคนลุ่มหลงมัวเมาในชีวิต ยึดมั่นถือมั่นในชีวิต เหมือนกับ

ว่าตนเองจะไม่ตาย เหมือนกับว่าตนเองจะอยู่ คำฟ้า อย่างนี้จะเรียกว่าอะไร นอกจากคำว่า “ความประมาท” คำสอนเรื่อง “กรรม” ของพระพุทธเจ้านั้น จะเป็นการสอนเรื่องของจิตใต้สำนึก ที่เมื่อได้ทำสิ่งใดไปแล้ว จะมีผลเป็นความรู้สึกของจิตใจนั่นเอง “กรรม” แปลว่า การกระทำด้วยเจตนา (เจตนา ก็คือกิเลส) ซึ่งเจตนา ก็มาจากจิตนั่นเอง แต่เมื่อจิตสั่งร่างกาย ทำด้วย ก็เรียกว่า เป็นกรรมทางกาย (กายกรรม) ถ้าสั่งปากพูดด้วย ก็เรียกว่า กรรมทางวาจา (วจีกรรม) ถ้าจิตคิดนึกเอง โดยยังไม่ได้สั่งกายทำและปากพูด ก็เรียกว่า กรรมทางใจ (มโนกรรม) ซึ่งกรรมนี้ ก็สรุปได้ 2 ประเภท อันได้แก่ กรรมดี คือการทำความดี และกรรมชั่ว คือการทำความชั่ว ดังพุทธศาสนา สุภาษิตที่ว่า “ตถจ กมมํ กตํ สาธุ ยํ กตวา นา นุตตปติ (ทำกรรมใดแล้วไม่ร้อนใจภายหลัง กรรมที่ทำนั้นแลเป็นดี)” (ส.ส.(ไทย). 15/15/81) “น ตํ กมมํ กตํ สาธุ ยํ กตวา นนุตตปติ (ทำกรรมใดแล้วร้อนใจภายหลัง กรรมที่ทำแล้วนั้นไม่ดี)” (ขุ.ธ.(ไทย). 25/25/23)

“กรรมดี” ก็สรุปอยู่ที่ การมีเจตนาที่จะไม่เบียดเบียนชีวิต – ทรัพย์สิน – และ กามารมณ์ของผู้อื่น การมีเจตนาที่จะไม่พูดโกหก – คำหยาบ – ส่อเสียด – และเพื่อเจ้า การไม่โลภอยากได้ของผู้อื่น ไม่อาฆาต พยาบาทปองร้ายผู้อื่น การมีความเห็นที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม รวมทั้งการช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน (ไม่เห็นแก่ตัว) ส่วน “กรรมชั่ว” ก็สรุปอยู่ที่ การมีเจตนาเบียดเบียนชีวิต – ทรัพย์สิน – และ กามารมณ์ของผู้อื่น การมีเจตนาในการพูดโกหก – คำหยาบ – ส่อเสียด – และเพื่อเจ้า

การมีความโลภอยากได้ของผู้อื่น การอาฆาต พยาบาทปองร้ายผู้อื่น การมีความเห็นที่ผิดจากทำนองคลองธรรม รวมทั้งการละเลยไม่ช่วยเหลือผู้ที่กำลังเดือดร้อน หรือมีความทุกข์ (เห็นแก่ตัว) ผลของกรรม เรียกว่า “วิบาก” โดยผลของกรรม ก็คือความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากจิตใต้สำนึก คือเมื่อเราทำกรรมดี จิตใต้สำนึกของเรานั้นก็รู้ถือว่า เป็นความดีงามหรือถูกต้อง ดังนั้นมันจึงเกิดความสุขใจ หรืออัมเมใจขึ้นมาทันที แต่เมื่อเราทำกรรมชั่ว จิตใต้สำนึกของเรานั้นก็รู้ถือว่ามันชั่ว หรือเลว หรือไม่ดีหรือผิด ดังนั้นมันจึงเกิดความร้อนใจ หรืออย่างน้อยก็ความไม่สบายใจขึ้นมาทันที โดยวิบากนี้ ถ้ายังไม่เกิดในทันทีที่กำลังทำกรรมอยู่ ก็จะเกิดเมื่อทำกรรมเสร็จแล้วก็ได้ หรืออาจจะเกิดในเวลาต่อมาอีกหน่อยก็ได้ อีกทั้งวิบากนี้ จะมากหรือน้อยและตั้งอยู่นานหรือไม่นาน ก็ขึ้นอยู่กับเจตนา ว่าจะมากหรือน้อย ซึ่งเราจะต้องมาสังเกตจากจิตของเราเอง

วิบากหรือผลของกรรม ที่แท้จริงของพระพุทธเจ้านี้ ก็คือความรู้สึกจากจิตใต้สำนึก ซึ่งจัดว่าเป็นผลโดยตรง แต่ยังมีผลโดยอ้อม ที่ไม่จัดว่าเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า คือเมื่อทำความดีแล้วได้รับรางวัล หรือมีคนชมเชย และชีวิตเจริญรุ่งเรือง แต่เมื่อทำความชั่วแล้วถูกลงโทษ หรือถูกติเตียนหรือชีวิตลุ่มจม ซึ่งผลโดยอ้อมนั้นมันไม่แน่นอน เพราะมันขึ้นอยู่กับ ปัจจัยภายนอก (เช่น ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น) คือถ้าทำดีแล้วไม่มีใครรู้ หรือสังคมไม่ยอมรับ ก็ไม่มีใครมาชมเชย หรือให้รางวัล หรือถ้าทำความชั่วแล้วปกปิดไว้ได้ หรือสังคมยอมรับ ก็ไม่ได้รับการลงโทษ หรือไม่ถูกติเตียน ดังนั้นพระพุทธเจ้า จึงไม่สอนเรื่องผลโดยอ้อมนี้ เพราะมันไม่แน่นอน ดังนั้นในการที่ชีวิตของ

คนเราจะต้องประสบ หรือต้องเผชิญกับสภาวะของโรคทั้งทางกายหรือทางใจก็ตาม ดังดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “อตตา หเว ชิต์ เสยโย : ชนะตนันนัณ แหละ เป็นดี” (ขุ.ธ.(ไทย). 25/25/29) จึงสามารถอนุมานไปได้ว่า เป็นผลมาจากการกระทำโดยเจตนาของตนเอง ไม่ว่าจะป็นนิสัยส่วนตัว พฤติกรรมความคุ้นชิน ความชอบ ความพึงพอใจ ฯลฯ ที่ล้วนแล้วแต่กระทำไปตามกิเลส ความต้องการหรือความชอบส่วนตัวแทบทั้งสิ้น จึงมีผลหรือวิบากหรือผลที่ได้จากการกระทำไปตามสภาวะของโรคต่าง ๆ ที่ตนเองประสบพบเจอมาด้วยความประมาทแทบทั้งสิ้น ทุกสิ่งอย่างในชีวิตของคนเราล้วนทำไปตามเหตุผลหรืออารมณ์ชี้นำไปทั้งสิ้น

การกระทำไปตามเหตุผลหรืออารมณ์

การตัดสินใจในการจะทำการสิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์เรานี้ แยกได้ 2 ฝ่าย คือ ทำไปตามเหตุผล กับทำไปตามอารมณ์ ซึ่งการทำไปตามเหตุผลนั้น ก็คือการใช้สติปัญญาพิจารณาก่อน จึงค่อยทำไปตามเหตุผลที่มองเห็นแล้วดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “สนาถา วิรทถ มา อนาถา : จงอยู่อย่างมีหลักยึดเหนี่ยวใจ อย่าเป็นคนไร้ที่พึ่ง” (อง.ทสก.(ไทย). 24/24/25) คนที่มีปัญญาและมีใจหนักแน่น ก็มักจะทำไปตามเหตุผล เพราะเขาได้พิจารณาเห็นแล้วว่า สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ โดยไม่สนใจกับอารมณ์ของตัวเองว่า จะอยากทำหรือไม่อยากทำ ซึ่งบางทีมันก็ฝืนกับอารมณ์ของตัวเอง แต่ก็ต้องทำ เพราะเห็นว่า มันมีผลดีแก่ทั้งตนเองและผู้อื่น

ส่วนการทำไปตามอารมณ์นั้น ก็คือการทำไปตามความรู้สึกที่กำลังเกิดอยู่เฉพาะหน้า ส่วนคนที่มีปัญญาน้อย ก็มักจะทำอะไรไปตามความรู้สึก โดยไม่สนใจเหตุผล หรือเรียกว่า ทำไปตามอารมณ์ โดยไม่สนใจว่าจะเกิดผลเสีย

อย่างไรก็ตามมาในภายหลัง เพราะไม่ชอบใช้ปัญญามาพิจารณา ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “อตตานญเจ ตถา กยิรา ยถญญมนุสสาสติ : ถ้าพร่ำสอนผู้อื่นฉันใด ก็ควรทำตนฉันนั้น” (ขุ.ธ.(ไทย). 25/25/36)

แต่ธรรมชาติของคนเรานั้น ย่อมจะมีปัญญามากบ้างน้อยบ้างด้วยกันทุกคน ดังนั้นจะหาคนที่เอาแต่เหตุผลเพียงอย่างเดียว โดยไม่สนใจความรู้สึกหรืออารมณ์นั้นย่อมไม่มี หรือจะหาคนที่เอาแต่อารมณ์เพียงอย่างเดียวโดยไม่สนใจเหตุผลนั้นย่อมไม่มีอีกเช่นกัน คนที่จะใช้แต่เหตุผลเพียงอย่างเดียว นั้น จะต้องสามารถควบคุมอารมณ์ได้อย่างเด็ดขาด ซึ่งตามปกติคนเรามักทำกันไม่ค่อยได้ เพราะขาดการฝึกฝนมาอย่างเพียงพอ ส่วนคนที่จะใช้แต่อารมณ์เพียงอย่างเดียว นั้น ดูจะมีมาก เพราะมันทำง่าย เหมือนกับพวกสัตว์เดรัจฉานทั้งหลาย ที่เวลาเกิดความรู้สึกพอใจ มันก็รักกัน แต่พอรู้สึกไม่พอใจมันก็ทำร้ายกัน ดังนั้นในตัวของคนเรา ในคน ๆ เดียวนั้น จึงสามารถกระทำสิ่งต่าง ๆ ไปตามเหตุผลบ้างในบางครั้ง และทำไปตามอารมณ์บ้างในบางครั้ง โดยขึ้นอยู่กับว่าในขณะนั้น กำลังมีสภาวะจิตเป็นเช่นไร คือถ้ากำลังมีจิตที่สงบหรือมีสมาธิ ก็ย่อมที่จะกระทำไปตามเหตุผล แต่ถ้ากำลังมีจิตที่เร่าร้อน พุ่งชาน วุ่นวาย ก็ย่อมที่จะกระทำไปตามอารมณ์ ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “ยโต ยโต จ ปาปโก ตโต ตโต มโน นิวารเย : ก็บาปเกิดจากอารมณ์ใด ๆ พึงห้ามใจจากอารมณ์นั้น ๆ” (ส.ส.(ไทย). 15/15/63)

การกระทำไปตามอารมณ์นั้น มีโอกาสที่จะกระทำผิดพลาด หรือเกิดผลเสียตามมาในภายหลังได้มาก ส่วนการกระทำไปตามเหตุผลนั้น มีโอกาสที่จะกระทำถูก หรือเกิดผลดีได้

มาก ดังนั้นในภาคทฤษฎีการกระทำไปตามเหตุผลจึงย่อมที่จะมีผลดีกว่า การกระทำไปตามอารมณ์ แต่ว่าในการประพจน์และการปฏิบัติจริง ๆ นั้น คนเรามักกระทำไปตามอารมณ์เสียมากกว่า เพราะไม่สามารถควบคุมจิตใจของตนเองได้ การกระทำที่จะใช้เหตุผลให้มากกว่าการใช้อารมณ์นั้น ต้องขึ้นอยู่กับ การฝึกฝนอบรมจิต คนเราบางคนโชคดี ที่โตขึ้นมากับการใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ จึงมักเป็นคนที่หนักแน่นไม่ทำตามอารมณ์ จึงทำให้เป็นคนที่มีความรัก เคารพนับถือมากและมีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต มากกว่าคนที่ชอบใช้อารมณ์

คำสุภาษิตที่ว่า “ไม้อ่อนดัดง่าย ไม้แก่ดัดยาก” นั้น (ฝ่ายตำราวิชาการ, 2552, น. 35) จะเป็นวิธีที่ถูกต้อง ซึ่งถ้าใครที่ต้องการให้ลูกหลานของตนเอง เป็นคนชอบใช้เหตุผล ก็ต้องหมั่นฝึกฝนให้ลูกหลาน เป็นคนมีเหตุผลมากกว่า การตามใจลูกหลาน จนทำให้ลูกหลาน เป็นคนที่ชอบเอาแต่ใจตัวเอง ซึ่งเด็ก ๆ ที่ถูกตามใจมาก ๆ ก็ย่อมที่จะเป็นเด็ก หรือเป็นคนมีนิสัยเอาแต่ใจตนเอง เพราะถูกตามใจมาเสียจนเคยตัวและเคยชิน ดังนั้นเมื่อกระทำการสิ่งใดแล้ว ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นสุข สนุกสนาน เด็ก ๆ ก็อยากจะทำสิ่งนั้น ๆ แม้ว่าสิ่งนั้นจะทำให้เกิดผลเสียอย่างยิ่งแก่ชีวิตในอนาคตก็ตาม แต่ถ้าต้องกระทำการสิ่งใด ที่ทำให้เกิดความรู้สึกทุกข์หรือลำบาก เด็ก ๆ ก็ไม่อยากจะกระทำการสิ่งนั้น ๆ แม้ว่าการกระทำสิ่งนั้น ๆ จะเกิดผลดีอย่างยิ่งแก่ชีวิตในอนาคตก็ตาม นี่เองที่ทำให้เด็ก ๆ สมัยใหม่นี้ เป็นเด็กดื้อด้น ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ ครูอาจารย์ ก็เพราะถูกเลี้ยงดูและตามใจมาเสียจนเคยตัวและเคยชิน คือจะ

กลายเป็นเด็กที่เอาแต่การใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลนั่นเอง

ส่วนคนที่ไม่ได้เติบโตมา กับการใช้เหตุผลก็ตาม แต่ถ้าเข้าใจในเรื่องการใช้เหตุผลกับอารมณ์นี้แล้ว ก็สามารถที่จะฝึกฝนจิตของตนเองให้เข้มแข็ง จนสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ซึ่งหลักในการฝึกจิตนี้ ก็สามารถทำได้โดยการหมั่นฝึกสมาธิอยู่เสมอ ๆ การฝึกสมาธิ ก็สามารถกระทำได้หลากหลายวิธี ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องนั่งหลับตา และท่องภาวนาตามที่ปรากฏ การทำสมาธิซึ่งตามปกติแล้ว พฤติกรรมของคนเรา ที่ได้กระทำอะไรนาน ๆ มีใจจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้นนาน ๆ และให้ความสนใจ ความใส่ใจ จนเกิดความรู้สึกนิ่ง สงบ หรือความคุ้นชินกับสิ่งนั้น ๆ อย่างโปร่งโล่งสบาย หรือผ่อนคลาย ก็ล้วนแล้วแต่เป็นสมาธิได้แทบทั้งสิ้น แต่เหนือสิ่งอื่นใด การฝึกสมาธิ ด้วยการนั่งหลับตาและภาวนา จะมีผลดีคือจะทำให้อาการความสงบนิ่ง ของคนกระทำได้รับผลสัมฤทธิ์ที่เร็วขึ้น และมีจิตใจจดจ่อที่แน่นอน ไม่มีสิ่งมากระทบอารมณ์ความรู้สึก ให้ต้องกลับไปกลับมาเริ่มต้นฝึกใหม่นั้นเอง และพยายามระวังจิตอย่าให้เอาแต่การใช้อารมณ์อยู่เป็นประจำ ซึ่งวิธีนี้เท่านั้นที่จะเปลี่ยนจากคนที่เอาแต่การใช้อารมณ์ มาเป็นคนที่มีเหตุผลได้มากขึ้น ส่วนใครที่คิดว่าเรา สามารถจะเปลี่ยนจิตใจกันได้ง่าย ๆ นั้นจัดว่าคิดผิด คนเราต้องมาฝึกสมาธิกันให้มาก เพื่อจะได้เป็นคนที่มีเหตุผลมากกว่าเอาแต่การใช้อารมณ์ เราจึงจะมีความเจริญก้าวหน้า หรือประสบความสำเร็จในหน้าที่ การงานที่เราต้องการ แต่ถ้าเรายังไม่มีสมาธิที่เพียงพอ เราก็ต้องพยายามระวัง อย่าให้เกิดการใช้อารมณ์ หรือมีอารมณ์ขึ้นมาในขณะที่เราจะกระทำการอะไรที่เป็นสิ่ง

ที่สำคัญ ๆ คือเราต้องพยายามสร้างสภาพแวดล้อม ที่จะทำให้จิตใจสงบให้มากที่สุด หรือไม่ต้องพยายามหลีกเลี่ยง สิ่งที่จะทำให้จิตใจของเรา เราร้อน หรือฟุ้งซ่าน วุ่นวาย จนทำให้เราแต่รู้สึกว่าจะอยากใช้อารมณ์ แล้วเราก็จะมีโอกาส ที่จะใช้เหตุผลได้มากกว่าใช้อารมณ์ ซึ่งก็ย่อมที่จะเกิดผลดีมากกว่าเกิดผลเสีย ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “ยถา ปี มูละ อนุปทพเว ทสเส ฉินโนปิ รุกโข ปุนเรว รุหติ เอวเมปิ ตณหานุสเย อนุหเต นิพพตติ ทุกขมิตํ ปุนปฺปุนํ : เมื่อรากยังมั่นคง ไม่มีอันตราย ต้นไม้แม้ถูกตัด แล้วย่อมงอกได้อีกฉันใด เมื่อตัณหาสูญยังไม่ถูกกำจัดแล้ว ทุกขนี้ย่อมเกิดซ้ำไปฉันนั้น” (ขุ.อิติ.(ไทย). 25/ 25/ 256) การเข้าถึงหัวใจของพระพุทธศาสนา คือ ทุกข์ สาเหตุของทุกข์ การดับทุกข์ และหนทางการดับทุกข์ นั้นจึงจำเป็นต่อคนเราในยุคสังคมก้มหน้า ดังนั้นการแก้ไขด้วยหลักพุทธศาสนาที่ช่วยการบำบัดในนิยามยุคบริบทของสังคมก้มหน้า มีปัจจัยที่เกิดขึ้นคือหัวใจพุทธศาสนา: อริยสัจ 4

หัวใจพุทธศาสนา : อริยสัจ 4

หัวใจของคำสอนของพระพุทธเจ้า คือหลักอริยสัจ 4 เป็นคำสอนเรื่องการดับทุกข์ (หรือวิธีการปฏิบัติเพื่อความไม่เกิดทุกข์) ของจิตใจของมนุษย์ในปัจจุบัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2547, น. 35-38) ที่เรียกกันว่า “ดับทุกข์ที่นี้และเดี๋ยวนี้” คือเมื่อทุกข์เกิดขึ้นเมื่อใด ก็ดับมันเมื่อนั้น รวมทั้งยังเป็นการป้องกัน ไม่ให้ความทุกข์ในอนาคตเกิดขึ้นมาได้ก็อย่างถาวร อริยสัจ 4 แปลว่า ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ซึ่งก็ได้แก่ 1) ทุกข์ ความจริงเรื่องความทุกข์ของจิตใจมนุษย์ 2) สมุทัย ความจริงในเรื่องเหตุของความทุกข์

3) นิโรธ ความจริงในเรื่องการดับสิ้นไปของความทุกข์ และ 4) มรรค ความจริงในเรื่องการปฏิบัติเพื่อความดับสิ้นไปของความทุกข์

เรื่องความทุกข์นั้น พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า ความทุกข์ (ในอริยสัจ 4) คือความทุกข์ของจิตใจ เช่น (ความเศร้าโศก ความเสียใจ ความคับแค้นใจ ความทรมานใจ หรือความหนัก-เหนื่อยใจ เป็นต้น ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ทนได้ยาก) ไม่ใช่ความทุกข์ของร่างกาย เพราะความทุกข์ของร่างกายนั้น คนเราไม่สามารถดับมันได้

แต่ความทุกข์ของจิตใจนั้น คนเราสามารถที่จะดับมันได้ค่อนข้างยากและต้องใช้ เวลา สติ และสมาธิ เพราะความทุกข์ของจิตใจ คนเรานั้น มันเกิดขึ้นมาจากการปรุงแต่งของจิตเอง ด้วยความรู้ที่ผิด (ที่เรียกว่า อวิชชา) สาเหตุของความทุกข์นั้น พระพุทธเจ้าสอนว่า เหตุใกล้เคียงที่ทำให้เกิดความทุกข์ของจิตใจ คนเรานี้ เกิดขึ้นมาได้ก็คือ ความยึดมั่นถือมั่นว่า ร่างกายและจิตใจ (ที่รู้สึกว่าเป็นตัวเรา-ของเรา) นี้คือ ตัวเรา-ของเรา (ความยึดมั่นถือมั่น ก็เกิดมาจากตัณหา หรือความอยากอีกทีหนึ่ง โดยความอยากนี้ ก็มีทั้ง อยากได้, อยากเป็นอยู่อย่างนี้, และอยากทำลาย หรือไม่อยากได้) คือเมื่อเกิดความยึดมั่นถือมั่นว่า มีตัวเรา-ของเราเมื่อใด ความทุกข์ใจ ก็จะเกิดขึ้นมาด้วยทันที ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “อุปนิยติ ชีวิตมปฺปมายํ ชรูปณิตสฺส น สนฺติ ตาณฺา เอตํ ภยํ มรณํ เปกฺขามานํ โลกามิสํ ปชฺเช สนฺติเปกฺโข : ชีวิตคืออายุอันน้อยนี้ ถูกขรานำเข้าไป เมื่อสัตว์ถูกขรานำเข้าไปแล้ว ย่อมไม่มีเครื่องต้านทาน ผู้เล็งเห็นภัยในภพนั้น มุ่งความสงบ พึงละโลกามิสเสีย” (ส.ส.(ไทย). 15/15/77)

ต้นเหตุ (เหตุที่ต้นที่สุด) ของความทุกข์ของจิตใจคนเราก็คือ “อวิชชา” ที่หมายถึง ความไม่รู้จักความจริงสูงสุดที่ควรรู้ (หรือความโง่สูงสุด หรือความรู้นิด) ซึ่งได้แก่ ความรู้ที่ร่างกายและจิตใจนี้ คือตัวเรา (ส่วน วิชชา แปลว่า ความรู้สูงสุดที่ดับทุกข์ได้ ซึ่งได้แก่ ความรู้ที่ร่างกายและจิตใจนี้ ไม่ใช่ตัวเรา-ของเราจริง ซึ่งนิยมเรียกว่า ปัญญา) คือเมื่อจิตขาดสติ (คือระลึกถึงปัญญาไม่ได้ ถึงแม้จะเคยมีปัญญามาแล้วก็ตาม ยิ่งถ้าไม่เคยมีปัญญามาก่อนเลย ถึงแม้จะมีสติ ก็ระลึกถึงแต่สิ่งที่ไม่เกิดปัญญาเพียงอย่างเดียว) และเกิดความรู้ว่ามีตัวเราขึ้นมา จิตก็จะปรุงแต่งให้เกิดความรู้สึกว่ามีตัวเรา-ของเราขึ้นมาครอบงำอยู่ที่ (ขณะนี้ยังไม่เกิดความทุกข์) เมื่อจิตได้รับรู้สิ่งต่าง ๆ ภายนอก (อันได้แก่ รูป, เสียง, กลิ่น, รส, สิ่งที่มาสัมผัสกาย, สิ่งที่มาสัมผัสใจ) จิตก็จะเกิดความอยาก และเกิดความยึดมั่นถือมั่นว่ามีตัวเรา-ของเราขึ้นมาทันที เมื่อมีความยึดมั่นถือมั่นว่ามีตัวเรา-ของเราเมื่อใด จิตที่ยึดถือนี้ ก็จะเกิดความทุกข์ขึ้นมาทันที (ความยึดมั่นถือมั่นนี้ ก็คืออาการที่จิตเข้าไปแบก ไปหามสิ่งต่าง ๆ เช่น ร่างกายและจิตใจ เอาไว้ ด้วยความรักหรือความพอใจอย่างยิ่ง)

ความดับทุกข์นั้น พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า ถ้าจิตมีสติและระลึกถึงปัญญาขึ้นมา (คือระลึกได้ว่า ร่างกายและจิตใจนี้ ไม่ใช่ตัวเรา-ของเราจริง) เมื่อใดบวกกับมีสมาธิเพียงพอ จิตก็จะไม่ปรุงแต่ง ให้เกิดความยึดมั่นถือมั่นว่ามีตัวเราและจิตใจนี้ คือตัวเรา-ของเรา (ถึงแม้จะยังมีความรู้สึกตัวว่ามีตัวเรา-ของเราอยู่ก็ตาม) จิตก็จะไม่เกิดความทุกข์ (ถ้ามีสติ ปัญญา สมาธิเพียงชั่วคราว ทุกข์ก็ดับลงเพียงชั่วคราว แต่ถ้ามีการฝึกให้จิตมีสติ ปัญญา สมาธินี้อยู่

ตลอดเวลา ที่จิตตื่นอยู่ ทุกข์ก็จะไม่เกิดขึ้นมาอีกอย่างถาวร คือตลอดเวลา ที่ยังมีจิตอยู่) ซึ่ง อ า ก า ร ที่ จิต ไม่ มี ทุกข์ นี้เอง ที่ทางพุทธศาสนาสมมติเรียกว่า “นิพพาน” ที่แปลว่า ความดับเย็น (คือความทุกข์ได้ดับลงจนจิตสงบเย็นแล้ว)

สติและสมาธิ คนเราสามารถฝึกฝนเองได้ เมื่อเข้าใจวิธีการฝึกแล้ว ส่วนปัญญาหรือวิชชา นั้น คนเราจะต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้เสียก่อนว่า “แท้จริงมันไม่มี ได้มีตัวเรา-ของเราอยู่จริง” ซึ่งหลักในการศึกษาให้เกิดความเข้าใจว่า “แท้จริงมันไม่มี ได้มีตัวเรา-ของเราอยู่จริง” นี้ พระพุทธองค์ทรงสอนให้คนเรานำเอาขั้นที่ 5 หรือส่วน 5 กลุ่ม อันได้แก่ ร่างกาย, การรับรู้, ความจำ, ความรู้สึก, และการปรุงแต่งของจิตที่ประกอบกันขึ้นมา เป็นชีวิตของคนเรานี้ มาพิจารณาหาเหตุ ที่ทำให้เกิดขั้นแต่ละขั้นขึ้นมา, พิจารณาถึงเหตุที่ทำให้แต่ละขั้น เสื่อมและดับหายไป, พิจารณาถึงลักษณะ ที่ไม่เที่ยงแท้ถาวรของแต่ละขั้น (ไม่เป็นอมตะ), พิจารณาถึงลักษณะที่แต่ละขั้น ต้องทนอยู่อย่างยากลำบาก, แล้วก็จะพบว่า แต่ละขั้นนี้มัน “ไม่ใช่ตัวตนของใคร ๆ” ซึ่งมันเป็นเพียง “สิ่งที่ถูกปรุงแต่งหรือสร้างขึ้นมาจากชั่วคราวเท่านั้น” และเมื่อขั้นทั้ง 5 นี้มาประกอบกันขึ้นมา จึงเกิดเป็นชีวิตของมนุษย์คนเรามา จึงเท่ากับว่า “จะหาตัวตนที่เป็นตัวเรา หรือของคนเราจริง ๆ ไม่มี” จะมีก็เพียง “ตัวตนชั่วคราว” หรือ “ตัวตนสมมติ” เท่านั้น (คำว่า “เรา” ในที่นี้ จะหมายถึงตัวของคนเรา ตามที่ชาวโลกสมมติเรียกเท่านั้น ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นตัวตนที่แท้จริงอย่างที่เรียกว่า “ตัวตนอมตะ”

ซึ่งพระพุทธองค์ ได้ทรงสรุปคำสอนทั้งหมดของพระองค์ไว้ ในประโยคที่ว่า “สิ่งทั้งหลายทั้งปวง ไม่ควรยึดมั่นถือมั่นว่า เป็นตัวตนของตน” คือหมายถึงว่า ไม่ให้เกิดการยึดถือเอาสิ่งใด ๆ ไม่ว่าจะ เป็น ร่างกาย หรือ แม้แต่จิตใจ ที่กำลังรู้สึกว่าเป็นตัวเราอยู่นี้ ว่า เป็นตัวเราจริง ๆ หรือเป็นของเราจริง ๆ (คำว่าจริง ๆ นี้หมายถึงการเป็นตัวตนอมตะ คือจะคงมีอยู่ตลอดไป ไม่มีวันแตกดับ หรือหายไปอย่างเด็ดขาด ไม่ว่าจะมียะอะไรมาทำลายก็ตาม หรือไม่ว่ากาลเวลา จะผ่านพ้นไปสักเท่าใดก็ตาม) เพราะถ้าจิตโง่ แล้วไปยึดมั่นถือมั่นว่ามีตัวเราขึ้นมาแล้ว จิตโง่นั้น ก็จะเกิดความหนัก-เหนื่อยใจ (ในกรณีที่ยึดถือแล้ว เกิดความพอใจ) ขึ้นมาทันที หรือเกิดความเศร้าโศกเสียใจ หรือแค้นเหี้ยมใจ หรือคับแค้นใจ หรือไม่สบายใจ (ในกรณีที่ยึดถือแล้ว เกิดความไม่พอใจ) ขึ้นมาทันที ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “อานาปานัสสตี ยสฺส อปริปฺพณฺนา อภาวิตา กาโยปิ อัญชิโต โหติ จิตฺตมปิ โหติ อัญชิโต : สติ กำหนดลมหายใจเข้าออก อันผู้ใดไม่อบรมให้บริบูรณ์ ทั้งกายทั้งจิตของผู้นั้นก็หวั่นไหว” (ขุ.ปฎิ.(ไทย). 31/31/250)

สาเหตุที่ยึดถือแล้วเกิดความทุกข์ ก็เพราะสิ่งที่ยึดถืออยู่นั้น มันไม่เที่ยงแท้ถาวร หรือไม่สามารถตั้งอยู่เช่นเดิมตลอดไป หรือไม่ เป็นไปตาม ที่เราอยากจะให้เป็น ซึ่งเมื่อสิ่งที่เรารัก หรือพอใจได้จากเราไป เราก็เป็นทุกข์ (คือ เศร้าโศกฯ), เมื่อเราต้องประสบ กับสิ่งที่เราเกลียดชังหรือกลัว เราก็เป็นทุกข์ (คือ คับแค้นใจฯ), เมื่อเราอยากจะได้อะไร หรืออยากจะเป็นอะไร แต่ไม่ได้ตาม ที่อยากจะได้ หรืออยากจะเป็น เราก็เป็นทุกข์ (คือ เสียใจ แห้งเหี้ยมใจฯ), หรือแม้ขณะที่เรากำลังมี

ความสุขอยู่นั้น จิตของเราก็ยังมีความทุกข์ซ่อนอยู่ภายใน อย่างลึกๆ อีกด้วย (คือ ดิ้นรน เรา่ร้อน ทรมาน หรือหนัก เหนื่อยฯ) พระพุทธเจ้าจะทรงเน้นสอน เฉพาะเรื่องการปฏิบัติเพื่อความไม่มีทุกข์ของจิตใจในปัจจุบัน โดยใช้หลักวิทยาศาสตร์ คือสอนให้ค้นหาต้นเหตุของทุกข์ให้เจอ แล้วก็กำจัดต้นเหตุของทุกข์นั้นเสีย แล้วความทุกข์ก็จะดับลงทันที ซึ่งเหตุที่พระพุทธเจ้าทรงสอน เฉพาะเรื่องการดับทุกข์ ก็เพราะเรื่องความทุกข์นั้น เป็นปัญหาที่สำคัญ หรือใหญ่ที่สุดสำหรับมนุษย์ทุกคน ถ้าคนเราจะสามารถมีชีวิตอยู่ได้ โดยไม่มีความทุกข์ทางใจใดๆ เลยได้จนตลอดชีวิต ก็เท่ากับว่าชีวิตของคนเรา ได้รับสิ่งที่มีคุณค่าที่สุดใน การที่ได้เกิดมาแล้วนั่นเอง ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “น ปเรสํ วิโลมานิ น ปเรสํ กตาคตํ อตฺตโน ว อเวกฺเขยฺย กตานิ อกตานิจ : ไม่ควรพึงคำก้าวร้าวของคนอื่น, ไม่ควรมองดู การงานของคนอื่นที่เขาทำแล้วและยังไม่ได้ทำ , ควรพิจารณาแต่การงานของตนที่ทำแล้ว และยังไม่ได้ทำเท่านั้น” (ขุ.ธ.(ไทย). 25/24/21)

บทสรุป

กระแสทางโลกให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์ ให้เป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุข แต่ในทางศาสนาให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์ ให้เป็นผู้ที่มีจิตใจสูง สะอาด สว่าง และสงบหลุดพ้นจากกระแสโลกสิ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง และความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐทั้งการไม่มีโรคทางกายและโรคทางใจ “สังคมกัมมหนัา” มีผลทำให้คนเราใจร้อน คาดหวังผลเร็วขึ้น อารมณ์หงุดหงิดง่าย เกิดอารมณ์ขุ่นมัว และบ่อย ๆ ครั่งก็คือ การเกิดโทสะขึ้นมา เก็บความคับข้องใจกลายเป็น

อารมณ์ ขาดสติ ขาดความรู้ตัวทั่วพร้อมก่อให้เกิดอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น สุขภาพจิตคือสภาพความสมบูรณ์ของร่างกายทางด้านจิตใจ และพระพุทธศาสนาเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงที่ทำได้ถึงระดับรากฐานของจิตสำนึกจะเป็นไปได้ เมื่อคน ๆ นั้นเข้าถึงความสุขภายใน (ความสุขยั่งยืน) โดยผ่านการฝึกใจอย่างต่อเนื่อง ในเรื่องการสร้างความตั้งใจ ความสมดุลทางอารมณ์ และสติ การฝึกสำรวจจิตใจตนเอง และสังเกตพฤติกรรมคนรอบข้าง หมั่นทำความเข้าใจอารมณ์ของตนเอง รู้เท่าทันอารมณ์ที่เกิดขึ้น ยอมรับความเครียดที่เกิดขึ้น และหาวิธีจัดการกับความเครียดนั้น รวมถึงการเปิดใจยอมรับเข้าพบแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอคำแนะนำอาจเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อป้องกันไม่ให้ความเครียดสะสม อันอาจส่งผลกระทบต่อโรคทางกาย และเพื่อป้องกันไม่ให้เจ็บป่วยด้วยโรคทางจิตใจซ้ำเติมขึ้นมาอีกด้วย หลักธรรมช่วยในการบำบัดพัฒนาสภาวะจิตที่ย่ำแย่ในยุคสังคมก้มหน้าของมนุษย์ให้เกิดความสมดุลในการพัฒนาชีวิตได้

“วิกฤติคือโอกาส” เปลี่ยนปัญหาให้เป็นโอกาส ใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นให้เป็นบทเรียนสอนตนเอง และหาโอกาสพัฒนาตนเองให้รู้จักและเข้าใจ “ธรรมะ” หรือ “ธรรมชาติของชีวิต” ทั้งโรคทางกายและใจที่เราต้องประสบและพบ

แหล่งอ้างอิง

- ฝ่ายตำราวิชาการ. (2552). *สุภาสิตสำนวนและคำพังเพย*. นครราชสีมา: แพนด้าเลิร์นนิ่งบุ๊ก.
 พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2557). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*.
 นนทบุรี: เมพคอร์ดโพเรชั่น, 2547.
 ไพร่ตัน พงศ์พานิชย์. (2557). *โรคเท็กซ์เนค อาการของสังคมก้มหน้า*. สืบค้น 18 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.hsri.or.th/people/media/care/detail/5682>

เจอ เปิดใจ ทำใจ ยอมรับความเป็นจริง ที่จะต้องเรียนรู้ รักษาและอยู่ร่วมไปกับโรคต่างๆ เหล่านั้นด้วยใจที่เป็นสุข ด้วยการตั้งสติปัญหาต่างๆ จะสามารถคลี่คลายได้ ถ้าเรารู้จักใช้ รู้จักคิด รู้จักกระทำทุก ๆ สิ่งทุก ๆ อย่างอย่างมีสติและรู้เท่าทันเทคโนโลยี รู้เท่าทันกิเลสรอบ ๆ ตัว ด้วยการใช้ชีวิตที่ไม่ประมาทใน 2 ด้าน คือการเตรียมพร้อมทางวัตถุกับการเตรียมพร้อมทางจิตใจ เมื่อชีวิตเริ่มเกิดขึ้นก็เท่ากับเริ่มเดินไปสู่ความตาย “กรรม” ของพระพุทธเจ้านั้น จะเป็นการสอนเรื่องของจิตใต้สำนึก ที่เมื่อได้ทำสิ่งใดไปแล้ว จะมีผลเป็นความรู้สึกของจิตใจนั่นเอง การตัดสินใจในการจะทำสิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์เราแยกได้ 2 ฝ่าย คือทำไปตามเหตุผล กับทำไปตามอารมณ์ การเข้าถึงหัวใจของพระพุทธศาสนา คือทุกข์ สาเหตุของทุกข์ การดับทุกข์ และหนทางการดับทุกข์ นั้นจึงจำเป็นต่อคนเราในยุคสังคมก้มหน้า เพราะสาเหตุที่ยึดถือแล้วเกิดความทุกข์ ซึ่งสิ่งที่ยึดถือนั้นมันไม่เที่ยงแท้ถาวร หรือไม่สามรถตั้งอยู่เช่นเดิมตลอดไป หรือไม่เป็นอย่างที่เราอยากให้เป็น เรื่องความทุกข์ เป็นปัญหาที่สำคัญใหญ่ที่สุดสำหรับมนุษย์ทุกคนคนเรามีชีวิตอยู่ได้ โดยไม่มีความทุกข์ทางกายและใจใด ๆ เลยได้จนตลอดชีวิต ก็เท่ากับว่าชีวิตของคนเรา ได้รับสิ่งที่มีคุณค่าที่สุดในการที่ได้เกิดมาแล้วนั่นเอง

- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- โรงพยาบาลกรุงเทพ. (2557). โรคติดโทรศัพท์มือถือ. สืบค้น 18 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.bth.co.th/th/news-health-th/item/287-nomophobia.html>
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2558). พุทธธรรมฉบับขยาย พ.ศ. 2555. กรุงเทพฯ: ธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาภรณ์ สำเนียง. (2558). สังคมก้มหน้า. สืบค้น 18 พฤษภาคม 2563, จาก <http://www.pr.chula.ac.th/index.php/15-article/78-2014-05-19-01-32-52>
- ศูนย์วิจัยสุขภาพกรุงเทพ. (2556). วันสุขภาพจิตโลก และสถานการณ์สุขภาพจิตในปัจจุบัน. สืบค้น 18 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.bangkokhealth.com/health/article/วันสุขภาพจิตโลกและสถานการณ์สุขภาพจิตในปัจจุบัน-860>
- Davidson, R. (2018). *Well-Being is a Skill*. Madison, WI: University of Wisconsin-Madison.
- World Health Organization. (2018). *Global Status Report on non communicable diseases*. Geneva 2015 - 2020 . Retrieved May, 18 2020, from <http://www.who.int/nmh/publications/ncd-action-plan/en/>

จำแชน : การสื่อสารความทรงจำร่วมในสื่ออิเล็กทรอนิกส์

SERGEANT SAM: COMMUNICATION COLLECTIVE MEMORY IN ELECTRONIC MEDIA

พระระพิน ฐิตธมโม (วงศ์พรหมมา) *

Pra Raphin Thitathammo Wongpromma

E-Mail: rapinw15@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่อสารความทรงจำร่วมเพื่อสื่อความหมายจำแชนในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทข่าวออนไลน์และบทเพลง จำนวน 30 ตัวบท (Text) โดยมีกลุ่มข้อมูลหรือตัวบทที่ใช้ศึกษา 3 กลุ่มข้อมูล คือ 1) ข่าวการสร้างอนุสรณ์สถานของจำแชนในข่าวออนไลน์ 2) ข่าวสิ่งประดิษฐ์แคปซูลจำแชน 3) บทเพลงวีรบุรุษจำแชน ทั้งนี้ กลุ่มข้อมูลตัวบทดังกล่าวจำแนกวัตถุประสงค์ของการสื่อสารเป็น 2 ประเภท คือ 1) สารประเภทให้ข้อมูล ได้แก่ ข่าวการสร้างอนุสรณ์สถานของจำแชนในข่าวออนไลน์ ข่าวสิ่งประดิษฐ์แคปซูลจำแชน 2) สารประเภทจรรโลงใจ ได้แก่ บทเพลงวีรบุรุษจำแชน และผลการศึกษาพบว่า กลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่อสารความทรงจำร่วมเพื่อสื่อความหมายจำแชนมีกลวิธีทางภาษา 3 กลวิธี ดังนี้ 1) กลวิธีทางศัพท์ ประกอบด้วย 1.1) การสื่อความหมายความทรงจำนัยตรง 1.2) การตั้งชื่อเพื่อสื่อความหมายอนุสรณ์ 1.3) การใช้คำที่มีความหมายเชิงบวก ประกอบด้วย การใช้คำระบุลักษณะคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คำที่สื่อความหมายถึงการสรรเสริญ 2) กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ ประกอบด้วย 2.1) การใช้วัจนกรรมแสดงความรู้สึก 2.2) การใช้วัจนกรรมบอกข้อเท็จจริง ประกอบด้วย การใช้วัจนกรรมบอกข้อเท็จจริงของภาครัฐ การใช้วัจนกรรมบอกข้อเท็จจริงของภาคเอกชน 3) การใช้ประเพณี

คำสำคัญ: จำแชน, การสื่อสารความทรงจำร่วม, สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ABSTRACT

This academic article aimed at examining the language strategies used to communicate Sergeant Sam shared memories to convey meaning in electronic media, online news and music. Data for the analysis came from 30 text, With data used to study 3 data groups: 1) News of the construction of the monument of Sergeant Sam in the online news 2) News about Sergeant Sam's capsule inventions 3) The song about Sergeant Sam heroes Such data is classified into two types of communication content: 1) informational content such as News of the construction of the monument of Sergeant Sam in the online news Sergeant Sam's capsule artifact 2) persuasive content such as Sergeant Sam Song. It was found that the contents of language strategies used to communicate shared memories to convey meaning Sergeant Sam has four language strategies such as 1) lexical strategies consist of 1.1) denote meaning for memory communication 1.2) Naming for the meaning of the memorial 1.3) positive meaning consist of lexical of satisfactory characteristics, lexical of praise 2) pragmatic strategies consist of speech acts of representatives by government sector, speech acts of representatives by private sector 3) Using tradition

Keyword: Sergeant Sam, Communication Collective Memory, Electronic Media

* อาจารย์สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทนำ

ปฏิบัติการถ้ำหลวง จังหวัดเชียงราย ระหว่างวันที่ 23 มิถุนายน – 10 กรกฎาคม 2561 ซึ่งมีทีมฟุตบอลและผู้ช่วยผู้ฝึกสอนทีมหมูป่าประสบภัยทางธรรมชาติหรือติดถ้ำเพราะปริมาณน้ำท่วมสูง จากเหตุการณ์นี้มีการร่วมมือช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากคนไทยและชาวต่างประเทศ จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมครั้งสำคัญ อีกทั้งมีการสื่อสารข่าวสารดังกล่าวไปทั่วโลก โดยใช้ช่องทางการสื่อสารหลากหลาย เช่น สื่อโทรทัศน์ สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในระหว่างปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ณ ถ้ำหลวง จังหวัดเชียงรายนั้นเกิดความสูญเสียหนึ่ง นั่นคือ จำเอกสมาน กุนัน หรือจ่าแซมเสียชีวิตในขณะที่สนับสนุนภารกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัย

พระระพิน จิตฺตมโม (วงศ์พรมมา) (2562, น. 565) กล่าวถึง “การเสียชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ของจ่าแซมเป็นที่กล่าวขวัญยกย่องและชื่นชมในความมีจิตอาสาและเสียสละต่อมวลมนุษยชาติ จึงได้รับการยกย่องเชิดชูให้เป็นวีรบุรุษแห่งถ้ำหลวง พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานยศนาวาตรี และทรงพระกรุณาให้จัดงานพระราชทานเพลิงศพอย่างสมเกียรติ มีการจัดทำอนุสรณ์สถานเป็นรูปหล่อรูปเหมือน เพื่อตั้งไว้ที่อุทยานถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอนและสวนสุขภาพ อำเภोजตุรพักตรพิมาน”

การสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งบนพื้นที่ (Space) ในรูปแบบอนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถานเป็นวิธีการสื่อสารความหมายในลักษณะรูปธรรม สื่อ

สัญลักษณ์แทนความหมายถึงบุคคล เรื่องราวที่เกิดขึ้นให้บุคคลรุ่นหลังได้รับรู้เหตุการณ์ เรื่องราวในอดีต ดังที่ อริยา อรุณินท์ (2562) กล่าวว่า “ความน่าสนใจของอนุสาวรีย์ในทางภูมิสถาปัตยกรรม ก็คือสถานที่ตั้งของอนุสาวรีย์ หรือพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งอาจกลายเป็นอนุสรณ์สถาน เป็นภูมิทัศน์แห่งความทรงจำและสื่อสาร สื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ให้ผู้มาเยือน รับรู้ถึงเหตุการณ์ บุคคล ในอดีตได้”

การสื่อสารเรื่องการสร้างรูปหล่อ หรือรูปปั้นของนาวาตรีสมาน กุนัน จัดแสดงในอนุสรณ์สถาน ณ อุทยานถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอนและสวนสุขภาพ อำเภोजตุรพักตรพิมานดังกล่าว ปรากฏในข่าวสารช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ โดยมีทั้งหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชนที่นำเสนอข่าวสารดังกล่าว ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าการสื่อสารเรื่องราวภายหลังนาวาตรีสมาน กุนันเสียชีวิต มีลักษณะการบันทึกเรื่องราวของผู้เสียชีวิตที่ประกอบคุณงามความดีที่สังคมไทย และสังคมนานาชาติต่างรับรู้ในวงกว้าง อาจกล่าวได้ว่าแนวทางดังกล่าวเป็นการสื่อสารความทรงจำร่วม ดังที่ Maurice Halbwachs (1992, p. 28) กล่าวว่า “ความทรงจำร่วมที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมจดจำได้ โดยปราศจากข้อจำกัดเรื่อง เวลาและสถานที่” โดยการสร้างความทรงจำร่วมในการศึกษานี้ ผู้เขียนวิเคราะห์จากตัวบทข่าว การจัดสร้างอนุสรณ์สถานจ่าแซมข่าวสิ่งประดิษฐ์แคปซูลจ่าแซม บทเพลงวีรบุรุษจ่าแซม ซึ่งตัวบท 3 กลุ่มนี้เป็นรูปแบบการสร้าง ความทรงจำร่วมของจ่าแซม

อวยพร พานิช และคณะ (2553, น. 91-92) กล่าวถึงการสื่อสารที่แบ่งตามประเภท

ของสื่อเป็น 6 ประเภท ได้แก่ ภาษาเขียนของสื่อสิ่งพิมพ์ ภาษาภาพของสื่อสิ่งพิมพ์ ภาษาพูดของสื่อวิทยุ ภาษาภาพและภาษาพูดและเสียงของสื่อภาพยนตร์ ภาษาภาพและภาษาพูดและเสียงของสื่อโทรทัศน์ ภาษาพูดและภาษาเขียนทางโทรคมนาคม เช่น ภาษาพูดทางโทรศัพท์ ภาษาคอมพิวเตอร์ ซึ่งภาษาคอมพิวเตอร์ ในที่นี้ ผู้เขียนวิเคราะห์และนิยามให้มีความหมายครอบคลุมภาษาไทยที่ใช้ในสื่อเว็บไซต์ โดยในบทความนี้ผู้วิจัยเรียกว่าสื่ออิเล็กทรอนิกส์

อนึ่ง กระบวนการสร้างความจำเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่น่าสนใจในด้านการสื่อสารความทรงจำร่วมให้เกิดคนไทยจดจำจำแนก ซึ่งวูล์ฟ คานส์ไตน์เนอร์ (Wulf Kansteiner) (Kansteiner, 2002, p. 165) กล่าวถึง “กระบวนการสร้างความจำมีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ ผู้สร้างความทรงจำ (Memory makers) ผู้บริโภคหรือผู้ใช้ความทรงจำ (Memory consumers/users) วัตถุแห่งความทรงจำ (Visual objects)” โดยวิเคราะห์ได้ดังนี้ ภาครัฐและภาคเอกชนของไทยเป็นผู้สร้างความทรงจำ คนไทยเป็นผู้บริโภคหรือผู้ใช้ความทรงจำ อนุสรณ์สถานจำแนก ข้าวสิ่งประดิษฐ์แคปซูลจำแนก บทเพลงวีรบุรุษจำแนก เป็นวัตถุแห่งความทรงจำ

การบอกเล่าเรื่องราววัตถุแห่งความทรงจำนั้นมีกลวิธีทางภาษาที่น่าสนใจ ซึ่งผู้เขียนจำแนกเป็น 4 กลวิธี ดังนี้ไขกุญแจ “กลวิธีทางศัพท์” หยั่งให้ลึกถึงเจตนา “กลวิธีทางวาทปฏิบัติศาสตร์” เชื่อมสาระและความเป็นเรื่อง “การใช้เรื่องเล่า” ถอดรหัสวัฒนธรรม “การใช้ประเพณี” ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ไขกุญแจ “กลวิธีทางศัพท์”

กลวิธีทางภาษาระดับคำเป็นระดับทางหลักภาษาไทยขั้นพื้นฐานที่เป็นองค์หนึ่งของการสร้างความทรงจำร่วมของจำแนก โดยกลวิธีทางศัพท์มี 3 กลวิธี ได้แก่ การสื่อความหมายความทรงจำโดยตรง การตั้งชื่อเพื่อสื่อความหมายอนุสรณ์ การใช้คำที่มีความหมายเชิงบวก ดังนี้

การสื่อความหมายความทรงจำโดยตรง คือ การใช้คำศัพท์ความทรงจำ ระลึก ปากก ร่วมกับคำคำกริยาที่แสดงให้เห็นกระบวนการที่สัมพันธ์กับการกระทำ เช่น คำว่า เก็บ เลือก ซึ่งคำกริยานี้ช่วยให้เน้นให้ความทรงจำมีลักษณะที่จับต้องได้ มีการเคลื่อนไหวในจินตภาพของผู้รับสาร โดยคำว่า “เลือก” สื่อให้เห็นว่าบันทึกความทรงจำในรูปแบบอนุสรณ์สถานอนุสาวรีย์ รูปปั้น ปฎิมากรรม มีลักษณะคัดสรรว่าจดจำหรือมีภาพจำจำแนกด้วยลักษณะกายภาพสวมชุดดำน้ำ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

“ก่อนหน้านี้ทางด้านอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินแห่งชาติ ได้ระดมกลุ่มศิลปินเชียงรายกว่า 300 ชีวิต ร่วมวาดภาพประวัติศาสตร์ เพื่อเก็บความทรงจำของภารกิจถ้ำหลวง และระลึกถึงความเสียสละความเป็นวีรบุรุษของจำแนก และวางแผนจะสร้างปฎิมากรรมอนุสาวรีย์เพื่อเป็นอนุสรณ์เทิดทูนเกียรติประวัติของจำแนกสมาน กุนัน หรือ จำแนก นักทำลายใต้น้ำจู่โจมกองพลการกองทัพบก ที่เสียชีวิตจากปฏิบัติการช่วยเหลือดังกล่าว... ได้หารือกับอธิบดีกรมอุทยานฯ แล้วว่าจะมีการจ้างคนมาดูแล บำรุง ต้องงบประมาณ อาจจะ 10 ล้านบาทหรือนักกว่านั้น ไม่เป็นไร ส่วนการสร้างศาลาจัดแสดงภาพวาดและอนุสาวรีย์จำแนก ผมใช้งบตัวเอง 10 ล้าน

บาทจะได้เร็ว ผมตั้งใจและอยากทำ ผมอยาก
ให้ถ้าหลวง แชม และฝรั่งที่มาช่วยจากทั่วโลก
ได้มีที่ระลึก ไม่อยากให้ทุกอย่างสาบสูญไปกับ
เวลา ส่วนอนุสาวรีย์จำแชนที่เลือกปั้นในชุดดำ
น้ำ ผมคิดว่า ต้องเป็นความมุ่งมั่น เป็นท่าที่
แชนมุ่งมั่นเข้าไปในถ้ำ” (ฉาวิตรา พัฒนา
อารยสกุล, 2561)

การตั้งชื่อเพื่อสื่อความหมายอนุสรณ์

ชื่อ หมายถึง คำที่ใช้เรียกคนสถานที่หรือ
สิ่งของโดยทั่วไป หรืออย่างเฉพาะเจาะจง
(ราชบัณฑิตยสถานบัณฑิตยสถาน, 2546, น.
367) โดยโรงเรียนนายร้อยตำรวจและมูลนิธิ
กู้ภัยร่มไทรร่วมกันคิดค้นแคปซูลดำน้ำกู้ภัย
และตั้งชื่อเป็นอนุสรณ์ว่า “จำแชน” ซึ่งเป็
การสร้างความทรงจำร่วมที่ใช้วัตถุแห่งความ
ทรงจำ และชื่อวัตถุแห่งความทรงจำสื่อความ
หมายถึงจำแชนที่เสียชีวิตในปฏิบัติการ
ช่วยเหลือผู้ประสบภัยถ้ำหลวง ณ ถ้ำขุนน้ำ
นางนอน จังหวัดเชียงราย ทั้งนี้ จันทิมา อังค
พาณิชย์ (2561, น. 184) กล่าวว่า “การ
เรียกชื่อเป็นกลวิธีทางภาษาหนึ่งที่แสดงให้เห็น
มุมมองและความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้กล่าวถึงได้
เป็นอย่างดีและมักจะเกี่ยวพันกับบริบททาง
สังคมวัฒนธรรม”กล่าวได้ว่า การเรียกชื่อหรือ
การตั้งชื่อเพื่อสื่อความหมายอนุสรณ์นี้ เป็น
การสื่อสารความทรงจำร่วมให้คนไทยจดจำ
บริบทสังคม นั่นคือ ผู้มีจิตอาสาทั้งชาวไทย
และชาวต่างประเทศร่วมในเหตุการณ์ถ้ำหลวง
โดยมีจำแชนสนับสนุนภารกิจกล้าเสี่ยงถึง
อากาศในถ้ำขุนน้ำนางนอนจนเสียชีวิต ดัง
ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 2

“ไทยสร้าง ‘จำแชน’ แคปซูลดำน้ำกู้ภัย
จิ๋ว อีกทางเลือกไว้กู้ภัยในอนาคต

คิดค้นเครื่องมือแคปซูลดำน้ำกู้ภัยที่มี
ขนาดเล็กที่สุดในโลก โดยโรงเรียนนายร้อย
ตำรวจและมูลนิธิกู้ภัยร่มไทร ได้ร่วมกันสร้าง
ขึ้น ตั้งชื่อว่า “จำแชน” เพื่อเป็นการรำลึกถึง
ความเสียสละของจ.อ.สมาน กุนัน

หลังเหตุการณ์ช่วย 13 ชีวิตสมาชิก
ฟุตบอลทีมหมูป่าที่ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน ซึ่ง
ถือเป็นภารกิจระดับโลก และมีหลายองค์กร
ระดมกำลังช่วยเหลือทีมหมูป่าจนสำเร็จ
สำหรับประเทศไทย มีหลายหน่วยงานที่
เล็งเห็นความสำคัญของภารกิจกู้ภัย หนึ่งใน
นั้นคือทีมงานจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจและ
มูลนิธิกู้ภัยร่มไทร ที่ได้มีการคิดค้นเครื่องมือ
แคปซูลดำน้ำกู้ภัยที่มีขนาดเล็กที่สุดในโลกซึ่ง
ผ่านการทดลองแล้วภายใต้แรงดันน้ำโดย
เตรียมพัฒนาไว้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการ
ช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยให้ทันเวลาหากเกิด
เหตุการณ์ในลักษณะคล้ายคลึงกันนี้และเพื่อ
เป็นการรำลึกถึงความเสียสละของจ.อ.สมาน
กุนันผู้จากไป” (ทีมข่าวการเมือง, 2563)

การใช้คำที่มีความหมายเชิงบวก

การใช้คำที่มีความหมายเชิงบวก เป็น
กลวิธีทางภาษาเพื่อสื่อความหมายสิ่งที่มี
คุณค่า สิ่งที่ดีปรารถนา ซึ่งประกอบด้วย คำ
ที่สื่อความหมายถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์
และคำที่สื่อความหมายถึงการสรรเสริญ
เพื่อให้การสื่อสารความทรงจำร่วมของจำแชน
เป็นไปในด้านดี ดังตารางที่ 1

คำที่สื่อความหมายถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์	คำที่สื่อความหมายถึงการสรรเสริญ
ผู้กล้า	วีรบุรุษ
ผู้เสียสละ	ฮีโร่
ความเสียสละ	ชื่นชม
เสียสละ	เกียรติ
	เชิดชู
	เทิดทูน
	ยกย่อง
	สดุดี

จากตารางที่ 1 คำที่สื่อความหมายถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีค่านาม ได้แก่ ผู้กล้า ผู้เสียสละ มีนามวลี ได้แก่ ความเสียสละ และมีคำกริยา ได้แก่ เสียสละ ซึ่งคำดังกล่าวปรากฏร่วมกับการบันทึกความทรงจำร่วมเกี่ยวกับจำแนก ผู้มีจิตอาสาปฏิบัติภารกิจลำเลียงถึงอากาศ ในปฏิบัติการถ้ำหลวง ส่วนคำที่สื่อความหมายถึงการสรรเสริญ เป็นการยกย่องจำแนก โดยมีค่านาม ได้แก่ วีรบุรุษ ฮีโร่ ซึ่งมีความถี่สูงสุดในการปรากฏร่วมกับคำศัพท์จำแนก ตลอดจนมีคำขยาย เช่น ชื่นชม เกียรติ เชิดชู เทิดทูน ยกย่อง สดุดี เพื่อการบันทึกความทรงจำร่วมเกี่ยวกับจำแนกจากคนในสังคมไทยยุคสมัยร่วมกับปฏิบัติการถ้ำหลวง ส่งบันทึกความทรงจำข้ามกาลเวลาไปยังยุคสมัยหนึ่งได้

จากการไขกุญแจ “กลวิธีทางศัพท์” เพื่อบันทึกความทรงจำร่วมเกี่ยวกับจำแนกด้านกลวิธีทางศัพท์ ประกอบด้วยการสื่อความหมายความทรงจำโดยตรง การตั้งชื่อเพื่อสื่อความหมายอนุสรณ์ และการใช้คำที่มีความหมายเชิงบวก ทั้งนี้ การใช้คำที่มีความหมายเชิงบวกประกอบด้วยการใช้คำระบุ

ลักษณะคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และคำที่สื่อความหมายถึงการสรรเสริญ

หยั่งให้ลึกถึงเจตนา “กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์”

วจนปฏิบัติศาสตร์ เป็นแนวคิดการใช้ภาษาในสถานการณ์จริง ตามวัตถุประสงค์เจตนาของการสื่อสาร ซึ่งแนวคิดนี้ Searle (1976 อ้างถึงใน สุภาพ กรังรัมย์, 2555, น. 24) กล่าวถึงประเด็นวจนกรรมกล่าวโดยสรุปดังนี้ เป็นการกระทำโดยใช้คำพูดเพื่อแสดงเจตนาของผู้พูด ซึ่งจะเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสม

วจนกรรมแบ่งประเภทเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ วจนกรรมแสดงความรู้สึก (Expressives) วจนกรรมการบอกข้อเท็จจริง (Representatives) วจนกรรมชี้แนะ (Directives) วจนกรรมผูกมัด (Commissives) วจนกรรมการประกาศ (Declaratives)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสื่อสารความหมายความทรงจำร่วมเกี่ยวกับจำแนกในสื่อออนไลน์ พบว่า มีวจนกรรม 2 ประเภท คือ

1. วจนกรรมแสดงความรู้สึก (Expressives) หมายถึง วจนกรรมที่ผู้พูดแสดงภาวะเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกต่างๆ ซึ่งความรู้สึกภาคภูมิใจในการเสียสละการปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่สมชายชาติทหารเพื่อสร้างความทรงจำร่วมของความเป็นวีรบุรุษที่มีความกล้าหาญ มุ่งมั่น แน่วแน่ช่วยเหลือผู้ประสบภัยถ้าหลวง ปราบกษัตริย์ในเพลงวีรบุรุษจำแหม โดยผู้ประพันธ์บทเพลงเป็นผู้เล่าเรื่องและใช้น้ำเสียง (Tone) ภาคภูมิใจแสดงวจนกรรมความรู้สึก ดังตัวอย่าง

“จิตวิญญาณไม่ยอมแพ้ฝ่าย หน้าที่เหนือสิ่งใด ความตายแค่เศษธุลี มีเลือดเนื้อเพื่ออุดมการณ์ จิตวิญญาณไม่ยอมแพ้ฝ่าย หน้าที่เหนือสิ่งใด ความตายแค่เศษธุลี กลับตาให้สบาย จงภูมิใจเกิดลูกนาวิ จะนานแค่ไหนก็เดือนกี่ปี่ ไม่มีวันลืมวีรบุรุษจำแหม” เพลงวีรบุรุษจำแหม

2. วจนกรรมการบอกข้อเท็จจริง (representatives) หมายถึง วจนกรรมที่ผู้พูดผูกมัดตนเองกับความเป็นจริงของถ้อยคำที่พูดออกไป โดยข้อเท็จจริง คือ ผู้สร้างความทรงจำ (Memory makers) สื่อสารโดยใช้ข้อเท็จจริงรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานจัดสร้างรูปหล่อ อนุสรณ์สถานของจำแหม ตลอดจนรายงานความสำเร็จหลังการจัดสร้าง ทั้งนี้ ผู้สร้างความทรงจำ (Memory makers) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้สร้างความทรงจำภาคเอกชน ผู้สร้างความทรงจำภาครัฐ โดยผู้สร้างความทรงจำภาคเอกชน หมายถึง อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ที่ดำเนินการจัดสร้างอนุสรณ์สถาน รูปปั้นของจำแหม ณ ถ้ำขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย ส่วนผู้สร้าง

ความทรงจำภาครัฐ หมายถึง หน่วยงานราชการดำเนินการจัดสร้างอุทยานวีรบุรุษนาวาศรีสมาน กุนัน (จำแหม) ณ สวนสุขภาพอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด วจนกรรมการบอกข้อเท็จจริงมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การใช้วจนกรรมบอกข้อเท็จจริงของภาคเอกชน คือ อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ เป็นผู้แจ้งข่าวสารรายละเอียดความคืบหน้าของการจัดสร้างอนุสรณ์สถาน รูปปั้นของจำแหม ณ ถ้ำขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย โดยมีการให้ข้อมูลเชิงปริมาณประกอบการรายงานข้อเท็จจริง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 3

“อาจารย์เฉลิมชัย กล่าวอีกว่า ขณะนี้ รูปปั้นจำแหม ได้ส่งไปยัง กรุงเทพมหานคร แล้ว เพื่อขยายถอดพิมพ์ขนาดจริง เป็นโคม และนำมาปั้นดินน้ำมัน จากนั้นนำมาถอดพิมพ์หล่อขึ้นมาพร้อมกับขัดเคลา ทำสี จากนั้นจะเอามาตั้งไว้ที่นี่ คาดว่าจะใช้เวลาประมาณ 4 เดือน โดยจะใช้งบประมาณประมาณ 10 ล้านบาท หรือมากกว่านั้น ซึ่งงบประมาณที่ใช้ เป็นเงินส่วนตัวทั้งหมด ในวันนี้ จะใช้เงิน 1 ล้านบาท ชุดแรก เพื่อไปซื้อไม้มาเริ่มทำโครงสร้างของศาลาแล้ว และหากสร้างเสร็จก็ยกให้เป็นสมบัติของชาติ แรงแบนดาลใจที่จะทำอนุสรณ์สถาน คือ มาจากความมุ่งมั่นของจำแหม ที่เสียสละชีวิตเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น และ ในฐานะคนไทยคนหนึ่ง จะทำอนุสรณ์สถานแห่งนี้ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้รู้จักกับประวัติศาสตร์ และ อยากให้เจ้าหน้าที่ที่ร่วมปฏิบัติงานทุกคน ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้เห็น และเก็บไว้เป็นความทรงจำ จึงได้ตัดสินใจทำอนุสรณ์สถาน ย้ำเตือน ไม่ให้กาลเวลา ทำให้ทุกคนลืม

เหตุการณ์ในครั้งนี้ อาจารย์เฉลิมชัย กล่าว” (ข้าวสด, 2561)

จากตัวอย่างข้างต้น การใช้วัจนกรรมบอกข้อเท็จจริงของภาคเอกชนมีการให้ข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น เวลา 4 เดือน จำนวนงบประมาณหรือเงิน 10 ล้านบาท การให้ข้อเท็จจริงเป็นลำดับ ได้แก่ ขั้นตอนแรกใช้เงิน 1 ล้าน ซื้อไม้เพื่อสร้างศาลาอนุสรณ์สถาน เป็นที่น่าสังเกตว่า วัจนกรรมดังกล่าวมีการสื่อสารความทรงจำร่วมเกี่ยวกับจำแชม จากคำว่า เสียสละชีวิต ความทรงจำ ตลอดจนภาคเอกชนสื่อสารด้านประโยชน์ต่อสาธารณชน ดังจะเห็นได้จาก หากสร้างเสร็จก็ยกให้เป็นสมบัติของชาติ ซึ่งอาจวิเคราะห์ได้ว่า บันทึความทรงจำร่วมเกี่ยวกับจำแชมในรูปแบบอนุสรณ์สถาน รูปหล่อนั้น มีคุณูปการต่อประเทศไทย เพื่อเป็นสมบัติของประเทศสืบต่อไป

2.2 การใช้วัจนกรรมบอกข้อเท็จจริงของภาครัฐ หมายถึง หน่วยงานราชการเป็นผู้สื่อสารพิธีเปิดอนุสรณ์สถาน รูปปั้นของจำแชม ณ สวนสุขภาพอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 4

“คณะสมาชิก สนช. ร่วมพิธีมอบอนุสรณ์สถานจำแชม นาวาตรี สมาน กุนัน ณ บริเวณอ่างเก็บน้ำกุดแคน จ.ร้อยเอ็ด พร้อมมอบเงินสมทบทุนตั้งมูลนิธิจำแชมเพื่อผู้ยากจน คนยากไร้และผู้ด้อยโอกาส รองประธาน สนช. คนที่สอง ได้ เป็นประธานในพิธีเปิดและกล่าวสดุดีวีรชน นาวาตรี สมาน กุนัน พร้อมมอบเงินสมทบทุนเพื่อก่อตั้ง “มูลนิธิจำแชมเพื่อผู้ยากจน คนยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส” ผ่านนายวันชัย คงเกษม ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด

พร้อมกันนี้ คณะสมาชิก สนช. ได้พบปะประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งรับหนังสือจากนายมวล อุปแก้ว ผู้ใหญ่บ้านหนองคู หมู่ที่ 3 และนายวิชัย กุนัน บิดาของนาวาตรี สมาน กุนัน เพื่อขอให้ทาง สนช. ประสานขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมชลประทาน ดำเนินการจัดทำถนนลาดยางทางเข้าสู่อุทยานวีรบุรชนนาวาตรีสมาน กุนัน (จำแชม) เพื่อแก้ไขปัญหาการเดินทางของประชาชนที่แวะชมอนุสาวรีย์ตลอดจนเป็นการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลอดไป

สำหรับการจัดสร้างอนุสรณ์สถานนี้ จัดขึ้นเพื่อเชิดชูเกียรติและระลึกถึงคุณงามความดีและความเสียสละในการปฏิบัติหน้าที่ของนาวาตรี สมาน กุนันท์ อดีตนักทำลายใต้น้ำจู่โจมนอกราชการ ขณะปฏิบัติภารกิจช่วยเหลือทีมฟุตบอลเยาวชนหมูป่าอะคาเดมี ณ วนอุทยานถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยการประสานงานจากนายตวง อันทะไชย สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทั้งนี้อนุสรณ์สถานแห่งนี้จะเป็นจุดท่องเที่ยวและสถานที่พักผ่อนสำคัญของประชาชนชาวร้อยเอ็ดต่อไป” (วิทยุและโทรทัศน์รัฐสภา, 2562)

จากตัวอย่างข้างต้น สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) เป็นหน่วยงานราชการที่ดำเนินการจัดสร้างอุทยานวีรบุรชนนาวาตรีสมาน กุนัน (จำแชม) ข้อเท็จจริงเรื่องการประสานงานระหว่างหน่วยงานผู้ใหญ่บ้านและสนช. ในการของบประมาณสนับสนุนถนนลาดยางทางเข้าสู่อุทยานวีรบุรชนนาวาตรีสมาน กุนัน (จำแชม) ตลอดจนระบุวัตถุประสงค์ชัดเจน คือ การท่องเที่ยวเชิง

อนุรักษ์ กล่าวได้ว่า การสื่อสารความทรงจำร่วมนี้เป็นสิ่งที่หน่วยงานรัฐมีบทบาทร่วมกับคนในชุมชน นั่นคือ ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนของคนในชุมชน หมู่บ้านหนองคู อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของจำแخم หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า อุทยานวีรบุรุษแห่งนี้ เป็นบันทึกความทรงจำร่วมที่ภาครัฐมีบทบาทร่วมพัฒนาท้องถิ่นชัดเจน ภายหลังการจากไปของวีรบุรุษ

ถอดรหัสวัฒนธรรม “การใช้ประเพณี”

ถอดรหัสวัฒนธรรม “การใช้ประเพณี” หมายถึง การสอดแทรกสื่อสารความทรงจำร่วมเกี่ยวกับจำแخمร่วมกับประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา กล่าวคือ ช่างแกะสลักเทียนเข้าพรรษาแกะสลักเทียนเป็นรูปจำแخم เพื่อใช้ร่วมขบวนแห่เทียนเข้าพรรษา จังหวัดนครราชสีมา ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 5

“ปั้นเทียนอาลัย 'จำแخم' วีรบุรุษกล้า

หลวงร่วมขบวนแห่เทียนพรรษาโคราช

12 ก.ค.61 - ที่วัดเดิม อำเภอุมาย จังหวัดนครราชสีมา ช่างแกะสลักเทียนได้สร้างสรรค์รูปปั้น จำเอกสมาน กุนัน หรือ จำแخم อดีตหน่วยซีลอนการาการ วีรบุรุษกล้า หลวง-ขุนน้ำนางนอน ที่เสียชีวิตระหว่างปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือ 13 ชีวิตสมาชิกทีมหมูป่าอะคาเดมี ทั้งนี้เพื่อเป็นการอาลัยและรำลึกถึงคุณงามความดีของวีรบุรุษกล้าหลวง...ทุกปีตนมักจะแกะสลักเทียนเป็นรูปนักการเมืองต่างๆ แต่ในปีนี้นั้นคิดว่าไม่มีใครเหมาะสมที่จะแกะสลักเทียนมากเท่ากัวีรบุรุษกล้าหลวงคนนี้แล้ว โดยรูปปั้นเทียนจำเอกสมานเป็นรูปท่ายืนตรง สวมชุดนักประดาน้ำ ด้านหลังสะพาน

ถังออกซิเจน มีขนาดความสูงของเทียนรวม 150 เซนติเมตร ใช้ระยะเวลาปั้นแกะสลักนาน 5 วันซึ่งรูปปั้นจะถูกนำไปจัดแสดงเป็นส่วนหนึ่งของขบวนเทียนพรรษาของวัดเดิมที่เตรียมเข้าร่วมประกวดประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดนครราชสีมา ในวันที่ 27-28 กรกฎาคมนี้” (ไทยโพสต์, 2561)

จากข้างต้น บันทึกความทรงจำร่วมเกี่ยวกับจำแخمในรูปแบบเทียนเข้าพรรษาเป็นการกำหนดความหมายให้งานประเพณีแห่เทียนร่วมพรรษาปี พ.ศ.2561 เป็นสื่อความทรงจำร่วมว่าปฏิบัติการกล้าหลวงมีวีรบุรุษจำแخم ซึ่งแตกต่างกับงานประเพณีแห่เทียนร่วมพรรษาปีอื่นๆที่นักการเมืองมีส่วนร่วมรูปแบบแกะสลักเทียน สอดคล้องกับ Astrid Erll (2011 อ้างถึงใน ดลดา ชื่นจันทร์, 2558, น. 32) หน้าที่ของสื่อที่มีต่อความทรงจำร่วมว่า “การชี้แนะ (cues) คือ สิ่งกำหนดความหมาย สิ่งนี้ไม่อาจใช้ได้นอกบริบทของวัฒนธรรมที่ความทรงจำนั้นดำรงอยู่ ดังนั้น ข้อตกลงของสังคมหรือธรรมเนียมเป็นสิ่งที่สำคัญต่อประสิทธิภาพของสื่อในการชี้แนะเพื่อทำความเข้าใจหรือตีความเนื้อหาสารไปในทิศทางต่างๆ”

บทสรุป

การสื่อสารความทรงจำร่วมเกี่ยวกับจำแخمในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นกลวิธีทางภาษาอันหลากหลาย ในขณะเดียวกันก็สร้างความตระหนักเรื่องสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีบทบาทต่อการสร้างความทรงจำร่วมดังที่ Astrid Erll (2011 อ้างถึงใน ดลดา ชื่นจันทร์, 2558, น. 32) กล่าวว่า “การเผยแพร่ (Circulation) สื่อสามารถข้าม

ผ่านพื้นที่ (Across space) ไปได้กว้างไกลในระดับที่การสื่อสารต่อหน้าไม่เคยทำได้ การแพร่กระจายของสื่อความทรงจำนั้นเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมประชาานิยมและในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้สื่อสารมวลชนและสื่อใหม่สามารถส่งข่าวสารข้ามโลกในเวลาอันรวดเร็ว”

ข้อเสนอแนะ

เอกสารอ้างอิง

- ข่าวสด. (2561, 15 กรกฎาคม). เฉลิมชัย' ควักสืบล้าน ลงพื้นที่เนรมิต 'อนุสรณ์ฮีโร่' พิพิธภัณฑ'จำแซม! . สืบค้น 25 เมษายน 2562, จาก https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_1343666
- จันทิมา อังคพณิชกิจ. (2561). *การวิเคราะห์ข้อความ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉาวิตรา พัฒนาอารยสกุล. (2561, 15 กรกฎาคม). คนจริงทำจริง!! อ.เฉลิมชัย ควักสืบล้านแรกแรง เดินหน้าสร้างอนุสรณ์สถาน ลั่น10ล.จ่ายเองไม่ยอมให้ล้มความดี น.ต.แซม ทุกสิ่งเกิดขึ้นที่ถ้ำหลวง. *ทีนิวส์*. สืบค้น 25 เมษายน 2562, จาก <https://www.tnews.co.th/contents/471225>
- ดลลดา ชื่นจันทร์. (2558). *การเล่าเรื่องความทรงจำของสงครามโลกครั้งที่สองในภาพยนตร์สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี*. (วิทยานิพนธ์นิปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ทีมข่าวการเมือง. (2561, 21 กรกฎาคม). ไทยสร้าง 'จำแซม' แคปซูลดำน้ำกู้ภัยจิว อีกทางเลือกไว้กู้ภัยในอนาคต. *กรุงเทพธุรกิจ*. สืบค้น 25 เมษายน 2562, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/808273>
- ไทยโพสต์. (2561, 12 กรกฎาคม). ปั่นเทียนอาลัย 'จำแซม' วีรบุรุษถ้ำหลวงร่วมขบวนแห่เทียนพรรษาโคราช. สืบค้น 25 เมษายน 2562, จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/13284>
- พระระพิน จิตธมโม (วงศ์พรมมา). (2562). จำแซม วีรบุรุษถ้ำหลวงกับการสร้างแรงบันดาลใจของเยาวชนไทยให้เป็นผู้มีจิตอาสา เสียสละ. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 พระพุทธศาสนากับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. ร้อยเอ็ด: วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

1.ควรศึกษา วิเคราะห์ วิพากษ์ การสื่อสารในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอื่นๆ เช่น ภาพยนตร์ ละคร ในด้านการผลิตข้อความทรงจำร่วม

2. ควรศึกษา วิเคราะห์ วิพากษ์ การสื่อสารในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอื่นๆ เช่น ภาพยนตร์ ละคร ในด้านวัฒนธรรมศึกษามิติโลกไร้พรมแดน

- ราชราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- สุภาพ กรังรัมย์. (2555). *กลวิธีการโน้มน้าวใจในการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ.2554 ของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรและนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- วิทยุและโทรทัศน์รัฐสภา. (2562, 8 มกราคม). สมาชิก สนช. ร่วมพิธีมอบอนุสรณ์สถานจำเอน นาวาตรี สมาน กุนัน ณ บริเวณอ่างเก็บน้ำกุดแคน จ.ร้อยเอ็ด พร้อมมอบเงินสมทบทุน ตั้งมูลนิธิจำเอนเพื่อผู้ยากจน คนยากไร้และผู้ด้อยโอกาส. สืบค้น 25 เมษายน 2562, จาก <http://radioparlament.net/parliament/viewNews.php?nid=10410>
- อวยพร พานิช และคณะ. (2553). *ภาษาและหลักการเขียนเพื่อการสื่อสาร* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อริยา อรุณินท์. (2562). *อนุสรณ์สถาน : ภูมิทัศน์แห่งความทรงจำ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภูมิ สถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Halbwachs, M. (1992). *On the Collective Memory*. Chicago: The University of Chicago.
- Kansteiner, W. (2002). *Finding Meaning in Memory: A Methodological Critique of Collective Studies*. Illinois: Illinois Wesleyan University.

รูปแบบการเขียนบทความลงวารสาร

รูปแบบการเขียนบทความวิจัย

ชื่อเรื่อง(ภาษาไทย) (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

ตัวอักษรขนาด

12 Th Sarabun

ชื่อ(ผู้เขียนบทความ)ภาษาไทย *

ชื่อ(ผู้เขียนบทความ) ภาษาอังกฤษ

E-Mail : veesaad@hotmail.com (ตัวอย่าง)

ชื่อที่ปรึกษา(ภาษาไทย) (ถ้ามี)

ชื่อที่ปรึกษา(ภาษาอังกฤษ)

ชื่อที่ปรึกษาร่วม(ภาษาไทย) (ถ้ามี)

ชื่อที่ปรึกษาร่วม(ภาษาอังกฤษ)

บทคัดย่อ (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ประมาณ 300 คำ) (ขนาด 14 pt Th Sarabun)

ABSTRACT (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(สอดคล้องกับภาษาไทย) (ขนาด 14 pt Th Sarabun)

บทนำ (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ความเป็นมา ความสำคัญ และเหตุผลในการทำวิจัย) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

วัตถุประสงค์ (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(จะเขียนเป็นข้อๆ ก็ได้ หรือจะเขียนรวมก็ได้) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

วิธีดำเนินการวิจัย (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

สรุปผลการวิจัย (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ตอบวัตถุประสงค์ได้) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

อภิปรายผลการวิจัย (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(เอามาอภิปรายเฉพาะประเด็นที่เด่นๆ ไม่ต้องทุกประเด็น) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

ข้อเสนอแนะ (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

แหล่งอ้างอิง(ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(เฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

*นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2558. (ขนาด 12 pt Th Sarabun)

รูปแบบการเขียนบทความวิชาการทั่วไป

ชื่อเรื่อง(ภาษาไทย) (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

ตัวอักษรขนาด
12 Th Sarabun

ชื่อ(ผู้เขียนบทความ)ภาษาไทย
ชื่อ(ผู้เขียนบทความ) ภาษาอังกฤษ
E-Mail : veesaad@hotmail.com (ตัวอย่าง)*

บทคัดย่อ (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(ประมาณ 300 คำ) (ขนาด 14 pt Th Sarabun)

ABSTRACT(ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(สอดคล้องกับภาษาไทย) (ขนาด 14 pt Th Sarabun)

เนื้อหา(ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(เนื้อหาตามประเด็นที่นำเสนอ) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

สรุป(ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(สรุปสาระสำคัญของบทความตามเนื้อหาที่ได้กล่าวมา) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

แหล่งอ้างอิง(ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(เฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

*หน่วยงานของผู้เขียนบทความ

ขั้นตอนการทำวารสาร มจร วิชาการล้านนา

- ตอนที่ 1 รับบทความจากนักศึกษา (และหรือผู้ที่สนใจส่งบทความ)
- ตอนที่ 2 ตรวจสอบรูปแบบตามที่กองบรรณาธิการกำหนด
- ตอนที่ 3 ให้นักศึกษานำไปแก้ไข (ถ้ามี)
- ตอนที่ 4 สรรหาผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
- ตอนที่ 5 ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
- ตอนที่ 6 ให้นักศึกษานำไปแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ (ถ้ามี)
- ตอนที่ 7 กรณีที่นักศึกษาแก้ไขไม่ได้ให้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา (ถ้ามี)
- ตอนที่ 8 บรรณาธิการตอบรับผ่านการพิจารณาบทความและผู้เขียนบทความ
- ตอนที่ 9 จัดหน้าสารบัญในการจัดพิมพ์
- ตอนที่ 10 ส่งโรงพิมพ์

หลักเกณฑ์การเสนอบทความจากงานวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร

1. เป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน
2. เป็นบทความวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ด้านสังคมศาสตร์ ศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา
3. ภาษาไทยและอังกฤษผ่านการตรวจความถูกต้องทางภาษาก่อนส่งกองบรรณาธิการ
4. ทุกบทความต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้บทคัดย่อภาษาไทยอยู่ก่อนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ
5. ในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณา กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนบทความทราบ
6. การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้รูปแบบ นามปี เช่น (สมศรี มาสาย, 2554. น. 12) และ สมศรี มาสาย (2554, น. 23) Dessler, G.(2004 : pp. 3) สำหรับบรรณานุกรม ให้ใช้รูปแบบ APA6 หรือรูปแบบของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย โดยเรียงภาษาภาษาไทยไว้ก่อนภาษาอังกฤษดังที่ปรากฏตามตัวอย่างดังต่อไปนี้

หลักเกณฑ์ในการเขียนแหล่งอ้างอิงในบทความ

1. หนังสือ

ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ./ ครั้งที่พิมพ์./ เมืองที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.
ชื่อหนังสือ./ (หน้า/เลขหน้า)./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

แสง จันทร์งาม. (2544). *พุทธศาสนาวินัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.

2. บทความ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อบรรณาธิการ./ (บรรณาธิการ ถ้ามี)./
ชื่อหนังสือ./ (หน้า/เลขหน้า)./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชัตติยา กรรณสูต. (2547). การสังเคราะห์ผลการศึกษาวิจัยคุณธรรม พฤติกรรมความซื่อสัตย์ของคนไทย: การเชื่อมโยงสู่นโยบาย. ใน ชัตติยา กรรณสูต, เสวณี รัตนวิจิตร, ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และ ขวัญรัก สุขสมถทัย (บรรณาธิการ). *รายงานการวิจัยคุณธรรมพฤติกรรม ความซื่อสัตย์ของคนไทย*. (น. 9-125). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

3. วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต,/ชื่อมหาวิทยาลัย/สถาบันการศึกษา).

ตัวอย่าง

นพพร ไทยเจริญ. (2549). *การสร้างชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง ดินและหิน ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา).

4. บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร,/ปีที่หรือเล่มที่/(ฉบับที่(ถ้ามี))/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

มะลิวรรณ โคตรศรี. (2548). การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์ เชิงสาเหตุของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 3(1), 32-48.

5. บทความในจดหมายข่าว

ชื่อผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อจดหมายข่าว,/ปีที่หรือเล่มที่/(ฉบับที่ (ถ้ามี))/ เลขหน้า.

ตัวอย่าง

งานวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุน. (2549). *ข่าวบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 8(1), 2.
ทีมสมองปุด นิเทศศาสตร์คว่ำรางวัล Best Campaign แทะคอเวอร์ต ครั้งที่ 9. (2548). *ดอกแก้ว จดหมายข่าว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(34), 3, 6.

6. บทความในนิตยสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์/วันที่/เดือน)/ชื่อบทความ/ชื่อนิตยสาร,/ปีที่หรือเล่มที่/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ศุภรา กันตะพัฒนะ. (2549, 1 สิงหาคม). เยียวยาหัวใจดวงน้อย ด้วยสองมือแม่. *ชีวจิต*, 8, 26-31.

7. บทความในหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์/วันที่/เดือน)/ชื่อบทความ/ชื่อหนังสือพิมพ์/หน้า/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

โกวิท โพธิสาร. (2549, 4 สิงหาคม). สัมผัสโลกวิทยาศาสตร์ นวัตกรรมใหม่ล่าสุด งานสัปดาห์วิทยาศาสตร์' 49. มติชน, น. 33.

ลม เปลี่ยนทิศ. (2549, 7 สิงหาคม). รักในหลวงด้วยการปฏิบัติ: หมายเหตุประเทศไทย. ไทยรัฐ, น. 5.

8. เอกสารของหน่วยงานที่ไม่เป็นเล่ม

ชื่อหน่วยงาน/(ปีที่พิมพ์/วันที่/เดือน)/ชื่อของเอกสาร/เลขที่ของเอกสาร (ถ้ามี).

ตัวอย่าง (จดหมายเหตุ)

กรมศิลปากร. (2445, 27 พฤศจิกายน). *ลายพระหัตถ์กรมหลวงดำรงราชานุภาพกราบทูลกรมหลวงเทวะวงษ์วโรปการ*. เลขที่ 3/197.

หอสมุดแห่งชาติ. (จ.ศ. 1206). *จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3*. เลขที่ 12.

ตัวอย่าง (คำสั่ง)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2549, 21 มีนาคม). *เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัย*. คำสั่งที่ 0577/2549.

ตัวอย่าง (ประกาศ)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2549, 23 มิถุนายน). *เรื่อง เกณฑ์การทดสอบและการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (ฉบับที่ 2)*. ประกาศมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

9. ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อกฎหมาย/(ปีที่พิมพ์/วันที่/เดือน)/ราชกิจจานุเบกษา/หน้า/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. (2542, 15 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. น. 42-48.

10. รายงานการประชุมวิชาการ หรือการสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ใน/ชื่อเอกสารการประชุมหรือสัมมนา. (หน้า/เลขหน้า). / สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

นิตย์ ไรจน์รัตนวาณิช และสิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์. (2549). การศึกษาวิเคราะห์และออกแบบระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. ใน *เวทีนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 3* (น. 48-50). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

รณภาพ เอื้อพันธเศรษฐ และวิยะดา ต้นวัฒนากุล. (2548). *ทัศนคติและพฤติกรรมสุขภาพของนักศึกษา*

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ใน *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการครั้งที่ 1 วิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 8-10 ธันวาคม 2548*. (น. 567-573). เชียงใหม่: ศูนย์บริหารงานวิจัย สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

11. การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์/(ปี/วันที่/เดือน)/ตำแหน่ง(ถ้ามี)/สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

มทิสร มังคลรังศรี. (2549, 4 สิงหาคม). รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี. สัมภาษณ์.

ปรีดิยาธร เทวกุล, ม.ร.ว. (2549, 4 สิงหาคม). ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย. สัมภาษณ์.

12. เว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/สืบค้น/วัน/เดือน/ปี/เข้าถึงได้จาก/แหล่งสารสนเทศ.

ตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. (2547). จิตสำนึกและวิญญาณของคนสอนครู. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2548, เข้าถึงได้จาก <http://www.km.rikp.ac.th>

13. เอกสารทุกประเภทที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

ตัวอย่าง ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

รอบรู้นานาชาติ. (2549). กรุงเทพฯ: ภัทรินทร์.

ตัวอย่าง ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์และไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์

ส. กลิ่นหอมหวล. [ม.ป.ป.]. แม่คะนั่งน้ำค้างแข็ง คืออะไร. [ม.ป.ท.]